

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶ್ವಾಸ್ತೃತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರತ್ನಮಾಲಾ  
ದ್ವಿತೀಯ ರತ್ನವು—ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯು

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇವಿಕಪ್ರಣೀತ

# ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧನಾಧಿಕಾರೋ ತ್ರಯೋವಿಂಶಃ

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ

ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯಕಾ

ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಬೆಲೆ ೦—೧೪—೦

UNIVERSAL  
LIBRARY

**OU\_202164**

UNIVERSAL  
LIBRARY

ಶ್ರೀಯೈ ನಮಃ  
 ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ  
 ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ 6961 ಪಾಠಾಂಶು  
 ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾನ್ತ ಮುಂಡೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ



ಅಥ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಸ್ಯ ಶ್ರೂಷಾಕಾರೇ

ಸ್ಥಿರೀಕರಣಾಬ್ಯು ದ್ವಿತೀಯಭಾಗಃ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ರೋಧನಾಧಿಕಾರಃ ೨೩.

ಯುಗಪದಖಿಲಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸ್ವತಸ್ವತತಂ ಐದರ್ಘ್ನಂ ।

ನಿರವಧಿ ಪಯಾನಿತೋ (ದಿ ಸ್ವೀ) ದನ್ವಾನಕಕೃ ವಿವರ್ಜಿತಃ ।

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುಂಡೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಅನಂತರಿಕೆ. ಹಿಂದಿನ ೨೨ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಅರ್ಧಾನುಶಾತನವೆಂಬ ವ್ಯಥಮುಭಾಗದಲ್ಲಿ ರತ್ನಹಿತ ಸುಗಮಾರ್ಥಗಂನು ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಧಾನುಶಾತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅನೇಕ ವರ್ಣಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಲ್ಲಾ ಖಂಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಹೊಂದುದನ್ನೇ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸುವವರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಭಾಗವೆಂದೆ ಹೆಸರು. ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವು ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕಾರಗಳು — (೧) ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ರೋಧನಾಧಿಕಾರಃ. (೨) ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರಃ, (೩) ಪ್ರಭಾವ ವ ವನಾಧಿಕಾರಃ, (೪) ಪ್ರಭಾವ ರಕ್ತಾಧಿಕಾರಃ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಯೈನತಿಯಾದ ಸರ್ವೈಶ್ವರನೊಡು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಈ ಭಾಗದ ಮೊದಲಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಸಂಕರಗಳಿಂದ

ಸೇರಿದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಎರಡನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಈ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನರೂಪಿಸುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇರುವ ಮಹಿಮೆಗೆ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಉಪಪಾದಿತಗಳಾಗವೆ.

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯವಾದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳ ನಿರಸನವು ಪ್ರಧಾನವಾದದ ರಿಂದ ಪ್ರಥಮತಃ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನವು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಈ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ತರಬಹುದು ಹೇಗೆಂದರೆ —

೧ ಸರೈಶ್ವರನೇ ತಂದೆಯು ಮತ್ತು ತಾಯಿಯು ತಾನೇ ಶ್ರುತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾಪೇಕ್ಷೆ ಎತಕ್ಕೆ ?

೨ ಭಗವಂತನು ಹಾಗೆ ಯಾವುದರ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ನೈಷ್ಕಲ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ?

೩ ಭಗವಂತನೇ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯವಾಗಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವು ಆತನ ಮಹಿಮೆಗೆ ಕುಂದಕವಲ್ಲವೇ ?

೪. ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಸರೈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಾಯಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಮವು ಹೇಗೆ ' ಸರೈಶ್ವರನ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ವಲ್ಲವೇ ? ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತೇಕಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ವಲ್ಲವೇ ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದ ಸಮಾಧಾನ ಗಳು ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇ'ಲ್ಪಟ್ಟು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಶೋಧನೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಅರ್ಥ :—ಆಖಿಲಂ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ, ಉಭಯವಿಭಾತಿಯು ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಯುಗಪತ್ - ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸ್ವತಃ ಇತರಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದಲೇ, ಸತತಂ- ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ - ಅನುಮಾನ ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೇ, ವಿದ್ - ತಿಳಿಯುವನಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನಾಗಿ, "ಯಸ್ಸುರೈಜ್ಞಸ್ಸುರೈವಿತ್" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರಬನಾಗಿಯೂ ಸರೈವತ್ತಾಗಿಯೂ ಇರು

ಜಲಧಿಸುತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ದೇವೋ ಜಗತ್ಪರಿಪಾಲಯ |

ಪರಮ ಪುರುಷಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠ ಭರಸ್ವತಾಂ || ೫೧ ||

ವವನಾಗ, ನಿರವಧಿದಯಾದಿವೋ ದನ್ವಾ - ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕರುಣೆಗೆ ದಿವ್ಯ ಸಮುದ್ರನಾಗುವ, ಸಾರಾಸ್ವಾಽನಿಯವರು ಸ್ವತಃ - ಎಂಬುವವನ್ನು ಇದಕ್ಕೂ ಕಾಕಾಕ್ಷಿನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸೇರಿಸಿ ಅನ್ವಯಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ನಿರವಧಿದಯಾ ನಿತ್ಯೋದವ್ಯಾಽ ಎಂದು ಪಾರಾಂತರವು, ಆಗ ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಕರುಣೆಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಮುದ್ರವ್ರಾಯನೆಂಬರ್ಥವು ಅಶಕ್ಯವಿವರ್ಮಿತಃ - ತನಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾದುದೇ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಸರೈಶಕ್ತನಾಗಿ, ಜಲಧಿಸುತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ - ಸ್ವೀರ ಸಾಗರ ಕನ್ಯಕೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೆ, ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ಎಂಬರ್ಥವು, ದೇವಃ - ಲೀಲಾಪರನಾದ, ಪರಮಪುರುಷಃ - ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸರೈಶಕ್ತನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಜಗತ್ಪರಿಪಾಲಯಿಷ್ಯ - ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವನಾಗಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಭರಸ್ವ - ಆತನ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಿಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಭರನ್ಯಾಸವ್ಯಾಜಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅದ್ವೀಕರಿಸಿದ ಭರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸತಾಂ-ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸತ್ತರ್ಪಣದ ವೇದಾಂತ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಪನ್ನ ಜನರಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಸರೈಶಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಸರೈಶಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಕರುಣಾಸಾಗರನಾಗಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಲೀಲಾಪರನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸರೈವಧಿ ಅಶ್ರಯೋಚಿತ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಪುಕರಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ನಮಗೆ ಪರಮ ಪದ ನೋಪಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ತಾತ್ಪರ್ಯಂ— ಇಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ದ್ವಯ ಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಖಂಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಈತನು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ತನಗೆ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನನಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಉಪಾಯ ಭೂತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. 1.1.ತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಐದು ಅಂಶಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೈವಂ ಚೈವಾತ್ರ ಪಂಚಮಂ, ಪರಮಪುರುಷನೇ ಸರೈಶಕ್ತ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಆತನು ಮುಖ್ಯವಾದ ಉಪಾಯಭೂತನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸರೈಪಮಂಚಸವಾದ ಉಕ್ತಿಯೇ. ಈ ಉಕ್ತಿಯು ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸಿದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ:—

“ನಾಯನಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೇಧಯಾ ನ ಬಹು  
 ನಾಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇ ವೈಷವ್ಯಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ  
 ಏವೈಣತೇ ತನೂಂಸ್ವಾಂ || ” (ಮುಂ. ೩೧೩) ಕೇವಲ ಶ್ರವಣ ಮನನ ನಿಧಿ  
 ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೊಂದಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವು, ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು  
 ಯಾವನನ್ನು ವರಿಸುವನೋ ಅವನಿಂದ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನು ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು  
 ಈತನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕಾದರೆ ತನಗೆ ಯಾರು ಪ್ರಿಯತಮನೋ ಅಂಥಾವನನ್ನು ವರಿ  
 ಸುವನು. ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗುವದಕ್ಕೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲ  
 ನಿರತಶಯ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅದಾದಿಂದ ಶ್ರಿಯಃ  
 ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿದ್ವಾರಾ ಭಗವತ್ಪ್ರಸ್ರಿಯು

ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋನಮಯ ನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು “ಯಸ್ಸ  
 ರ್ವಜ್ಞಸ್ವರ್ಮವಿತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಬೇಕು, ಸರ್ವವಿಷಯ  
 ವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇವುಕೇನೆ? ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಈ ಅಕಿಂಚಿನ್ನನ ಮನೋ  
 ಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ, ಈತನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಅರಿತವನಾಗಿ  
 ಈತನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದ. ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಎಂಥಾದ್ದೆಂಬುದನ್ನು  
 ಎಶದೀಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಯುಗಪದಖಿಲಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸ್ವತಸ್ಸತತಂವಿದ್  
 ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸಮ್ಯಕ್ವಚನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ತಾನೇ ಇತರ  
 ಸಹಾಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ನಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು  
 ಒಂದನ್ನು ಒಂದು ಸಲವೂ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲವೂ ನಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸು  
 ವುದು ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು ನಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದುದು ಗತಿಸಿಹೋಗಿ ಪುನಃ  
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವದೂ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಿಲ್ಲವು ಉಪಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವದಾಗಲಿ  
 ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಲಿ ತಿಳಿಯುವದೂ ಸಹ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರತ್ಯ  
 ಕ್ಷೀಕರಿಸುವದೇ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ  
 ನ್ಯಾಯತತ್ವದ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ

“ಯೋವೇತ್ತಿ ಯುಗಪತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸದಾಸ್ವತಃ |

ತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಹರಿಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ್ಯಾಯತತ್ವಂ ಪ್ರಚಕ್ಷ್ಮಹೇ || ”

ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಉಪವಾದಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಮುಕ್ತ  
 ರಗೂ ಕೂಡ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಪ್ರಾಶ್ರುವಾಗುವದರಿಂದ ಅವರೂ ಭಗವಂತನ  
 ಹಾಗೆಯೇ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸದಾಸ್ವತಃ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ  
 ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು. ಇನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ  
 ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟೇ? ಆತನೂ ಮುಕ್ತರೂ ಸಹ ನೋಡುವದು

ಎಂಬುದು ಅಪರೋಕ್ಷರೂಪಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಚಕ್ಷುರಂದ್ರಿಯದಾವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರತಿಯು "ಅಸಾಣಿ ಸಾದೋ ಜವನೋಗ್ರಹೀತಾ ಪತ್ಯತ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸತ್ಯನೋತ್ಯಕರ್ಣಃ" ಎಂದು ಕಣ್ಣಿನಾವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬದ್ಧರಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಶ್ರಮೇಣ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆಗುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟುಕೂಡಿಸಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದರೂ ಎಲ್ಲಾದರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗ ನೋಡಲಿ ಕ್ಯಾಗದೇ ಇರುವಾಗ ಅನುಮಾನ ಶಾಬ್ದಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರು ತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಏಷಯವನ್ನು "ಶಾಸ್ತ್ರೇಣೈವಸೇಯ" ವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬದ್ಧ ರಿಗಾದರೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬಹುದು, ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಸುಷುಪ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸತತಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಕೆಲವು ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಾರದಾದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಿರಬಹುದು. ಇದು ಯೋಗಮಾಹಾ ತ್ಮ್ಯಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ವಸಿಷ್ಠ, ವ್ಯಾಸ, ಶುಕ, ಎಶ್ವಾ ಮಿತ್ರಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯೂ ಸರ್ವವಿತ್ತಾ ಗಿರುವ ಭಾವವೂ ಸಹ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು. ಆದರೆ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರುಗಳಿಗೂ ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಅವು ಸ್ವಾನುಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಂಟಾದವು ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳು ಸತತಂ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ಬದ್ಧದಶೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವು. ಚತುರ್ಮುಖಾದಿಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗೆ ಅಖಿಲ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಎಲಕ್ಷಣವಾದುದರಿಂದ ಯುಗಪತ್, ಅಖಿಲಂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ, ಸ್ವತಃ, ಸತತಂ ಎಂಬ ಐದು ಪದಗಳೂ, ಈ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರೇಯಾಗಲಿ, ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರೇಯಾಗಲಿ, ಈ ಸರ್ರೀಶ್ವರ ಸರ್ವಜ್ಞ ತೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಈ ಐದು ಪದಗಳೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿ ಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ತುಂಬಾ ದೇಕಾದ ಬದ್ಧಾತ್ಮರೆಲ್ಲಾ ದುಃಖಪೀಡಿತರಾಗಿರುವುದನ್ನು, ಯಾರು ಆ ದುಃಖ

ದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು, ಯಾರು ಪರಿತಾಪಪಡುತ್ತಿರುವರು, ಯಾರು ಯಾರು ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವರು, ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿತು ಅವರವರ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಟತಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ ನಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ಪ್ರಪನ್ನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವಶಕ್ತತೆಯೂ ಬೇಕು. ಅವನಿಗೇನಾದರೂ ಅರ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕು. ಪಾಂಡವರಿಗೂ, ದ್ರಾಪದಿಗೂ, ಗಡೇಂದ್ರನಿಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೂ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ, ವಿಭೀಷಣನಿಗೂ, ಎತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ, ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ಯುಷ್ಕಿಗಳಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಭಕ್ತರುಗಳಿಗೂ ಉಂಟಾದ ಅರ್ತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕು ಇವೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶರಣಾಗತನಾದವರಿಗೆ ಬೇಡಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕು. ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಿಟ್ಟು ನಡೆಸಿಕೊಡದಿರಬಹುದೇ? ಅದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುವನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಅಘಟವಘಟನಾರೂಪ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಶಕ್ಯವಿವರ್ಜಿತಃ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಪರಮಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಅದನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಅತನಿಗಿಲ್ಲವಾದರೆ, ಅತನನ್ನು ಯಾರುತಾನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುವರು. ಧಾನ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ದಂದ್ರನನ್ನು ಯಾಚಕನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ

ಆಗಲಿ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿಲು ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವೂ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂದೇನೋ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಆದರೂ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಹಿತವಾದುದು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನರಿತು ಅತನಿಗೆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇನು? ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ದ್ರವ್ಯವಿದ್ದು ಮಹಾ ಧನಿಕನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಇರಬಹುದು ಅದರಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನು? ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮಹಾ ಕರುಣಾಶಾಲಿಯು ಯಾವಾಗ ಈ ಬಂಧದಲ್ಲಿದ್ದು ತ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿದ್ದವನು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನಗೆ ಬಂಧವಿವೋಚಕನೆಂದು ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ, ಆಗ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಕರುಣಾಮಹೋದಧಿಯಾದುದರಿಂದ, ತಾನು ತನ್ನ ಉದಾರ ಭಾವದಿಂದ ಈತನು ಯಾವಾಗ ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ ಎಂಬ ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ ಒಡನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಬಂದು ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರುವವಾಗೆ ಮಾಡುವನು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಯಾದಿವ್ಯೋ ದನ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ

ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವು; ದಯೆಯಿಲ್ಲದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ದಯೆಯೂ, ಔದಾರ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸೌಭಾಗ್ಯದಂತೆಯೂ, ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯವಿಲ್ಲದ ಕರುಣೆಯಂತೆಯೂ, ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಸದ್ವಿಜ್ಞಾನಾಗಿಯೂ ಸದ್ವಶಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾಗಿಯೂ ಆಶ್ರಯೋಪಯುಕ್ತ ಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹನೀಯನಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸದುದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ, "ಕಾರ್ಯಂ ಕರುಣಮಾರ್ಥೀಣ ನಕಶ್ಚಿ ನ್ನಾಪರಾಧ್ಯತಿ" ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಆಂಜನೇಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಅಷ್ಟಾ ತನ್ನಿಗ್ರಹವಾದುದರಿಂದ "ದೇವಜುಷ್ವಾಮುದಾರಾಂ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿರುವ, ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಹಾಯಕಳೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜಲಧಿಸುತಯಾಸಾರ್ಥಂ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯಾನವಾಯನಿಯಾಗಿ ಸರೈಶ್ವರನ ಸದ್ವಿವಿಧ ದಿವ್ಯವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಹಾಯಮಾಡುವಂಥವಳು. ಅವತಾರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ "ರಾಘವಶ್ರೇ ಭವೇತ್ಸೀತಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯಕಳು. ಆಶ್ರಿತ ರಕ್ಷಣೋಪಾಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಾಲ್ಮಭ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದಂಟಾದ ಪುರುಷಕಾರತ್ವಮಾತ್ರವೇ ಆಲ್ಲದೆ ಸರೈಶ್ವರನ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಯ ಭೂತಳು. ಒಲಧಿಯು ರತ್ನಾಕರವು. ಆದರಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ನುಗುಣವಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಕಾಮಧೇನುಗಳೂ ಉಂಟು. ಇವುಗಳಿಗೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅಮೃತವೂ ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಐಹಿಕೋಪಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಪಾರಲೌಕಿಕಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸುವಂಥವಳು ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಉಪಾಯಭೂತನೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು "ಲಕ್ಷ್ಮೀತಿ ಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಸ್ಪರ್ಶಸಿದ್ಧಾನ್ತೇ ವೇದಾನ್ತೇಷು ಚ ಗೀಯತೇ ||" ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವು ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ದೇವಃ ಲೀಲಾಸಕ್ತನು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ದೇವಿಯು, ಪತಿಯ ಹಾಗೆಯೇ ಲೀಲಾಸಕ್ತಳು. ಹೃಷೀಕೇಶನು ರಕ್ಷಕನಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಇಂತಹ ಲೀಲಾಪರಳಾಗಿ ಕರುಣಾಮಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿದ್ದುಕೊಂಡು ಉಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ಈ ಜೊತನನಿಗೆ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ "ಸ ಏಕಾಕೀ ನರಮೇತ" ಎಂದ. ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗಲ್ಲದೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿ ಪಾರಗಳನ್ನೆಸಗುವದು ಲೀಲಾರಸವೆಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದು "ಲೋಕಮಶ್ರು

ಲೀಲಾಕೃವಲ್ಯಂ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿವತ್ಸಲವೆಂದೂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರೇನೇ ಲೀಲಾರಸವು ಉಪಪನ್ನತರವು ಇದನ್ನು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿಯು "ಪಶ್ಯಂತೀಷು" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ದಾಸನು ಬರೆದ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯದ ೫೪—೬೦ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ ಈ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಪಾಲನ ನಿಯಮನ ಸಂಹಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣನೊಂದಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ಅನ್ವಯವಿರುವದರಿಂದ (ಶ್ರೀಗುಣ ೨—೪ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ) ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಈ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿರುವದು ಪ್ರಕೃತವಾಯಿದರಿಂದ, "ಜಲಧಿಸುತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಜಗತ್ಪರಿಪಾಲಯಾ" ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟತೆಯು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯಾನವಾಯಿನಿಯಾದ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವದರಿಂದ "ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇಶ್ರುತಿ ರಸಿ" ಶ್ರುತಿಯು ಅವಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು ಶ್ರುತಿಯು ವಶೀಕರಣೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುವಾಗ ಎಲ್ಲಾದ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಪರಮವುರುವನನ್ನು ವಶೀಕರಿಸುವದೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (೧) "ಮಹತಃಪರಮವ್ಯಕ್ತಮವ್ಯಕ್ತಾತ್ಪುರುಷಃಪರಃ | ಪುರುಷಾನ್ಮಪರಕಿಂಚಿತ್ಸಾಕಾಷ್ಠಾಸಾಪರಾಗತಿಃ ||" ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಉಪಾಯಭೂತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ (೨) "ಈಶ್ವರಸ್ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಹೃದೈಶೇರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ | ಭ್ರಾಮರ್ಯ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯಂತ್ರ ರೂಢಾನಿ ನಾಯಯಾ ||" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ರುತಿಯ ಪದಗಳಾದ ಪುರುಷಃಪರಃ ಎಂಬುವುಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಪರಮಪುರುಷಸ್ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಪರಮವುರುವನನ್ನು ನಾವು ಕೋರಿದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಹಾಗೆ ವಶೀಕರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳದೇಕಾದರೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವು ಬೆಳಕು ಆದನ್ನೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ

(೧) ಕಠ. ೧. ೩ ೧೧. (೨) ಗೀ. ೧೮. ೬೧ ೬೨

ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನಭಾಗಸ್ಯಾನುಸಂಧಾನಂ

ಅನಾದಿಕಾಲಮ್ ಸಂಸರಿತ್ತುಪ್ಪೋನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾ ಅವಸರ ಪ್ರತಿ  
ಕ್ಷೆಯಾನ ಭಗವತ್ಪುಸ್ತೆಯಾಲೇ ಸಿರಿನ್ನು ಸಮಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖ

ಶ್ಲೋಕವಾದ "ತನೇವ ಶರಣಂ ಗಚ್ಛ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾರತ" ಎಂಬುದಾಗಿ  
ಆತನನ್ನೇ ಶರಣವನ್ನು ಹೊಂದು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆದನ್ನೇ ಶ್ರೀ  
ಬಾಷ್ಯಕಾರರೂ "ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇವ" ಎಂದು  
(ಬ್ರ ಸೂ. ೧. ೪. ೧.) ಉಪಪಾದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಶರಣಾಗತರೂಷ ಒಂದು  
ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರ ಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ  
"ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಭರಸ್ತಾಂ" ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಪ  
ನ್ನರಿಗೆ ಸತಾಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಏಕೆಂದರೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಹೀನತೆದ್ದೇದ  
ಸಂತಮೇನಂತತೋ ವಿದುಃ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತುಗಳಾದ  
ದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು ಅಂಧಾವರ ಭರವನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ  
ಭರವನೆ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಾಗಿ ಬಹಳ ಸಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿರು  
ತ್ತಾನೆ. "ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯಮಾನೇಕಂಶರಣಂವ್ರಜ" "ಅಪ್ಯಹಂ  
ಜೀವಿತಂಜಹ್ಯಾಂತ್ಯಾಂ ನಾಸೀತೇಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಂ | ನಹಿಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂ ಸಂಶ್ರು  
ತ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯಾಃವಿಶೇಷತಃ" "ಅಭಯಂಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯಾಃದದಾಮ್ಯೇ  
ತದ್ವ್ರತಂಮಮ" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಆತನ ಸುಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು  
ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ ಕಾರುಣ್ಯ  
ಮಹೋದಧಿಯಾಗಿ ಶ್ರಿಯೇಷತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಪನ್ನರಿಲ್ಲಾ ಆತನು  
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರಲು ಸಮರ್ಥನು ಇಂತಹ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ವಿಶೇಷಣಗಳ  
ನ್ನುದ್ದಿಶ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಪೂರೈಕೆಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅವು  
ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, "ಇಷ್ಟಂ ಹಿ ವಿದುಷಾಂ ಲೋಕೇ  
ಸಮಾಸನ್ಯಾಸಧಾರಣಮ್" ಎಂಬುವ ನ್ಯಾಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಜ್ಜಹಿಸಿದುದನ್ನು  
ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವವರಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಇತ್ಯತ್ತಿರದು ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥ  
ಗಳನ್ನು "ಸಂದೃಷ್ಟ್ಯಸ್ಸಾರವಾಗ್ನಿತ್" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಒಂದು  
ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:—

ಶ್ವಾಲಿ ತತ್ಪಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ (ಜ್ಞಳಿಲ) ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿತ್ತೆಳಿನ್ನು, ಮುಮುಕ್ಷುವಾಯ್, ಸ್ವಾಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾ, ಯಿರುಪ್ಪದೊರು ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ತಿ ಪರಿಗ್ರಹಿತ್ತು, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಯ್, ತನ್ನಿಷ್ಟೆಯೈತೆಳಿನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ

**ಆರ್ಥಾನುಶಾಸನ ಭಾಗದ ಅನುಸಂಧಾನವು.**

ಅನಾದಿಕಾಲಮ್ - ಯಾವಾಗಲಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅನಾದಿಕಾಲ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲದಿಂದ, ಸಂಸರಿತ್ತುಪೋನ್ನ - ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನ್-ದೊಪಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು, ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಾನ ಭಗವತ್ಪ್ರಪ್ತಿಯಾಲಿ ಜಿವಾತ್ಮನು ತನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ ಎಂದು, ಅಂತಹ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ, ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪಾ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪಿರಿನ್ನು - ತನಗೆ ಬಂಧಕವಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಉಪೋದ್ಯತಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಮೀಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರನುಖಿತ್ತಾಲಿ ಸರೋತ್ತಮಶ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಸಮೀಚೀನವಾದ ದು ಸಾರತವ ವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯವಾಗಿ ಅನುತ್ತರಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಸಾರನಿಷ್ಕರ್ಷಾಧಿಪ್ರಾಯವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತತ್ಪಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿತ್ತೆಳಿನ್ನು - ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು, ತತ್ಪ್ರವ್ಯಾವುದು, ಹಿತವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಯಾವುದು, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವೆಂಥಾದ್ದು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದು; ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷಗಳೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಈ ಮೂರೂ ಅರ್ಥಪಂಚಕಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು; ತತ್ಪ್ರಸ್ವರೂಪವು ತತ್ಪ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಪರದೇವತಾವಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿತವು ಹಿತವು ಉಪಾಯವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯಕ್ತವು; ಮುಮುಕ್ಷುವಾಯ್-ನೋಕ್ಷಾಧಿಯಾಗಿ, ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರಾಧಿಪ್ರಾಯವು ಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಸ್ವಾಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾಯ್-ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ, ಅಧಿಕಾರವಿಭಾಗಾದಿಕಾರಾರ್ಥವೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರವೂ ಸಹ ದೋತವು, ಇರುಪ್ಪದು - ಇರುವಂಥಾ, ಒರು ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ತಿ ಪರಿಗ್ರಹಿತ್ತು-ಒಂದು ಉಪಾಯ

ನುರೂಪಮಾಗವಿರುಜ್ಞಾನನಾಳ್ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್, ನಿರ (ಪಾಯಮಾಗ) ಪರಾಧಮಾಗಪ್ಪಣ್ಣಮ್ ಕೈಜ್ಜುರೈರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಿರುಕ್ಕುಮ್ ಪದಿಯುಮ್, ಶರೀರಪಾತಾನಂತರಮ್ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಾಲೇ ಅಪ್ರಾ ಕೃತ ದೇಶವಿಶೇಷತ್ತಿಲೇ ಶೆನ್ರಾಲ್ ಇವನುಕ್ಕು ಅನವಚ್ಚಿನ್ನು ಭಗವದನು

ವಿಶೇಷವನ್ನು ಅರ್ಜ್ಜುಕರಿಸಿ, ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಬ್ಜ ಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರಗಳ ಅರ್ಥವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ - ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಸುಸ್ಥಿಸಿದವನಾಗಿ, ಇದು ಕೃತಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು, ತನ್ನಿಷ್ಟೆಯೈತೆಳಿನ್ನು - ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಇದು ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು, ಅದಕ್ಕೆ ನುರೂಪಮಾಗವಿರುಜ್ಞಾನನಾಳ್ - ಆ ನಿಸ್ಸೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರಗಳ ಭಾವವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇರುನ್ನನಾಳ್ ಎಂಬುವದರಿಂದ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರದವಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು, ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಗುಣವಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯನಿಯವ ನಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನಿರಪರಾಧಮಾಗಪ್ಪಣ್ಣಮ್ - ಬುದ್ಧಿವೂರ್ವಕವಾದ ಅಪರಾಧಗಳ ಸಂಬಂಧವೇನೂ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಇದು ಅಪರಾಧಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು; ಕೈಜ್ಜುರೈರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಂ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಜುರೈರೂಪವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಇರುಕ್ಕುಮ್ ಪದಿಯುಮ್ - ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ, ಎಂದೆ ಅದು ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ಜುರ್ಯುಪಪ್ಯಂತವಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ಅದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ, ಇದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವೂ ಬೋಧಿತವಾಯಿತು, ಅಂತಹ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠೆಯು ದಿವ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಕೈಜ್ಜುರೈರೂಪ ದೊರೆಯುವದರಿಂದ, ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದರಲ್ಲೂ ದೊರೆತಿತವು ಈಗ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲಾ ಶರೀರಪಾತಕ್ಕೆ ಪೂರೈಕೆಯಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಪ್ರಪನ್ನನೆನಿಸಿ ಮಾಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿವೆ ಮುಂದೆ, ಶರೀರವಸಾನಾನಂತರ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶರೀರಪಾತಾನಂತರಂ - ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವು ಬಿದ್ದುಹೋದ ನಂತರ ಎಂದರೆ ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ, ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಾಲೇ-ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗಮೂಲಕವಾಗಿ, ನಿರಾಣಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಪ್ರಾಕೃತದೇಶ ವಿಶೇಷತ್ತಿಲೇ ಶೆನ್ರಾಲ್ - ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯಮಯವಾದ ಪ್ರದೇ

ಭವ ಪರಿವಾಹಮಾಕ ವರುಮ್ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕೃಚ್ಚರೈರೂಪ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ ಇರುಕ್ಕುಮ್ ಪಡಿಯುಮ್ ಶೋನೋಮ್.

ಶವು, ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವು, ಅದನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವದರಿಂದ, ಇವ ನುಕ್ಕು - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಅನವಚ್ಛಿನ್ನ - ಅಪರಿಮಿತವಾದ, ಭಗವದನುಭವ - ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನನುಭವಿಸುವದರ, ಪರಿವಾಹ ಮಾಕವರುಮ್ - ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕೃಚ್ಚರೈರೂಪ ಸರ್ದದೇಶ ಸರ್ದಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೋಚಿತಗಳಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸರ್ದವಧಗಳಾಗಿ ಪರಿ ಪೂರ್ಣವೆಂದೆನಿಸಿದ ಕೃಚ್ಚರೈರೂಪವಾದ, ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ - ಸರ್ವೋ ತ್ಯುಷ್ಟವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಸಿದ್ಧಿಯು, ಇರುಕ್ಕುಮ್ ಪಡಿಯುಮ್ - ಇರುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಶೋನೋಮ್ - ಹಿಂದಿನ ಆಧಾರನುಶಾಸನದ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿದವು ಇದು ಬರೀ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲವು, ಪರಮ ಹಿತೋಪದೇಶವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸುಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ದೊರೆತ ಮಹಾಭಾಗ್ಯೋ ದಯವೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ-ಮಹಾಪಂಡಿತರೆ ಉಪದೇಶ ಲಕ್ಷಣವೆಂಧಾದ್ದೆಂದರೆ.— ತಾವು ವಿಶದವಾಗಿಯೂ, ವಿಷ್ಠರವಾಗಿಯೂ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಥ ಮತಃ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಷ್ಠರಿಸಿ, ಉಪಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಲಪಡಿಸಿ ಹೇಳಿ, ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಅದನ್ನೇ ಇನ್ನೊಂದುವಿಧವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿ ವಿಷಯವು ಶಿಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಕ್ರಮವು ಇದನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಅಧಿಕಾರಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕವೂ, ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದನೆಯೂ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಗಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುನಸ್ಸಬ್ಧವೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿನ ಉಪಪಾದನವೂ ಈ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ ಸಜ್ಜುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು, ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಯಾವಾಗ ಇನ್ನೂ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೋ, ಅನೇಕ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪ ಕಲ್ಪದಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಳಲುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯೆಂಬುವದನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅನಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಈ ವಿಷಯವು ಹಿಂದೆ ಕರ್ಮಾ ವಿದ್ಯಾದಿ ಚಕ್ರೇ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಧಿಪ್ರಾಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ಸಂಸಾರ

ಬಂಧವು ದೇಹಮೂಲಕವಾಗಿ ; ದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಈತನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈತನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು ಗೀತಾ ೧೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕವು.

“ಇದಂ ಶರೀರಂ ಕೌನ್ತೇಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ |

ಏತದ್ಬೋವೇತ್ತಿ ತಂಪ್ರಾಹುಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಇತಿ ತದ್ವಿದಃ ||”

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾಂತರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; “ಓ ಕುಂತೀಪುತ್ರನೇ, ನಾನು ದೇವತೆಯು, ನಾನು ಮನುಷ್ಯನು, ನಾನು ಸ್ಥೂಲನಾದವನು, ನಾನು ಕೃಶನು ಇತ್ಯಾದಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೋಕ್ತಾವಾದ ಅವ್ಯಸೂಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಕರಣ್ಯದಿಂದ (ಏಕೀಭಾವದಿಂದ) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಭೋಕ್ತಾವಿಗೆ ಭೋಗಸಾಧಕವಾದ ಈ ಶರೀರವು, ಭೋಕ್ತಾವಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದುದೆಂದು ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವರಿಂದ ದೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ನಾನು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆನು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾತಾ, ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ದೇಹ ಮೊದಲಾದುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಎಂಬದಾಗಿ ತತ್ವವಿತ್ತುಗಳು ಹೇಳುವರು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದರೆ ಈ ದೇಹವು, ನಶ್ವರಗಳಾಗಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಪ್ರದಗಳಾದ ಭೋಗಗಳಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಈ ಸಂಸಾರಾಂಬುಧಿಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಕಾಯೆನೌಃ” ಸರ್ಮೇಶ್ವರನಿಂದ ದಯೆಪಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ಹಡಗೊಂದು ಭಾವಿಸ ತಕ್ಕದ್ದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಂತಹ ಚೇತನನಿಗೆ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯುಂಟಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಉಪೋದ್ಯಾತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಮಾದಿತವು ಯಾವಾಗ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರಯಿಸುವನೋ, ಯಾವಾಗ ಆತನಿಗೆ ನಿರತಿಶಯ ನಿಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟುಮಾಡುವನೋ ಎಂದು ಸರ್ಮೇಶ್ವರನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯೆನಿಸುವ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ “ಪ್ರಾತವ್ಯಶ್ಯರಣಾಗತಃ” (ಸ ಸೂರೋ) ಶರಣಾಗತನು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು, “ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ಭ್ರತಮಮು”, (ರಾಮಾ.) ಶರಣಾಗತರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವದೇ ತನಗೆ ವ್ರತವೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅವನರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದಿರುವನು. ನಾವುಗಳು ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪಸುಕೃತವು ಒಂದು ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರವೇ ಎನಿಸುವದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಭಗವತ್ಕೃಪೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈತನಿಗೆ ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನದಿವ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷದ ವೀಕ್ಷಣವು ದೊರಕು ಸತ್ಪೋದೇಶ ಉಂಟಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಸದ್ಗುರುಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು

ಗಳೂ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆ ಕೃಪೆಯೊಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ. “ದೋಷಾಭವೇಯು ರೇತೇಯದಿನಾನು ದಯೇ ತ್ವಯಾ ವಿನಾ ಧೂತಾಃ |” (ದಯಾ. ೧೫) ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣವೂ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವಾಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಗೆ ವಶನಾದನೋ “ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಮಿಹಾಸ್ತೈಲಭ್ಯಂ” (ವಿ. ಪು.) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಆಗ ಇವನಿಗೆ ಅಲಭ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು. ಆಗ ಸಮಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯಮೂಲಕ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. “ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬಹುಶ್ಲೇಷಂ ಬುದ್ಧೇಶ್ಚ ಲನಕಾರಣಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬಹುವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ದುಸ್ತರವಾದುದರಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾರತಮಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳ ಸಾರವತ್ತಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖಶಾಲೆ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಂಶಗಳು ಮೂರೆಂದು ತತ್ಪರಿಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಗಳೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅರ್ಥಪಂಚಿಕವೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೋ ಎಂದರೆ ಆ ಐದೂ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಆಡಗವೆ ತತ್ಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ವರೂಪವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯವು. ಹಿತ ವ್ಯಾವೃದ್ಧಿವೆಂದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು; ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಫಲವು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯುವಾಗ ಆ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಫಲಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಯಾವುದು ಎಂಬುದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಆವಶ್ಯಕವು ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಜ್ಞಕ್ಕೆ ತೆಳಿನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿವುಳ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮೂರರ ಜ್ಞಾತವು ಎಲ್ಲಾ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಆವಶ್ಯಕವು. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು ಮುಮುಕ್ಷುವೆಂದೆನಿಸಬೇಕಾದರೆ, ತಾನು ದೇಹಾದ್ವಿಪಕ್ಷಣನಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಅವಿವ್ರತನಾಗತೊಡದೆಂಬ ಸ್ಥಿರಸಂಕಲ್ಪಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನಗೆ ಅಧಾರನಾಗಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಲಂಬಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಅನಂತರ ಈತನು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾರ್ಗಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಈ ಎರಡು ಎಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು, ತಾನು ಉಪಾಸನೆಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇಯಾಗಲಿ; ಅನರ್ಹನಾಗಿಯಾಗಲಿ; ಇದ್ದರೆ, ಆಗ ಲಭ್ಯವಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ವರಿಸಿ, ಉಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆ ಆಚಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆಯ ಮೂಲಕ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಭರಣ್ಯಾಸವು ಸಫಲವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈತನು ಭರಣ್ಯಾಸದ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಾದಿ ಅಂಗಗಳ ನ್ಯೂನತೆಯಿದ್ದರೆ ಭರಣ್ಯಾಸವು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗದು. ಹೀಗೆ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದವನು ನಿರ್ಭರನಾಗಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ, ನಿಸ್ಸಂಶಯನಾಗಿ, ಹೃತ್ಪ್ರಮನಸ್ಯನಾಗುವದರಿಂದ ಈತನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಯ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನು ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ನಿಷ್ಠೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನರಿತವನಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಪರಿಭವಾದಿಗಳಿಂದ ಮನೋವಿಕಾರವುಂಟಾಗದಹಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯ ಜ್ಞಾನವು ಬೇಕು. ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಉಪಾಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಈತನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದರೂ ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲವು ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳುಂಟೆಂದು ತಿಳಿದು, ಭಗವತ್ತೀತೃರ್ಥವಾಗಿ ಆಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವನಾಗಿ ಅನುಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಜಿ-ತ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ನಡೆಸುವವನಾಗಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃತಜ್ಞತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತುಂಬಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರುವವರಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ, ತನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವದನ್ನು ಇತರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ, ಧನಾರ್ಜನೆ ಮೊದಲಾದ ಐಕವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸುರೂಪಮಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾ ಇರನ್ನನಾಳ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಈತನು ವಸಿಸತಕ್ಕದೆಂಬ ಸ್ಥಾನವಶೇಷಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವೂ ಇದರಿಂದಲೇ ದ್ಯೋತಿಸುವುತನಗೆ ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾ ಭಾಗವಶೋತ್ತಮರು ನೆಲಸಿರುವ ಮಹಾವೃದ್ಯಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು

ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಅಜ್ಞಾನುಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳ ನ್ನಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ಎನಾ ಅತಿಲಂಘನವು ಸರ್ವಧಾ ಕೂಡದೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗ, ಬುದ್ಧಿವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೆಸಗದೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾಗವತಾಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಧಯಪಟ್ಟು ನಡೆಯುವನಾಗಿ, ತನಗೆ ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪಾದೇಯವಾದುದು ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಟೆ ಎಂದಂತವನಾಗಿ, ಮಹಾ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ ಕಾಲಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು "ಕೈಜ್ಜುರ್ಮರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಋರುಕ್ಮಂಪದಿ" ಎಂಬುವದರಿಂದ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶರೀರಪಾತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ, ಇಂತಹ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಣದಲ್ಲೂ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಬೇವಾತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮದಲ್ಲೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಹೀಗೆ ಗತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಪನ್ನ ಅಪ್ರಪನ್ನರಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಗತಿಯು; ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಮೂಲಕ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯೂ, ಇತರ ಉಪಾಸಕರೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ನೂರು ನಾಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಧೂಮಾದಿಗತಿಯೂ, ಅಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಇತರ ಗತಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅರ್ಚಿಸ್ತೇ ಮೊದಲಾದ ಅತಿವಾಹಿಕರಿಂದ ಸತ್ಕಾರವೂ, ತಮ್ಮತಮ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲೆಗಳವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಡೋಣವೂ, ವಿರಜಾವಗಾಹನೆ, ಅಮಾನಸ ಕರಸ್ಪರ್ಶ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯಮಾಣ್ಡಳವಿಗ್ರಹಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ತತ್ತ್ವೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಲಭಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುವಾದಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ

ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳು.

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಾದಿ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶಂಕಾ ಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದೇ ಇರಬಹುದು ಆಗ ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಶೋಧನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದಲ್ಲ ಎಂದರೆ, ಮೃದುಪ್ರಜ್ಞರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಹೈತುಕರೊಂದಿಗೆ ಸಹವಾಸವು ದೊರೆತು, ಬುದ್ಧಿಜಲನ ಉಂಟಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಇದೇತಕೆಂದರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ದುಷ್ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಉಪಾಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಎಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇಗ ವಿಶದವಾದ ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲ ದಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೇನೇ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ

ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ನಿವರ್ತಕಾ ಹೇತವಸ್ತ್ರಯಃ

ಇವ್ವರ್ಣಜ್ಞಳಿಲ್ ಜ್ಞಾತವ್ಯತಮಮಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ಪ್ರತ್ಯುತ್ಪ್ರಮ್, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಇವ್ವುಪಾಯ ಪ್ರಭಾವ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಕರ್ಮವತ್ಕರುಕ್ಕುಕ್ಕಡುಗತ್ತೆಳಿವು ಪಿರವಾಮೈಕ್ಕು ಸ್ವತನ್ತ್ರನಾನ ಸರ್ಮೇತ್ಕರ್ ಇವರ್ ಗಳುಡ್ಡಿಯ ಪೂರ್ವಾಪರಾಧತ್ತಾಲೀ

ವರ ಸಂಸರ್ಗವುಂಟಾಗ, ಭ್ರಾಮಕಬುದ್ಧಿಯು ತಲೆದೋರಿ, ವಿಭೂತಿಯಿಲ್ಲಾ ಮಿಥ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳುವರು ; ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ಇತರರಿಗೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ಹೇಳುವರು ; ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರ್ಮಸಾಮಂಜಸ್ಯ ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಮಂದಮತಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಆನೇಕ ಶಬ್ದಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಈ ಮಂದಮತಿಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವೂ ಸದಾಚಾರ್ಯನುಗ್ರಹವೂ ಸತ್ತಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಳ್ಳೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ, ತಾವಾಗಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ, ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಿರುವಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕುತರ್ಕ ಕುವಾದಗಳು ಮೂರು ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುತರಾಂ ಇರಕೂಡದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸತ್ತರ್ಕಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿ, ಆ ಮೂರು ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯಗಳು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೆಂದೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದೂ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಪ್ರಭಾವವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಇವುಗಳ ಸ್ಫುರಿಕರಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮತಃ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೃದುಪ್ರಚ್ಛರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರಾದವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಿಷಯದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಂದಿನಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು ಇನ್ನೆರಡಧಿಕಾರಗಳು ಪ್ರಭಾವ ವಿಷಯವಾದುವು. ಒಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವವ್ಯವಸ್ಥಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆ ಬರುವ ಶಂಕಾಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾ

ಯಿಟ್ಟಿ ನಿನ್ನೆಪ್ಪೀಡು ಮೂರೈಗೈಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಮ್ ಮೂನುಣ್ಣು;  
 ಅವೈ ಯೆವೈ ಯೆನ್ನಿಲ್ :—(೧) “ಅಸ್ತುಮೇ” ಎನ್ನಪೇಕ್ಷಿತಾಲ್  
 “ಅಸ್ತುತೇ, ತಯೈವ ಸರ್ವಂ ಸಂಪತ್ಸ್ಯತೇ” ಎಜ್ಜರಿತರುಮುಖಪ್ಪಾ  
 ಕುರಮುಮ್, (೨) ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹಮುಮ್, (೩) ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ  
 ಸಿದ್ಧಿಯುಮ್.

ನವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವರಕ್ಷಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು ಹೀಗೆ ಈ  
 ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಪು ಅಧಿಕಾರಗಳಿವೆ. ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ  
 ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಇವೈರ್ಥಜ್ಜಳಿಲ್ - ಹಿಂದೆ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಆದನ್ನೇ ಈಗ  
 ಅನುವಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾತವ್ಯತಮಮಾನ - ತಿಳಿಯಬೇಕಾ  
 ದಂಶದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ರೈ ಪತ್ತುವುಮ್ -  
 ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯನಾಗವುಮ್ -  
 ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಇವ್ವುಸಾಯಪ್ರಭಾವವಿಷಯನಾಗವುಮ್ -  
 ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಮಾಹಾತ್ರೈಯನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಕರ್ಮವೃತ್ತರುಕ್ಕು - ಕರ್ಮ  
 ಧೀನರಾದವರಿಗೆ, ಕಡುಗೆ - ಶಿಲೈವಾಗಿ, ತೇವು - ನಿರ್ಣಯವು, ಪಿರಿವಾ  
 ಮೈಕ್ಕು - ಹುಟ್ಟಿದೇ ಇರುವುದಕ್ಕೆ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸರ್ವೀಶ್ವರನು, ಇವರ್  
 ಗಳುಡೈಯ ಪೂರ್ವಾಪರಾಧತ್ತಾಲಿ-ಇವರುಗಳ ಪೂರ್ವಾಪರಾಧದಿಂದ, ಯಿಟ್ಟಿ  
 ನಿನ್ನೆಪ್ಪು - ಮಾಡಿದ ಸಂಕಲ್ಪವು, ಎಂದರೆ ಈತನು ಆಪರಾಧಿಯಾದುದರಿಂದ  
 ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆಯೋಗ್ಯನು ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವು ; ಈಡು  
 ಮೂರುಕ್ಕೈಕ್ಕು - ನಿನ್ನತ್ತಿ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಈತ  
 ನಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಪ್ರಧಾನಕಾರಣಮ್-ಮುಖ್ಯ  
 ಕಾರಣಗಳು, ಮೂನುಣ್ಣು - ಮೂರು ಉಂಟು ಅವು ಯೆವೈ ಯೆನ್ನಿಲ್-  
 ಅವುಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ:—(೧) “ಅಸ್ತುಮೇ” - ನನಗೆ ಪರಮ ಪುರು  
 ಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಹೇತುಭೂತವಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿ,  
 ಎನ್ನಪೇಕ್ಷಿತಾಲ್ - ಎಂದಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ, “ಅಸ್ತುತೇ, ತಯೈವ ಸರ್ವಂ ಸಂಪ  
 ತ್ಸ್ಯತೇ” - ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ತಯೈವ - ಆ ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ  
 ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದಲೇ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವೂ, ಸಂಪತ್ಸ್ಯತೇ -

(೧) ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯಂ.

ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ, ಎಜ್ಜಾರ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ, ತಿರುಮುಖಸ್ವಾಮಿಶರ್ಮ -  
 ಲೋಕನಾತೆಯ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಬಂದ ಸೂಕ್ತಿಯು, (೨) ಸದಾಚಾರ್ಯಾ  
 ನಾಗ್ರಹಮ್ - ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ  
 ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಸದಾಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿ  
 ವವರ ಅನುಗ್ರಹವೂ, (೩) ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯುಮ್ - ಈ ಮೇಲಿನ  
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಂಟಾದ ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸದುಪ  
 ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದೋಣವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಸಾದನವು ಆಚಾರ್ಯಾನು  
 ಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೇತುವು; ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹವು ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೇತುವೆಂದು  
 ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು

ಈ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಶಂಕಾ  
 ಗಳುಂಟಾಗಬಹುದಾಗಿರುವಾಗ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ, ಉಪಾಯ  
 ಪ್ರಭಾವ ಇವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ  
 ಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇನ್ವರ್ಷನ್‌ಗಳಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾತವ್ಯ ತಮ  
 ಜ್ಞಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ತುಂಬಾ ಪ್ರಧಾನವಾದವುಗಳು ಎಂಬ  
 ಭಾವವು ಕರ್ಮವಶ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಡುಗತ್ತಿಳಿವು ಪಿರಿವಾಮೈಕ್ಕು ಎಂದು ಹೇಳಿರು  
 ವುದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ — "ಪಾಪಂಪ್ರಜ್ಞಾಂ ನಾಶಯತಿ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ  
 ಪುನಃಪುನಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪವು ಈತನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು  
 ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರವನ್ನನಾಗದ್ದರೂ ಈತನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗದಿರ  
 ಬಹುದು ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಇವರುಗಳ ಆಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇ  
 ಕೆಂಬ ಕೃತಸಂಕಲ್ಪನಾಗದ್ದರೂ, ಅಂತಹ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು  
 ಮೂರು ಕಾರಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (೧) ಪುರುಷಕಾರರೂಪವಾದ  
 ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅನುಗ್ರಹವು:—ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ  
 ಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ,  
 ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು, ಏನೆಂದರೆ:— "ನಿತ್ಯಕೃತ್ಯೈಶ್ಚಾಪ್ಯಪ್ತೈಹೇಕ್ಷಯಾ ಸಾರಮಾ  
 ರ್ಥಕೀ ಭಗವಚ್ಚ ರಣಾರವಿಂದ ಶರಣಾಗತಿರ್ಮಥಾವಸ್ಥಿತಾವಿರತಾಸ್ತು ಮೇ"  
 ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ನಿತ್ಯಕೃಂಕರ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ  
 ಗಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನವು ಸಾಂಗವಾದು  
 ದಾಗಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ತಮಃಕಾರ್ಯ, ರಜಃಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ  
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳು ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಸ್ವರೂಪ  
 ವನ್ನರಿಯುವುದು ದುರವಗಾಹವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಮಃಕಾರ್ಯದ ನಿರಾಸಕ್ಯಾಗಿ

ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕೇ - ಯಥಾರ್ಥವಾದಂತಾ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಹಾಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದರು. ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಇತರ ಉಪಾಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ರಜೀಕಾರ್ಯಾನಿರಸನಕ್ಕಾಗಿ ಯಥಾವಸ್ಥಿತಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ತನಕ ಈ ಶರಣಾಗತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸಕೃತ್ತಾದರೂ, ಅದು ಶಾಂತವಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವಿರತಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭಕ್ತೃಪಾಯದಲ್ಲಾದರೂ ಅಂಗರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಾಧ್ಯಾಂತರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ವಿರತವ್ಯಾಪಾರವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ ಇದಾದರೂ ಹಾಗಲ್ಲನೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮೇ - ಅತ್ಯಂತ ಅಕಿಂಚನನಾಗಿ ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ನಿಜದಾಸನಾದ ನನಗೆ, ಅಸ್ತು - ಉಂಟಾಗಲೆಂದು ಶ್ರೀ ಮಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಮಯಳು "ಅಸ್ತುತೇ" ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನಿತ್ತಳು, ತೇ - ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭರವನ್ನು ಇಟ್ಟುದರಿಂದ ಸಂಪ್ರೀತ ಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶರಣಾಗತಿಯುಳ್ಳ ನಿನಗೆ, ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಿಯಾದ, ಯಥಾ ವಸ್ಥಿತಾವಾದ, ಅವಿರತಾವಾದ, ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನು ಸ್ಥಿಸುವ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ, ತಯೈವ-ಆ ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದಲೇ, ಸರ್ವಂ- ಸಮಸ್ತವೂ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕ ಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ (ಶ್ಲೋಕತ್ರಯೋದಿತಜ್ಞಾನಿನಂ ಮಾಂ ಕುರುಷ್ವ) ಜ್ಞಾನಿ ಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ, ಮತ್ತು ವಿಭೀಷಣನೆಂದಿಗೆ ಬಂದ ಸಾಲ್ವ್ಯ ಭಾಗವತರುಗಳ ಹಾಗೆ, ತನಗೆ ಸೇರಿದವರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷಫಲವೂ ಸಹ, ಸಂಪ ತ್ಸುತೇ - ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬದಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವರಪ್ರದಾನವು. ಮಹಾ ವಾಸಿಯಾದ ರಾವಣನಿಗೇನೇ "ವಿದಿತ ಸ್ನಹಿಧರ್ಮಜ್ಞ ಶ್ರರಣಾಗತ ವತ್ಸಲಃ | ತೇನ ಮೈತ್ರೀ ಭವತು ತೇ ಯದಿ ಷೀವಿತು ಮಿಚ್ಛಿಸಿ ||" "ಶರಣಾಗತರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಶರಣಾಗತಿಯು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವನೆಂದೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲೋಕಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯುಳ್ಳವನು, ಅದರಿಂದ ನೀನು ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿದ್ದು ದಾದರೆ ಎಂದರೆ ನೀನು ಸರ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದು ದಾದರೆ, ಆ ಕರುಣಾಸಾಗರನೆಂದಿಗೆ ಸ್ವೀಕ ಉಂಟಾಗಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಹನೀ ಯಳು. ತನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪರಮನಿಶ್ಚೀಯಸವನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕವಳು. "ಅಸ್ತುತೇ" ಎಂದು ನಿಸ್ಸಂಶಯ ವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಹೇಳಲೂ ಶಕ್ತಳೋ ಆಗ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಲೂ ಶಕ್ತಳು. "ತಯೈ ವ ಸರ್ವಂ ಸಂಪತ್ಸುತೇ" ಎಂದೂ ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿನುಗ್ರಹದಿಂದ,

**ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹಸ್ಯ ಹೇತುಫಲಯೋಃ ದೃಷ್ಟಾಂತಾಃ |**

**ಇವತ್ತಿಲ್ ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು ವ್ಯಾಜಜ್ಞಳುಮ್ ಇದಿನ್**

ಶರಣಾಗತಿನೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತಿಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳೆಲ್ಲಾ ಒದಗಿ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವು ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದವೆಂಬುದು ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು ಅಲ್ಲಿ "ಪಾಪಿಷ್ಠಃ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಶ್ಚ ಪುಣ್ಯಕೃತ್ | ಅಚಾರ್ಯವತ್ತಯಾ ಮುಕ್ತಾ ತಸ್ಮಾದಾಚಾರ್ಯವಾಗ ಭವೇತ್ ||" ಎಂಬ ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸತ್ತಂಪ್ರದಾಯವೆಂದರೇನೆಂಬುದು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದ ಉಪಯೋಗವೇನೆಂದು ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಜ್ಞಾನ ಸತ್ತಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಸಾಕಾದರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು ಹೇಗೆ ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದ ದೃಢೀಕರಿಸಬಹುದೆಂಬಂಶವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯ ತುಂಬಾ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕುಬುದ್ಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಅವರುಗಳ ಕುತರ್ಕದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಅಂತಹ ದುರ್ಬಲಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇದು ಅವಶ್ಯಕವು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತಹ ಭಯಾವಹಗಳಾದ ಕುತರ್ಕರೂಪ ವೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳು ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ನೆಲಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅಂತಹ ಶಂಕಾಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರಸನ ಮಾಡುವುದೂ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನದಾಹರಿಸಿ ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದ ಶೋಧನಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

**ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಫಲಗಳ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು.**

**ಇವತ್ತಿಲ್ -** ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ, ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು - ಒಳ್ಳೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಚಾರ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ, ವ್ಯಾಜಜ್ಞಳುಮ್ - ನೆರವೂಪಕಾರಣಗಳನ್ನೂ, ಇದಿನ್ ಫಲವಿಶೇಷಜ್ಞಳುಮ್ - ಅದರಿಂದಂಟಾ

ಫಲವಿಶೇಷಣ್ಣಳುಮ್ ಪರಾಶರ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಂಜಯಾ ತ್ವಲಾಯನಾದಿ ವೃತ್ತಾಂತಣ್ಣಳಿಲೇ ಕೆಂಡುಕೊಳ್ಳದು.

ಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೂ, ಪರಾಶರರು, ಮೈತ್ರೇಯರು, ಸಂಜಯರು, ಆಶ್ವಲಾಯನರು, ಅದಿ ಪದದಿಂದ, ವ್ಯಾಸ, ಶುಕ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ನೊದಲಾದವರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಇವರುಗಳ, ವೃತ್ತಾಂತಣ್ಣಳಿಲೇ ಕೆಂಡುಕೊಳ್ಳದು-ಇವರುಗಳ ಸತ್ಯ ರಿಶ್ರೀಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇ ನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅಂತಹ ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನೂ, ತಿಳಿಯಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಪರಾಶರ, ಮೈತ್ರೇಯ, ಸಂಜಯ, ಆಶ್ವಲಾಯನರು, ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಹನೀಯರುಗಳ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುವ ಮಹನೀಯರು ಈ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲೆಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಕಾರಣವನ್ನು ವ್ಯಾಜವೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂದರೆ, ಇಂತಹ ಕಾರಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ನೆಪಮಾತ್ರವೇ, ಅಂತಹ ಸುಕೃತವನ್ನನು ಗ್ರಹಿಸುವನು ಶ್ರೀಯೇಶತಿಯೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ವೃತ್ತಾಂತವು. ಇದು ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣದ ಅಡಿಭಾಗವಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇವರು ವಸಿಷ್ಠರ ಪಾತ್ರರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರನು ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಕ್ರೋಧಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಸತ್ರವನ್ನು ಆಗಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲಾ ಭಸ್ಮೀಕೃತರಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ವಸಿಷ್ಠರು ತಿಳಿದು ಮೊಮ್ಮಗನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಓ ಆಪ್ತನೇ, ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಒಬ್ಬನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲವು "ಯತಸಸ್ತಪಸಕ್ತ್ವಿವ ಕ್ರೋಧೋ ನಾಶಕರಃ ಪರಃ" ನಿನ್ನ ಕ್ರೋಧವು ನಿನ್ನ ಯಶಸ್ಸಿಗೂ ತಪಸ್ಸಿಗೂ ಸಹ ನಾಶಕರವು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಸತ್ರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಲು ಇದೇ ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ರಾಕ್ಷಸಕುಲಕ್ಕೆ ಮೂಲಧೂತರಾದ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ಬಂದು, ಅಯ್ಯಾ ವತ್ಸನಾದ ಪರಾಶರನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಪಿತಾಮಹರ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ತಿರಸಾವಹಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸ ನಾಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಸುಪ್ರೀತನಾದೆನು.

ನೀನು ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ ತಾವಾಗ ದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯ ವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಿ, ಮತ್ತು ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುವಿ, ಎಂದು ಹಂಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಫಲಗಳು ಯಥಾರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ, ದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯವೂ, ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ ಸಂಹಿತಾ ನಿರ್ಮಾಣವೂ.

ಮೃತ್ಯೋರು. ಇವರು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು "ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾಭಿವಾದ್ಯ ಚ" (ಶ್ರೀ ಎ. ಪು. ೧. ೧. ೧) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಮ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿದುದರಿಂದ, (ಇದೇ ವ್ಯಾಜವು) ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರಿಂದ ಪುರಾಣರತ್ನವಾದ, ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣೋಪ ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು (ಇದೇ ಪ್ರಯೋಜನವು)

ಸಂಜಯರು. ಇವರು ವ್ಯಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು, ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದುದೇ ವ್ಯಾಜವು. ತ್ರೈಕಾಲಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದೇ ಫಲವು. "ವ್ಯಾಸಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚೈತನ್ವಾ ಏತದ್ಗುಹ್ಯಮಹಂ ಪರಮ್ | ಯೋಗಂ ಯೋಗೇಶ್ವರಾ ತೈಷ್ಣಾನೈಶ್ಚೈತ್ ಕಥಯಿಷ್ಯಮ್ಯಯಂ ||" ಎಂದು ಸಂಜಯರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತಾನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಹ್ಯುತ್ಯುಷ್ಪವಾದ ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದನು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆತ್ಮಲಾಯನರು. ಶೌನಕ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರು ಶೌನಕರನ್ನು ಅನುವ ತಿಳಿಸಿ ನಡವಿದ್ದೇ ವ್ಯಾಜವು. ಋಗ್ವೇದ ಪ್ರವರ್ತನಾದಿಯೇ ಫಲವು.

ಹಾಗೆಯೇ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ನಾರದ ಸಮಾಗಮ, ಮತ್ತು ಕ್ರೌಂಚ ಪಕ್ಷಿವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಧಿಶಾಪಪ್ರದಾನಾದಿಗಳು ವ್ಯಾಜವು. ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವು ಫಲವು.

ನಾಥಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಗೂರ್ ನಗರಿಯ ಕುಣಸೇ ಮರದಲ್ಲಿನ ತೇಜೋ ದರ್ಶನವು ವ್ಯಾಜವು ನಮ್ಮಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿಯ ಉಪದೇಶವು ಫಲವು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರಿಗೆ ಹೊನಗೊನ್ನೇ ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯವು ವ್ಯಾಜವು. ಮಣಿಕ್ಯಾಲನಂಬಿಯವರಿಂದ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳ ಉಪದೇಶವು ಪ್ರಯೋಜನವು.

ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುವಿಗೆ ನಾರದಸಮಾಗಮ ವ್ಯಾಜವು. ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಮೋಕ್ಷ ಗಳು ಫಲಗಳು.

ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿ :

ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿ ಯಾವದು ? — ಶಾನ್ ಸತ್ತೋತ್ತರನಾಯ್, ಸಮ್ಯಗುಪಸನ್ನನಾಯ್, ಸಾವಧಾನನಾಯರುಕ್ಕುಮ್ ಅವಸ್ಥೆಯಿಲೇ, ಖ್ಯಾತಿ ಲಾಘ ಪೂಜಾ ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಯ್ ಕಾರುಣ್ಯ ಪರತಂತ್ರ ನಾಸ ಸದಾಚಾರ್ಯ, ಸರ್ವರುಕ್ಕು ಪ್ರಥಮಾಚಾರ್ಯನಾನ ಸರ್ಮೀತ್ಕರ

ದಾನಶ್ರುತಿಗೆ ಹಂಸೆಗಳ ಸಂವಾದವು ವ್ಯಾಜವು. ರೈಕ್ವರಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಫಲವು. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು.

ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು ಯಾವುದು ? ಎಂದರೇನೆಂಬ ಛಾವು. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಾದವನು ತನ್ನ ಸದಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ತತ್ಪರಿಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು ತಾನು ಹೇಗಿರಬೇಕು, ಆ ಸದಾಚಾರ್ಯನು ಎಂತವನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯನು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ :—

ಶಾನ್ ಸತ್ತೋತ್ತರನಾಯ್ - ಸತ್ಸಗುಣಾಧಿಕೃತವನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ರದೋಗುಣ ತಮೋಗುಣ ವಿಚ್ಛಿಂಭಣೆಗಳು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಗೆ ಕೂಡ ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಮ್ಯಗುಪಸನ್ನನಾಯ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೇ ಹಾಗೆ, ತದ್ವಿದ್ಯಪ್ರಣಿ ಪಾತೇನ ಪರಿಪ್ರತ್ಯೇನ ಸೇವಯಾ ಎಂಬ ಗೀತಾಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾಭಿ ವಾದ್ಯ ಜಿ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ (ವಿ. ಪು. ಪ್ರಥಮಶ್ಲೋಕ) ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಅಭಿವಾದನ ಶುಕ್ರಾಪಾದಗಳ ಮೂಲಕ ನಮ್ರನಾಗಿ, ಸಾವಧಾನನಾ ಯರುಕ್ಕುಮ್ ಅವಸ್ಥೆಯಿಲಿ - ಉಪದೇಶವನ್ನು ತುಂಬಾ ಆದರದಿಂದ ಆಲಿ ಸುವವನಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಶಿಷ್ಯನಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು, ಉಪದೇಶಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯನು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :— ಖ್ಯಾತಿ ಲಾಘ ಪೂಜಾ ನಿರಪೇ ಕ್ಷನಾಯ್ - ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕನು ತಾನು, ಎಂಬ ಯಶಸ್ಸಿ ನಲ್ಲೂ, ಧನ ವಸನ ಗೃಹಾರಾಮಾದಿಗಳ ಲಾಭದಲ್ಲೂ, ಶಿಷ್ಯರು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಶುಕ್ರಾಪಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲೂ, ಆಶೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಕಾರುಣ್ಯ ಪರತಂತ್ರ

ಮುದಲಾಗ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಾಲೇ ವಸ್ತು ತತ್ಪ್ರಹಿತಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅಪ  
 ಹೇಕ್ಷಿತ ವಿಸ್ತರಮುಮ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಸಜ್ಜೋಚಮುಮ್ ಇಲ್ಲಾದಪಡಿ  
 (೧) ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಲೋಕಾನಾಂ ಪಿತಾ ಮಾತಾಶ್ಚ ಮಾಧವ: | ಗಚ್ಛುಧ್ವ

ನಾನ - "ದೇಶಿಕೋಮೇ ದಯಾಳೀ" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಯೋಗ್ಯನಾಗ  
 ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕರುಣೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದವನಾದ, ಸದಾಚಾರ್ಯ - ಶಾಸ್ತ್ರ  
 ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸು  
 ವನಾಗಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯನು, ಇದು ಸತಿಶಸ್ತವಿಯು,  
 ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಎಂಬ ದುಂದ ಕ್ರಿಯೆಯ ಬೋಧಕವು; ಸರ್ವರುಳ್ಳಾ  
 ಪ್ರಥಮಾಚಾರ್ಯನಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಮುದಲಾಗ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಾ  
 ಯಾಲೇ ವಸ್ತು-ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಥಮ ಗುರು, ಆದಿ ಗುರುವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ  
 ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದ, ತತ್ಪ್ರಹಿತ  
 ಜ್ಞಕ್ಕೆ-ತತ್ಪ್ರ ಯಾವುದು, ಹಿತವಾದ ಉಪಾಯವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನೂ, ಪುರು  
 ಷಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಡದೇ ಇದ್ದರೂ, ಯಾವಾಗ ತತ್ಪ್ರಹಿತಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಪಾ  
 ಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ ಅವನು ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದುದ  
 ರಿಂದ, ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ವಿಸ್ತರಮುಮ್ -  
 ಇಷ್ಟು ಎಲ್ಲರಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತರವೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಸಜ್ಜೋಚಮುಮ್ - ಇಷ್ಟ  
 ವಾದುದು ಎಂದು ತುಂಬಾ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ, ಇಲ್ಲಾದಪಡಿ - ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಿ,  
 "ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಲೋಕಾನಾಂ" ಎಜ್ಜರ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಗಳಿಲಿ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದ  
 ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ - ಹಿಂದೆ ಆಚಾರ್ಯನು ಎಂದಿದೆ, ಆಚಾರ್ಯನು  
 ಉಪದೇಶಿಸಲಾಗಿ, ಪೆರುಗೈ - ಆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದುವೆಕೆಯು. ಹೀಗೆ  
 ಸದಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಹೊಂದೋಣವೇ ಸತ್ತಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು,  
 ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ. - ಇದು ಮಾರ್ಕಂಡೇ  
 ಯರ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಉಪದೇಶವು. ಈ ಚಿಕ್ಕ  
 ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತತ್ಪ್ರ ಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಮೂರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಹೇಗೆಂದರೆ :-  
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಜನರಿಗೂ, ಸರ್ವ ಎಥವಾಗಿ  
 ರಕ್ಷಿಸುವ, ಪಿತಾ - ಹಿತಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ತಂದೆಯೂ, ಮಾತಾ  
 ಶ್ಚ - ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ತಾಯಿಯೂ ಕೂಡ, ಪಿತಾ

(೧) ಭಾರತ, ವನ. ೧೯೨-೨೬.

ಮೇನಂ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ" ಎಜ್ಜಂ ಕಟ್ಟಿಕ್ಕಿಗಳಲಿ ಉಪದೇಶಿಕ್ಕ, ಪೆರುಗ್ಗೆ.

ಮಾತಾ ಜೆ ಮಾಥವ ಏವ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೇ ಸಂ, ಇದರಿಂದ ತತ್ಪಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇ ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ - ಹಿ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳರಾ, ಏನಂ - ಈ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನು, ಶರಣಂ - ಉಪಾಯವನ್ನಾಗಿ, ಗಚ್ಛ್ಯಧ್ಯಂ - ಹೊಂದಿರಿ, ಎಂದರೆ ಆತನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ, ಇದರಿಂದ ಹಿತವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಏನಂ - ಎಂತವನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದುವದು ಎಂದರೆ ಶರಣ್ಯಂ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥದಾಯಕನನ್ನು ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಶರಣ್ಯಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಹಿಂದೆ ತತ್ಪತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀಮಾನ್ನಾರಾಯಣೋ ನಃ ಪತಿರಪಿಲತನುರ್ಮುಕ್ತಿದೋ ಮುಕ್ತಭೋಗ್ಯಃ" ಎಂಬುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ಪಹಿತಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಇದರಿಂದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಪರತತ್ವವು, ಆತನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಹಿತವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು, ಆತನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವು, ಇದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಹೀಗೆ ತತ್ಪಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಮೂರೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇಂತಹ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೇ ಸದಾ ಚಾರ್ಯನು ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ಎಷ್ಟರವೂ ತುಂಬಾ ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಇದನ್ನು ಶಿಷ್ಯನು ಸತ್ಪ್ರಚಾರಣಾಗದ್ದುಕೊಂಡು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಶುಶ್ರೂಷಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಆತ್ಮಾದರದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯನು ಎಂತವನಾಗಿರಿಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನ್ಯಾಸವಿಂಶತಿಯ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇವೆರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಗುರುಪರಂಪರಾ ಸಾರದ ಗರ್ಗನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ೪೬ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಸರೈರಕ್ಕೈವಂ ಪ್ರಥಮಾ ಚಾರ್ಕೈ ಸರೈಶ್ಚರಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒನಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟರವಾಗಿ ಉಪದೇಶವು ಅನವೇಕ್ಷಿತವು, ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ

ಹೇಳುವದು ಅಪೇಕ್ಷಿತವು. ಇವೆರಡೂ ಸರಿಯಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇವೆರಡೂ ಇಲ್ಲಾದಪದಿ ಉಪದೇಶಿಕಕ್ಕೆ, ಪೆರುಗೈ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕರವರು ಈ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಾವು ಬರೆದ ದ್ವಾತ್ರಂಶದ್ರಹಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು "ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪರಿಶುದ್ಧಿ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ :—ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸದಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದೂ, ಅಂತಹ ನಿರ್ಣಯಶಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ "ಉಪದೇಶ ಶಾಸ್ತ್ರರಿಂ ಬುಧ್ಧಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸದಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೂಲಕವಾದ ಉಪದೇಶವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಿಕವು. ಇಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂಸ್ಕಾರರಂತವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವು ತುಂಬಾ ದುಷ್ಟವು ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಕಾರ ಜ್ಞಾನಾಭಾವವು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ವಿಪರೀತ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೂ ಕೇತುವಾಗುತ್ತದೆ ಅನ್ಯಾದ್ಯಶವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರೂ ಕೂಡ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ "ಶಾಸ್ತ್ರವಿಶುದ್ಧಿತ್ವ"ವು "ಶ್ರಮ ವಿವಹಿ ಕೇವಲಾ" (೧೨ ಸುಂ. ೫೨. ೮) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗದೆ ನಿರರ್ಥಕವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. "ತಥಾಪಿ ವಿಪರೀತಾತೇ ಬುದ್ಧಿರಾಚಾರನರ್ಜಿತಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸತಾಂ ಆವೇಶನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಬುದ್ಧಿ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ನಿರರ್ಥನವಾಗಿ ಅಂತನರಲ್ಲೊಬ್ಬರು ರಾಮಾಯಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿ, ರಾಮ, ಸೀತಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಶತ್ರುಘ್ನ, ಹಾಗೆಯೇ: ರಾವಣ, ಕಂಭಕರ್ಣ, ತಾಟಕಿ, ಶೂರ್ಮನಖಾ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಕವಿನಿರ್ಮಿತವಾದ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವನೆಂದೂ, ಅದು ವಾಸ್ತವವಾದ ಚಿತ್ರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಆಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಲಾಪನನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಭ್ರಮಕವನ್ನೊಂಟಿ ಮಾಡಿರುವದನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆನು. ಅಂತನಾಗಿ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶವು ದೊರಕಿದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೂ ಉಂಟು. ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಹೇಗೆ ಮುಖ್ಯವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೂ ಸಂಪೂರ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯವು ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಕವು ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವುಂಟೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರೆನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಕೂಡದು. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಉಪದೇಶವು. ಅಂತಹ

ಸ್ಥಿರೀಕರಣಭಾಗಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಥನಮ್

ಬಹುಕ್ಲೇಶಮಾಯ್ ಬುದ್ಧಿಚಲನ ಸಂಭಾವನೈ ಯುಂಧಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಶ್ರಮತ್ತಿಲ್ ಅನಧಿಕೃತರುಮಾಯ್ ಪರನಾಸ್ತಿ ಕರುಮಾಯಿರುಪ್ಪಾ ರ್ತು ಇವ್ವು ಪದೇಶಮೇ ಪ್ರಧಾನಮ್. ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ತೇಶ್ಚೈ

ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶುದ್ಧಿಯು, "ಶ್ರದ್ಧಾತನ್ವಾ ಚಾತಕನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠೈಃ" ಎಂದು, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಏಕಾನ್ವಿಗಲು ಆದರಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಂತಹ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರರ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ "ಪ್ರಪನ್ನಃ ಪರನಾಸ್ತಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಂ ಪದಂ" ಎಂದು ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ

ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಭಾಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಸಮರ್ಥನವು.

ಬಹು ಕ್ಲೇಶಮಾಯ್ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಚಲನ ಸಂಭಾವನೈ ಯುಂಧಾನ - ಆನೇಕ ಸಂದೇಹಗಳುಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಶ್ರಮತ್ತಿಲ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ, ಅನಧಿಕೃತರು ಮಾಯ್ - ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವ, ಪರನಾಸ್ತಿ ಕರುಮಾಯಿರುಪ್ಪಾರ್ತು - ನಾಸ್ತಿ ಕರಲ್ಲದೆ ದೇವರು ಒಬ್ಬನುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಶ್ವಾಸವಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸೋಮಾರಿಗಳಾದವರಿಗೆ ಇವ್ವು ಪದೇಶಮೇ - ಇಂತಹ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪದೇಶವೇ, ಪ್ರಧಾನಮ್ - ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಕೆಲವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆಯೋ ಅಥವಾ ಸಮಯವಿಲ್ಲದೆಯೋ ಕುಶಲತೆಯಿಲ್ಲದೆಯೋ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಅಂತವರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು "ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬಹುಕ್ಲೇಶಂ ಬುದ್ಧೀಶ್ಚಲನ ಕಾರಣಂ | ಉಪದೇಶಾದ್ಧರಿಂ ಬುಧ್ಧಾ ವಿರಮೋತ್ಸರ್ಜಕರ್ಮಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬಹು ಕ್ಲೇಶಕರವಾಗಿಯೂ ಬುದ್ಧಿ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ, ಅಂತನರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಉಪದೇಶವೇ ಸಾಕು ಎಂಬ ಧಾವನು. ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಅಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಿರೀಕರಣದ ಭಾಗದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಧಾವನೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಎಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೧) ತಾವಾಗಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿ

ಕ್ಯಾಗವುಮ್, ಕುತರ್ಕಜ್ಜ ಳಾಲಿ ಕಲಜ್ಜವಾರೈ ತೈಳಿವಿಕ್ಕೈಕ್ಯಾಗವುಮ್, ಸಮಾಚೀನ ಯುಕ್ತಿಗಲೋಡೆ ಕೇಳ್ ಕೈ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್.

ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು. (೨) ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಅಥವಾ (೧) ಮಂದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು, ಮತ್ತು (೨) ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯ ತಾವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವರಿಗೇನೋ ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರಿಗೆ ಇದು ಅನಾನಶ್ಯಕವಲ್ಲವೋ, ಅವರೇ, ತಾವಾಗಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ವಾದಗಳನ್ನು ತಾವೂ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಧಿ ಪ್ರಾಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಶಂಕಾವಿಷ್ಣುರಾದವರನ್ನು ಸಮಾಚೀನ ತರ್ಕಗಳಿಂದ ತಿದ್ದುವುದೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತು ಷ್ಯಾರೈ - ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ತೆಳಿಗೈಕ್ಯಾಗವುಮ್ - ತಾವೂ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ನಂತರ, ಕುತರ್ಕಜ್ಜ ಳಾಲಿ - ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾದ ಬರಿ ತರ್ಕಗಳಿಂದ, ಕಲಜ್ಜವಾರೈ - ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆ ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿಚಾಂಚಲ್ಯವುಂಟಾಗುವವರಿಗೆ, ತೆಳಿವಿಕ್ಕೈಕ್ಯಾಗವುಮ್ - ಅಂತಹ ಸಂಶಯಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಸರಿಯಾದ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸಮಾಚೀನ ಯುಕ್ತಿ ಗಲೋಡು - ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸದ ಸತ್ತರ್ಕಗಳ ಮೂಲಕ, ಕೇಳ್ ಕೈ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಈ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುವರು ಉಚಿತವು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯ ಹೊಂದುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರೂ ಕೂಡ, ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಾವೇ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದು ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಬರಿ ಶುಷ್ಕತರ್ಕಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದ ಧಿ ಪ್ರಾಯಗಳಿಲ್ಲದವರನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವದರಿಂದ ಅವರೂ ಕೂಡ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಕರಣ ಭಾಗವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಾವು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ವಾದಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಎರೋಧವಿಲ್ಲದ ತರ್ಕಗಳಾದುದರಿಂದ ಸತ್ತರ್ಕಗಳೆನಿಸಿ ಉಪಾದೇಯಗಳೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುವು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಕುತರ್ಕಗಳಾಗಿ ಪರಿ ಗ್ರಾಹ್ಯಗಳಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯತಿಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ತರ್ಕ ಕೌತರ್ಕ ನಿರೂಪಣವಾ

(೧) "ಆರ್ಷಂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಚ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾವಿರೋಧಿನಾ | ಯಸ್ತರ್ಮೋಷಾನುಸಂಧತ್ತೇ ಸಧರ್ಮಂ ವೇದ ನೇತರಃ" ಎಜ್ಜಾರಪದಿಯೇ

ಸತ್ತರ್ಕ ಕೌತರ್ಕಗಳ ನಿರೂಪಣವು.

"ಆರ್ಷಂ - ಋಷಿ ಎಂದರೆ ವೇದವು, ಆದುದರಿಂದ ಆರ್ಷಂ ಎಂದರೆ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನೂ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಚ - ಆ ವೇದೋಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಾದ ಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮನ್ವಾದಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ, ಅಥವಾ ಆರ್ಷಂ ಎಂಬುದನ್ನು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಶೇಷಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಆಗ, ಆರ್ಮಂ - ಸುಷಿಮೋಕ್ತವಾದ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಚ - ಮನ್ವಾದಿ ಧರ್ಮ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದನ್ನಾದರೋ, ಯಃ - ಯಾವನು, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾವಿರೋಧಿನಾ - ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ, ತರ್ಕೇಣ - ಸಮಾಚೀನವಾದ ವಾದದಿಂದ, ಅನುಸಂಧತ್ತೇ - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಸಃ - ಅವನು, ಧರ್ಮಂವೇದ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿ ನಿಸೇಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ಇತರಃ - ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ತರ್ಕದಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡದವನು ನ - ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವನಲ್ಲವು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆ ಇರುವುವು ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾರ್ಥಗಳೇ, ಸ್ಮೃತಿ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತಗಳಾಗವೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತರ್ಕ ಮೂಲಕ ಜಿಜ್ಞಾಸವು ಅವಶ್ಯಕವು ಹೀಗೆ ತರ್ಕ ಮಾಡುವಾಗ, ವಾದವು ವೇದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದಾಗರೆ ಕೂಡದು. ಇಂತಹ ತರ್ಕವು ಸತ್ತರ್ಕವು ಹೀಗಲ್ಲದೆ, ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಬರೀ ಶುಷ್ಕ ತರ್ಕದಿಂದಲೇ ತತ್ವ ನಿರ್ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಹೊರಡುವದು ಕೌತರ್ಕವು. ಅಂತವನಿಗೆ "ಧರ್ಮಸ್ಯ ತತ್ವಂ ನಿಹಿತಂ ಗುಹಾಯಾಂ" ಧರ್ಮದ ತತ್ವವು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ತೀ ವ್ಯಾಸರು "ತರ್ಕಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾತ್" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೀ ತರ್ಕದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು

(೧) ಮನುಸ್ಮೃತಿ ೧೨. ೧೦೬

ಇವ್ವರ್ತಂಗಳೈ ಸಮೀಚೀನ ತರ್ಕಜ್ಞಳಾಲಿ ತೇಳಿಯಾದವರ್ಗಳ್, (೧)  
 “ಕಾಣಾದ ಶಾಕ್ಯಸಾಷಂಡೈ ಸ್ತ್ರಿಯಾಧರ್ಮೋ ವಿಲೋಪಿತಃ” ಎಜ್ಜರ  
 ಪಡಿಯೇ ಹೈತುಕರಾಯ್ ವೇದವಿರೋಧಿತತ್ವಜ್ಞಳೈ ಇಟ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿ  
 ಕಾರ್ಥಜ್ಞಳೈ ಅಪಹರಿಪ್ಪರ್ಗಳ್.

ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸ್ತೃತಿ ಪುರಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ  
 ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರೋಧಿನಾ ಮಾಡಿಲ್ಲವು. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಎರುದ್ಧವಾದುದ  
 ರಿಂದ ಅನುಪಾದೇಯವು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪ್ರಜಾಪತಿತ್ವಯು ಚತುರ್ಮು  
 ಬ್ರಹ್ಮವೈಕ್ರವಾವರೂ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲವು ಕಾಸಿಲ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ವವೂ ಕೂಡ  
 ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲವು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಅಸುರ ಮೋಹನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಾಸ್ತ್ರೀಕ  
 ವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಹಾಗೆಯೇ ತಾನುಸ ರಾಜಸ ಪುರಾಣಗಳೂ ಉಪಾ  
 ದೇಯಗಳಲ್ಲವು ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಇವ್ವರ್ಥ  
 ಜ್ಞಳೈ - ಈ ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೃತಿಗಳಲ್ಲುವವಾದಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಸಮೀ  
 ಚೀನ ತರ್ಕಜ್ಞಳಾಲಿ - ಶಾಸ್ತ್ರವರುದ್ಧವಲ್ಲದ ಒಳ್ಳೇ ತರ್ಕಗಳಿಂದ, ತೇಳಿಯಾ  
 ದವರ್ - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಿರುವವರು, “ಕಾಣಾದ - ತಾರ್ಕಿಕರು, ಶಾಕ್ಯ -  
 ಬೌದ್ಧರು, ಸಾಷಂಡೈಃ - ವಾಷಂಡಿಗಳು ಇವರುಗಳಿಂದ, ಸ್ತ್ರಿಯಾಧರ್ಮಃ -  
 ವೇದಧರ್ಮವು, ವಿಲೋಪಿತಃ - ನಷ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿತು” ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ -  
 ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಹೈತುಕರಾಯ್ - ಶುಷ್ಕತಾರ್ಕಿಕರಾಗಿ, ಬರೀ  
 ಹೇತುಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮಾನ ತರ್ಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವರಾಗಿ, ಹೇಗೆಂದರೆ,  
 ಜಗನ್ನಿತ್ಯಾ ದೈತ್ಯತ್ವಾತ್ - ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಹೇತುವಿನಿಂದ  
 ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯು, ಇಂತಹ ಅನುಮಾನ ತರ್ಕವನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ವೇದ  
 ವಿರೋಧ ತತ್ವಜ್ಞಳೈ ಯಿಟ್ಟು - ವೇದ ಎರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು  
 ಮುಂದುಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಜ್ಞಳೈ - ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಸಾಧಿತಗಳಾದ  
 ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಅಪಹರಿಪ್ಪರ್ಗಳ್ - ಅಪಹರಿಸುವರು.  
 ಕಾಣಾದ, ಶಾಕ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಹೇಗೆ ಅನುಪಾದೇಯವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾರನಿಷ್ಠ  
 ಷ್ಠಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು ವಾಷಂಡಿಗಳು ಎಂತವರೆಂದರೆ :-  
 ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ,

(೧) ಅತಿ ಸ್ತೃತಿ.

“ವಿಷ್ಣೋರನ್ಯಂ ಪರಶ್ವೇನ ಚಿಂತಯಾನೋಹ್ಯಚೇತನಃ |

ಸಪಾಷಂಡೀತು ವಿಜ್ಞೇಯ, ಸ್ವರ್ದಕರ್ಮ ಬಹಿಷ್ಕೃತಃ ||”

ವಿಷ್ಣುವಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಪರವಸ್ತುವುಂಟೆಂದು ಯಾವನು ಚಿಂತಿಸುವನೋ ಅವನು ಅಜೇತನಕ್ಕೆ ಸಮಾನನು. ಆತನನ್ನು ಪಾಷಂಡಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಬಾಹಿರನು. ಪಾದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,

“ಯೇತು ಸಾಮಾನ್ಯಭಾವೇನ ಮನ್ಯಂತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ |

ತೇವೈ ಪಾಷಂಡಿನೋ ಜ್ಞೇಯಾ ಸ್ವರ್ದಕರ್ಮ ಬಹಿಷ್ಕೃತಾಃ |”

ಯಾರು ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೇತನನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಪಾಷಂಡಿಗಳು, ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಹೊರಗಿರುವವರಾದವರು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು, “ನರಕಾರ್ಹಾ ನರಾಧಮಾಃ” ಎಂದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದ ಸಾರಾಂತರವು. ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯದಲ್ಲಿ,

ಯಸ್ವೈಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಪಾಷಂಡೀತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ |

ತತ್ಸಂಸರ್ಗೀ ತತ್ಸಮ ಸ್ವಾತ್ಮಾವುಭಾವಪಿ ಪಾಪಿನೌ ||

ಯಾವನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವನೋ ಆತನು ಪಂಡಿತರಿಂದ ಪಾಷಂಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ ಆತನಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಪಾಷಂಡಿಯೇ ಆಗುವನು ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಪಾಪಿಗಳೇ ವಾರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,

ಕುಬುದ್ಧಿ ರಚಿತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ಯೇ ಕಲಾಯುಗೇ |

ನ ಕುರ್ದಂತಿ ವಿನಿಂದಂತಿ ಯಜ್ಞಾ ವರ್ಣಾಶ್ರವೋಚಿರ್ತಾಃ |

ತೇವೈ ಪಾಷಂಡಿನೋ ಜ್ಞೇಯಾ ಸ್ವರ್ದಕರ್ಮಸುಗರ್ಹಿತಾಃ |

ತೇಷಾಂ ಸಂಭಾಷಣಂ ಸ್ವರ್ದಂ ಪ್ರಮಾದೇನಾಪಿ ನಾಚರೇತ್ ||

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಬರೆದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅಚರಿಸದೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅಯೋಗ್ಯರು, ಅವರೇ ಪಾಷಂಡಿಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಆಶ್ಚಮೇಧಿಕದಲ್ಲಿ,

ಕುಶೀಲೈಃ ಕೃತಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಯೇ ಪರಿತ್ಯಾ ನರಾಧಮಾಃ |

ವಿಪ್ರಾನ್ನಿಂದಂತಿ ಯಜ್ಞಾಂಶ್ಚ ವೃಥಾಜೀವಂತಿ ತೇ ನರಾಃ ||

ಕೌತುಹ್ಯುತ್ಯೈಃ ಪ್ರಾಸ್ತಾನಾರ್ಥಾನಾಹ.

ಇವ್ಯಪಹಾರಮ್ ವಿಭಗತಿಯೈಯುಮ್ ವಿಭಗತಿನಾನೈಯುಂತ್ಯುತ್ಯ

ದುಷ್ಪಾಚಾರವುಳ್ಳವರು ಬರೆದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಪಾಪಂಧಿಗಳಿಗೆ ಏ ಧಮ ಪುರುಷರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವರು, ಅವರ ವ್ಯವಹಾರವು ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ, (೬.೧.೫೧)

“ಕಿಂ ದೇವೈಃ ಕಿಂದ್ವಿಜೈ ರ್ವೇದೈಃ ಕಿಂ ಶೌಚೇನಾಂಬು ಜನ್ಮನಾ |  
ಇತ್ಯೇವಂ ವಿಪ್ರ ವಕ್ಷ್ಯಂತಿ ಪಾಪಂಧೋಪಹತಾ ಜನಾಃ ||  
ಕಲೌ ಜಗತ್ಪತಿಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಸರಸ್ವತ್ಪಾರ ಮಿಾಶ್ವರಂ |  
ನಾರ್ಹ ಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮೈತ್ರೇಯ ಪಾಪಂಧೋಪಹತಾ ಜನಾಃ ||”

“ದೇವತೆಗಳಿಂದೇನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದೇನು, ವೇದಗಳಿಂದೇನು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದಿಂದೇನು, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಯರಾದ ಮೈತ್ರೇಯರೇ ಪಾಪಂಧಿಗಳು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವರು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಪತಿಯಾಗಿ ಸರ್ವ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವನ್ನೂ ನಡೆಸುವ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಈಶ್ವರನೆನಿಸುವ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅರಿಯಿ ಸುವದಿಲ್ಲವು” ಮಿತಾಕ್ಷರ ವಾಕ್ಯವು,

“ಸರಶಿರಃ ಕಪಾಲಾದಿ ಶ್ರುತಿಬಾಹ್ಯಲಿಂಗಧಾರಣಂ ಪಾಪಣ್ಣಮ್”

ಮನುಷ್ಯನ ತಲೆಬುರುಡೆ ಕಪಾಲವೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರುತಿ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದೇ ಪಾಪಂಧವು. ಪಾಪಂಧವು ಯಾನನಲ್ಲುಂಟೋ ಅತನು ಪಾಪಂಧಿಯು.

ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪಂಧಿಗಳೆಂದರ ಪಾಶಾತ್ ಅಣಂತಿ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಆಸೆಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ವೇದಬಾಹ್ಯರು. ಇವರ ಗಳಿಗೆ ವಾದನಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವೇ ವಿನಾ ಶಾಬ್ದಪ್ರಮಾಣ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲವು ಆದುದ ರಿಂದ ವೇದವಿರುದ್ಧ ವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದೆ ಈ ಅಪಹಾರವು ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಈ ಕೌವಾದಿಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇವ್ಯಪಹಾರಮ್ - ಈ ಕೌವಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೌತರ್ಕದಿಂದ ಮಾಡುವ

ವಿರಣ್ಣುವಗೈ ಯಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್, ಅದಿಲ್ ವಿಭೂತಿ ಮಾನ್ಯೆ ಅಪಹ ಕೈ ಯಾವದು ? ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಇಲ್ಲೈ ಎನ್ನು ದಲ್, ವೇರೂರುತ್ತನೈ ಈಶ್ವರನಾಗ (ಕ್ಕಟ್ಟಿ) ಕೈಟ್ಟಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ವಿಭೂತಿ ಕೋಟಿಯಿಲಿ ವೈತ್ತಲ್ ಶೈಯ್‌ಗೈ.

ವಿಭೂತಿಯೈ ಅಪಹರಿಕ್ಕೈಯಾವದು ? ವಿಭೂತಿಯೈ ಒರುಮುಖ ತ್ತಾಲೇ ಯಿಲ್ಲೈ ಎನ್ನುದಲ್, ಉಣ್ಣಾಕ್ಕೈ ಈಶ್ವರನೋಡು ಸಂಬಂಧ

ಅಪಹಾರವು, (೧) ವಿಭೂತಿಯೈಯುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗವಾದ ಸರ್ವ ವಶ್ಯವನ್ನೂ, (೨) ವಿಭೂತಿಮಾನ್ಯೆಯುಮ್ - ಈ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗ ವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ಪತ್ತ - ಕುಂತದ್ದಾಗಿ, ಇರಣ್ಣುವಗೈ ಯಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆ ಎರಡು ವಿಧ ಅಪಹಾರ ಗಳನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಅದಿಲ್ - ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ, ವಿಭೂತಿ ಮಾನ್ಯೆ - ಸರ್ವ ವಿಭೂತಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವವನನ್ನು, ಅಪಹರಿಕ್ಕೈ ಯಾವುದು - ಅಪಹರಿಸುವವೆಂದರೇನು ? ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಇಲ್ಲೈ ಎನ್ನುದಲ್ - ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವಾಗಲಿ, ಇದರಿಂದ ನಾಸ್ತಿಕರೂ ನಿರೀಶ್ವರ ಮೀಮಾಂಸಕರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು; ಅಥವಾ, ವೇರೂರುತ್ತನೈ - ಬೇರೆಯೊಬ್ಬನನ್ನು, ಈಶ್ವರನಾಗಕ್ಕೈಟ್ಟಿ - ಈಶ್ವರನೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರ ನಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು, ವಿಭೂತಿಕೋಟಿಯಿಲಿ - ಆ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಈಶ್ವರ ನಿಗೆ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವೈತ್ತಲ್ ಶೈಯ್‌ಗೈ - ಇಡೀಗಣವು ಅಥವಾ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸೋಣವು. ಇದರಿಂದ ಶೈವ ಪಾಶುಮತಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಶಿವರಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಪರಮಶಿವನುಂಟೆಂಬ ಅದ್ವೈತ ಪ್ರಭೇದವೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪರದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಲ್ಲಾ ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

(೨) ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸೋಣವೆಂದರೇನು ? ವಿಭೂತಿಯೈ - ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗವನ್ನು, ಒರು ಮುಖತ್ತಾಲೆ - ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಯಿಲ್ಲೈ ಎನ್ನುದಲ್ - ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳೋಣವಾಗಲಿ, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಸತ್ಯವೆಂದೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದೂ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಹೇಳುವರು, ಜ್ಞಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷಯವು ಗತಿಸಿಹೋಗುವುದರಿಂದ ವಿಭೂತಿಯು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಾಧ್ಯರು ಹೇಳುವರು; ಅಥವಾ, ಉಣ್ಣಾಕ್ಕೈ - ವಿಭೂತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈಶ್ವರ

ಮರುತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರಮ್ ಎನ್ನುದಲ್, ಪರತಂತ್ರಮಾಕ್ಯ ತನ್ನೋಡು ಪಿರ ರೋಡು ಸಿಣ್ಣೆಪ್ಪುದಲ್ ಶೆಯ್‌ಗೈ.

ಹೈತುಕ ಸಂಸರೋ ಅವಶ್ಯಪರಿಹರಣೀಯಃ. ತತ್ರಪ್ರಮಾಣಾನಿ.

ಇವ್ವಪಹಾರಜ್ಜಿಳಿಲ್ ಏದೇನು ಮೊನ್ನು ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ ಮೈದು ಪ್ರಜ್ಞನಾಯ್ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಂ ಪಣ್ಣಿನವನುಕ್ಕು ವಿಪರೀತ ಸಂಸರ್ಮ

ನೋಡು ಸಂಬಂಧಮರುತ್ತು-ಈಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಸ್ವತಂತ್ರಮೆನ್ನುದಲ್ - ವಿಭೂತಿಯು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವಶವಲ್ಲವು, ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವು, ಎನ್ನುದಲ್ - ಎಂದು ಹೇಳೋಣವು, ಸೇಶ್ವರ ಮೀಮಾಂಸಕರ ಮತವು. ಚೇತನನು ಎನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸಾಂಖ್ಯರ ಮತವು; ಪರತಂತ್ರಮಾಕ್ಯ - ಈ ವಿಭೂತಿಯೆಲ್ಲಾ ಪರತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನೋಡು - ತನಗೂ, ಪಿರರೋಡು - ಇತರರಿಗೂ, ಸಿಣ್ಣೆಪ್ಪುದಲ್ - ಶೇಷಭೂತವಾಗಿ ಅಧೀನವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದನವು, ಶೈಯ್‌ಗೈ - ಹೀಗೆ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು; ಈ ಮೂರನೆಯ ವಿಧಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವು-ಚೇತನನಿಗೆ ಅಧೀನವೆಂಬುದು ಪಾಶುಮತ ಮತ ಸಾಂಖ್ಯ ಮತ ವಿಷಯವು; ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವೆನ್ನುವುದು ಶೈವ ಮತವು. ವಿಭೂತಿಯ ಅಪಹಾರವು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ನಡೆಯಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. —(೧) ವಿಭೂತಿಯೇ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ವಿಭೂತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದು. (೨) ವಿಭೂತಿಯೇನೋ ಉಂಟು, ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವು, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದು. (೩) ಅದು ಪರತಂತ್ರವೇನೋ ಅಹುದು, ಜೀವನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳುವರು ಅಥವಾ ಇತರರಿಗೂ ಪರತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳುವುದು.

ಹೈತುಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಮವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು.

ಇವ್ವಪಹಾರಜ್ಜಿಳಿಲೇ - ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಅಪಹಾರಗಳಲ್ಲೂ, ಏದೇನು ಮೊನ್ನು - ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು, ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ ಮೈದುಪ್ರಜ್ಞನಾಯ್. ತನ್ನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಯಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮಂದಮತಿ ಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಮ್ ಪಣ್ಣಿನವನುಕ್ಕು - ಭರಣ್ಯಾಸಾಘ್ರಾಣ

ಶ್ವಾಲಿ ವರುಮಾಗಿಲ್ (೧) "ದತ್ತಸ್ಯ ಹರಣಾನೇನಚ" ಎಜ್ಜರ ಅಪಹಾರತ್ತಿ ಲುವ್ ಕೊಡಿಯದಾಯ್ ಕಳವು ಕೊಂಡುಕೊಡುತ್ತ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ವೀಳ ಕಳವು ಕೊಂಡಾರ್ಪೋಲಿಯಾಮ್.

ಮಾಡಿದವನಿಗೆ, ವಿಪರೀತ ಸಂಸರ್ಮತ್ತಾಲಿ - ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಹೈತುಕರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ವರುಮಾಗಿಲ್ - ಇಂತಹ ಅನ್ಯಧಾ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, "ದತ್ತಸ್ಯ ಹರಣೇನ ಚ" ಎಜ್ಜರ - ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳುವ, ಅಪ ಹಾರತ್ತಿ ಲುವ್ ಕೊಡಿಯದಾಯ್ - ಅಂತಹ ಅಪಹಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರ ವಾದುದಾಗಿ, ಎಂದರೆ ದತ್ತಾಪಹಾರ ಕೂಡದು, ದೋಷಾವಹವು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೋಷಾವಹವಾಗಿ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಕಳವುಕೊಂಡು-ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದು, ಕೊಡುತ್ತ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ - ದಾನಮಾಡಿದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು, ವೀಳ - ಪುನಃ, ಕಳವು ಕೊಂಡಾರ್ಪೋಲಿಯಾಮ್ - ಅಪಹರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುವದು, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೈಗನೆಂಬ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲದ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಆತನು ದಾನಶೌಂಡನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೋದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟು ಗೋದಾನ ಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದು ಲೆಖ್ಯ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ದ್ವಿಚಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ದ್ರವ್ಯ ಪಶುವು ರಾಜನ ಗೋಲವುಗಳ ಹಿಂಡಿಗೇನೆ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ಆದನ್ನು ರಾಜನು ತಿಳಿಯದೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದ್ವಿಚವರ್ಯನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು ಈತನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಇದು ನನ್ನದು, ನನಗೆ ರಾಜನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಜಗಳವಾಡಿದನು. ಆಗ ರಾಜನು, ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಅಚಾರತುರ್ಯವು ನಡೆಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಮೊದಲನೆಯವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು, ನಿನಗೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಗೋವನ್ನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೊಡುವೆನು, ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ \*ಭರ್ವಾ ದಾತಾಽಪಹರೀತಿ ಮಾಮೂ ಚಿತುಃ" ನೀನು ದತ್ತಾಪಹಾರ ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಬೈದರು. ಯಾವನು ಗೋವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವನೋ, ಅತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಎಷ್ಟು ಒಂದಂಬಡಿಸಿದರೂ ಒಪ್ಪದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅನಂತರ ಈ ವೈದ್ಯನಿಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ದೇಹಾವಸಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾಗಿ ಯಮನು ಬಂದು ಅನೇಕ ಗೋದಾಘಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಶುಭಫಲವೂ, ಈ ದತ್ತಾಪಹಾರದಿಂದ

(೧) ಶಾಂ. ಸ್ತು.

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ಬಹು ವಿಧಜ್ಜಿಳಾನ ನ್ಯಾನೋಹ ಕಾರಣಜ್ಜಿಳಿಲ್ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗಂ ಪೋರಪ್ಪರಿಹರಣೇಯಮ್.

ಅಶುಭಫಲವೂ ಉಂಟು, ಯಾವುವನ್ನು ಮುಂದೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಈತನು ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವ ಅಶುಭಫಲವನ್ನು ನುಭವಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದುದರಿಂದ ಒಡನೆ ಕೃಕಲಾಸ ವೆಂದರೆ ಉತುವಿನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಂದು ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಾಲಕರೂಂದಿಗೆ ಎಹರಸುವಾಗ ಈ ಉಡವನ್ನು ಇತರ ಬಾಲಕರೆಲ್ಲಾ ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ಎಷ್ಟು ಎಳದರೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರದೆ, ಈತನು ಮಾಡಿದ ಗೋದಾನಗಳ ಸುಕೃತಫಲದಿಂದ ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಎಡಗೈಮುಲ್ಲ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಎತ್ತಿಬಿಟ್ಟನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಕರಸ್ಪರ್ಶಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯಿಂದ ಆಗ ನೃಗರಾಜನಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮವು ಕಳೆದು, ದಿವ್ಯ ದೇವತೆಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಭೂಷಿತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನೆಂಬ ಇತಿಹಾಸ ಉಂಟು. ಯಾವಾಗ ದಾನ ಕೊಟ್ಟನೋ ಆಗ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತವಾಯಿತು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತವಹರಣವು ಸ್ವದತ್ತಾಂ ಪರದತ್ತಾಂ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಂ ಹರೇತಯಃ | ಷಷ್ಟಿವರ್ಷ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಷ್ಣಾಯಾಂ ಜಾಯತೇ ಕ್ರಿಮಿಃ || ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವಧಾ ಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ದತ್ತಾಪಹಾರವೇ ಅತಿ ಕ್ರೂರ ಫಲವುಳ್ಳದ್ದಾದುದರಿಂದ ಈ ವಿಭೂತೃಪಹಾರವಾಗಲಿ ವಿಭೂತಿಮಾನಿನ ಅಪಹಾರವಾಗಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರೂರಫಲವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಸದಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೆಂದರೆ — ವಿಭೂತಿಯೇ ಮಿಥ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸೇರಿದುದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ, ಅಪಹರಿಸಿದುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದ್ರವ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸುವುದೂ, ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಪರಾಧವೆಂಬ ಭಾವವು ವಿಭೂತಿಮಾನಿನ ಅಪಹಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಂದರೆ. — ನೈಜವಾಗಿ ದಾಸತ್ವವು ತನ್ನದು, ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನದು, ಈ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ತಾನು ಈಗ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟು ತಾನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ, ಆತನ ಸರ್ವವಿಭೂತಿಯೂ ತಾನೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನದಾಗಿರುವಾಗ, ತನ್ನ ವಿಭೂತಿ ಎಂದೆನಿಸುವುದೂ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಪರಾಧವೆಂಬ ಭಾವವು, ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೂ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಅನರ್ಥ ಬಾಹುಳ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು

ಇವ್ವರ್ಣತೈ (೧) "ಸಾಷಂಡಿನೋಃ ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾಃ ಬೈಡಾಲವ್ರತಿಕಾಃ"

ದುರಂದ, ಬಹು ವಿಧಜ್ಞಾನ - ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ, ವ್ಯಾಮೋಹಕಾರಣಜ್ಞಾನ  
 ಳಿಲ್ - ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವವಗಳಲ್ಲಿ, ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಮ್ -  
 ಇಂತಹ ಕುವಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸರಸ ಸಂಭಾಷಣಾದಿಗಳು, ಪೋರ ಪರಿಹರಣೇ  
 ಯಮ್ - ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಹರಣೇಯವು ಇಂತವರ ಸಂಬಂಧವೇ ಬೇಡ ಎಂದು  
 ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಭರನ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಎಂದಿಗಿದ್ದರೂ  
 ಭಯವಿಲ್ಲವು, ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ರಕ್ಷಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು  
 ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿಯಾಯಿತು. ಅನ್ಯತಂ ನೋಕ್ತಪೂರ್ವಮೇ ನ ಚ ವಕ್ಷ್ಯೇಃ  
 ಕದಾಚನ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಹೈತುಕ ಸಂವಾದದಿಂದ  
 ಸ್ವಲ್ಪ ದಂಡನೆಯಾದೀತು, ಇಷ್ಟೇ ತಾನೆ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವು ಕೃತಕೃತ್ಯನು  
 ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಚಿತವು "ಪ್ರಕ್ಷಾಳನಾದ್ಧಿ  
 ಪಜ್ಜಾಸ್ಯ ದೂರಾದ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ವರಂ" ಕೆಸರು ತುಳಿದು ಕಾಲನ್ನು ಕೆಸರು  
 ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ನಗುಮುಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಸರನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ  
 ಮಾಡದೇ ಇರುವುದು ಹೇಗೆ ಉಚಿತವೋ, ಹಾಗೆ ಹೈತುಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗ  
 ವಿಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪಹಾಸಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗದೇ  
 ಇರುವುದೇ ಉತ್ತಮವು ಎಂಬಭಾವವು.

ಹಾಗೆ ಹೈತುಕರ ಸಂಬಂಧ ಸುತರಾಂ ಕೂಡವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು  
 ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ - ಸಾಷಂಡಿನಃ - "ಯೋನ್ಯಂ ದೇವಂ ಪರತ್ತೇನ"  
 ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅನ್ಯವೇವತೆಯನ್ನು ಪರದೇವತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸು  
 ವವರು, ಇವರು ಎಂತವರೆಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಉಪವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ವಿಕರ್ಮ  
 ಸ್ಥಾಃ - "ಆಸಾರ್ಥಂ ಶ್ರುತಿನಾಕ್ಯಾನಾಂ ದರ್ಶಯೇ ಲೋಕಗರ್ವಿತಂ | ಸರ್ಮ  
 ಕರ್ಮ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟೋಃ ವಿಕರ್ಮಸ್ಸ ಉಚ್ಯತೇ ||" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ,  
 ಶ್ರುತಿನಾಕಗಳಿಗೆ ಲೋಕನಿಂದೀವಾದ ಅಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಮಸ್ತ  
 ವೈದಿಕಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಶಿಖಾ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಐಹಿಕ ಕರ್ಮ  
 ಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವವರನ್ನೂ, ಬೈಡಾಲವ್ರತಿಕಾಃ - "ಬೈಡಾಲವ್ರತಿಕೋ  
 ಜ್ಞೇಯೋ ಹಿಂಸ್ರಕ ಸ್ವರ್ದನಿಂದಕಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬೆಕ್ಕು ಬಚ್ಚಿ  
 ಟ್ಪಿಕೊಂಡು ಭದ್ದನೆಯಿಂದ ಇಲಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ ವಂಚಕ

(೧) ಮನುಸ್ಮೃತಿ ೪.೩೦.

ಶರ್ತಾ | ಹೈತುರ್ಕಾಬಕವೃತ್ತೀಂಶ್ಚ ವಾಜ್ಞಾತ್ರೇಣಾಪಿ ನಾರ್ಹ ಯೇತ್ |  
 (೨) "ಡಂಭಿ ಹೈತುಕ ಪಾಪಂದೀ ಬಕ ವೃತ್ತೀಂಶ್ಚ ವರ್ಹ ಯೇತ್ | (೩)  
 ನಾಸದ್ಭಿಃ ಕಿಂಚಿದಾಚರೇತ್ | (೪) "ತ್ಯಜದುರ್ಜನ ಸಂಸರ್ಗಮ್ | (೫)  
 "ವರಂ ಹುತವಹಜ್ವಾಲಾ ಪಂಜರಾಂತರ್ಯವಸ್ಥಿತಃ | ನಶಾರಿ ಚಿನ್ತಾ

ರಾಗಿ ಗೂಢವಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಗಿಂದಲೂ ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನೂ, ಶರ್ತಾ-ವೇದವು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ನಾಸ್ತಿಕರನ್ನೂ, ಹೈತುರ್ಕಾ-ಕುತರ್ಕ ಕುಮಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ಬಕವೃತ್ತೀಂಶ್ಚ - ಬಕಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಗೆ ನೀರಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದು ಹತ್ತಿರ ಬಂದ ಮತ್ಸ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಬೈಡಾಲವೃತ್ತಿಗೂ ಬಕವೃತ್ತಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು "ಧರ್ಮಧ್ವಜಸ್ವದಾಲುಬ್ಲೋ ಭಾದ್ವಿಕೋ ಲೋಕಡಾಂಭಿಕಃ | ಬೈಡಾಲವೃತ್ತಿಕೋಜ್ಞೇಯೋ ಹಿಂಸಕಸ್ಸರ್ವನಿಂದಕಃ", "ಅಧೋ ದೃಷ್ಟಿರ್ನೈಕೈತಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥಸೂಧನ ತತ್ತರಃ | ಶರೋ ಮಿಥ್ಯಾ ಏನೀತಶ್ಚ ಬಕವೃತ್ತಿರುದಾಹೃತಃ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ಧರ್ಮನಿರತನೆಂಬ ಧ್ವಜವುಳ್ಳವನೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ಯಾವಾಗಲೂ ಲುಬ್ಧನಾಗಿ, ಕಾಪಟೈವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಡಂಭಕನಾಗಿ, ಜನರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವವನಾಗಿ ಸರ್ವರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವವನು ಬೈಡಾಲವೃತ್ತಿಕನು ಎಂದರೆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಹಾಗೆ ನಟಿಸುವವನೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಸಗೇ ನೋಡುವವನಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ತೆಂಟೆಗೆ ಹೋಗದವನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ನೋಸಕೃತ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಾಸ್ತಿಕವಾದ ಮಾಡುವವನಾಗಿ, ತುಂಬಾ ವಿನಯವುಳ್ಳವನೆ ಹಾಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿ ಆದರೆ ದುರ್ವನೀತನಾಗಿ ಇರುವವನು ಬಕವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆನಿಸುವನು, ಇಂತವರುಗಳನ್ನು, ವಾಜ್ಞಾತ್ರೇಣಾಪಿ ನಾರ್ಹ ಯೇತ್ - ಏನು ಕ್ಷೇಮವೇ ಇತ್ಯಾದಿ ಬರೀ ಮಾತಿನ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬಾರದು.

(೨) ಡಂಭಿ - ಡಾಂಭಿಕರು, ಡಂಭಾಚಾರವುಳ್ಳವರು, ಮತ್ತು ಹೈತುಕರು, ಪಾಪಂದಿಗಳು, ಬಕವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಇವರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(೩) ಅಸದ್ಭಿಃ - ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸದೇ ಇರುವದರಿಂದ ಅಸತ್ತುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೊಂದಿಗೆ ನೆ ಕಿಂಚಿದಾಚರೇತ್ - ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ನಡತೆಯಿಡಕೂಡದು.

ವಿಮುಖ ಜನ ಸಂವಾಸ ವೈಶಸಂ |” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಿ ಪ್ರಪಂಚಿತ್ತಾರ್ ಗಳ್.

ಅಥ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಾನರ್ಥಾನಾಹ

ಇನ್ದ ಹೈತುಕರೊಟ್ಟಿ ಸಂಭಾಷಣಮ್ (೧) “ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾಃ” ಎಜ್ಗರಪಡಿಯೇ ಕಂಡು ಮತಿಗೆಟ್ಟಾನಾಕ್ಕಿ (೨) “ಚತುರ್ವಿಧಾ

(೪) ದುರ್ಜನ ಸಂಸರ್ಗಂ - ಸೆಜ್ಜನರನ್ನು ಸಹಿಸದೇ ಇರುವವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು, ತ್ಯಜ - ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು

(೫) ಹುತವಹ ಜ್ಞಾಲಾಪಂಜರಾಂತ ವೃವಸ್ಥಿತಿಃ, ಹುತವಹ-ಆಗ್ನಿಯು, ಜ್ಞಾಲಾ-ಜ್ವಾಲೆಯೆಂಬ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಇರೋಣವಾದರೂ, ವರಂ-ಶ್ರೇಷ್ಠವು ಶೇರಿಚಿಂತಾ - ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ವಿಮುಖ - ವಿಮುಖರಾದ, ಜನ ಸಂವಾಸ - ಜನರೊಂದಿಗೆ ಸಹವಾಸರೂಪವಾದ, ವೈಶಸಂ - ಹಾಸಿಯು, ನ ವರಂ - ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಿ - ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಪಂಚಿತ್ತಾರ್ಗಳ್ - ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಯಾರಂದರೆ ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ನುಗ್ಗುಹಿಸಿರುವ, ಮನು, ವ್ಯಾಸ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು. ಈ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನ ವಿಷಯವಾದ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಬೆಂಕಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅನರ್ಥವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ಬೆಂಕಿಯ ತಾಪವು ದೇಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸುಡುತ್ತದೆ, ದುಸ್ಸಹವಾಸವಾದರೋ ಅತ್ಮವಿನ ಗತಿಯನ್ನೇ ಕೆಡಿಸುತ್ತದೆಂಬರ್ಥವು

ಹೈತುಕರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದುಂಟಾದ ಅನರ್ಥಗಳು.

ಇನ್ದ ಹೈತುಕರೊಟ್ಟಿ ಸಂಭಾಷಣಮ್ - ಈ ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದ ವಾದ ಮಾಡುವವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯು, (೧) “ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾಃ” “ದುಷ್ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಶರೀರರೂಪ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಅಪಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು, ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ತಿರೋಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು,” ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ ಅರ್ಥವು ಕೆಲಗೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರತ್ತದೆ ಎಜ್ಗರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಕಂಡು ಮತಿಗೆಟ್ಟಾನಾಕ್ಕಿ - ತೀವ್ರವನಾದರೂ ಮತಿಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇಡೊಂದನರ್ಥವು, (೨) ಚತುರ್ವಿಧಾಃ

(೧) ೧೭ ೭.೧೫ (೨) ಧಾರ. ಶಾಂತಿ. ೩೫೦ ೩೪

ಮಮಜನಾ ಭಕ್ತಾ ಏವಹಿ ತೇ ಶ್ರುತಾಃ” ಎನ್ನು ಈಶ್ವರನ ನಮ್ಮಡೈಯ ವರ್ಗಗಳೆನ್ನನಾಲುವಗೈಯಿಲುವರ್ಗ ಕೂಟಾದೆ (೩) “ಅಳಿಯನಮ್ ಪಯ್ಯಲ್” ಎನ್ನಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ (೪) “ನ ಮಾಂದುಷ್ಟತಿ ನೋಮೂಢಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ” ಎನ್ನಾರ ಭಗವದಭಮಾನ ಬಾಹ್ಯವರ್ಗತ್ತಿಲ್ ಕೊಪ್ಪುಣ್ಣಪ್ಪಣ್ಣಮ್.

ಆರ್ತನು, ಜಿಜ್ಞಾಸು, ಅರ್ಥಾರ್ಥಿ, ಜ್ಞಾನೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧರಾದ, ಭಕ್ತಾಃ- ನನ್ನ ಭಕ್ತರು, ತೇ - ಅವರು, ಮಮಜನಾ ಏವಹಿ - ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ನನ್ನ ಜನರೇ ಎಂದು, ಶ್ರುತಾಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವರು,” ಎನ್ನು - ಎಂದು, ಈಶ್ವರನ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ನಮ್ಮಡೈಯವರ್ಗಗಳೆನ್ನ - ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯರಾದ ಸ್ವಜನವೆಂಬ, ನಾಲುವಗೈಯಿಲುವರ್ಗ ಕೂಟಾದೆ - ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ಸೇರಿದವೆ, “ಅಳಿಯನಮ್ ಪಯ್ಯಲ್” - ಕೃಪೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ನಮ್ಮ ಬಾಲನು ಎಂದು (ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಪರಾದ ಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರದ ಗರ್ಭಾನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ) ಎನ್ನಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ-ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಇದು ಎರಡನೆಯ ಅನರ್ಥವು, “ತೇಷಾಮೇಕಾಂತಿನಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯೇ ಚೈವಾನನ್ಯ ದೇವತಾಃ” ಎಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತದೆ (೨) ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ದುಷ್ಟತಿನಃ - ಸಾಕರ್ತಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವರು, ದುಷ್ಟತ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದವರು, ನ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ - ಉಪಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತದಂಗವಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವು. ಮುಂದಕ್ಕೆ “ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ನರಾಧಮಾಃ | ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾ ಆಸುರಂ ಭಾವಮಾಶ್ರಿತಾಃ” ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ದುಷ್ಟತಿಗಳು ಯಾರೇಂದರೆ - (೧) ಮೂಢಾಃ-ವಿವರೀತಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು, ಅವರು ಯಾರೇಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ ತನ್ನನ್ನೂ ಭೋಗ್ಯಸಮುದಾಯವನ್ನೂ ಸ್ವತಂತ್ರವೆಂದೂ ತನಗೇನೆ ಶೇಷಭೂತವೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವವರು, (೨) ನರಾಧಮಾಃ - ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರಾರ್ಥಸುಖ್ಯಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹರಾದ ನೀಚರು, (೩) ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾಃ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಒಪ್ಪಿಯಾದ ಮತ್ತು ಆತನ ಐಶ್ವರ್ಯವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮೋಹಜನಕವಾದ ಕುದ್ಯಷ್ಟಿಗಳ ಮತ್ತು ವೇದಬಾಹ್ಯರ ಕುವಾದ ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದ ಅಪಹರಸ

(೩) ತಿರುಮಾಲೈ ೩೭. (೪) ೧೯. ೭ ೧೫.

**ಪ್ರಪನ್ನೇಷು ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗಃ ಕಿಂಕರೋತಿ ?**

ಅಶರಣ್ಯ ಶರಣ್ಯನಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಶರಣಮಾಗೆ ಪೃತ್ತುಗಿರ ಪರ ಮಾಸ್ತಿಕನುಕ್ಕು ಚ್ಚಿಲರೋಡು ಶೇರಿಯಾಲ್ ಬಾಹ್ಯತೆ ವಾರಾದಾಗಿ

ಲ್ಪಟ್ಟಿ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು, (೪) ಆಸುರಂ ಭಾವಮಾಶ್ರಿತಾಃ - ಸರ್ವೈಶ್ವರನ ವಿಷಯವಾದ ಮತ್ತು ಆತನ ಐಶ್ವರ್ಯವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಭಗವಂತನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯಾರಿಗೆ ಆಗುವದೋ ಅಂತವರ, ಇವರು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯೂ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಪೆಚ್ಚಿ ಪಾಪಿಷ್ಠರು ಎಂದಿರಬಹುದು. ಗೌತಿಯ ಸಪ್ತಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ, ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯವರ್ಗತ್ತಿಲ್ - ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ಹೊರಗಿರುವವರ ಕಾಟಿಯುಳ್ಳ, ಕೊಪ್ಪುಣ್ಣುಪ್ಪುಣ್ಣುಮ್-ನೇರಿ ಸಂಭೀಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗವು ಮೂರು ವಿಧ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದು - (೧) ಒಳ್ಳೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಿದ್ದರೂ ಆ ಹೈತುಕರ ಸಹವಾಸವಿರುವ ಜ್ಞಾನವ ತಿರಾಟಿ ತವಾಗಬಹುದು (೨) ಸುಕೃತಿಗಳಾದ ಭಕ್ತಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರದವಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ (೩) ದುಷ್ಕೃತಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿ ಭಗವದಸುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದೂರಮಾಡುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು

ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಾಧಾರಣ ಜನಗಳಿಗುಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥಗಳೆ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಪನ್ನನೆನಿಸಿದವನಿಗೆ ಈ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥ ತಾನೇ ಏನಿದೆ? "ನ ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತಾನಾಮುತುಫಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್" ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ಅಮಂಗಳವಿಲ್ಲವು "ಜನಾರ್ದನಂ ಪ್ರಣಿಪತಿತೋ ನಸೀದತಿ" ಜನಾರ್ದನನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದವನು ದುಃಖಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, "ನಮೋ ಭಕ್ತಃ ಪ್ರಣಿಶ್ಯತಿ" ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಎಂದಿಗೂ ನಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ದುಃಖಭಾಕ್ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವಾಗ ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯತಾ ಹೇಗೆ ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

**ಪ್ರಪನ್ನರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗವು ಏನು ಮಾಡಿತು ?**

ಭಗವದ್ವಿಮುಖಿಂಗೇನೋ ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯತೆಯು ಬಂದರೂ ಒರಬಹುದು ಆದರೆ ಸದಾಚಾರ್ಯನ ಮೂಲಕ ಸದಾಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನೂ

ಲಾವನ್ಯ, ಅವನುಕ್ಕುಕ್ಕಲಕ್ಕಜ್ಜಿಗಳವರವುಮ್, ಅದುಕ್ಕು ಸದಾಚಾರ್ಯರ  
ಗಗಳ ಪರಿಹಾರಮ್ ಪಣ್ಣವುಮ್, ಕಾಣಾನಿನೋಮ್.

ಮಹರ್ಷಿಗಳುಮ್ (೧) ಏಕಂ ಯದಿ ಭವೇಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಿಸ್ಸಂ  
ಶಯಂ ಭವೇತ್ | ಬಹುತ್ವಾದಿಹ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವಂ ಸುದುರ್ಲಭ  
ಮ್” ಎನ್ನುಮ್, (೨) “ನಿಸ್ಸಂಶಯೇಷು ಸರ್ವೇಷು ನಿತ್ಯಂ ವಸತಿ

ಲಕ ಅವರುಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತುಂಬಾ ವಿಶ್ವಸವೂರ್ವಕ ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನ  
ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಇಂತಹ ಬಾಹ್ಯತೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ, ಅಶರಣ್ಯ  
ಶರಣ್ಯನಾನ - ಅನನ್ಯಗತಿಕರಿಲ್ಲಾ ಪರಮಗತಿಯಾದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು,  
ಶರಣಮಾಗ - ಉಪಾಯವಾಗಿ, ಪತ್ತಾಗಿರ - ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ, ಪರಮಾ  
ಸ್ತಿ ಕನುಕ್ಕು - “ಅಸ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿಚೇದ್ವೇದ ಸಂತಮೇನಂತತೋ ವಿದುಃ”  
ಎಂದು ಶೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ಆಸ್ತಿ ಕನಾಗಿ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂ  
ದಿರುವವನಿಗೆ, ಶಿಲರೋಡು ಶೇರಿಯಾಲ್-ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಯೈತುಕರ ಸಂಸರ್ಗ  
ದಿಂದ, ಬಾಹ್ಯತೆ ವಾರಾಡಾಗಿಲಾಮ್ - ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯತೆಯು ಬಾರ  
ದಿದ್ದರೂ, ಅವನುಕ್ಕುಕ್ಕಲಕ್ಕಜ್ಜಿಗಳ ವರುಮ್ - ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಗಳು ಒರುವ  
ಸಂಭವ ಉಂಟು ಅದುಕ್ಕು - ಹಾಗೆ ಬಂದ ಜ್ಞಾನಭ್ರಂಶಕ್ಕೆ ಸದಾಚಾರ್ಯರು  
ಗಳು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿರುವವನ್ನು, ಕಾಣಾನಿನೋಮ್ - ಕಂಡಿರುವೆವಷ್ಟೇ.  
ಅಂತವರುಗಳಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮವು ತೊಲಗಿ ಪುನಃ  
ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾದುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.  
ಶ್ರೀ ಎಂಬಾರರೇ ವೇದಲಾಜವರುಗಳಿಗೆ ವಿಸರೀತ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮ  
ವೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತತ್ಪರಿಹಾರವೂ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಶ್ರೀ ಸಾರಾಸ್ವಾದಿ  
ನಿಯವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಗೋವಿಂದ  
ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಶೈವಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಮವೂ ಅನಂತರ ತತ್ಪರಿಹಾರವೂ ಉಂಟಾದ  
ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಉಂಟು. ತಮ್ಮ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವದ  
ಕ್ಕಾಗಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ “ಶಾಸ್ತ್ರಂ-ಶಾಸ್ತ್ರವು,  
ಏಕಂ ಯದಿ ಭವೇತ್ - ಒಂದೇಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಲ್ಲಾ ಏಕಕಂಠ್ಯ  
ದಿಂದ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಂದೇಯಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ಜ್ಞಾನಂ ನಿಸ್ಸಂಶಯಂ  
ಭವೇತ್ - ಜ್ಞಾನವು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಹ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ

(೧) ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯಂ.

(೨) ಭಾರ. ಶಾಂ. ೩೫೯.೭೧.

ಸಸಂಶಯಾಃ ಹೇತುಬಲಾನ್ನಾಧ್ಯಾವಸತಿ ಮಾಧವಃ” ಎನ್ನುವಂ  
ಶೊನ್ನಾರ್‌ಗಳಿರೇ.

ಯಾದರೋ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಬಹುತ್ವಾತ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬಹುವಾಗಿರುವದರಿಂದ,  
ಜ್ಞಾನತತ್ವಂ - ಯಥಾರ್ಥವಾದ ತತ್ವದ ಜ್ಞಾನವು ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಯಾಥಾ  
ರ್ಥ್ಯವು, ಸುದುರ್ಲಭಮ್ - ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟತರವಾದುದು,” ಎನ್ನುವಂ -  
ಎಂದೂ, “ನಿಸ್ಸಂಶಯೋಷು - ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದ, ಸರ್ವೇಷು - ಸಮಸ್ತರಲ್ಲೂ,  
ಹರಿಃ - ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ನಿತ್ಯಂ ವಸತಿ - ಸದಾ ವಸಿಸುತ್ತಾನೆ, ಯಾವಾಗಲೂ  
ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಸಂಶಯಾಃ - ಸಂಶಯಾವಿಷ್ಣರಾದ, ಹೇತು  
ಬಲಾಃ - ಶಾಸ್ತ್ರಬಲವಿಲ್ಲದೆ ವಾದವೇ ಮುಖ್ಯಬಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಹೈತುಕರನ್ನು,  
ಮಾಧವಃ-ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು, ನಾಧ್ಯಾವಸತಿ-ಬಿಟ್ಟಿಗಲುವನು.” ಎನ್ನುವಂ-ಎಂಬ  
ದಾಗಿಯೂ, ಶೊನ್ನಾರ್‌ಗಳಿರೇ-ಹೇಳಿದರಷ್ಟೇ. ಎಲ್ಲವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವು  
ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ತೋರಿತೋ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬರೆದುದೆಲ್ಲವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ  
ಲ್ಲವು. ವೇದಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು. ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲದೆ ಏನು  
ಗಳ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇತಿಹಾಸಗಳೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಹೀಗೆ ಹದಿ  
ನಾಲ್ಕು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಉಪಾಸೇಯಗಳು. ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-  
“ಅಜ್ಞಾನಿ ವೇದಾಶ್ಲತ್ಸಾರೋ ವಿನಾಸಾಂಸಾನ್ಯಾಯ ವಿಹರಃ | ಪುನಾಣಂ  
ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಹ್ಯೇತಾ ಶ್ವತುರ್ಧಶ||” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲ ಉಪವಾ  
ದಿತವು ಇಲ್ಲ ಪುರಾಣಂ ಎಂದರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮೂಲಕ ಆರು ಸಾತ್ತಿಕ  
ಪುರಾಣಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಮಾನವಾದಿ ಮುಖ್ಯ ಸ್ತೂತಿ  
ಗಳು. ಇವು ವೇದಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೇ ಇರಬೇಕು.

ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಐಕಕಂಠ್ಯ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥಗಳನ್ನು  
ಹೇಳಬಹುದು. ಯಾವನಿಗೆ ಇಂತಹ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವು ಉಪದೇಶ ಬಲದಿಂದ  
ಲೂ ಶ್ರೀ ಹುಕೃವೆಯಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಹುಕೃವೆ  
ಯುಂಟೆಂಬುವದು ಸಿದ್ಧವು. ಯಾವನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥ- ತೋರದೆ ಐಕ  
ಕಂಠ್ಯವು ತೋರದೆ, ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೋ, ಅಂತವನು ಸಂಶ  
ಯಾವಿಷ್ಟ ಹೃದಯನು ಕುತರ್ಕಗಳನ್ನೂ ಯುಕ್ತಿನಾದಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ  
ನಷ್ಟನಾಗುವನು, “ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.  
ಯದ್ಯಪಿ ಪುರಾಣಗಳೂ ಕೂಡ ಶ್ರುತಿಯ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾಗಿ

ದರೂ, ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರುವದೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲದೋ, ತ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲವೆಂದು "ತ್ರೈಗುಣ್ಯವಿಷಯಾವೇಷಾ ನಿತ್ಯೈಗುಣ್ಯೋ ಭವಾದ್ಭುನಾ" (ಗೀ. ೨.೪೫) ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತೀವ್ರ ಸತ್ಯಪ್ರಕಾರ ಭಾಗವಾತ್ರ ಹೇಗೆ ಉಪಾದೇಯವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಆತು ಸಾತ್ವಿಕ, ಅರು ರಾಜಸ, ಅರು ತಾಮಸಗಳಾದುದರಿಂದ ೧೨ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಆರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೈತುಕರ ಮೂಲಕ ಅಪಲಾಪ ಸಂಶಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಉಪದೇಶ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ವೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಕೊನ್ನಾರಗಳಿರೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಹ ಷಿಗಳು ಯಾರೊಂದರೆ, ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು. ಹೀಗೆ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಸಂಶಯ ಅದರಿಂದ ಅನರ್ಥಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದೆಂಬುದು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆದರೆ, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅಂತಹ ಸಂಶಯ, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶ, ದುರ್ಗತಿಯು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾ ಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-

"ಸ್ವಲ್ಪಮಸ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಶ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್" (ಗೀ. ೨.೪೦) ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಧರ್ಮವೂ ಕೂಡ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

"ನ ಹಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೃತ್ಯಕ್ರಿದ್ಧುರ್ಗತಿಂ ಶಾತಗಜ್ವತಿ" (ಗೀ ೬.೪೦) ಭಗವದುಪಾಸನಾದ ಶುಭಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದವನಿಗೆ ದುರ್ಗತಿ ಎಂಬುದಿಲ್ಲವು.

"ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಚ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ನ ಲೋಭೋ ನಾಶುಭಾಮತಿಃ | ಭವಂತಿ ಕೃತಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಭಕ್ತಾ ನಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮೇ |" ಪುರುಷೋ ತ್ತಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕೃತೋತ್ತಮರಿಗೆ ಕ್ರೋಧವಾಗಲಿ, ಮಾತ್ಸರ್ಯವಾಗಲಿ, ಮಾತ್ಸರ್ಯವೆಂದರೆ ದೋಷವಿಚ್ಛಿನ್ನೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೋಷಾರೋಪಣೆಯು, ಲೋಭವಾ ಗಲಿ, ಅಮಂಗಳ ಬುದ್ಧಿಯಾಗಲಿ, ಇದರಿಂದ ಸಂಶಯ ಮತಿಭ್ರಂಶಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಇವು ಯಾವುವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

"ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶೋ ನ ಭವೇತ್" ಉಪಾಯನಿಷ್ಠರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವುಂ ಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಇರುವಾಗ ಕೃತೋಪಾಯನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ ಸಂಶಯ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಾದಿಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗಾದಿ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಉಪಾಯ ಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲದವರಿಗೇನೇ

(೧) "ನಕ್ರೋಧೋ ನ ಚ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ನಲೋಧೋ ನಾಶುಭಾನುತಿ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳುನ್ಮ್ ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷ-ವಿಷಯತ್ತಿಲಿ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಡವನ. ಅನ ಹಿನ್ನು, ಅರುರುಕ್ಷುಕ್ಕೆ ಲುಕ್ಯುಕ್ಕೆ ಲಕ್ಕೆ ಮುಂದೆಪ್ಪು ಮಿಡಮ್ (೨) "ಕ್ರೂಯತೇಕಿಲಗೋವಿಂದೇ ಭಕ್ತಿ ಮುದ್ರಹತಾಂನೈಶಾಂ |

ಮಹದ್ಭಯವೂ ದುರ್ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನೆ ಸುಟ್ಟು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವೂ, ಅಶುಭವೂ, ದುರ್ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕ ಸ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ರಾಗಿ ಸಂಶಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದವರೆ ಎಷಯವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದೂ, ಉಪದೇಶಬಲದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಮಂದ ಪ್ರಚ್ಛರಿಗೆ ಸಂಶಯ ಮತಿಭ್ರಂಶಾದಿಗಳು ಹೈತುಕಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಸಿದ್ಧವೆಂದೂ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

"ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಚ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳುನ್ಮ್ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ, ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷ-ದೇವಾತ್ಮನ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಗಳು ಹ್ಲಾನ, ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು, ಇವುಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುವ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು, ವಿಷಯತ್ತಿಲಿ ಆಗಕ್ಕೆ ಡವನ - ಕುಂಕು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಯುಕ್ತವು. ಹೀಗೆ ಹ್ಲಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುವವನ ಎಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಂದು ಇವುಗಳಿಗೆ ಗತಿ ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಯುಕ್ತವು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಾಗಿ ಈ ಆತ್ಮಗುಣ ಪೂರ್ಣಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಶಯ ಭ್ರಮಾದಿಗಳು ತಪ್ಪಿಡ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅನ ಹಿನ್ನು - ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, "ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಚ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಯ ಮೊದಾದ ನಂತರ, ಅರುರುಕ್ಷುಗಳುಳ್ಳು - ಹಾಗಿ ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಇಲ್ಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುವವರಿಗೆ, ಕೆಲಕ್ಕೆ ಮುಂದೆಪ್ಪು ಮಿಡಮ್ - ಬುದ್ಧಿವೈಕಲ್ಯವು, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವು ಉಂಟೆಂಬುದು, "ಗೋವಿಂದೇ - ಗೋವಿಂದನಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿಂ - ಭಕ್ತಿಯನ್ನು, ಉದ್ರಹತಾಂ - ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ,

(೧) ಭಾರತ. ಅನು (೨) ಎಷ್ಟು ಧರ್ಮ. ೨.೨೫.

ಸಂಸಾರ ನ್ಯೂನತಾಧೀಶಾ ಸ್ತಿದಶಾಃ ಪರಿಪನ್ನಿಪಃ" (೧) "ಸತ್ಯಂ ತೇನೈ  
ವಿಘ್ನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ತಥಾ ತಪಃ | ವಿಘ್ನಾಯ ತೇನೈ ಗೋವಿಂದೇ  
ಸೈನಾಂ ಭಕ್ತಿನಿವಾರ್ಯತೇ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ಸೈನಾಂ - ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಸಂಸಾರನ್ಯೂನತಾ ಧೀಶಾಃ - ತಮ್ಮ ಧೋರೂಪ  
ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಭಯಪಟ್ಟು, ತ್ರಿದಶಾಃ - ದೇವತೆಗಳು, ಪರಿ  
ಪಂಥಿಪಃ - ಶತ್ರುಗಳು, ಎಂದು, ತ್ರಾಯತೇಕಿಲ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು  
ತ್ತದಲ್ಲವೇ ? ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮುದ್ರಹತಾಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದುರುಪ್ಪು  
ಗಳೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು, ಅಂತವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯುಂಟೆಂಬುದು  
ತೋರಬರುತ್ತದೆ. ಎಕೆಂದರೆ, ಇವರು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪದವಿಗೆ  
ಬರುತ್ತಾರೋ, ಅದರಿಂದ ತಮಗೆಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಧೀಶ  
ರಾಗ ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನುಂ  
ಟುಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಅದುರುಪ್ಪುಗಳಿಗೆ  
ದೇವತೆಗಳ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಮತಿಭ್ರಂಶವು ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇನ್ನೊಂ  
ದು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೂ ವಿಘ್ನಗಳೆಂಬುದು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೈನಾಂ. ಮನುಷ್ಯ  
ರಿಗೆ, ವಿಘ್ನಾನಾಂ ತೇನೈ-ವಿಘ್ನಗಳ ನೂರರಿಂದ, ಸತ್ಯಂ-ಸತ್ಯವು, ನಿವಾರ್ಯತೇ-  
ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ನೂರು ವಿಘ್ನಗಳೆಂಟು ಎಂದರೆ ಅನೇಕ  
ವಿಘ್ನಗಳೆಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಘ್ನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರೇಣ -  
ಸಾವಿರ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದ, ತಪಃ-ತಪಸ್ಸು, ನಿವಾರ್ಯತೇ-ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.  
ವಿಘ್ನಾಯುತೇನೈ-ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದ ಗೋವಿಂದೇ ಭಕ್ತಿಃ-ಗೋವಿಂದ  
ನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯು, ನಿವಾರ್ಯತೇ-ನಿವಾರಣೆಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ,  
ತಪಸ್ಸಿಗೂ, ಭಕ್ತಿಗೂ ಸಹ ವಿಘ್ನಗಳೆಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ  
ವಿಘ್ನಕರ್ತರು ಯಾರೆಂಬುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯುಂಟಾದರೆ, ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತ್ರಿದ  
ಶಾಃಪರಿಪನ್ನಿಪಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದೇವತೆಗಳೇ ವಿಘ್ನಮಾಡುವವರು.  
ವಿಷ್ಣುವಿಷ್ಣುಗಳ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ವಿಘ್ನಮಾಡಿರುವುದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವು.  
ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ವ್ಯಕ್ತಿ  
ವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪರಸ್ಪರ ಎದುರ್ದಿಗಳಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿವೆ.  
ಕೆಲವು ನಕ್ರೋಧೋ ಸಹ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ

(೧) ಎತ್ತು ಧರ್ಮ. ೭೪.೯೪.

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯೇ ಶಙ್ಕಾಃ, ತಾಸಾಂ ಪರಿಹಾರಾಶ್ಚ.

ಅದಿಲ್ ಮುರ್ಶದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ರೈಪ್ಪತ್ತಿ ವರುಮ್ ಕಲಕೈಜ್ಜ ಳುಮ್, ಅವತ್ತಿನ್ ಪರಿಹಾರಜ್ಜ ಳುಮ್ ಶೋಭುಗಿರೋಮ್.

ಏನೊಂದು ತೊಂದರೆಗಳಲ್ಲವು, ಆಶನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಾದಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು "ಸತ್ಯಂ ತತೇನ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಘ್ನಗಳೂ ಅನರ್ಥಗಳೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿವೂರ್ಣಾಧಿಕಾರ ವಿಷಯವಾದುವು, ಎರಡನೆಯವು ಹಾಗೆ ಪರಿವೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಯವಲ್ಲದೆ ಆರುರುಕ್ಷುಗಳ ವಿಷಯವಾದುವೆಂದೆ ನಿರ್ಭರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಹೈಕುಕನಾದಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಂಶವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನರ್ಥಗಳು ಉಂಟೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸ್ಥಿರೀಕರಣಭಾಗದ ಆರಂಭವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಗಳಿಂದ ಶಙ್ಕಾಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವು. ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ಶಂಕಾಗಳು ಸಾಲ್ಕು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಆದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ:—

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಶಙ್ಕಾಗಳೂ, ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರಗಳೂ.

ಅದಿಲ್ - ಬರೀ ಯುಕ್ತಿವಾದದಿಂದ ಶಂಕಾಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮುರ್ಶದ - ಮೊದಲು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ರೈಪ್ಪತ್ತಿ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ವರುಮ್ - ಯುಕ್ತಿ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ, ಕಲಕೈಜ್ಜ ಳುಮ್ - ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನೂ, ಶಂಕಾಗಳನ್ನೂ, ಅವತ್ತಿನ್ ಪರಿಹಾರಜ್ಜ ಳುಮ್ - ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಶೋಭುಗಿರೋಮ್ - ಹೇಳುವೆವು, ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಉಪಮಾದಿಸಲ್ಪಡುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—(೧) ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

೧. ಭಗವತ್ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಾವೇಕ್ಷಯಾ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠೇಯತ್ಯ  
ನುತಿ ಶಙ್ಕಾ ನಿರಾಸಃ

ಅನಾದಿಕಾಲ ಮನಾದರಿತ್ತ ಈಶ್ವರಃ, ಇನ್ನೊರುತ್ತನ್ನೆ ಆದರಿಕ್ಕಿ  
ರೆದು ತನ್ಮ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮಾತ್ರತ್ತಾಲಿ ಯನ್ಮೋ ? ಇಜ್ಜನನ್ರಾಗಿಲ್,  
(೧) "ಇನ್ನೆನ್ನೈಪ್ಪೊರುಳಾಕ್ಕಿತ್ತನ್ನೈ ಯೆನ್ನುಳ್ ವೈತ್ತಾನ್, ಅನ್ನೆನ್ನೈ

ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯಮೂಲಕವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳೂ ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರ  
ಗಳೂ, (೨) ಗುಣವಶೀಷ ಸಂಬಂಧವಶೀಷ ಮೂಲಕವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾ  
ಗಳೂ ಪರಿಹಾರಗಳೂ, (೩) ಪತ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳೂ  
ಪರಿಹಾರಗಳೂ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸರ್ದೀಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯ  
ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳೂ ಪರಿಹಾರಗಳೂ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

೧. ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನವು  
ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶಙ್ಕಾವಿನ ನಿರಾಸವು.

ಮೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಕಾವನ್ನು ಅನಾದಿಕಾಲಂ ಎಂದಾ  
ರಂಭಿಸಿ, ಕಲಜ್ಜನವರ್ಗಳೆ ಎನ್ನುವವರೆಗೂ, ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ :-  
ಅನಾದಿಕಾಲಂ-ಅನಂತವಾದ ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಯಾವಾಗಲಿಂದ ಎಂದು  
ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಿಂದ, ಅನಾದರಿತ್ತ - ತನ್ನ ಧತ್ತನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ  
ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡದೆ ಅನಾದರ ಮಾಡಿದ್ದ ಸರ್ದೀಶ್ವರನು,  
ಇನ್ನು - ಈಗ, ಒರುತ್ತನ್ನೆ - ಒಬ್ಬ ಬದ್ಧಚೇತನನ್ನು, ಆದರಿಕ್ಕಿರೆದು - ಆತ  
ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿನಾಡಿ ಆತನಿಗೆ ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವದು, ತೆನ್  
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲಿಯನ್ಮೋ - ತನಗಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೂಲಕ  
ವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರ ಸಹಜ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರು  
ವಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಾಜವನ್ನೊಂದು ಬೇಕೇ ? ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೆಂಬ  
ವ್ಯಾಜ ಬೇಕೇ ? ಎಂಬದಾಗಿ ಅಕ್ಷೇಪವು ಅವರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾ  
ರೈವರ ಪಾಶುರವೊಂದನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ರೀತ್ಯಾ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು, ಅದು  
ಯಾವುದೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :-

ಇನ್ನು - ಈಗ, ಎನ್ನೈಪ್ಪೊರುಳಾಕ್ಕಿ - "ಆಸನ್ನೇವ ಸ ಭವತಿ" ಎಂಬ

(೧) ತಿರುವಾಯ್ ಮೊಳ ೧೦.೮ ೯.

**ಪುರಸ್ಕಾರಗಳ ಪುಣರ್ತ್ತದೇನ್ ಶಿಯರ್ವಾಃ ಎನು ಅಳ್.ವಾರ್. ವಿಣ್ಣ**

ಹಾಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು, "ಅಸ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತಿಚೇದ್ವೇದ ಸಂಪ  
ಮೇನಂಪತತೋವಿದುಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ. ಹಾಗೆ, ಎನ್ನೆ ಪೂರಳಾಕ್ಕೆ -  
ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತನ್ನೆ - ವಿಶೇಷ ಭೋಗ್ಯನಾದ  
ತನ್ನನ್ನು, ಎನ್ನೆ ವೈಶ್ವಾನ ಹೇಯವಾದ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ  
ಮಂತ್ರಗಳ ವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತ ದೇಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.  
ಆಥವಾ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅನು -  
ಆನಂತವಾದ ಪೂರೈಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎನ್ನೆ ಪುರುಷೋಕ್ತ - ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯ  
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಪುಣರ್ತ್ತದು - ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವ  
ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದು, ಎನ್ಶಿಯರ್ವಾಃ - ವಿಶ್ವಾಸಿ ಮಾಡಿದನು? "ಕುನ್ಯೆನ್ನ  
ಕ್ರಿಗಳ್ ಮಾಡಜ್ಜಳ್ ಶೂಳ್ ತಿರುಪ್ಪೇರಾ | ನೊನ್ನೆನಕ್ಕರುಳಶಿಯ್ಯ  
ಪುಣರ್ತ್ತಲುಕ್ರನೇ" ಎಂಬುವದು ಉತ್ತರಾರ್ಧವು, ಇದರರ್ಧವು, ಕುನ್ಯೆನ್ಯ  
ತಿಗಳ್ ಮಾಡಜ್ಜಳ್ ಶೂಳ್ - ಬೆಟ್ಟಗಳೋ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಪ್ರಕಾರಿ  
ರುತ್ತಿರುವ ಹರ್ಮ್ಯಪ್ರಾಸಾದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವ, ತಿರುಪ್ಪೇರಾಃ - ತಿರುಪ್ಪೇ  
ರೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಒನ್ನ - ಹಿಂದೆ ಏಕೆ ದಯ  
ಸಾಲಿಸಿರಲ್ಲ, ಈಗ ಏಕೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದನು ಎಂಬೆರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ  
ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು, ಎನಕ್ಕರುಳ ಶಿಯ್ಯ - ನನಗೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು  
ಉಣರ್ತ್ತಲುಕ್ರನೇ - ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವಹಾಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು  
ಉದ್ಯೋಗಿಸಿದ್ದನು." ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಸರ್ಮೀಶ್ವರನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ :-  
ಹಿಂದೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅನಾದರದಿಂದ ಕಂಡಿಂ, ಈಗ ಆದರದಿಂದ  
ಕಾಣುತ್ತೀರಿ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಾದರೂ ದಯಮಾಡಿ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸ  
ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂದೀಯರೆವರು ಈ ಸಾಶುರಾರ್ಥವನ್ನು  
ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಭಟ್ಟರವರ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ಮೀಶ್ವರನು  
ಏನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಕೇಳಲು ಅದಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟರು, "ಈ ಆಳ್ವಾರ್  
ತಲಿಗೆ ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಏನೋ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನು, ಇದಕ್ಕೇನು ಉತ್ತರ  
ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ  
ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಹಿಂದೆ ಆಳ್ವಾರಿಗೆ ರುಚಿ ಹೆಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ  
ಕಾರಣ ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಈಗ ಸಾಧನಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರು ಎಂದ

ಪ್ರಪಂಚಿಯಾಯೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರಗ ತೂಳೆವಿಶುವಾ ಪೆಣೆಮುಗಿಲ್ ತೂರಿಯ ಮುಳೆಕ್ಕಿನೆ, ಇತೊಳಿಯನೇರೊರು ಉತ್ತರ ಮರುಳಿಚ್ಚಿಯೆ ದಾನೋ ? ಅಗ್ನಿಯೋಲ್ ನಾನೊರು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮ್ ಪೆಣ್ಣುಗ್ಗೆ ಯೆನ್ನೆನ್ನೆದು

ಕಾರಣವನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಎಂದರು. ಹೀಗಾದರೆ, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೋಷ್ಯಾದಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಮತ್ತು ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಂದೀಯರು ಕೇಳಲು, ಅವುಗಳಿಗೆನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು ಎಕೆಂದರೆ, ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದುದರಿಂದ ಆತನೇ ಇಷ್ಟುದಿನ ಕಾದು ಇದ್ದು ಇವರಿಗೆ ಆದ್ವೇಷವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧಿರುಚಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗಿ ಆತನೇ ಮಾಡಿ ಈಗ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ರುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ ಈ ಆಳ್ವಾರೈವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಏನುಶ್ವರವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಲಭ್ಯತನಾಗ ಸುಮ್ಮನಾದನು ಎಂದು ತ್ರೀ ಭಟ್ಟರು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಆಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಮುಂದೆ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಸರ್ವೇಶ್ವರಗ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ತೂಳೆವಿಶುವಾಪು - ಈ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಆಕಾಶದ, ಅಣೆ - ಅಲಂಕಾರಭೂತವಾದ, ಮುಗಿಲ್ ತೂರಿಯ - ಮೇಘತೂರೈ, ಮೇಘಧ್ವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಧ್ವನಿಯು, ಮುಳೆಕ್ಕಿನೆ - ಭೀರಿ ತಾಡನವು, ಇದೊಳಿಯ - ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನೇರೊರು - ಬೇರೊಂದು, ಉತ್ತರಂ - ಪ್ರಕೃತಶ್ವರವನ್ನು, ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯೆ ದಾನೋ - ದಯಪಾಲಿಸಿದನೋ. ಮೇಲೆ ಆಳ್ವಾರೈರು ಕೇಳಿದ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಬರೀ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಧ್ವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದೀವದುಂದುಭಿವಾದ್ಯವು ಕೇಳಿಸತೇ ಎನಿಸಾ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಏನೊಂದೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವು. ಎತಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಸುಮ್ಮನಿರುವನೋ ? ಯಾವಾಗ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಈಗ ನೀನು ಮಾಡಿರುತ್ತೀಯೆ, ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತೀನೆ. ಹಿಂದೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅನಾದರಿಸಿದನು ಎಂದೇನಾದರೂ ಹೇಳದ್ದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಗ್ನಿಯೋಲ್ - ಆದುದರಿಂದ, ನಾನೊರುಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮ್ ಪೆಣ್ಣುಗ್ಗೆ - ನಾವು ಒಂದುಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವದು

(೧) "ತಡುವೆ ವಂದುಯ್ಯ ಕೊಳ್ ಗಿನ್ನ ನಾತರ್" ಎನ್ನಂ ಪದಯೇ ಅರುಳ್ ಪುರಿನ್ನ ಚಿನ್ನೈ ಯಡಿಯಾರ್ ಮೇಲ್ ವೈತ್ತವನ್ನಾನೇ ರಕ್ಷಿತ್ತ ಪೋದು ಕಾಣುಮತ್ತ ನೈ ಯನೋವೆನು ಶಿಲರ್ ಕಲಜ್ಜುವರ್ಗಳ್.

ಎನ್ನೆದು ಎನ್ನೆ - ಎಂದರೆ ಏನು ? ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೃಪಾಸಾಗರನು ಮತ್ತು ಸ್ವಶಂತ್ರನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವುಗಳು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವದು ಏತಕ್ಕೆ ಎಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. "ತಡುವೆ - ಜನ್ಮಪರಂಪರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮಯ ನೋಡಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಶಂತ್ರರಾದ ನಮ್ಮಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾ ದವುಗಳಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ ಎಂಬ ಭಾವವು. ವಸ್ತು - ಬಂದು, ಉಯ್ಯೆಕೊಳ್ ಗಿನ್ನ ನಾತೆನ್ನೈ - ಉಜ್ಜೇವಿಸುವ ಹಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು" ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ, ಅರುಳ್ ಪುರಿನ್ನ ಚಿನ್ನೈ - ದಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಅವರ್ ತಾನೇ - ಭಗವಂತನು ತಾನಾಗಿಯೇ, ಅಡಿಯಾರ್ ಮೇಲೆ ವೈತ್ತು - ದಾಸರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು, ರಕ್ಷಿತ್ತಪೋದು - ರಕ್ಷಿಸಿದುದಾದರೆ, ಕಾಣುಮತ್ತ ನೈ-ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರುವದಿಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ, ಎನ್ನೋ - ಎಂಬದಾಗಿ ಯಲ್ಲವೇ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು, ಕಲಜ್ಜುವರ್ಗಳ್ - ಭ್ರಾಂತರಾಗುವರು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೃಪೋದಧಿಯು ಮತ್ತು ಸ್ವಶಂತ್ರನು. ತನಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದಾಗ ಚೇತನನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದುದರಿಂದ, ಯಾವಾಗಲೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆಸ್ಮಾತ್ಮಾಗಿ ಬಂದು ರಕ್ಷಿಸಬಿಡುತ್ತಾನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಚೇತನನಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾಗಲಿ ವ್ಯಾಜವನ್ನಾಗಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುವರೆಂದು ಅವರ ಪಾಶುರ ಒಂದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

ವಿಡುವೇನೋ ವೆನ್ನಿಳಕ್ಕೆ ಯೆನ್ನಾವಿಯೈ  
 ತಡುವೇ ವಸ್ತುಯ್ಯೆಕ್ಕೊಳ್ ಗಿನ್ನ ನಾತೆನ್ನೈ ।  
 ತ್ತೊಡುವೇ ಶೆಯ್ ದಿಳುವಾಯ್ ಚ್ಚಿಯರ್ ಕೆಣ್ಣೆನು  
 ಕ್ಕಿಡವೇ ಶೆಯ್ ದು ವಿಳುಕ್ಕುಮ್ಮಿರಾನ್ನೆಯೇ । ।

(೧) ತಿರು. ೧. ೭, ೫.

೨೯ ವಿಳಕ್ಕೈ - ನನಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕನೇ, ಬೆಳಕು ಹೇಗೆ ತನ್ನನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಇವರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ವಿರೋಧಿಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವ ನಾದ, ಎನ್ನಾವಿಯೈ ನಡುವೆ ವನ್ನು - ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನನ್ನದು ಈ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿರುವುದನ್ನು, ಈ ಆತ್ಮ ನಿನ್ನದಾದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ನೀನಿಗೆ ಸಂಪ್ರೀಡನ ದೊರೆತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಬಂದು, ಉಯ್ ಕೊಳ್ ಗನ್ನ - ಇದೊಂದು ವಸ್ತುವು ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ, ನಾತನೈ - ಈ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು, ತೊಡವೆ ಶೆಯ್ ದು - ಕಪಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಳವನ್ ಆಚ್ಚಿಯೆರ - ಒಳ್ಳೇ ಯಾವನಾವಸ್ಥೆಯ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರ, ಕಣ್ಣೆನುಳ್ - ಕಣ್ಣಿನ ಮೂಲಕ, ವಿಡವೇ ಶೆಯ್ ದು - ಧಾರ್ತಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿಳಕ್ಕೈವನ್ - ಅವರನ್ನೇ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದ, ಪಿರಾನೈ - ಪರಮೋಪಕಾರಕನನ್ನು, ವಿಡುವೇನೋ - ನಾನು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನೋ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಆಧೇಯತ್ವ ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವಶೇಷತ್ವಗಳಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನಿಂದ ಸತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಬನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು, ಈಗ ಸರೈಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿ, ನನ್ನ ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎನ್ನಿಳಕ್ಕೈ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಸ್ವಾಮಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡದಿರುವುದು "ಈ ಆವಿಯು ಯೆನ್ನಾವಿ" ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು. ಈಗಲಾದರೋ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಈ ಆತ್ಮ ನಿನ್ನದು, ನೀನು ಈ ಆತ್ಮವಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ, ನಾಧನೆಂದೂ, ನೀನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ವಹೋಪಕಾರನೆಂದೂ, ತಿಳಿದ ನಂತರ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಗಲುವೆನೋ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಾದರೋ ನನ್ನ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಕಾಮವೋಹಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದವರು; ಅವರೊಂದಿಗೆ ಧಾರ್ತಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಗೋಪಿಯರೇ ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಹಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅಂತವರಿಗೂ ಉಪಕಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು, ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಸತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡಿದವನೆಂದು ತಿಳಿದ ನಾನು ಅಗಲಿರುವೆನೋ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪೂರೈಪಕ್ಷವಾದವನ್ನು ಮಾಡುವರಥಿಪ್ರಾಯವಾದರೋ - "ಈ ಚೇತನನು ಯಾರ ವಸ್ತು? ಸರೈಶ್ವರನದು; ಸರೈಶ್ವರನ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಚೇತನನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ? ನಾನ್" ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲವು. ಅವನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಇಷ್ಟ ಬಂತೋ

ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವೇ ಶ್ರೀ ಶರಣೋಪಸೂರಿಸೂಕ್ತಿಃ.

ಇವರ್‌ಗಳೈ ತ್ವಿತಿವಿಕ್ಯಮ್‌ಪಡಃ—ಈಶ್ವರ್‌ಃ ಸ್ವತಂತ್ರನೇಯಾಗಿ ಲುಮಾ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಭೂಣ್ಯಜ್ಞ ಳಾಗರ ದೋಷಜ್ಞ ಳ್ ತನಕ್ಕುತ್ತಟ್ಟು

ಆಗ ನಡುವೇ ವಂದ್ಯಯ್ಯಕ್ಕೊಳ್ಳನಾಥನು, ಆದರಿಸುವನು, ರಕ್ಷಿಸುವನು "ಆರೇನುಮ್ಪೀಂಶುಕ್ಯು ಆರೇನುಮ್ ಯತ್ನಂಮ್ಪುಣ್ಣು ವಾರ್‌ಗಳೋ ? ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರಿಯ ರೇನಾದರೂ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೋ ? ತುಂಟತನಮಾಡಿದವ ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲವೇ ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಜೀತನನು ಏಕೆ ಉಪಾಯಾ ವಲಂಬನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ? ಈತನ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮವಲ್ಲವೇ ? ನಡುವೇ ವಂದ್ಯ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೋ, ಆಗ ತನ್ನ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಬಿಡುವನು ಎಂಬುದು" ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಈ ವಾದವನ್ನು ಅಜ್ಞೀಕರಿಸದೆ, ಹೀಗೆ ವಾದ ಮಾಡುವವರು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕ ರವರಿಗೆ ಪರಮ ಗೌರವವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾದರವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹಿತೋಕ್ತಿಮೂಲಕ ಸಕಾರಣವಾಗಿ, ಹೇಳುವದಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾಠಾರದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಕೃಪಾಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದಾನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಜಸಾ ಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಜವೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ ರ್‌ರವರೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಅವರ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ವ್ಯಾಜ ಯಾವುದೆಂದೆ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿ ರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು.

ಒಂದು ವ್ಯಾಜವಾವಶ್ಯಕವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯು

ಇವರ್‌ಗಳೈ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ನಿರ್ಹೇತುಕ ಕೃಪೆಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ, ಈತನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ವಾದಿಸುವವರಿಗೆ, ತೆಳಿವಿ ಕ್ಯಮ್‌ಪಡಿ - ಸಂಶಯ ಭ್ರಮಾದಿಗಳು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವು

ಮೈತ್ಯಾಗ, ಇವಗ ಪಕ್ಕಲಿಲೇಯೊರುವ್ಯಾಜತ್ತೈ ಯುಣ್ಣಾಕ್ಕೈ, ಯತ್ತೈ ಅವಲಂಬಿತ್ತು ತಾಗ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್.

ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ; ಈಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈಷಮ್ಯ-ಪಕ್ಷಪಾತವು, ತನಗೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸಂಸಾರದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶವೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಹೀಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವು, ನೈರ್ಭಯ್ಯಾ-ಒಬ್ಬನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು ಕ್ರೂರವಾಗರೋಣವು ; ಒಬ್ಬನು ಬಹಳ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಲೀಲೆಯ ಹಾಗೆ ತಟಸ್ಥ ಧಾವದಿಂದಿರುವುದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕೃಪೆ, ಈ ದೋಷಜ್ಞೆ ತನಕ್ಕು ತಟ್ಟುವೈತ್ಯಾಗ-ಈ ದೋಷಗಳು ಸರ್ದೀಶ್ವರನಾಗ ಹೇಯಗುಣರಹಿತನಾದ ತನಗೆ ಅಂಟದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಇವಗ ಪಕ್ಕಲಿಲೇ-ಈ ಬದ್ಧನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಒರುವ್ಯಾಜತ್ತೈ - ಒಂದು ನೆಪನೂಪವಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಉಪಾಸನವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನೋ, ಉಣ್ಣಾಕ್ಕೈ-ಉಂಟುಮಾಡಿ ಎಂದರೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವಹಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅತ್ತೈ ಅವಲಂಬಿತ್ತು - ಅದನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸಿ, ತಾನ್ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ - ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು ; ಇನೀಗೆ ತತ್ಪಾರ್ಥವು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರ್ದೀಶ್ವರನು ಒಂದು ವ್ಯಾಜ, ನೆಪ ಅಥವಾ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವೂಲಕ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗರೀತ್ಯಾ, ಅಥವಾ ಭರಣ್ಯಾಸರೀತ್ಯಾ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೆ ಪ್ರಪನ್ನನಾದರೇನೇ ಮೋಕ್ಷವು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಲ್ಲವು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ಹೀಗಾದರೆ ಈ ವ್ಯಾಜವೇ ಫಲ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಾಗುತ್ತದೆ, ಸರ್ದೀಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವುಂಟುಮಾಡಿದಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಕರ್ಮವು ಜಡವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು, ಸರ್ದೀಶ್ವರನೇ ಕೊಡುವವನು ; ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಏನೊಂದೂ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲವು. ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಜವು ಆವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪಕಾನೂನನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೆ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಪಕ್ಷಪಾತ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲವು, ಕರ್ಮಾನುಗುಣ ಅಜ್ಞಾಭೈದಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವದರಿಂದ ನಿರ್ಭಯನೆಂಬ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲವು. ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ರಾಜನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ತಾನು ಪಕ್ಷಪಾತಿ ನಿರ್ಭಯ ಎಂಬ ಲೋಕಾಪವಾದಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ,

ಇವ್ವರ್ಣತ್ರೈ (೧) "ತಿರುಮಾಲಿರುಮ್ ಶೋಲೈಮಲೈ ಯೆನೈ  
 ನೆನ್ನ ತಿರುಮಾಲ್ ವನ್ನೆನ್ನೆ ಇನ್ಬುನಿರೈಯಪ್ಪುಗುನ್ಬಾರ್" ಎನ್ನು ತಾಮೇ  
 ಅಳ್ವಾರರುಳಿಚ್ಚಿಯ್ ದಾರ್.

ಅವುಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಧರ್ಮಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮನ್ನಣೆಯೂ, ವಿರು  
 ದ್ಧಾಚರಣೆಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುವನು ಅದುದ  
 ರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವ್ಯಾಜಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಮನ್ನಣೆ ಶಿಕ್ಷೆಗಳು ; ಅದುದ  
 ರಿಂದ ಈ ಭರಣ್ಯಾಸರೂಪವ್ಯಾಜವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರನು. ಏಕೆಂದರೆ  
 ತನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಎರಡ್ಡವಾಗ ತಾನೇ ಎಂದಿಗೂ ನಡೆಯಲಾರನು ಹಾಗೆ  
 ಯೇ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು, ವ್ಯಾಜವು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಮುಂದಿನ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ  
 ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇವ್ವರ್ಣತ್ರೈ - ಈ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವ  
 ನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿರುಮಾಲಿರುಮ್ ಶೋಲೈ ಮಲೈ ಎನೈ ನಿನ್ನು  
 ಇದು ಯಾವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ, ತಿರುಮಾಲಿರುಮ್ ಶೋಲೈ ಮಲೆಯು  
 ಎಂದು ಹೇಳದ ಒಡನೆಯೇ, ಎಂದರೆ ತ್ರಿಯೇಶತಿ ಇರುವ ವನದುರ್ಗವೆಂದು  
 ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಿರುಮಾಲ್ ವನ್ನು - ತ್ರಿಯೇ  
 ಶತಿಯು ಬೇಗನೇ ಬಂದು, ಹೇಗೆಂದರೆ ವಾಕ್ಯ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಅದರ  
 ನೈಜವಾದರ್ಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡದೇ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಶ್ರೀ  
 ಪರಾಶರೋಕ್ತಿಯಾದ "ಅರ್ಥೋವಿಷ್ಟು ರಿಯೆಂವಾಣೇ" (ಎ ಪು ೧.೮೧೨)  
 ಎಂಬುವಹಾಗೆ ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದು, (ಇದರಿಂದ  
 ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷತೆಯೂ ಅಲ್ಲದೆ, ತಿರುಮಾಲ್ ವನ್ನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ  
 ಪುರುಷರಾತ್ಮ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ದ್ವಯದ  
 ಪೂರ್ವಬಂಧದ ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು) ಯಾವಾಗ  
 ತ್ರಿಯೇಶತಿ ಇರುವ ವನಗು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ತ್ರಿಯೇಶತಿಯು ಅದ  
 ರಿಂದ ಹೃಷ್ಯಮನಶ್ಚನಾಗಿ, ಈ ವ್ಯಾಜವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ಎನ್ನೆಂಜು ನಿರೈಯ  
 ಪುಗುನ್ಬಾರ್-ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೋದುವಹಾಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂ  
 ದಿಗೆ ತಾನೂ ಸಹ ಒಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟು ದಿವ, ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ  
 ಕೃಪೆ ಮಾಡದೇ ಈಗ ಕೃಪೆ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಎಂಬುದು ಈಗಲೂ

(೧) ತಿರು ೧೦. ೮. ೧.

ಇನ್ದ್ರ ವ್ಯಾಜನ್ತಾನುಮ್ ಈಶ್ವರಗ ತನ್ನಾಲೇ ಯಾಗಲಿತ್ತ್ವೈ ಮುನ್ಸೇಯುಂಡಾಕ್ಯಾದೇ ವಿಟ್ಟಿದೆನ್ನೆನ್ನಿಲ್, ಇವ್ಯಾತ್ಯಾಕ್ಯಳುಕ್ಯು

ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ (೧. ೭ ೫.) ನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಸರ್ರೀಶ್ವರನನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗ ತಾವೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ದಯವಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಿಂದೆ ಶ್ರಿಯೇಪತಿಯನ್ನು ನಂಬಿ, ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಧ್ಯಾನ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ವ್ಯಾಜಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಈಗ ಶ್ರಿಯೇಪತಿಯ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು, ಅದಕ್ಕೆ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಈಗ ನನ್ನ ಹೃದಯಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಅಲ್ಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹೇಗೆಂದರೆ — ಪ್ರಣವದ ಹಾಗೆ ಆಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವಿಕೆಯು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ರೀಶ್ವರನು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನು ನೀರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಆ ತಿರುಮಾಲಿರಚ್ಚೋಲೈ ಮಲ್ಪಿ ಎಂತಹ ಪ್ರದೇಶವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ :—

ಕುರುಮಾಮಣಿಯುಸ್ತು ಪುನರೊನ್ನಿತ್ತೈನ್ಪಾಲ್ |

ತಿರುಮಾಲಾ ಶೆನ್ರು ಶೇರ್ಪಿಡನೆನ್ನಿರುಪ್ಪೇರೇ |

ತಿರುಮಾಲಾ - ಶ್ರಿಯೇಪತಿಯು, ಶೆನ್ರು ಶೇರ್ಪಿಡಮ್ - ಬಂದು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ದೇಶವಿಶೇಷವು, ಕುರುಮಾಮಣಿ ಉನ್ನು - ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ಸುಂದರವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ, ಪುನಲ್ ಮೊನ್ನಿ - ನೀರನ್ನುಳ್ಳ, ಕಾವೇರೀ ನದಿಯು, ತೇ ಸಾಲ - ದಕ್ಷಿಣತೀರದ, ತೇ ತಿರುಪ್ಪೇರ್ ಎಂಬ ದಿವ್ಯದೇಶವು.

ಆಗಲಿ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವೇನೋ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆ ವ್ಯಾಜವೇನು ಈಶ್ವರಾಯತ್ತವೇ, ಅಲ್ಲವೇ ಈತನ ಅಧೀನವೇ, ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರಾಯತ್ತವಲ್ಲ, ಈತನಧೀನವೆಂದರೆ, ಈಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯು. ಈಶ್ವರಾಯತ್ತವೆಂದರೆ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಈಶ್ವರನು ಇದುವರೆಗೂ ಏಕೆ ಈ ವ್ಯಾಜವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಗಲೂ ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಬಂದಿರತೆಂದು ಬಾವಿಸಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ದ್ರ ವ್ಯಾಜಮ್ ತಾನುಮ್ - ಈ ವ್ಯಾಜವಿಶೇಷವಾದರೋ, ಈಶ್ವರಗ ತನ್ನಾಲ್ - ಈಶ್ವರನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಆಗಲ್ - ಉಂಟಾದುದು ಆದರೂ, ಇತ್ತ್ಯೈ - ಈ ವ್ಯಾಜವನ್ನು, ಮುನ್ಸೇ - ಇಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳು ಕಳೆಯುವದಕ್ಕೆ

ಅನಾದಿಯಾನ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹಜ್ಞಳ್ ವಿಷಮವಿಸಾಕ ಸಮಯಜ್ಞಳಾಯ್ ಕೊಂಡು ಪೋರುಗೈಯಾಲೇ, ಈಶ್ವರನ ಕರ್ಮಾನುರೂಪ ಫಲಪ್ರದ ನಲ್ಲಾದ ಪೋಡು ವೈಷಮ್ಯದೋಷಮ್ ವರುಗೈಯಾಲೆ, ಮುನ್ನಿದಕ್ಕು ಅವಸರಮಾಯಿತ್ತಿಲ್ಲೆ ಯೆನ್ನುಮಿಡಮ್ ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷದರ್ಶನತ್ತಾಲೆ ಕಲ್ಪಿತಮ್.

ಮುಂಚೆಯೇ, ಉಂಡಾಕ್ಕಾದೆ - ಉಂಟುಮಾಡದೆ, ವಿಟ್ಟಿದೆನ್ನೆನ್ನಿಲ್ - ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ: - ಇವ್ವಾತ್ಮಾಕ್ಕೆಳುಕ್ಕು - ಈ ಬದ್ಧಜೀತನುಗೆ, ಅನಾದಿಯಾಗ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹಗಳು, ವಿಷಮ ವಿಸಾಕ ಸಮಯಜ್ಞಳಾಯ್ ಕೊಂಡು, ವಿಷಮ - ವ್ಯತ್ಯಸ್ತನಾದ, ವಿಷಾಕ - ಕರ್ಮದ ಫಲ ಕೊಡುವ ದೇತೆಯ, ಸಮಯಜ್ಞಳಾಯ್ ಕೊಂಡು - ಕಾಲವಾದುದಾಗಿ, ಪೋರುಗೈಯಾಲೆ - ಪರಿಣಮಿಸುವದರಿಂದ, ಈಶ್ವರನು ಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ, ಅವಸರಮಾಯಿತ್ತಿಲ್ಲೆ - ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾಲವು ಇನ್ನೂ ಒದಗಲಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ - ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಫಲಪ್ರದನಲ್ಲಾದಪೋಡು - ಹಾಗೆ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೆ, ವೈಷಮ್ಯದೋಷಮ್ ವರುಮ್ - ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಬರುವುವು, ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭವು, ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷ ದರ್ಶನತ್ತಾಲೆ ಕಲ್ಪಿತಮ್ - ಕಾರಣದ ಫಲಗೊಳವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷವು ತೋರಿಬಂದರೆ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದ ಒಂದು ಕಾರಣಮೂಲಕವೇ ಅದು ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದೀಗ ಸಮಂಜಸವಾದ ವಿಷಯ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ನಾವೇನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲವು, ಎನೊಂದೂ ವ್ಯಾಜವು ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಅವನು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇಕೋ ಆಗ ರಕ್ಷಿಸುವನು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ಒಂದು ವ್ಯಾಜ ಬೇಕು, ಅದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು ಹಿಂದಿನ ದಷ್ಟುತಗಳ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಆದರಿಸಿಲ್ಲವು, ಈಗ ಸುಕೃತ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಈ ಅನ-ಗ್ರಹವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ, ಏನೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು ನೀವೂ ಅವನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ, ನಾವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವೆವು ನಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ವ್ಯಾಜ ನಿರಪೇಕ್ಷನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷನೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಸಕ್ಷಮಾತವಿಲ್ಲದೆ

ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸಿದ್ಧಿಯು ವುದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಭಯಕ್ಕಾದಿ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು "ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಮ್ ಸುಹೃತ್" ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪಾಯಭೂತನು, ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತನು, "ಸಮೋಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು" ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಮನಾಗಿರುವೆನು, "ನಮೇದ್ವೇಷ್ಯಾಸ್ತಿ ನಪ್ರಿಯಃ" ನನಗೆ ದ್ವೇಷಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು ಪ್ರಿಯರೂ ಇಲ್ಲವು, ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಆಗಲಿ, ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸಿದ್ಧಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಡೆಯುವನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದಹಾಗಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಆ ನಿಯಮವೂ ಕೂಡ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದುದೇ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಮಂಜಸವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ವನ ಸ್ಪತಿಗಳಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಒಲವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಬೀಜಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ತತ್ಪಲವಾಗಿ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ನೀರೇನೋ ಸಮವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ನೀರಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯು ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಿಗೂ ಸಮವಾದುದೇ. ತನ್ಮೂಲಕ ಚೇತನರ ಕರ್ಮಬೀಜಾನುಸಾರ ವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಸತ್ಕಾರಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಬೇವಿನ ಬೀಜ ನೆಲದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಹಿಯಾದ ಬೇವಿನ ಫಲ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಮಾವಿನ ಬೀಜ ಎದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ರುಚಿಯಾದ ಮಾವಿನ ಫಲವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ನೀರು ಹೇಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸರ್ವ ವನಸ್ಪತಿಗಳಿಗೂ ಸಮವಾಗಿ ಬೀಕೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಹಾಯವು ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಿಗೂ ಬೇಕು, ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮವು, ಅದಿಲ್ಲದೆ ಏನೊಂದೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವು. ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಈಗ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಆನಾದಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದುಷ್ಕರ್ಮ ಫಲ ಗಳಿಂದ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲವು, ಈಗ ಸುಕೃತ ಸಂಚಿತವಿದ್ದರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹವು. ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಜ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾನುಗ್ರಹವೇ ಎನಿಸಿ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಸರ್ವಸಮಂಜಸವಾದ ವಿಷಯವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಹೆಚ್ಚು ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅನಂತ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಂಕಲ್ಪದೊಂದಿಗೆ ಈ ಚೇತನನ ಸಂಬಂಧವಾದುದು ಏನೋ ಕಾರಣವಿರಬೇಕೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಾದುದೇ. ನಿಗ್ರಹಾ ನುಗ್ರಹಗಳು, ಚೇತನನ ಸಂಬಂಧವಾದ ವ್ಯಾಜವಿಲ್ಲದೆ! ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರ ದೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಲೋಕಸಮ್ಮತವಾದ ವಿಷಯವು. ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆನೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಯು "ಮಾ

ಇಚ್ಛಾ ನಿಶ್ಚಯಾದಪೋದು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ ಇದುಕ್ಕು ಮುನ್ನಿಲ್ಲಾದ ಮೋಕ್ಷಶ್ರದ್ಧಾದಿಗಳಿಪೋದು ಸಿರಕ್ಕುಕ್ಕುಡಿಯೆನ್ನೆನ್ನಾಲ್ ಉತ್ತರಮ್ ಶೋಲವಿರುಗಿಟ್ಟೆ. ಅನಾದಿಕರ್ಮಪ್ರವಾಹ ವೈಚಿತ್ರ್ಯತ್ತಾಲೆ ಎನ್ನುಮ್ ಉತ್ತರಮ್ ಈಶ್ವರನೈ ಇಶೈನ್ದಾರ್ಯಮುಶೈಯಾದಾರ್ಯಮ್

ಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಗ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಭರನ್ಯಾಸರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಬೀಜರೂಪವಾಗಿ ವ್ಯಾಜವಾದರೆ ಆಗ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಫಲರೂಪ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಬೀಜವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಫಲವೆಲ್ಲಿಯದು ?

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಕಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯ ದೋಷಾಪಾದನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಬಾಧಕವುಂಟೋ ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಚ್ಛಾ ನಿಶ್ಚಯಾದಪೋದು - ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವ ವನ್ನಂಗೀಕರಿಸದೇ ಹೋದರೆ, ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆಂಬುವವರಿಗೂ ಈಶ್ವರನಿಲ್ಲನೆಂಬುವವರಿಗೂ, ಇದಕ್ಕು ಮುನ್ನಿಲ್ಲಾದ - ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಪೋದು ಸಿರಕ್ಕುಕ್ಕು - ಈಗ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ, ಅಡಿ ಎನ್ನೆನ್ನಾಲ್ - ಮೂಲಕಾರಣ ವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಉತ್ತರಂ ಶೋಲವಿರುಗಿಟ್ಟೆ - ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವು. ಒಂದು ವ್ಯಾಜ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವವರು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳ ಬಹುದು, ವ್ಯಾಜವೇ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬುವವರು ಏನು ಕಾರಣವನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗುವ ದಿಲ್ಲನೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು ಆದೇನೆಂದರೆ, ಅನಾದಿ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. - ಅನಾದಿಕರ್ಮಪ್ರವಾಹ ವೈಚಿತ್ರ್ಯತ್ತಾಲೆ - ಅನಾದಿ ಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹದ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯದಿಂದ, ಎನ್ನುಮ್ ಉತ್ತರಮ್ - ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವು, ಈಶ್ವರನೈ ಇಶೈನ್ದಾರ್ಯಮ್ - ಈಶ್ವರನನ್ನಂಗೀ ಕರಿಸುವ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಿಗೂ, ಇಶೈಯಾತಾರ್ಯಮ್ - ಹಾಗೆ ಈಶ್ವರನನ್ನಂಗೀ ಕರಿಸದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಿಗೂ, ತುಲ್ಯಮ್ - ಸಮಾನವಾದುದೇ ; ಫಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗಿ ಒಂದು ಕರ್ಮವೆಂದೂ, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವೆಂದೂ ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಅಂಶವು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪೇಷಾದಿತವಾ

ತುಲ್ಸಿಮ್, ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೂರು ವ್ಯಾಜತ್ತೈ ಕೊಂಡು ಅವನ್ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಪೋದೇ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ ವಿಲಕ್ಕುವಲ್ಲಾರಿಲ್ಲಾಮೈಕ್ಕು ಮುರುಸ್ಪಾಮ್.

ಗದಿ ೧೯೦ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ. ವ್ಯಾಜವನ್ನಬ್ಬಿ ಕಂಸದೇ ಇರುವರಿಗೀಗ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ ವಿನಾ, ವ್ಯಾಜವನ್ನಬ್ಬಿ ಕಂಸುವ ಸದ್ವ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಿಗೂ ಉತ್ತರ ಉಂಟು ಅದೇನೆಂದರೆ ಅನಾದಿಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹ ವಿಚಿತ್ರತೆಯು ಇಷ್ಟುಕಾಲವೂ ದುಷ್ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವು, ಸುಕೃತ ಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಈಗ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಈ ಉತ್ತರವು ಆಸ್ತಿಕ ನಾಸ್ತಿಕಂಭೃಂಗೂ ಸಮನಾದರೆ ಅನಾದಿ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹವಿಚಿತ್ರೈ ತೆಯೇ ಫಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದುದಾಗಿ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಏನೂಪ್ರಯೋಜನ ವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಆಂಗೀಕರಿಸುವುದು ಏತಕ್ಕೆ? ಎಂದು ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲವೇ, ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪವೂ ಆವಶ್ಯಕವೆಂದೂ, ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಏನೊಂದು ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಈಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು, ಒರುವ್ಯಾಜತ್ತೈಕ್ಕೊಂಡು - ಒಂದು ಅಲ್ಪ ವ್ಯಾಪಾರರೂಪ ನೆವವನ್ನು ಮೂಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವನ್ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಪೋದೇ- ಸರೈಶ್ವರನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗಲೇ, ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್-ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೂ, ವಿಲಕ್ಕು ವಲ್ಲಾರಿಲ್ಲಾಮೈಕ್ಕು - ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕರೂಪೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವದಕ್ಕೂ, ಉರುಸ್ಪಾಮ್-ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾಹ ವಿಧವಾದ ಕುಂದಕವೂ ಇಲ್ಲವು, ಅದರಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಯೋಜನಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಈ ಅಲ್ಪ ವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಭರನ್ಯಾಸದಿಂದ ಮಹತ್ತಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವು ಸಿಕ್ಕಿಸಲಿ ಎಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ (೨) ಈ ಅಲ್ಪವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವು ಯಾವಾಗ ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಆಗ, ಸರೈಶ್ವರನೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ, ತಾನೇ ಸಿದ್ಧೋವಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು ರಕ್ಷಿಸುವನು. (೩) ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು ಒಂದನೆಯದು “ಸರೈ ಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾನೇಕಂ ತರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ಎರಡನೆಯದು “ಯಮು ವ್ಯಕ್ತ ವ್ಯಾಣತೇ ತೇನಲಭ್ಯಃ”,

ಇಪ್ಪಡಿಯಾನಾಲ್ "ಇನ್ನೆನ್ನೈ" ಯೆಚ್ಚೊರ ಪಾಟ್ಟುಕ್ಕು ಮಿದುಕ್ಕು ಮೂಲಮಾನ ವಚನಕ್ಕುಳುಕ್ಕುವ್ ನಿರಾಹಮೇದೆನ್ನಿಲ್ ? ಅದು ಶೋಚಿಸಿರೋಮ್.

"ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ" "ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್" ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು ಮೂರನೆಯದು, "ರರಕ್ಷಿಷತಿ ಯತ್ರ ಚ ಪ್ರತಿ ಭಯಂ ನ ಕಿಂಚಿತ್ ಕೃಚಿತ್" ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಯಸ್ಯ ಮನ್ವೀಚಿ ಗೋಪ್ತಾಚಿ ಸುಹೃಚ್ಚೈವ ಜನಾರ್ದನಃ | ಹರಿಸ್ತ್ಯಲೋಕೈ ನಾಥಸ್ತಕಿನ್ನುತಸ್ಯ ನನಿರ್ದಿತಂ" || ರಾಜ ಸೂಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. "ಯಾರಿಗೆ ಹಿತಾಲೋಚನೆ ಯನ್ನು ಹೇಳುವನೂ, ರಕ್ಷಕನೂ, ಪ್ರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತನೂ, ಸಹ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವ ರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮದನಮಾಡುವ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೋ, ಅಂತ ವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಯಾವದು ತಾನೇ ಜಯಿಸಲ್ಪಡದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಜಯವುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು." ಎಂಬ ಭಾರತ ವಚನವು ಈ ಮೂರ ನೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸವರ್ಧನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜನೀಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಮುಕುಂದನು ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, "ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ಯೇಪಾಂ ನದಿಶತಿ ಮುಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ" (ಲಳಲನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಎಂಬುದು ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೆ, ಹಿಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ತಂದ "ಇನ್ನೆನ್ನೈ" ಎಂಬ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಕೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾದುದರಿಂದ ಆ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರ್ಥವಲ್ಲವು, ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವು ಹೀಗೆಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಪ್ಪಡಿಯಾನಾಲ್ - ಈಶ್ವರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ ಬಂಧನೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ, ಅದು ವ್ಯಾಜನೀಪೇಕ್ಷವೆಂದೂ, ಆ ಈಶ್ವರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಇದ್ದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರುಣ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳದೆ, ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ವ್ಯಾಜನೀಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಬಂಧನೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆತನು ಕರುಣಾಸಾಗರನೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, "ಇನ್ನೆನ್ನೈ" ಎಂಬ ಹಿಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ತಂದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರಕ್ಕೂ, ಇದುಕ್ಕೂ - ಈ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ, ಮೂಲಮಾನ ವಚನಕ್ಕುಳುಕ್ಕುವ್

ಪ್ರಮಾಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಧೂತವಾದ ವಚನಗಳಿಗೂ, ನಿರಾಹವೇದಿ ನಿರಾ ಸಮಂಜಸಾಧಿಪ್ರಾಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ? ಅದು ಶೋಭುಗಿರೋನ್ಮ - ಆದನ್ನು ಹೇಳುವೆವು:—ಈ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತಗಳಾದ ವಚನಗಳು ಯಾವು ಎಂದರೆ:—

(೧) “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ವೇಧಯಾ ನ ಬಹುನಾ ಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಗಾಸ್ವಾಂ ||” (ಕರ. ೧. ೨. ೨೩)

ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದರ್ಥವೇನೆಂದರೆ. ಈ ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ಲಾ ಸಹ ಈತನು ತನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ವರಿಸಿ ಉಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೂ, ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವದಕ್ಕೂ, ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆತ್ಮನು ಬರೀ ಮನನ, ಜ್ಞಾನ, ತುಂಬಾ ವೇದವನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಎಂಬದಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಈ ಚೇತನನು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಯಾವನು ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಆತನು ವರಿಸುವನೋ ಅಂತವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೇತು ಭೂತನಾಗುವನು, ಅಂತಹ ಉಪಾಸಕನಿಗೇಗ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವನು”

(೨) “ಕೇವಲಂ ಕೃಪೆಯೈವಾಹಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯೇ ಕಂಚಿತ್ಕದಾಚನ”  
“ಕೇವಲ ಕೃಪೆಯಿಂದೀಗ ನಾನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೋ ಈಕ್ಷಿಸುವೆನು” ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟಬಂದಹಾಗೆ ಆತನು ಕೃಪೆಮಾಡುವನೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು, ಈತನು ಸಹಸ್ರಾಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಈತನು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನರೂಪ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಕೇವಲ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಆತನನ್ನು ನೋಡುವನು ಎಂಬರ್ಥವು ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನೂ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾದುದರಿಂದ “ಕಂಚಿತ್ಕದಾಚನ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಅಂತವರು ಅತಿ ವಿಂಚವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೩) “ಅಜ್ಞೋಜಂತು ರನೀಶೋಯ ಮಾತ್ಮನ ಸ್ಸುಖದುಃಖಯೋಃ ||  
ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತೋಗಚ್ಛೀತ್ಸ್ಮರ್ದಂ ವಾ ಶ್ವಭ್ರಮೇವಚ ||”

ಈ ಜನ್ಮವತ್ತಿದ ವ್ರಾಣಿಯು ಅಜ್ಞಾನು, ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೂ ಪರಾಧೀನನು, ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗುವನು ಅಥವಾ ನರಕಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೋಗುವನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಈಶ್ವರನು ಸರಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಹಾಗೆ ಸುಖವಾದರೂ ಕೊಡುವನು, ದುಃಖವನ್ನಾದರೂ ಉಂಟುಮಾಡುವನು, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾದರೂ ಕಳುಹಿಸುವನು, ಇಲ್ಲವೇ ನರಕದ ಗುಂಡಿಯಿಲ್ಲದರೂ

ಶ್ರಿಯಃಪತೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರೈಕಾರುಣ್ಯೇ ಚೇತನ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಯೋಃ  
ಪ್ರಧಾನ ಹೇತೂ.

ಈ ಶ್ವರನುಕ್ಕು ಸಹಜಜ್ಞಳಾನ ಸ್ವಾತಂತ್ರೈ ಕಾರುಣ್ಯಜ್ಞಳಿಸುಡ್ಡೆ  
ಯು ಸ್ವಾಧಾನ್ಯತ್ತಾಲೆ ಇವತ್ತುಕ್ಕು ವ್ಯಾಜಭೂತಜ್ಞಳಾನ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣ  
ಜ್ಞಳೈ ಅನಾದರಿತ್ತು ಪಣ್ಣೆನ್ನೈ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಕ್ಕು ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇನ್ನೈ

ಬೀಳಿಸುವನು ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಆತನು ಮಾಡುವದು ಇವಂವರ  
ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿಯಾದುದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜಸಾವೇಕ್ಷಣಾಗಿಯೇ, ಈ  
ವ್ಯಾಜಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು ; ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದಿ  
ಗಳುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನು

(೪) ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಗಳಾದ "ಯೋಮೇ ಗರ್ಭಗತಸ್ವಾಪಿ"  
"ಸ್ವಯಂ ಮೃತ್ಪಿಂಡ ಭೂತಸ್ಯ" ಎಂಬೀ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ  
ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸದೆ ವ್ಯಾಜವು ಬೇಕಾಗಿಯೇ  
ಇಲ್ಲವು ; ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ ತನ್ನಿಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವ  
ನೆಂದು ಅಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇದುಕ್ಕು ಮೂಲ  
ಮಾನ ವಚನಜ್ಞಳೈಕ್ಕುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು

ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರೈ ಕಾರುಣ್ಯಗಳು ಈ ಚೇತನನ  
ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಗಳು.

ಈ ಶ್ವರನುಕ್ಕು - ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಹಜಜ್ಞಳಾನ - ಸಹಜ ಧರ್ಮಗಳಾದ  
ಸ್ವಾತಂತ್ರೈಕಾರುಣ್ಯಗಳ, ಸ್ವಾಧಾನ್ಯತ್ತಾಲೆ - ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರೋಣದ  
ರಿಂದ ಎಂದರೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರೈವು ಲೀಲೋಪಕರಣವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಂಧನಿಗ್ರಹಾದಿ  
ಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು, ಕಾರುಣ್ಯವು ಭೋಗೀವಪಕರಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಣಾನುಗ್ರಹ  
ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವು ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಇವತ್ತುಕ್ಕು - ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರೈಕಾರುಣ್ಯ  
ಗಳಿಗೆ, ವ್ಯಾಜಭೂತಜ್ಞಳಾನ - ಕಾರಣಗಳು ದುಷ್ಕೃತ ಸ್ವಕೃತದೂಷಗಳಾದ  
ವಿಶೇಷ ಕಾರಣಜ್ಞಳೈ - ವಿಶೇಷ ಕಾರಣಗಳನ್ನು, ಅನಾದರಿತ್ತು - ಪರಿಗಣ  
ಸದೆ, ಪಣ್ಣು - ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎನ್ನೈ - ನನ್ನನ್ನು ಪರಾಜ್ಞುಖ  
ನಾಕ್ಕುಗೈಕ್ಕುಮ್ - ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧಿಮುಖನಾಗವೇ ಇರುವದಕ್ಕೂ,

ನ್ನೈಯಭಿಮುಖನಾಕ್ಯು ಕೈಕ್ಯುಮ್, ಉನ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮುಮ್ ಕೈಪೈಯು ನೊಳಿಯ ವೇರೊರು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಂ ಕಣ್ಡಲೀರ್, ಎನಕ್ಕುಕ್ಕಾಟ್ಟಾದೇ ಸ್ತತಸ್ಸರ್ವಜ್ಞನಾನ ನೀ ಕಣ್ಡದುಣ್ಣಾಗಿಲ್ ಆರುಳಿಚ್ಚಿಯೈ ವೇಣುಮೆನ್ನೆ; ಈಶ್ವರನಿರುತ್ತರನಾಯಿರುಕ್ಕಿರ ಎರುಪ್ಪಾಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಪೆಗಳಿಂದುಡೈಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ತೈ ನಾಟ್ಟುಕ್ಕು ವೆಳಿಯಿಡುಗಿರಾರ್.

ಇನ್ನು - ಈಗ ಎನ್ನೈ - ನನ್ನನ್ನೆ, ಅಭಿಮುಖನಾಕ್ಯು ಕೈಕ್ಯುಮ್ - ಅಭಿಮುಖನಾಗರುವುದಕ್ಕೂ ಸಹ, ಉನ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮುಮ್ ಕೈಪೈಯುಮ್ ಜಳಿಯೈ-ವಿನ್ನೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೈಪೆಗಳಲ್ಲದೆ, ವೇರೊರು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಂ-ಬೇರೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವನ್ನೂ, ಕಣ್ಡಲೀರ್ ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲವು, ಎನಕ್ಕುಕ್ಕಾಟ್ಟಾದೇ-ನನಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸದೇನೆ, ಸ್ತತಸ್ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ, ನೀ ಕಣ್ಡದುಣ್ಣಾಗಿಲ್-ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವದೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಆರುಳಿಚ್ಚಿಯೈ ವೇಣುಮೆನ್ನೆ ದಯಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ, ಈಶ್ವರನಿರುತ್ತರನಾಯಿರುಕ್ಕಿರ - ಮೇಘಧ್ವನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೇ ಎನು ಎನೊಂದೂ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡದೇ ಇರುವ, ಇರುಪ್ಪಾಲೇ - ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೈಪೆಗಳ, ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ತೈ - ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು, ನಾಟ್ಟುಕ್ಕು - ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ, ವೆಳಿಯಿಡುಗಿರಾರ್ - ಶ್ರವಣಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ಎಂಬ ಪಾಠ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸರ್ವೀಶ್ವರನಿಗೆ ಸಹಜ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಗಳು ಈ ಚೇತನನ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಈ ಚೇತನನ ದುಷ್ಕೃತಗಳನ್ನೇ ವ್ಯಾಜಮಾಡಿ ಗುರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಬಂಧಾದಿ ಶಿಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಈ ಚೇತನನನ್ನು ಲೇಲೋಪಕರಣೇ ಜೂತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಕಾರುಣ್ಯವು ಈ ಚೇತನನ ಸುಕೃತಗಳನ್ನು ಎಂಬಲಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವದನುಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇವತ್ತುಕ್ಕು ವ್ಯಾಜಭೂತಜ್ಞಳಾನ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣಜ್ಞಳೈ ಅನಾದರಿತ್ತು ಎಂಬುದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಮೊದಲು ಈ ಚೇತನನು ಸರ್ವೀಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗದೆ ಪುನಃಪುನಃ ಬಂಧಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಜಭೂತವಾದ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವು ಅಲ್ಲ

**ಇತ್ತಾಲಿ ಜ್ಞೇತನನ್ಯೆ ಲೀಲೋಪಕರಣ ಮಾಕ್ಕುಗ್ಯಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನ**

ಸುಕೃತವು, ಇದನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲೇ ಅಲೆಯುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಚೇತನನು ಈಗ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಲ್ಪಡಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ:—ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಜಭೂತವಾದ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವು ಅಲ್ಪ ದುಷ್ಕೃತವು, ಇದನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿ, ಕಾರುಣ್ಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಭೋಗವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ನಮಾಳ್ವಾರ್ವರರು ಇನ್ನೆನ್ನೆ ಎಂಬ ಪಾಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೆಂದರೆ — ಇನ್ನು ಎನ್ನೆ ವೈರುಳಾಕ್ಕಿ ಎನ್ನೆ ಉಳ್ಳೆ ನೈತ್ತದು, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದು ಕಾರುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವು, ಅನ್ನು ಎನ್ನೆ ಪುರಮೋಗ ಪುಣರ್ತ್ತದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಧಾನವು, ಹೀಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು, ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ನಿನಗೇನಾದರೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ತಿಳಿಸೈಯ್ಯು ಎಂಬುದಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು ಇವುಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಿರುತ್ತರನಾಗಿ, ಮೇಘಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಆಳ್ವಾರರಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು ಎಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಅಂಶವು ಇಷ್ಟೇ:— ಸಂಸಾರ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಈ ಚೇತನನ ದುಷ್ಕೃತವು ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಲೀಲೋಪಕರಣವಾಗುವುದು. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ಚೇತನನ ಸುಕೃತರೂಪವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯು ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗುವುದು, ಎಂಬುದು ; ಹೀಗೆ ಚೇತನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಕೃಪೆಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧೆಯುಂಟು, ಈ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯೇ ಪ್ರಬಲತರವಾದುದು ಈ ಸರ್ವ ಮಂಗಳದಾಯಕವಾದ ಕೃಪಾಪ್ರಬಾವವನ್ನೇ ಮಹರ್ಷಿಯು “ವ್ಯಸನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೃಶಂ ಭವತಿ ದುಃಖಿಕೇಃ | ಉತ್ಸನೇಷು ಚೆ ಸರ್ವೇಷು ಪಿತೇವ ಪರಿತುಷ್ಯತಿ” (ರಾ ಆಯೋಧ್ಯಾ) ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕೃಪೆಯುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವು

ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಬಹು ಎಕದವಾಗಿ, ಇತ್ತಾಲಿ ಜ್ಞೇತನನ್ಯೆ” ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಎಕದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಇತ್ತಾಲಿ-ಹೀಗೆ

ಕಾರಣಮ್ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ; ಇದುಕ್ಕು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮ್ ಪ್ರವಾಹಾನಾದಿಯಾನ ಸ್ವತಂತ್ರಾಜ್ಞಾತಿಲಂಘನಮ್. ಇವನೈ ಭೋಗೋಪಕರಣಮಾಕ್ಯು ಗೈಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನಕಾರಣಮ್ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೆ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ ; ಇದುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ ಈಶ್ವರನಿಗ್ರಹತ್ವೈ ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮೆನ್ನು ಪೇರ್ ಪೆತ್ತದು, ಇವನುಡೈಯ ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷ ದ್ವಾರಕ ಕೃಪೈಯಡಿಯಾಗ ವಂದ ವಶೀಕರಣ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ ; ಎನ್ನು ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಸ್ವಭಾವತ್ವೈಯಮ್, ನೈಸಮೈ

ನಮ್ಯಾಚ್ಚಾರ್ಯವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ ಹೇತುಗಳೆಂಬ ಉಪದೇಶದಿಂದ, ಇಚ್ಛೇತನನೈ - ಈ ಚೇತನನನ್ನು, ಲೀಲೋಪಕರಣ ಮಾಕ್ಯು ಗೈಕ್ಕು - ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾಡಲು, ಎಂದರೆ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಪುನಃಪುನಃ ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು, ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಮ್ - ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು, ಈಶ್ವರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು. ಇದಕ್ಕೆ - ಹೀಗೆ ಪುನಸ್ಸಂಸೃತಿಗೆ, ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮ್ - ಎರಡನೆಯ ಸಹಾಯಕಾರಣವು ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಜರೂಪಕಾರಣವು, ಪ್ರವಾಹಾನಾದಿಯಾನ - ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಯಾಗಿರುವ, ಸ್ವತಂತ್ರಾಜ್ಞಾತಿಲಂಘನಮ್ - ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸೋಣವು ಇವನೈ - ಈ ಚೇತನನನ್ನು, ಭೋಗೋಪಕರಣಮಾಕ್ಯು ಗೈಕ್ಕು - ಭೋಗವಿಭೂತಿಯಾದ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು, ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು, ಈಶ್ವರನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾರುಣ್ಯವು ; ಇದುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ ಈಶ್ವರನಿಗ್ರಹತ್ವೈ - ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವನ್ನು, ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು - ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮೆನ್ನು ಪೇರ್ ಪೆತ್ತದು-ಎರಡನೆಯದಾದ ಸಹಾಯ ಕಾರಣ ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಜರೂಪಕಾರಣವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದು, ಯಾತ್ನಾದೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. - ಇವನುಡೈಯ ಈ ಚೇತನನ, ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷದ್ವಾರಕ - ಸುಕೃತವಿಶೇಷವೇ ಮೂಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಎಂದರೆ ಸುಕೃತವಿಶೇಷದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಕೃಪೈಯಡಿಯಾಗ - ಕೃಪೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವಂದ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ, ವಶೀಕರಣ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷಗಳು, "ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೀವ" ಆ ಕರುಣಾಸಾಗರ

ನೈಘೃಣ್ಯಜ್ಞಿ ಳಿಲ್ಲಾ ನೈಯೈಯುಮ್, ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೈಯುಮ್, ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರತಿನಿಯತಮಾನ ಪಡಿಯಿಲೇ ಅನುಸಂಧಿತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ ಕೃಪೈಯಿಲೇ ಯೂನಿಸ್ಪೋರ ವಡಕ್ಕು ನುನುಕರುತ್ತು.

ನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವು, ಆತನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯೇ, ಅದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಫಲಗಳಿಗೂ ಬಂಧರೂಪವೇ ಆಗಲಿ ಮೋಕ್ಷರೂಪವೇ ಆಗಲಿ ಎರಡೆರಡು ಕಾರಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಲಿ, ಕಾರುಣ್ಯವಾಗಲಿ ; ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಾಜರೂಪವಾಗಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವು, ಭಗವದಾಜ್ಞಾತಿ ಲಂಘನವು ಅಥವಾ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಒಂದೂ, ಜೀವನಿಂದ ಒಂದೂ, ಎರಡು ಕಾರಣಗಳೂ ಸೇರಿದ ರೇನೇ ಫಲವು. ಒಂದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಜೀತನನ ಆಜ್ಞಾತಿಲಂಘನ, ಇವುಗಳಿಂದ ಬಂಧವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುಕ್ತ ಕಾರುಣ್ಯ, ಜೀತನನ ವಶೀಕರಣೋಪಾಯ, ಇವುಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಫಲಪ್ರದನು, ಆತನು ಜೀತನನ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ವಾಕ್ಯರೇಷದಿಂದ ಹೀಗೀಗ ಮೇಲಿನ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ಎಂಬ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೆ ಸರ್ವಸಮಂಜಸವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—  
 ಎನ್ನು - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವದರ ಮೂಲಕ, ಈಶ್ವರ ನುಡೈಯ ಸ್ವಭಾವತ್ವೈಯುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಭಾವಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುವದನ್ನೂ, ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯುಮ್ - ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳುಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಗಳು ಳ್ಳುವುವು ಎಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಆಜ್ಞಾತಿ ಲಂಘನದಿಂದ ಬಂಧವೂ, ವ್ಯಾಜರೂಪೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೂ ಎಂಬ ದಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು, ಪ್ರಮಾಣಪ್ರತಿನಿಯತಮಾನ ಪಡಿಯಿಲೇ-ಪ್ರಮಾಣವನ್ನ ನುಸರಿಸಿ ತೋರಿಬರುವಹಾಗೆ, ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ, ಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ ಕೃಪೈಯಿಲೇ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಲ್ಲ, ಊನಿಸ್ಪೋರ - ಮುಖ್ಯವನ ಲಂಬನವಾಗಿ ನೆನಿಸಿ ಆತ್ರಯಿಸುವದು, ಅಡಕ್ಕುಮ್-ಉಚಿತವು, ಎನ್ನುಕರುತ್ತು-

ಎಂಬಧಿಪ್ರಾಯವು ; ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಸುಷ್ಪಿಸಿ ಅವನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಉಚಿತವೆಂಬ ಧಾವವು. ವ್ಯಾಜ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದಿ ಗಳು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ದೋಷಗಳುಂಟೆಂದೂ ತಾವು ಈಗ ಹೇಳಿದ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾದದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಗಣಗಳುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧ ಅವರುಗಳು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ಎನಾ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಸೇರಿದ ಕಾರುಣ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು ಈ ಎರಡು ಸ್ವಭಾವಗಳೂ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ ಭೋಗ ವಿಭೂತಿ ಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೇತುವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೨ ಆ ವಾದದಲ್ಲಿ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘೃಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆರೋ ಪಿಸಿದಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅನಾದಿಕರ್ಮ ವಿಶೇಷಗಳೆನುಸಾರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ ರಕ್ಷಣೆ ಗಳೂ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘೃಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವು. ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯವು “ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘೃಣ್ಯೇ ನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ತಥಾಹಿ ದರ್ಮಯತಿ” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (೨. ೧. ೩೪) ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರು ತ್ತದೆ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳಿದುದಾದರೂ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾ ಗಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೆಂಬ ವೈಷಮ್ಯ ನೂ, ಕ್ರೂರ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೆಂಬ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯನೂ ಆತನಿಗಿಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞರ ಪೂರ್ವಕರ್ಮನುಗುಣವಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳುಬೆಭೋಗವು, ಶ್ರುತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ, “ಸಾಧುಕಾರೀ ಸಾಧುರ್ದಿವತಿ, ಪಾಪ ಕಾರೀ ಪಾಪೋ ಭವತಿ” ಎಂಬದಾಗಿ, ಆದುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆರಕ್ಷಣೆ ಇವುಗಳು ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು

೩ ಆ ವಾದದಲ್ಲಿ ಬಂಧಕ್ಕೆನು ಕಾರಣ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆನುಕಾರಣವೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಂಟುವ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗ ಏಕೆ ಕೂಡದೆಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲವು. ಈ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾದದಲ್ಲಾದರೋ, ಚಿಂತನನ ದುಷ್ಕೃತ ಸುಕೃತಗಳು ಕಾರಣ ವಾಗಿ, ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳುಂಟಾಗಿ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ

೪. ಆ ವಾದದಲ್ಲಿ ವಿಧಿವಾಕ್ಯಗಳಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದೂರೀಕೃತಮಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟವು. “ಓ ಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” “ಆತ್ಮಾನಂ ಮಯಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್” “ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯೋರುಭಯೋರಾವತ್ಯಕತಾಂದರ್ಶಯಿತಿ

ನಿಷ್ಕೃಪನುಡೈಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಬಾಧಕಮ್, ಅಸ್ವತಂತ್ರ ನುಡೈಯ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ ಪಿರರ್ಕ್ಕಮ್ ಅನುಪಕಾರಕಮಾಯ್, ತನ ಕ್ಕಮ್ ಕ್ಲೇಶಾವಹಮಾಯಿರುಕ್ಕಮ್.

ತನಾಸ್ತೀತಿ ಚ ಯಾ ಚತೇ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಜಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಈಗ ತಾವು ಹೇಳಿದ ಏಕ ರಾರ್ಥವಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನೆನ್ನೆ ಎಂಬ ವಾಶುರಾರ್ಥವು ಅವರುಗಳು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಾವು ಈಗ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಅರ್ಥವು ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆದ ಕಾರಣ ಏಕಾಂತಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನೇ ಆನು ಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳೆರಡೂ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೇ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಸಾಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಎರಡೂ ಅವಶ್ಯವು ಎಂದುಪವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ನಿಷ್ಕೃಪ ನುಡೈಯ - ಕಾರುಣ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವನ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು, ಬಾಧಕಮ್ - ಬಾಧಕ ವಾದುದು ; ಅಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವನ, ಕಾರು ಣ್ಯಮ್ - ಕೃಪೆಯು, ಪಿರರ್ಕ್ಕಮ್ ಅನುಪಕಾರಕಮಾಯ್ - ಇತ ರರಿಗೆ ಉಪಕಾರಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿಯೂ, ತನಕ್ಕಮ್ ಕ್ಲೇಶಾವಹ ಮಾಯ್ - ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪರಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತನಗೂ ದುಃಖಕರವಾಗಿ, ಇರುಕ್ಕಮ್ ಇರತ್ತೇ ಶಿಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಧರೆ ಸಾಲವೇ ? ಶಿಕ್ಷಿಸುವದನ್ನು ಕೃಪೆಯೂ ಇರಬೇಕೆ ? ಎಂದರೆ ನಿಷ್ಕೃಪೆ ಯಿಲ್ಲವನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ತುಂಬಾ ಬಾಧಕವ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಯಾರಿ ಗೆಂದರೆ ಆಶ್ರಿತರಿಗೂ ಕೂಡ ಬಾಧಕವೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಅತ್ಯಪ್ಪರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ರಾಜನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಯಾಚಿಸಲು ಗುಂಪುಕೂಡಿದರೆ, ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಷ್ಕೃಪೆಯುಳ್ಳ ವೋಲಿಸಿನವರಿಗೆ ಗುಂಪನ್ನು

ಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ ನಿನ್ನೈತ್ತದು ಮುಡಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ ತನಕ್ಕುಮ್ ಅತಿರಸಮಾಯ್, ಆಶ್ರಯಿಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕಿಲ್ಲಾಮ್ ಅನೈ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಕ್ಕು ಮುಡಲಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಚದರಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ವ್ಯತಿಮಾರಿ ನಡೆದು ತುಂಬಾ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡು-ರೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಆದರೆ ನಿಷ್ಕೃಪರಾದ ಪೋಲೀಸ್‌ನವರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೃಪಾಯುಕ್ತರಾದ ಮೇಜಸ್ಪೀಟಿ ಮೊದಲಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲಿ, ಸಪ್ತದಯರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅನಾಹುತಗಳೇನೂ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಸವ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಕೃಪಾಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೃಪಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲ ಯುಕ್ತ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಒಳ್ಳೆ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರುವನು ಆಗ ಬಾಧಕವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕೃಪಾವಿಶಿಷ್ಟನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಇತರರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವು, ನಹಾಂಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪರಿತಾಪದಿಂದ ತನಗೂ ಕ್ಲೇಶವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಮಹಾ ಕೃಪೆಯುಳ್ಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದ ರಾಜಭಟನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಹಿಂಗಿತೇ ಆ ರಾಜಭಟನು ಈತನ ದೃಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಶೋಕಿಸಬಹುದು ಉದಾರವೆಸಗಲು ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು? ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಕೃಪಾಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಜನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ಎ ನೋರಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವ ಸಂಭವವು ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಸವ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಕೃಪಾಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಪರಮನಿಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ ಶೂಕ ಸಾಧ್ಯವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವವನ ಕರುಣೆಯು, ನಿನ್ನೈತ್ತದು ಮುಡಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ - ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದುದನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದರಿಂದ, ತನಕ್ಕುಮ್ ಅತಿರಸಮಾಯ್ - ತನಗೂ ತುಂಬಾ ಅನಂದಕರವಾಗಿ, ಆಶ್ರಯಿಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕಿಲ್ಲಾಮ್ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಅನೈ - ಆಗಲಿ, ಒತನೇ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಉದಲಾ ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಹೇತುವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅಸ್ವತಂತ್ರನ ಕಾರುಣ್ಯವು ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದೆ ತನಗೆ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸ್ವತಂತ್ರನ

ಇಪ್ಪಡಿ (ಇರುಗೈಯಾಲೆ) ಯಾಗೈಯಾಲೇ ಅವತಾರ ದಶೈಯಿಲುಮ್ (೧) “ವ್ಯಸನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೃಶಂ ಭವತಿ ದುಃಖಿತಃ” ಎನ್ನಿ ಪ್ಪುಡೈಗಳಿರೊಲ್ಲುಮವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಷಯಮಾಯಿರುಪ್ಪಾರ್ ಶಿಲರೈ ರಂಜಿಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಆಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೈ ಮೋಹಿಸ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕು ಮಾಗವತ್ತನೈ.

ಕಾರುಣ್ಯವು ಆಶ್ರಿತರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದಲ್ಲದೆ ತನಗೂ ಸಂತೋಷಕರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಸ್ವತಂತ್ರನ ಕಾರುಣ್ಯವು ತನಗೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯು, ಶ್ರೀರಾಮನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ತುಂಬಾ ದುಃಖವುಳ್ಳವನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಗೈಯಾಲೆ - ಸ್ವತಂತ್ರನ ಕರುಣೆಯು ಆತನಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವತಾರ ದಶೈಯಿಲುಮ್ - ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, “ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ-ಅಂತಹ ಪುರಷನಗಳಾದ ಸ್ವಕೀಯರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇಯಲ್ಲದೆ ಸಾಧಾರಣರಾದ ಮನುಷ್ಯಸಾಮಾನ್ಯರ ವ್ಯಸನೇಷು-ವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಭೃಶಂ-ಬೇಗ, ದುಃಖಿತಃ-ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನು, ಭವತಿ-ಆಗುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು—ಉತ್ಸವೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಪಿತೇನ ಪರಿತುಷ್ಯತಿ - ಸಮಸ್ತಗಳಾದ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ, ಪಿತೇನ - ಸ್ವಂತ ತಂದೆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಪರಿತುಷ್ಯತಿ - ಪುನಃಪುನಃ ಸಂತೋಷಪಡುವನು” ಎನ್ನಿಪ್ಪುಡೈಗಳಿಲ್ ಎಂಬೀ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಚೊಲ್ಲುಮವೈ ಯೆಲ್ಲಾಮ್ - ಹೇಳುವದೆಲ್ಲವೂ, ಅನುಗ್ರಹ ವಿಷಯಮಾಯಿರುಪ್ಪಾರ್ ಶಿಲರೈ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕೆಲವರನ್ನು, ರಂಜಿಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೇಮೋತ್ಪಾದನವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿತ್ತರಂಜನ ಉಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಆಸುರಪ್ರಕೃತಿಗಳೈ - ಆಸುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಮೋಹಿಸ್ಪೈಕ್ಕೈಕ್ಕು ಮಾಗವತ್ತನೈ - ಶ್ರೀರಾಮನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲವೆಂದು ಭ್ರಮೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಎಂದು ಅತ್ತನೈ - ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಆ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ವ್ಯಸ

(೧) ಡಾಮಾ, ಆಯೋಧ್ಯಾ. ೨.೪೦.

ನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರುಣ್ಯಾತಿಶಯವು ಉಪವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರನ ಕೃನೆಯು ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಸೂಕ್ತಿಯು ವಿರೋಧವಾಯಿತಲ್ಲಾ ? “ನ ತೇ ವಾಗ್ ನೃತಾ ಕಾನ್ಯೇಕಾಚಿದತ್ರ ಭವಿಷ್ಯತಿ” “ನೀನು ಬರೆಯುವ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಾದ ವಾಕ್ಯ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವು ಮಹರ್ಷಿಗೆ ಇರುವಾಗ “ವ್ಯಸನೇಷು” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದಷ್ಟೇ. ಹಾಗಾದರೆ ಸರಿಯಾದ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮನುಷ್ಯರು ದೈವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಆಸುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಎಂಬದಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ವ್ಯಸನವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನುಷ್ಯನಾದ ತಾರಿಯಾದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಹಾಗೆ ನಟನೆಯು ಇತರರು ದುಃಖಪಟ್ಟರೆ ತಾನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬಿನ್ನನಾಗುವನು ಇದರಿಂದ ದೈವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಈತನು ಸಹೃದಯನಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರಿಂದ, ತನ್ನನ್ನು ಅವರು ಆಶ್ರಯಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು, ಆಸುರಸ್ವಭಾವದವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಈ ವಿಡಂಬನದಿಂದ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸದೇ ಇರುವರು. ಹೀಗೆ ಈತನ ವ್ಯಸನರೂಪ ನಾಟಕವು ದೈವಸ್ವಭಾವದವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ, ಆಸುರಸ್ವಭಾವದವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಮನುಷ್ಯರ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ದುಃಖ ನಟನೆಯೂ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದ ನಟನೆಯೂ, ಸಹ ಸ್ವಾತಂತ್ರಕಾರುಣ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಲೀಲಾರಸದ ಪರೀವಾಹವೇ ಏನಾ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಸತ್ಯಗುಣಾಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ಇತರರು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಲಿರುವದನ್ನೂ, ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವದನ್ನೂ ಕಂಡು ಪರಿತಾಪ ಪಡುವದೂ ಸಹಜವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣವೇ ಸರಿ ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದುದಾದರೆ ಇಂತಹ ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಇಂತಹ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನವಲಂಬಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಪ್ರಕಟನೆಯಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಉತ್ಸವವು ಯಾವಾಗವೆಂದರೆ, ತನ್ನನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ; ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಹರ್ಷ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾಡಿದನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಅಂತೂ ಕಾರುಣ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನವು ತನಗೆ ತುಂಬಾ ರಸವಹವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲು

ಇವ್ಯರ್ಥತ್ವೈ (೧) “ಕಾಲಸ್ಯ ಹಿ ಚ ಮೃತ್ಯೋಶ್ಚ ಜಜ್ಞನ ಸ್ಥಾವರಸೃಚಃ | ಈಶತೇ ಭಗವಾನೇಕಸ್ಯತ್ಯ ವೇತದ್ವೈವೀಮಿತೇ | ಈಶನ್ನಪಿ ನುಹಾಯೋಗೀ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃಪ್ರಭುಃ | ಕರ್ಮಣ್ಯಾ

ಆಭ್ಯಂತರವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ವ್ಯಸನಪ್ರದರ್ಶನ ನೊದಲಾದವೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ ಏತಂಬವನೇ: ವಿನಾ ಯಥಾರ್ಥವಾದುದಿಲ್ಲವು. ಕಾಲಯವನನಿಗೆ ಅಂಜಿ ಪಲಾ ಯನಮಾಡಿದಹಾಗೆ ನಟಿಸಿದುದು, ಮುಚುಕುಂದರು ತಮ್ಮನಿವ್ರೆ ತಿಳಿದು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಾಗ ಕಾಲಯವನನು ಭಸ್ಮವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ “ಅಂಗುಳೈಗ್ರೀಣತಾ ಹನ್ಯಾಮಿಚ್ಛೇ ಹರಿಗೆಣೇಶ್ವರ” “ಓ ವಾನರ ರಾಜನಾವ ಸುಗ್ರೀವನೇ ಒಂದು ಬೆರಳು ತುದಿಯ ಹೊಡತವಿಂಪ ಆನರೈಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಲು ಶಕ್ತಿ ಇರುವದು” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ವನಿಗೆ ಪಲಾಯನವು ಹೇಗೆ ಅಯಥಾರ್ಥವಾದುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ದೀನರಾದವರನ್ನು ಕಂಡುದರಿಂಪ ವ್ಯಸನವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವದೂ ಕೇವಲ ನಟನೆಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ ವೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪುಷ್ಪಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ -  
 ಕಾಲಸ್ಯ ಹಿ ಚ - ಕಾಲಕ್ಕೂ, ಮೃತ್ಯೋಶ್ಚ - ಯಮನಿಗೂ. ಜಜ್ಞಮಸ್ಥಾವರಸೃಚಃ - ಚಲಿಸುವ ಚಲಿಸವೇ ಇರುವ ಚರಾಚರಭೂತಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಭಗವಾನ್ ಏಕಃ - ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪಂಪೂರ್ಣನಾದ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ, ಈಶತೇ - ನಿಯಮಿಸುವನಾಗಿದ್ದಾನೆ; ತೇ - ನಿನಗೆ, ಏತತ್ ಸತ್ಯಂ ಈ ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನು, ಬ್ರವೀಮಿ ಹೇಳುವೆನು, ಈಶನ್ನಪಿ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸ್ವಾವಾಯಾಗದ್ದರೂ, ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃಪ್ರಭುಃ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ನುಹಾಯೋಗೀ - ಮಹಾ ಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಜ್ಞಾನಾದಿ ವ.ಹಾಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಆಘಟಿತ ಘಟಿನಾಶಕ್ತಿ ನೊದಲಾದವುಗಳ ಪಂಪೂರ್ಣತೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಎಂಬ ಭಾವವು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ದುರ್ಬಲಃ-ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆ, ಕೀನಾಶ ಇನ-ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ರೈತನ ಹಾಗೆ, ಕರ್ಮಣ್ಯಾ ರಭತೇ - ಪಲಾಯನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸುವನು. “ವರ್ಮ ಏವಚಿ ಕರ್ಮಣಿ” (ಗೀ. ೩. ೨೨.) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾದವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸದಾ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕ

(೧) ಭಾರತ. ಉದ್ಯೋಗ ೬೭-೧೩, ೧೫.

ರಭತೇ ಕರ್ತುಂ ಕೀನಾಶ ಇವ ದುರ್ಬಲಃ | ತೇನ ವಂಚಯತೇ ಲೋಕಾ  
ನ್ಮಾಯಾ ಯೋಗೇನ ಕೇಶವಃ | ಯೇ ತಮೇವ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ನತೇ  
ಮುಹ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ " (೧) "ಕೃತ್ವಾ ಭಾರಾವತರಣಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ  
ಪೃಥುಲೋಚನಃ | ಮೋಹಯಿತ್ವಾ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಗತಸ್ಸಂಸ್ಥಾನಮುತ್ತ  
ಮಂ | " (೨) "ಮನುಷ್ಯದೇಹಿನಾಂ ಚೇಷ್ಟಾ ಮಿತ್ಯೇವ ಮನುವರ್ತತೇ |

ಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ  
ಕರ್ತವ್ಯವೆನಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವನೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆ ದುರ್ಬಲನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ  
ಕೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನವತಾರ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾವತಾರ  
ದಲ್ಲೂ ಲೋಕ ನಾಥಃ ಪುರೋಭೋಶ್ವ ಸುಗ್ರೀವಂ ನಾಥಮಿಚ್ಛತಿ, ತಾನು  
ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಸ್ವಾವಿಯಾದರೂ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ತನಗೆ ಸ್ವಾಮಿ  
ಯನ್ನಾಗಿ ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು, ಎಂದೂ "ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇ ಸತತಂ ಪ್ರಸೀ  
ದೇಯು ರಿಮಾಃಪ್ರಜಾಃ | ಸರಾಮೋ ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಮುಭಿ  
ಕಾಂಕ್ಷತಿ" ಯಾವ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲು, ಈ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವ  
ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಹೊಂದುವರಾಗುವರೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈಗ ಕಸಿರಾಜನ  
ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನಾಗಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿ  
ರುತ್ತದೆ. ಕೇಶವಃ-ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು,  
ತೇನಮಾಯಾ ಯೋಗೇನ-ಅಂತಹ ವಿನಿಧಿ ವಿಚಿತ್ರ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ  
ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ, ಲೋಕಾಳ ವಂಚಯತೇ-ಆಸುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ  
ಜನರನ್ನು ವಂಚಿಸುವನು ; ಯೇ - ಯಾವ ದೈವ ಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತರು,  
ತಮೇವ - ಹೀಗೆ ಆಸುರ ಸ್ವಭಾವದವರಿಗೆ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು  
ತೋರುವ ಆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ, ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ - ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸು  
ತ್ತಾರೋ, ತೇ ಮಾನವಾಃ - ಆ ಮನುಷ್ಯರು, ನಮುಹ್ಯಂತಿ - ಮೋಸ  
ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವು, ಭ್ರಮಿಸುನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು. ಇದು ಮುಖಾ ಭಾಗವತ  
ನಾದ ಸಂಜಯನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪರತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇ  
ಶಿಸುವ ಪ್ರಕರಣವು. "ಪೃಥುಲೋಚನಃ - ಕೃಪಾಸೂಚಕ ವಿಶಾಲ ನೇತ್ರ  
ಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ-ಜೂಮಿಯ, ಭಾರಾವತರಣಂ ಕೃತ್ವಾ-  
ಭಾರವನ್ನು ಏಕದವನಾಗಿ, ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ, ಮೋಹಯಿತ್ವಾ-

(೧) ಭಾರತ. ಮೌಸ ೯. ೩೪. (೨) ವಿ ಪು ೫ ೨೨. ೧೪.

ಲೀಲಾ ಜಗತ್ಪತೇ ಸ್ತಸ್ಯಭಂದತಃ ಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಮಹ  
ಷಿಗಳ್ ಅರುದಿ ಇಟ್ಟಾರ್‌ಗಳ್. ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ಅವತಾರ ವೃತ್ತಾಂತಜ್ಞ  
ಳಿಲುನ್ ದುಃಖಾಭಿನಯಮಾತ್ರಮೇಯುಳ್ಳದು ಅದು ತಾನುಮ್ ಕೈಸಾ

ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದವನಾಗಿ, ಉತ್ತಮಂ ಸರೋತ್ತಮವಾದ, ಸ್ವಂಸ್ಥಾನಂ - ತನ್ನ  
ಸ್ವಕೀಯಸ್ಥಾನವಾದ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಗತಃ - ತೆರಳಿದನು  
ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ತೋಂಬರುತ್ತದೆ (೨)  
"ಮನುಷ್ಯದೇಹಿನಾಂ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರ, ಚೇಷ್ಟಾಂ -  
ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು, ಇತ್ಯೇವಂ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆ  
ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೇದ ದಂಡರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪಲಾಯನವನ್ನು ಮಾಡಿ  
ಯಾಗಲಿ, ಅನುವರ್ತತೇ - ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ ತಸ್ಯ - ಆ, ಜಗತ್ಪತೇಃ -  
ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ, ಲೀಲೆಯು, ಭಂದತಃ - ಆತನ  
ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ, ಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ ಚನ್ನುಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ (ಪಂವರ್ತತೇ)  
ಎಂದು ಪಾರಾಂತರ ಉಂಟು) ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ  
ಮಹಷಿಗಳ್-ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವ್ಯಾಸ, ಪರಾಶರಾದಿಗಳು, ಅರುದಿ ಇಟ್ಟಾರ್‌ಗಳ್-  
ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಆಗ್ನಿಯಾಲ್-ದೈವ ಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಮಾಡುವದ  
ಕ್ಕೂ, ಅಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸುವದಕ್ಕೂ, ಹೀಗೆ ಲೋಕವಿಡಂಬನವಾದುದು  
ದರಿಂದ, ಅವತಾರವೃತ್ತಾಂತಗಳಲ್ಲಿ, ದುಃಖಾಭಿನಯಮಾತ್ರಮೇ ಯುಳ್ಳದು-  
ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ದುಃಖಪಟ್ಟರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು, ದುಃಖವಾದ  
ಹಾಗೆ ನಟನೆ ಮಾತ್ರವನ್ನೇ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಂಥವುಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರರ್ಥವಾಗಿ  
ಸೀತಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. "ವಿಧಿರೂಪಮಸಂಹಾರೈಃ ಪ್ರಾಣಿ  
ನಾಂ ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮ | ಸೌಮಿತ್ರಂ ಮಾಂಚ ರಾಮಂಚ ವ್ಯಸನೈಃ ಪಶ್ಯ  
ಮೋಹಿತಾಃ" ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಭ್ರಾತಾವನ್ನು ಪಿತಾ ಅಥವಾ ಗುರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ  
ಸದಾ ಆತನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಪತಿಯೇ ಪರದೈವ  
ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ತನಗೂ, ಧರ್ಮದೇವತೆಯೇ ತಾನು ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವ  
ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ದುಃಖವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾರಲು  
ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆಂದು ಸೀತೆಯು ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು  
ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅವರುಗಳ ದುಷ್ಕೃತಾನುಗುಣವಾಗಿ ವ್ಯಸನ  
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಎಂಬ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ವ್ಯಸನದ ಅಭಿನಯವೆಂದು ತಿಳಿಯ

ಮೂಲಮ್. ಇದು ಸ್ವತಂತ್ರನಾನ ತನಕ್ಕು ಲೀಲೈಯು ಮಾಯಿರು ಕ್ಕುಮ್. ಕೊನರ್ ಕುರಳಿಕ್ಕೊಂಡಾಡಿ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈ ನಿರಪೇಕ್ಷರಾನ ರಾಜಾಕ್ಕಳುಕ್ಕು ಲೀಲೈಯುಮಾಯ್ ಕೈಪಾಕಾರೈಮು ಮಾಯ್ ಕ್ಯಾಣಾ

ತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ತಾನುಮ್ - ಅದೂ ಕೂಡ, ಕೈಪಾಮೂಲಂ - ಭಗವ ತ್ತ್ಯವೆಯೇ ಮೂಲವಾಗಿಯುಳ್ಳುದು, ಅಂತಹ ಅಧಿನಯವೂ ಕೂಡ ಭಗವ ತ್ತ್ಯಪಾಮೂಲವಾದುದೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ಆಸುರ ಸ್ವಭಾವ ವುಳ್ಳವರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ದೈವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಾಗೆಮಾಡುವುದಾಗ ಕೂಡ ಕೈಪಾಪ್ರಭಾವವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ದೈವೀ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ತರಂಜನೆಯ ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ತನಗೆ ಅಗತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ. "ಲೋಕವತ್ತು ಲೀಲಾ ಕೈವಲ್ಯಂ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ "ಸಮ್ರಾಡಿವಾತ್ಮ ಸಮಯಾ ಸಡವೋದಸೇತ್ತಂ" ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾದ ರಾಜಾಧಿರಾಜನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಇಂತಹ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳ ಮೂಲಕ ಲೀಲಾ ವಿಹಾರವನ್ನು ನುಭವಿಸುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರೈಶ್ವರನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಾಮ ನಾದದರಿಂದ ತನಗೆ ಸಮಳಾದ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಆತನಿಗೆ ಲೀಲೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು - ಇಂತಹ ದುಃಖಾಧಿನಯವೇ ನೊಡಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರವು, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ತನಗೆ ಎಂದರೆ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ, ಲೀಲೈ ಯುಮಾ ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಲೀಲೆಯಾಗರತ್ತದೆ ಇದನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೈಪಾಕಾರ್ಯವಾಗಿರುವದು ಲೀಲೆ ಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದುಂಟೋ ಎಂದರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕ ಉಂಟೆಂದು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಕೊನರ್ - ಗೊನರನ್ನೂ, ಕುರುಳಿಕ್ಕು - ಕುಳ್ಳ ರನ್ನೂ, ಕೊಂಡಾಡಿ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈ - ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಎನೋದಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ನಿರಪೇಕ್ಷರಾನ ರಾಜಾಕ್ಕಳುಕ್ಕು - ಪೂರ್ಣಕಾಮರಾದ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ, ಲೀಲೆಯೂ ಕೈಪಾಕಾರ್ಯವೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು, ಕಾಣಾನಿನ್ನೋಮಿರಿ - ಕಂಡಿ ರುವೆವಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ ತ್ರಿವಕ್ರಳಾದ ಕುಬ್ಜಿಯ ಕಾಲನ್ನು ಕಾಲಿಂದ ನೆಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೈಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿದುದರಿಂದ ಋಜುನಾದವ ಳಾಗಿ "ಮುಕುಂದಸ್ವರೈನಾತ್ಸದ್ಯೋ ಬಭೂವ ಪ್ರಮದೋತ್ತಮಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತಳಾದ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವಾದಳೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತ

**ನಿನ್ನೋಮಿರಿ.** ಇಪ್ಪದಿಯಾಗ್ಯಯಾಲೇ (೧) "ಉಪಾದತ್ತೇ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾದ್ಯೈರ್ಚಿದ ಚಿದೌ ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಶ್ರೀಮಾರ್ಗ" ಎನ್ನದು.

ವುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲೂ ವನವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳುವ ದುಃಖ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೆ, ಉಂಭವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಾ, "ಶಾಟೀಮಾಚ್ಛಾದ್ಯ ದುಶ್ಚಿದಾಂ" ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದ ಹಾಗೆ ಹೆರಳಾಗಿರುವ ಬಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊ ದ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದ ತ್ರಿಜಟನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ, ಪರಿಹಾಸ ಸಮನ್ವಿತನಾಗ ದಂಡ ವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತೀಯೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಕಳುಗಳು ನಿನ್ನವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಕೋಲನ್ನು ಎಸೆ ಯುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಆಕಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದು ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ವಿದಿತವು. ತುಂಬಾ ಶೋಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪರಿಹಾಸವೃತ್ತಿಯು ಶೋಕವಿಡಂಬನ ನೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಸುವ್ಯಕ್ತವು ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೋ ಕಾದಿಗಳಲ್ಲವು ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆತನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ನುರುಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೆಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವು ಮತ್ತು ಶೋಕಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪರಿ ಹಾಸಕರ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಲೀಲೆ ಎಂಬುದೂ ನಿಷ್ಕಂಶಯವು ಇಲ್ಲಿ ಶೀ ದೇಶಿಕರವರು ಕೂನರ್ ಕುರುಳರ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದು ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕ ದಿಂದ ದೀನದೇಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮಾನುಷರಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಛಾವಿಳ ಬಹುದು.

ಜಗದ್ರಕ್ಷಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಲೀಲಾರೂಪವಾಗಿ ಕೃಪಾಕಾರ್ಯಗಳೆಂಬುದಕ್ಕೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೃಪೆಯು ರಕ್ಷಣೋಪಯುಕ್ತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ವ್ಯಾಜ ವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ಶ್ರೀ ರಂಗ ರಾಜಸ್ಥವದ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ — ಶ್ರೀಮಾರ್ಗ-ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಲೀಲಾರಸವು ಭೋಗ್ಯತಮವೆಂಬ ಭಾವವು, ಚಿದಚಿತಾ - ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳನ್ನು, ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ - ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಲೀಲಾರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾ ಗಿಯೇ, ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನ ನೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ, ಉಪಾದತ್ತೇ - ಅಂಗೀ ಕರಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು, ಎನ್ನದು - ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿರುವುದು ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಲೀಲೆಯು. (ಪ್ರಧಾನ ೨೨೩ನೆಯ)

(೧) ಶೀರಂಗರಾಜಸ್ಥವ ೨೯.

ಇಪ್ಪಡಿ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಾಶ್ರಯ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಆಶ್ರಿತಕುರ್ವ  
ರಕ್ಷಕನುಮಾಯ್, ಉಸಾಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನ ನಿವೇಶತಾಲಿ ಉಸಾಯ  
ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. ರಕ್ಷಣವ್ಯಾಪಾರ ಫಲಾಶ್ರಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಶೇಷಿ

ಪುಟ ನೋಡಿ. ಶ್ರೀಸ್ತುತಿ ೭ನೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿ) ಮುಂದೆ "ಇತಿವದತಿ  
ವಾಗೌಪನಿಷದೀ | ಉಸಾಯೋಪೇಯತ್ಪೇತದಿಹ ತವತತ್ತ್ವಂ ನತುಗುಣಾ  
ವತಸ್ತತ್ತ್ವಂ ಶ್ರೀರಂಗೇಶಯ ಶರಣಮವ್ಯಾಜಮಭಜಂ ||" ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ  
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯಕ್ತ ಕೃಪೆಯು ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆಂದು  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಕ್ಕೆ ೨೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ

ಈ ಗಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿನಿಯಮನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಲೀಲೆಯಲ್ಲದೆ  
ಬೇರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ  
ಆದುದರಿಂದ, ಕೃಪಾಕಾರ್ಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಚಿದಚಿತೌ  
ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಉಸಾದತ್ತೇ ಎಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಲೀಲೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.  
ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅವೋಘಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಎರಡು  
ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಹಿತವೇ ಆತನಿಗೆ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾದುದ  
ರಿಂದ, ಉಸಾಯಭೂತನೂ ಅವನೇ, ಉಸೇಯನೂ (ಪ್ರಾಪ್ಯನು) ಅವನೇ ಎಂದು  
ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಪ್ಪಡಿ. ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ,  
ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಾಶ್ರಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ. ಈ ಸತ್ತಾ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾದಿ  
ಗಳೆಲ್ಲಾ ಇತರರ ಹಿತರೂಪವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯವಾಗುವುದರಿಂದ,  
ಆಶ್ರಿತರ್ಮು - ಭರನ್ಯಾಸ ಮೂಲಕ ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ, ರಕ್ಷಕನುಮಾಯ್ -  
ರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ, ಉಸಾಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನನಿವೇಶತಾಲಿ - ಬೇರೆ ಉಸಾಯ  
ವಾದ ಭಕ್ತಿವಾರ್ಗದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ, ಉಸಾಯಮಾ  
ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗುವನು. ರಕ್ಷಣ  
ವ್ಯಾಪಾರ ಫಲಾಶ್ರಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಸರೈಶ್ವರನೇ ಈ ಚೇತನನ ರಕ್ಷಣ  
ವ್ಯಾಪಾರರೂಪ ಫಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನಾದುದರಿಂದ, ಶೇಷಿಯೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ,  
ಅದಡಿಯಾಗ - ಅದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಸಹ ಆಗಿರುವನು ಸತ್ತಾ  
ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾದಿಗಳು ಲೀಲಾರೂಪವಾಗಿ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವುಗಳು ಆದ  
ರೂ ಚೇತನನಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಾಶ್ರ  
ಯಗಳು. ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೀಲಾ

ಯುಮಾಯ್, ಅದಡಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯನುಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕೈ ಇವನುಕ್ಕು ಸ್ವರೂಪಪ್ರಯುಕ್ತ ಮೆನ್ನು ಧರ್ಮಿಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಪ್ರಯೋಜನವೂ, ಸತ್ತಾ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾದ್ಯೈಃ ಚಿದಚಿತೌ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕೃಪಾಕಾರ್ಯವಾದ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರವೆಂದೂ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತ. ಯಾವಾಗ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಆಗ ಅಶ್ರಿತರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನೆಂದೂ ಹೇಳಿದಂತಾಗಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತದಿಹ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಕ್ಷಣ ವ್ಯಾಪಾರ ಫಲಾಶ್ರಯನೂ ಆದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಉಪೇಯತ್ವವೂ ಕೂಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಉಪಾಯಭಾವ ಉಪೇಯಭಾವವೆರಡೂ ಇವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವೇ ತವ ತತ್ತ್ವಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. "ಶರಣಮವ್ಯಾಜಮುಭಜಂ" ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ವ್ಯಾಜಾಂತರ, ಉಪಾಯಾಂತರ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬ ಛಪ್ರಾಯವೆಂದೂ, ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಲು ಶರಣಮುಭಜಂ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಮುಂದೆ ಅದೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ "ತವ ತತ್ತ್ವಮ್ ನತು ಗುಣೌ" ಎಂಬುದರರ್ಥವನ್ನು ಪದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಅಶ್ರಿತರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಉಪಾಯಭೂತನು, ಮತ್ತು ಆ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿ ಉಪೇಯಭೂತನು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈತನು ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಪಾಯೋಪೇಯನೇ, ಇಬ್ಬವೇ ಗುಣತಃ. ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವಗಳು ಡೆಸಾಧಿಕವಾಗಿ ಆಗಂತುಕವಾಗಿ ಬಂದವುಗಳಲ್ಲವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕೈ - ಹೀಗೆ ಅಶ್ರಿತರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯವಾಗಿಯೂ, ಆ ರಕ್ಷಣ ಫಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಪೇಯನಾಗಿಯೂ, ಇರೋಣವು, ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ, ಸ್ವರೂಪಪ್ರಯುಕ್ತ ಮೆನ್ನು-ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟೆಂದೆಂದು, ಧರ್ಮಿಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧಮ್ - ಧರ್ಮಿಯು ಪವಮಾತ್ಮನು, ಆತನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಶೋಧಕ ವಾಕ್ಯವು, ಅದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವು.

ಭಗವತಃ ಕಾರುಣ್ಯಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮ್

ಇಷ್ಟು ರಕ್ಷಕನಾನ ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು ಪ್ರಧಾನಮಾನ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಕರುಣ್ಯಗಳಿಲ್, ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿಗಳ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಸಾಧಾರಣಜ್ಞಳ್ ; ಕಾರು

ಆ ವಾಕ್ಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ "ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಶ್ಚಿತ ರೋಪನಿಷತ್ವಾಕ್ಯವು. ಈ ಸ್ವರೂಪತೋಧಕ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣಂ ಎಂಬುದು. ರಿಂದ ಉಪಾಯವೂ, ಸುಹೃತ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪೇಯ ವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಹಾಗೆಯೇ (೧) "ಕೋಹ್ಯೇವಾಸ್ಯಾತ್ಮಃ ಪ್ರಾಣಾಚ್ಚ, ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಆನಂದೋ ನಸ್ಯಾತ್, ಏಷಹ್ಯೇವಾನನ್ತಯಾತಿ" ಈ ಆಕಾಶ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಆನಂದವಯನಾಗದಿದ್ದರೆ, ಯಾರು ತಾನೇ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸುಖ ವಾಗಿ ಜೀವಿಸಲಾದೀತು? ಯಾರು ತಾನೇ ಅಮುಷ್ಠಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲಾ ದೀತು? ಅತನು ತಾನೇ ಸರ್ವವಿಧ ಸ ಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವನು ಉಪಾಯೋ ಪೇಯನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಎಂಬ ಈ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು (೨) ಅಮೃತಸ್ಯೇಷ ಸೇತುಃ - ಈ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದ ಅಚೇ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ನಿತ್ಯ ವಿಭಾಗಿಯನ್ನು ಸೇರಲು ಈತನೇ ಸೇತುವೆಯು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅತನೇ ಉಪಾಯನೆಂದ. ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೩) "ಪರಾತ್ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಮ್" ಪರನೆಂದರೆ, ಅಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಮೃತಕೃತ ಪ್ರಕೃತಿ ಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಜಿವಾತ್ಮನು, ಅದುಗಲಿಂದ, ಪರಾತ್ಪರಂ - ಜೀವನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಹೀಗೆ, ದಿವ್ಯಂ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ, ಪುರುಷಂ - ಸರಮ ಪುರಷನನ್ನು, ಉಪೈತಿ - ಹೊಂದವನು, ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪೇಯತ್ವವು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೪) "ನಾರಾಯಣ ಸಾಯುಜ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ" - ನಾರಾಯಣ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಪ್ತವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಧರ್ಮಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನೆಂಬ ತತ್ತ್ವವು.

ಇಷ್ಟು - ಮೇಲೆ ಉಪಮಾನವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷಕನಾದ, ಈಶ್ವರ ನುಳ್ಳು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಧಾನಮಾನ - ಮುಖ್ಯ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಕರುಣ್ಯಗಳಿಲ್ - ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವ ಕಾರುಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಗಳಿ

(೧) ತೈ ಆನಂದ. (೨) ಮುಂ ೨ ೨ ೫ (೩) ಮುಂ. ೩ ೨. ೮. (೪) ನಾರಾಯಣಾನುವಾಕವು.

ಣ್ಯಮ್ ಅನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು ಆಸಾಧಾರಣಮ್. ಇಜ್ಜು ಕಾರುಣ್ಯ ಮಾನವ ತು ? ಪರಹಿತ ಪ್ರವಣತ್ಯೆ.

ರಡೂ ಚೇತನನ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೂ, ಸಾಧಾರಣಜ್ಞಳ್ - ಉಪಯುಕ್ತ ವಾದ ಸಾಧಾರಣ ಗುಣಗಳು, ಕಾರುಣ್ಯವು, ಅನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು ಆಸಾಧಾರಣ ಮ್ - ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವು. ಇಂತಹ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯು ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆರುವುದರಿಂದಲೇ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಇತರ ಗುಣಗಳೂ ಕೂಡ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬ ದಯಾಶತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ - "ವೃಷಗಿರಿ ಗ್ರಹನೇಧಿಗುಣಾ ಬೋಧಬಲೈಶ್ಚರೈ ವೀರೈಶ್ಚಕ್ರಮುಖಾಃ | ದೋಷಾಭವೇಯುರೀತೇ ಯದಿನಾಮ ದಯೇ ತ್ವಯಾನಿವಾಭೂತಾಃ ||" ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಜ್ಞಾನ ಬಲೈಶ್ಚರೈ ವೀರೈ ಶಕ್ತಿ ತೇಜಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಷಡ್ಗುಣಗಳೂ ವಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದವುಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಈಗ ದಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಮುಂದೆ ಕಾರುಣ್ಯವೆಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಜು - ಇಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮೂರು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾರುಣ್ಯಮಾನವ - ಕಾರುಣ್ಯವೆಂದರೇನು ? ಪರಹಿತ ಪ್ರವಣತ್ಯೆ - ಇತರರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚೇತನರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೇ ಸ್ವಭಾವಮಾಗರೋ ಣವು "ವ್ಯಸನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೃಶಂ ಭವತಿ ದುಃಖಿತಃ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೋರುವ, ಪರದುಃಖ ದುಃಖಿತ್ವಂ - ಇತರರು ದುಃಖಪಟ್ಟರೆ ತಾನೂ ದುಃಖಪಡುವ ಸ್ವಭಾವಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು ಪರದುಃಖವಿಂಹ ದುಃಖ ವುಂಟಾಗ ವುದರಿಂದ, ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂ ಬಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು ಇದೀಗ ಕಾರು ಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವು ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎದುರುನೋಡುವನು. ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬಭಿ ಲಾಷೆಯುಂಟಾಗ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕ ರವರು ದಯಾಶತಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ - "ಅಚಿದ ವಿಶಿಷ್ಟಾನ್ಪ್ರಳಯೇ ಜಂತೂನವಲೋಕ್ಯ ಜಾತನಿರ್ಮಿದಾ | ಕರಣ ಕಳೇಬರ ಯೋಗಂ ವಿತರಸಿ ವೃಷಶೈಲನಾಥ ಕರುಣೇತ್ಸಂ ||" ಹೀಗೆ ಚೇತನರ ಅಚಿತ್ತಂಸರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತ

**ಕಾರುಣ್ಯಸ್ಯ ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷ ಪರಂಪರಾ:**

**ಇಹು ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನರ್‌ಗಳುಡೈಯ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿಗಳುಕ್ಕುಮ್, ಅನು**

ವಾದ ದುಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಖೇದಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಕರಣಕಳೆಬರ ಯೋಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರದೀಪವನ್ನು ವಯಪಾಲಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಖೋಧಿಸುವವರನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಲಿ ಎಂದು ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ, ಅವತಾರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಅರ್ಚಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಲೇ ಬಿಜಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಲಿ ಎಂದು ಈ ಚೇತನನ ದೇಹದಲ್ಲೇ ಹಾರ್ದಾವತಾರಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧ ಪರಹಿತ ಪ್ರವಣತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಸಂಕಲ್ಪನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಕಾರುಣ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಚೇತನಗುಂಟಾಗುವ ಸರ್ವವಿಧ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಕಾರುಣ್ಯವು ನಿಶುಪಾಧಿಕನಾಗಿ ಪರಹಿತೇಚ್ಛೆಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಕರುಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ, ಚೇತನನಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೇನೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ಹೀಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವನು ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಚೇತನನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟು. ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಕಂಡಿರುವೆವು. ರಾಜನು ಕೂಡ ತನ್ನ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ರಸ್ತೆ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನೂ, ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿ ಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸುವನು ಆ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಏನಾದರೂ ಹಿತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಆತನ ವಿದ್ಯಾ, ಇತರ ಕುಶಲತೆಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸನ್ನಾನಿಸುವನು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಬ ಭಿಕ್ಷಾಯವು ಮಹರ್ಷಿಯು ಕೂಡ ಮೊದಲು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಕೃಪೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡುವ ರಕ್ಷಣೆಯು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದುದರಿಂದ "ರಕ್ಷಿತಾ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವಜನನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವಿಧವಾದ ಕೃಪೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡುವ

ಕೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳುಳ್ಳವನು, ನಿತ್ಯರುಡೈಯ ನಿತ್ಯಾನುಭವವುಳ್ಳವನು  
 ಮುಕ್ತರುಡೈಯ ಅನಾವೃತ್ತಿತ್ವಕ್ಕೂ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ  
 ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳುಳ್ಳವನು, ಸ್ವಾವತಾರ ರೂಪೆಯಾನ ಕದ್ರಸೃಷ್ಟಿ  
 ಕ್ಕೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತನವುಳ್ಳವನು, ಅದಡಿಯಾಗ ತತ್ಪರಿತ

ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದುದಾಗಿ ಸ್ವಜನಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಿತಾ ಎಂದು ಕೊಂಡಾ  
 ಡುತ್ತಾರೆ

ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನ ಪರಂಪರೆಗಳು

ಇದು - ಈ ಕಾರುಣ್ಯವು ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ತುಂಬಾ ದೂರದಲ್ಲಿ  
 "ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಧಾನವಾಯಿರುಳ್ಳವನು" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. (೧) ತ್ರಿವಿಧ  
 ಚೇತನರುಗಳುಡೈಯ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿಗಳುಳ್ಳವನು - ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಬದ್ಧರಾದ  
 ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಚೇತನರ ಸ್ವರೂಪ ಲಾಭ ಸ್ಥಿತಿಗಳೆಗೂ ಅನುಕೂಲಪ್ರವೃತ್ತಿ  
 ಗಳುಳ್ಳವನು - ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲದೇ ಇರುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಗೂ  
 (೨) ನಿತ್ಯರುಡೈಯ ನಿತ್ಯಾನುಭವವುಳ್ಳವನು - ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಸದಾ  
 ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಿಯಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಮಾತ್ಮ  
 ನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದಕ್ಕೂ (೩) ಮುಕ್ತರುಡೈಯ ಅನಾವೃತ್ತಿಕ್ಕೂ -  
 ಮೋಕ್ಷವಾದ ನಂತರ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪುನಃ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ  
 ಹಾಗೆ ಮಾದೋಷವೂ, (೪) ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕೃತಿ ರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತಿ  
 ಸೃಷ್ಟಿಗಳೆಗೂ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಪದದಿಂದ ತ್ರಿವೈಕೃತೀಕೃತಿಯಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪ  
 ಟ್ಟವು; ವಿಶೇಷ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗ ವ್ಯಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ  
 ವೆಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತರನ ಸಂಕಲ್ಪನುಸಾರವಾಗಿ ನತೆಳಲ: ಚತುರು  
 ಬಾದಿಗಳು ನಿರಯವಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಚತು  
 ಮುಖನ ಮೂಲಕವಾಗುವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲವು, ಅದು ಚೇತನರ  
 ಕರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡುವ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದುದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು,  
 ದೇವತಿಯುಳ್ಳವನು ಸ್ವಾವರಾದಿ ರೂಪವಾದುದು. (೫) ಸ್ವಾವತಾರರೂಪೈ  
 ಯಾನ ಕದ್ರಸೃಷ್ಟಿಕ್ಕೂ - ತನ್ನ ಅವತಾರ ರೂಪವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ  
 ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೂ, (೬) ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತನವುಳ್ಳವನು - ಶಾಸ್ತ್ರ

ವಿಷಯಮಾನ ಜ್ಞಾನತ್ತೈ ಪಿರಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಮೋಕ್ಷಶ್ರದ್ಧೈಯೈಯು  
 ಣ್ಡಾಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇದು ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕು ವ್ಯಾಜಮಾನ ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷ  
 ತ್ತುಕ್ಕುಮ್, ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಜ್ಞಳಾನ ನಿಗ್ರಹ ಶಮನೋಪಾಯಜ್ಞೈ  
 ಕ್ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇವತ್ತಿಲ್ ಕರಣ ಪ್ರೇರಣ ದಶೈಯಿಲ್ ಸಹಕಾರಿ  
 ಯಾಯ್ ನಿರ್ಮೈಕ್ಕುಮ್, ಉಪಾಸಕನಕ್ಕು ಅನ್ತರಾಯಮ್ ವನ್ದಾಲ್  
 ಪ್ರತಿಷಮಾಧಾನಮ್ ಪಣ್ಣುಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಅಕಿಂಚನರುಕ್ಕು ಉಪಾ

ಗಳು ತನ್ನತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರುಗಳು ವರಂಕರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಉಚ್ಚ ರಣಾನೂಚ್ಚರಣ  
 ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಗುರುಗಳವರೆಗೂ ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡೇಣವೂ, (೭) ಅದಡಿ  
 ಯಾಗ ತತ್ಪಹಿತ ವಿಷಯಮಾನ ಜ್ಞಾನತ್ತೈ ಪಿರಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಆ  
 ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರನರ್ತನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ತತ್ಪವು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಎಂಬ, ಹಿತವು  
 ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೆಂಬ, ಜ್ಞಾನ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ,  
 ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹೆಚ್ಚಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಯಾವಾಗ ಉಪಾಯಾನು  
 ಷ್ಠಾನವಾಯಿತೋ ಆಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದರಯ  
 ತಕ್ಕುದು, (೮) ಮೋಕ್ಷಶ್ರದ್ಧೈಯೈ ಯುಂಡಾಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಸುಕೃತವನ್ನಾ  
 ಚರಿಸಿದ ಚೇತನನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವು  
 ದಕ್ಕೂ, (೯) ಇದು ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕು - ಈ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ,  
 ವ್ಯಾಜಮಾನ - ನೆವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಾದ, ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷತ್ವ  
 ಕ್ಕುಮ್ - ಸುಕೃತವಿಶೇಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ (೧೦) ಅಧಿಕಾರಾನುರೂ  
 ಪಜ್ಞಳಾನ - ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಅನುರೂಪಜ್ಞಳಾನ - ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ,  
 ನಿಗ್ರಹ ಶಮನೋಪಾಯಜ್ಞೈ ಕ್ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ  
 ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಶಮನಮಾಡುವ ಉಪಾಯಗಳಾದ ಗುರು ಲಭು ಲಭುತರ ಲಭು  
 ತಮರೂಪ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಉಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆ ಅಚಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವು  
 ದಕ್ಕೂ, (೧೧) ಇವತ್ತಿನ್ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಕರಣ  
 ಪ್ರೇರಣ ದಶಾಯಾಂ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಸಹಕಾರಿ  
 ಯಾಗಿ ನಿರ್ಮೈಕ್ಕುಮ್ - ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೂ, (೧೨) ಉಪಾಸಕನಕ್ಕು  
 ಅನ್ತರಾಯಮ್ ವನ್ದಾಲ್ - ಉಪಾಸನವು ಅಸಕೃದಾವರ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ  
 ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇನಾದರೂ ವಿಘ್ನವು  
 ಒದಗದರೆ, ಪ್ರತಿಷಮಾಧಾನಮ್ ಪಣ್ಣುಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಆ ವಿಘ್ನವು ಶಮನ

ಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೆ ನಿನ್ರು ನಿರಪಾಯಮಾಗ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕೈಮ್, ಇನ್ಯಾ ಜಿಜ್ಞಳೈಕ್ಕೈಂಡು ಪ್ರಸನ್ನನಾಯ್ ಅನಾದಿಕಾಲಮ್ ಪಣ್ಣಿನ ಆನಂತ ಮಹಾಪರಾಧಜ್ಞಳೈ ಅನಾದರಿತ್ತು ಆನಂತ ಸುಖತ್ತಿಲೇ ವಿಶ್ರಮಿಕ್ಕೈವ್ವುಡಿ ಸಂಸಾರ ನಿವರ್ತಕ ನಾಕ್ಕೈಕ್ಕೈಮ್, ಆರ್ರಪ್ರಪನ್ನರೈ ಅಪ್ಪೋದೇ ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕೈಮ್, ಇಜ್ಜಿರುನ್ತನಾಳ್ ನಿರಪರಾಧನಾ ಯಿರುಕ್ಕೈ

ವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಉಪಾಸನವು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಇದರಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೋಚ್ಚಿತ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೂ ಕೂಡ ಕಾರುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು, (೧೩) ಅಕಿಂಚನರೈ - ಉಪಾಸನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ ಅಸಮರ್ಥರಿಗೆ, ಉಪಾಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೆ - ಆ ಉಪಾಯಾಂತರವಾದ ಉಪಾಸನೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ನಿನ್ರು - ತಾನೇ ನಿಂತು, ನಿರಪಾಯಮಾಗ ಏನೋ ದೂ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸದ ಹಾಗೆ, ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕೈಮ್ - ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಕ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರವತ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಂತು ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಏನೂ ಅಪಾಯ ಬರದ ಹಾಗೆ ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಎಂಬ ಭಾವವು, (೧೪) ಇನ್ಯಾಜಿಜ್ಞಳೈಕ್ಕೈಂಡು - ಈ ಭಕ್ತಾದಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, "ತಸ್ಮೈ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಮಿಹಾಸ್ತ್ಯಲಭ್ಯಮ್" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿದ, ಅನಂತಮಹಾಪರಾಧಜ್ಞಳೈ - ಅಸುಖ್ಯಕಗಳಾಗಿಯೂ ಬಹು ಕ್ರೂರವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಅನಾದರಿತ್ತು - ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಸ್ಮರಿಸದೆ, ಅನಂತ ಸುಖತ್ತಿಲೆ - ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ರಮಿಕ್ಕೈವ್ವುಡಿ - ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ, ಸಂಸಾರ ನಿವರ್ತಕನಾಗೈಕ್ಕೈಮ್ - "ಪರಮಾತ್ಮನಿಯೋ ರಕ್ತಃ ಪಿರಕ್ತೋಽಪರಮಾತ್ಮನಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಐಹಿಕಗಳಾದ ಸಂಸಾರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಹುಟ್ಟುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, (೧೫) ಆರ್ತ ಪ್ರಪನ್ನರೈಕ್ಕೈ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯ ಅಗ್ನಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವೂ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ದುಸ್ಸಹವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಪದನ ಮಾಡಿದ ಆರ್ತರಿಗೆ, ಅಪ್ಪೋದೇ - ಆ ಪ್ರಪತ್ತಿನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕೈಮ್ - ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವು

ವೇಣು ಮನು ಫಲಮ್ ಕೋಲಮರನ್ನ ದೈಪ್ತ ಪ್ರಪನ್ನನುಕ್ಯು ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವಶತ್ತಾಲಿ ಪುಗುನ್ತ ಅಪರಾಧತ್ತುಕ್ಕು ಅನುತಾಪತ್ತೈ ವಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತು ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾನ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಶೇಷತ್ತಿಲೆ ಮೂಟ್ಟಿಗೈಕ್ಕುಮ್, ಅಜ್ಜನ ಮೃದುಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಾದಾರ್ಕು ಯಮವಿಷಯ ಗಮನಮುಮ್ ಕೋಲಿನ ಫಲತ್ತುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮುಮ್ ವಾರಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ ಉಪ ಕ್ಲೇಶಜ್ಜಿಠಾಲೆ ಶಿಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಪ್ರಧಾನಮಾನ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿದಾನ ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ದಕ್ಕೂ, (೧೬) ಇಜ್ಜಿರುಂದ ನಾಳ್ - ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಾನಂತರ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲವೂ, ನಿರಪರಾಧನಾಯಿರುಕ್ಕುವೇಣುಮ್ - ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಬಲದಿಂದ ಉತ್ತರಾಘಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಪಾಪಗಳೊಂದನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ, ಫಲಮ್ ಕೋಲಮರನ್ನ - ಫಲವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಮರತ, ದೈಪ್ತ ಪ್ರಪನ್ನನುಕ್ಯು - ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ, ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವಶತ್ತಾಲಿ ಪುಗುನ್ತ - ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಪೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ, ಅಪರಾಧತ್ತುಕ್ಕು ಅನುತಾಪತ್ತೈ ವಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತು - ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಅನುತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾನ - ಆ ಪಾಪಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತತ್ತಿಲೆ ಮೂಟ್ಟಿಗೈಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೇರಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದವರಿಗೂ ಏಕರೂಪವಾದವುಗಳಲ್ಲವು, ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು, ಆದುದರಿಂದ ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸಬೇಕು; ಆದುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾನವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. (೧೭) ಅಜ್ಜನ - ತದಾ, ಆ ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮೃದು ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಾದಾರ್ಕು - ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಮೃದುಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧಿವೂರೋತ್ತರಾಘಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವರಿಗೆ, ಯಮವಿಷಯಗಮನಮುಮ್ - ಯಮನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನುನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿಂಥವೇನು, ಕೋಲಿನ ಫಲತ್ತುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮುಮ್ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಫಲವಾದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೇನು, ಇವುಗಳು, ವಾರಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ - ಬಾರದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಉಪಕ್ಲೇಶಜ್ಜಿಠಾಲೆ - ಖಂಡಾಭವಂತಿ, ಕಾಣಾಭವಂತಿ, ಅವಿಧೇಯ ಪುತ್ರಾ

ಭವಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಲ್ಪವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಶಿಕ್ಷಿತ್ವೈಕ್ಯಮ್ - ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಹ, ಪ್ರಧಾನಮಾನ - ಮುಖ್ಯವಾದ, ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಧಾನ ಮಾಯಿರುಕ್ಯಮ್ - ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಾರುಣ್ಯವು ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹದಿನೇಳು ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಪರಂ ಪರೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾರಣ ವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಈ ಹದಿನೇಳರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಆರುವಿಧ ಕಾರ್ಯ ಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ಈಶ್ವರ ಕೃಪಾವೂರ್ವಕ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ, ಕೃಪೆಯು ಪ್ರಧಾನಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರಣವು, ವಿಶೇಷಕಾರಣವು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು ಮಿಕ್ಕ ಹನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತ ನನ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾಗಿರುವ ಸಹಕಾರಿರೂಪ ವಿಶೇಷಕಾರಣವೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವಾ ದುದರಿಂದ ಕಾರುಣ್ಯವು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾದ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಾರಣವು ನೀರಿನ ಹಾಗೆ ನಾವು ವಿಧ ಸಸ್ಯರೂಪ ಪೈರಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಯೂ ಸಮವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ ಆಯಾ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬೀಜಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಹೇಗೆ ಸಹಕಾರಿರೂಪ ವಿಶೇಷಕಾರಣವಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಮಾನವಾದ ಕಾರಣವು, ಚೇತನನ ವಿವಿಧ ಸುಕೃತಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾದ ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾರಣ ವೆಂಬ ಭಾವವು

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು.

“ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ತಥಾಕರ್ತಾ ಕರಣಂಚಿ ಪೃಥಗ್ವಿಧಮ್ | ವಿವಿಧಾಚಿ ಪೃಥಕ್ಕ್ಷೇಷ್ಣಾ ದೈವಂಚೈವಾತ್ರ ಪಂಚಮಂ ||” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಬರುವಂತೆ ಚೇತನನ ವೇಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಕರ್ತಾವಾದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವೂ ದೈವವಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಕಾರ್ಯವೂ, ಎರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಧಾನವಾದುದಾಗಿ ಕರಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ದುದಾಗಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ ಅಂತಹ ಕಾರುಣ್ಯೋತ್ತಂಭಕವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಕಾರ್ಯಗಳು ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದೂ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೇತನನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧ್ಯನವಾದುದರಿಂದ, ಚೇತನನ ಕಾರ್ಯವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಾರ್ಯವೂ ಎರಡೂ ಅವ

ಶ್ರಿಯಃಪತಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ, ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತೀ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾಃ.

ಇಪ್ಪದಿಪ್ಪಟ್ಟಿ ಕೃಪಾವಿಶಿಷ್ಟನಾನ ವಿಶ್ವರೂ (೧) "ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ" ಎನ್ನೂರಪಡಿಯೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್. ಇವನುಕೈ ಪ್ರಸಾದನಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಜ್ಞಂ.

ಶೃಕವು. ಆರೇ ಸರೈಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೇತನ ಕಾರ್ಯಸಂಬಂಧವ ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು.

ಇಪ್ಪದಿ ಪಟ್ಟಿ - ಹೀಗೆ ಪ್ರಯೋಜನ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಉಂಟು ಮಾಡುವ, ಕೃಪಾವಿಶಿಷ್ಟನಾನ - ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಈಶ್ವರ - ಸರೈಶ್ವರನು, "ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ" - "ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನಾದಿಯಾಗಿರುವ ಧರ್ಮವೆಂದು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ", "ಯೇಚ ವೇದವಿದೋ ವಿಪ್ರಾಃ ಯೇಚಾನ್ಯಾತ್ಮವಿದೋಜನಾಃ | ತೇನದಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ" ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಎನ್ನೂರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ; ಇವನುಕೈ-ಈ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಸಾದನಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ "ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನಸೋಧಯಾ ನ ಬಹುನಾ ಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾವಿಪೃಣುತೇ ತನಾಂಸ್ವಾಂ||" (ಮಂ ೩ ೧ ೩) ಎಂಬುದೊಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಶ್ರವಣ ಮನನ ನಿಧಿ ಧ್ಯಾನನಾದಿಂದ ಲಭ್ಯನಲ್ಲವು. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವ ಉಪಾಸಕನನ್ನು ಯೋಗ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನೋ (ಪರಿಶುವನೋ) ಅವನಿಂದ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನು ಅಂತಹ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯವಂಗಳ ಎಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನು, ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಪೂರ್ಣನಾದ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡುವನು" ಇದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವನು ತನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ಭಾವಿಸುವನೋ ಅತನಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಕರುಣಿಸುವನು ; ಹಾಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾದರೋ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನು

೨ ಪ್ರಪತ್ತೇರಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ವ ವಾದ ನಿರಾಸ:

ಓರಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷತತ್ವಕ್ಕೆ ಕರ್ತವ್ಯಮಾಗ "ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ

ವಾದ ಏಕಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಗವದಾಪಾನನೆ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು ಅಥವಾ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಆಗುದರಿಂದ ಭಗವತುಪಾಸನ ಶರಣಾಗತಿಗಳು ಅವಶ್ಯಕವು ಇವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ಭಾವಿಸಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಎರಡೂ ಮುಕ್ತೆ ಶ್ವರೈಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು

ಸುಕೃತ ವಲಪಾಕಾದ ವಾದರ, ಕರಣ ಸ ಗರಣಾದ ಶ್ರೀ ವಿವತಿಯ ಯಾಪಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿದ್ದುಂಟು. ಈತನ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಗೃಹದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗೂ ಓರಧಿಕಾರಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಲಿ ವಾದಿ, ಆತನ ಪಾವಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರೂಪಿಸುವುದಿ, ಅದನ್ನು ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿ ಎಣಿಸಿ, ಅರ್ಥಗೆ ಅಂತಿಮಸ್ವೃತ್ತಿ, ದೇಹಾವಸಾನ ಪ್ರತ್ಯವಾದಿ ಕ್ರಮೇಶ, ಅತಿ ರಾಜಿ ಗಮನ, ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿ, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸುಖ ಕ್ಷ, ಸಂಪೂರ್ಣನಾಗ ತನ್ನ ಅನು ಭವ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾನೇ ಆಗಲೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವನೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

೨ ಎರಡನೆಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವ ಚರವಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನು "ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಎಂದು ಏಕಶಬ್ದವಿರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ಮೇಶ್ವರ ನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾಯವೆಂದಿವನಾ, ಇನ್ನು ಯಾರಾಗಲಿ, ಯಾವುದಾಗಲಿ ಉಪಾಯ ವಾಗಲಾರದು ಈ ಏಕ ಶಬ್ದವು ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಕೋರಬೇಕಾದರ ಇನ್ನು ಯಾವು ದನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಾರದು ಆಗಕ್ಕಾಗಿ ಭಕ್ತನ್ಯಾಸವನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ವರಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳ ಭಾವವು ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂದು ಶರಣಾಗತಿಯೂ ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಿಧಿಯವಾಗಿದೆ ಯಲ್ಲ ಎಂದು, ಅದು ಇಂತಹ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಗೆ ಅರ್ಹನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಏಕೇ ವಣ ರೂಪವೇ ವಿನಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಉಪಾಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ರೀತಿಯಿಂದ ಸಂಭ್ಯೋಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಶ ಚಿತ್ತವು ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣ ವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಉಪಾಯವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವ್ರಜ" ಎನ್ನು ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಮೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ಶೋನ್ನವಿಡಮ್ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ತುಕ್ಕ ಚ್ಚೊಲ್ಲುಮ್ ಲಕ್ಷಣ ತ್ತೋಡು ಶೇರಂಮೈಯಾಲೇ ಅತಿ ವಾದಮ್.

೨. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಣವೆಂಬ ವಾದವ ನಿರಾಸವು.

ಓರಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷತ್ತುಕ್ಕು - ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು, ಅಂತವನಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯವಾಗ - ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ, ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ - ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದು, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ - ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು, ಶಿಲರ್ ಶೋನ್ನವಿಡಮ್ - ಕೆಲವರು ಹೇಳುವುದಲ್ಲ, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ತುಕ್ಕು - ಅಧಿಕಾರಿಯ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ, ಶೋಲ್ಲುಮ್ ಲಕ್ಷಣತ್ತೋಡು - ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪದೊಂದಿಗೆ, ಶೇರಂಮೈಯಾಲೇ - ಸುರದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅತಿ ವಾದಮ್ - ಬರೀ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಾದವೇ ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ವಿಷಯವಲ್ಲವು, ಯಾವುದೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ವಾದವು ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಾನೋಕಂ ವ್ರಜ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಧಾನನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಹೊಂದು, ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವೆವೆಯವಾಗಿ ಹೊಂದು ಎಂಬದಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದುದರಿಂದ ಎನ್ನು ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇವರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವು ವಿಧಿವಾಕ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಲಾರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ವಿಧೇಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣ ಧರ್ಮವು ಆತನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೇನೇ ಆತನು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅಧಿಕಾರಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದೀತೆಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಎತಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣ ಲಕ್ಷಣವು ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲವು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವು ಯಾವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವು ಇದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು ಅವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಆಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "ಸಿದ್ಧಮೇವಹಿ

ಸರ್ವತ್ರ ನಿಯೋಜ್ಯಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣಮ್” “ನಿಯೋಜ್ಯನು - ಅಧಿಕಾರಿಯು, ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾದುದು ಆತನಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ಗ್ರಾಮಾಂಸಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಮೋಕ್ಷಫಲಕಾಮನೆಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪಫಲದಿಂದಾಗಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೆಂದರಲ್ಲ ಎಂದರೆ, ಈ ಫಲಗಳನ್ನು ಆಚೇತನವಾದ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಉಂಟುಮಾಡಲಾರದು. ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಿಂದ ಫಲವೇ ಏನೂ ಇವುಗಳಿಂದಲ್ಲವು ಅದುವರಿಂದ ಈ ನ್ಯಾಜವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವ್ಯಾಪ್ತವು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನವು ನಿರಾತರವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅರ್ಥತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆರಡೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಇನ್ನು ಯಾವ ವಿಶೇಷಣದಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವರ್ತಿಯಾಗಿ, ಫಲವನ್ನು ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದೀತು? ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಅದೇಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿಧೇಯವಾದುದಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ಸಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವೂ ಕೂಡ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣದಲ್ಲೇ ನೇರ ಸರ್ವೇಕಾಗ ಬಂದೀತು. ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷುರೈಹ್ಯೋವಾಸೀತ ಎಂಬ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿವುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯವೇಸಾಯವೆಂದರೆ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವೇಸಾಯವೇ: “ಮುಮುಕ್ಷುರೈಹ್ಯೋವಾಸೀತ ಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” “ಯದ್ಯೇನ ಕಾಮ ಕಾಮೇನ ನ ಸಾಧ್ಯಂ ಸಾಧನಾ ನ್ತರೈಃ | ತೇನತೇನಾಪ್ಯತೇ ತತ್ತನ್ನಾಸ್ಮೇನೈವ ಮಹಾಮುನೇ ||” “ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಸಾಧ್ಯವೇಸಾಯವೇ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತವೆ

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ಪ್ರಸತ್ತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯವೇಸಾಯವೆಂದೇ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಿದ್ಧವೇಸಾಯವೆಂದೇ, ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆಯೇ ಏನೂ, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವು. “ತಂಗಳೈಶರಣಂ ಹರಿನಾ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವೇಸಾಯವು

**ಪ್ರಪತ್ತಿಃ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಶ್ಚೇ ಬಾಧಕಮಾದ**

ಇಜ್ಜನಲ್ಲಾದಪೋದು ಈತ್ವರನುಪಾಯಮಾಯ್ ನಿರ್ಮ, ಉಪಾಸನಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಮ್ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಜ್ಞಳಾಮ್. ಆಗ್ನಿಯಾಲ್

ಹರಿ ಎಂದೂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದೂ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ "ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ" "ಆತ್ಮಾನಂ ಮಯಿನಿಕ್ಷಪೇತ್" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದೇ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ವಿಧೇಯತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಮೇಲಿನಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—  
'ಫಲಾದಿಭ್ಯೋ ವಿಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ಪ್ರಪತ್ತಿರ್ದಿಧ್ಯನಸ್ವಯಾತ್ | ವಿಧೇಯಾಂತರಹಾನೇಶ್ಚ ನಾಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಮ್' ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವು. — (೧) ಫಲ, ಅವಿಶಬ್ದದಿಂದ ನಿಮಿತ್ತವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಬೇರೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ, (೨) ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ವಿಧಿಗೆ ಅನನ್ಯತೆಯ ಸಂಭವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ (೩) ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾವುದನ್ನೂ ಕರ್ಮ್ಯವೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅದು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನೇಕಂ ತರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬ ನಾಕೃದ್ವಿ ಮಾನೇಕಂ ಎಂದು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರವರು "ಪ್ರಪತ್ತೀರತ್ಯಾಜಮಾತ್ರತ್ವ ಮೇಕ ಶಬ್ದೇನ ಬೋಧ್ಯತೇ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವೇ ವಿನಾ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕವನ್ನು "ಇಜ್ಜನಲ್ಲಾದಪೋದು" ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಜ್ಜನಲ್ಲಾದ ಪೋದು - ಹೀಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾಗದೇ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೇ ಆದರೆ, ಈತ್ವರನೇ ಉಪಾಯಮಾಯ್ ನಿರ್ಮ -

ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ಕೂಡ ಉಪಾಯಮನೈನು ಶಿಲರ್ ಅತಿವಾದಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರುದುವುಮ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ತಿನುಡ್ಡಿಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮಡಿಯಾಗ ವಿತ್ತನೈ. ಅದು ಪ್ರಧಾನಮಾನಪಡಿ :— ಪ್ರಸಾದನಣ್ಣು ಳಾಲೇ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಕಮಾನ ನಿಗ್ರಹಮ್ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಾನುಭವತ್ತುಕ್ಕುಪ್ಪಯೋ

ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವಾಗ, ಉಪಾಸನವೇ ಬಂದ ಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಸಹ, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು

ಹೀಗೆ ಬಾಧಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವು ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರುಗಳೇ ಅಧಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ನೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಸಹ ಒಂದುಂಟು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ನ್ಯೂನತೆ ಬರುತ್ತದೋ ಎಂದು ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಉಪಾಯವಲ್ಲ, ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ — ಅಗ್ನಿ ಯಾಲ - ಇಂತಹ ಬಾಧಕಗಳು ಉಂಟಾಗುವದರ ವೆತಿಯಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ಕೂಡ - ಭರನಾಸ್ಯವೂ ಕೂಡ. ಉಪಾಯ ಮನೈನು - ಉಪಾಯ ವಲ್ಲನೆಂಬದಾಗಿ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರ, ಅತಿವಾದಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರಮಮ್ - ಅತಿವಾದವನ್ನು ಮಾಡುವದೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ತಿನುಡ್ಡಿಯ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯದ, ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮಡಿಯಾಗ ವಿತ್ತನೈ - ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗಲಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನು ಪ್ರಧಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ಆನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿರದೂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪಾನೇಕ ಪಾಪರಾಶಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ವದ್ದಿತು, ಇದು ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕೂಡು ಹೋದರೆ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದು ಪ್ರಧಾನಮಾನಪಡಿ - ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಎತರಿಂದೆಂದರೆ :— ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ ನಿಗ್ರಹಂ - ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವು ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿತ್ತು, ಅದನ್ನು ಈಗ ಪ್ರಸಾದನಣ್ಣು ಳಾಲೇ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ - ಆತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಶಮನ ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕಾನುಭವತ್ತುಕ್ಕು - ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಆಕಾರ

ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ, ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಯಾಲೇ-ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ತೋರಿಬರುವದೇನೆಂದರೆ—ಪ್ರತಿಬಂಧಕನಿವೃತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಸಲು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು ಶ್ರಿಯಃಸತಿಯ ಕೃಪೆಯು, ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು ಆದರಿಂದ ಈ ಅನುಗ್ರಹದೊಂದಿಗೇ ಜೀತನನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಉಂಟಾಗಿ ಅನಂತರ ಸರ್ವಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವು ತೊಲಗಿದರೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆಕಾರದ ಅವಿಭಾವ ಉಂಟಾದರೆ, ಈಶ್ವರನಿಂದ ಆಗ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ? ಆಗ ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ದೂರೀಕೃತವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಾದರೂ! ಅಪ್ರಧಾನಗಳಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರವು ಆಚಿತ್ತಾದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಶ್ರಿಯಃಸತಿಯು ಈತನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಅರ್ಚಿಸಿದ ದ್ವಾರ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಮೂಲಕ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನು ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ನೀರಿಗೆ ಒಂದು ಅಣೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ, ನೀರು ಪ್ರವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಅಣೆಯು ಕೆತ್ತುಹೋದರೆ ನೀರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ವ್ಯಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲೂ ಈಶ್ವರನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾದ ಹಾಗೆ ಬೇರೆಯೊಂದು ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ತೋರಿಬರುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದರೆ; ನೀರು ಪ್ರವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲಗಳಾದ ತಗ್ಗು ಬೆಳಗುಮುನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೇ ಮೊದಲಾದವು ಭಗವತ್ಪಂಕ್ತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಧೀನವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಪದ ಗಮನಕ್ಕೂ ಈಶ್ವರನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ —“ಅಗೃತಸ್ಯೇಷವೇತುಃ” ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಕನು, ಅಧನಾ ವಂಸುರಾರ್ಣವವನ್ನು ದಾಟಿಸುವವನು, “ಏಷ ಹ್ಯೇವಾನುಪಯಾತಿ” ಆತನೇ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು, “ಏಷ ಏವ ಸಾಧುಶ್ಚ ಕಾರಯತಿ” ಈತನೇ ಜೀವಾತ್ಮನಿಂದ ಸಾಧನಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವನು, “ಯಮೇಭ್ಯೋ ಲೋಕೇಭ್ಯ ಉನ್ನಿನೀಷತಿ” ಯಂ - ಯಾವ ಈ

ಜಕಮಾಗ್ಯಯಾಲೀ. ಅದೆಜ್ಜನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ - ರತ್ನತ್ತುಕ್ಕು ಅಳಕ್ಕು ತ್ತಾಲ್ ವರುಮ್ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮಾನ ಪ್ರಭಾವಿಕಾಸಮುಮ್ ಅದುಕ್ಕು ಅನುರೂಪಮಾನ ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲೀ ಯಾನಾರ್ಪೋಲೆ, ಮುಕ್ತನುಕ್ಕುಮ್ ವರುಮ್ ಜ್ಞಾನನಿವಿಕಾಸಾದಿಗಳುಮ್ ಅದುಕ್ಕುನುರೂಪ ಮಾಯ್ ಕ್ಕೊಂಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮಾನ ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಡಿಯಾಗವಾಯಿ

ಭಕ್ತನನ್ನು ಏಭ್ಯಲೋಕೇಭ್ಯಃ - ಅಸ್ಥಿರಗಳಾದ ಈ ಕರ್ಮಲೋಕಗಳಿಂದ, ಉನ್ನಿನೀಷತಿ - ಕೈ ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವನೋ" ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಲು ರತ್ನ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ :- ರತ್ನತ್ತುಕ್ಕು ಅಳಕ್ಕು ತ್ತಾಲ್ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ರತ್ನಕ್ಕೆ ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ, ಅದರ, ಪ್ರಭಾವಿಕಾಸಮುಮ್ - ಕಾಂತಿಯ ಪ್ರಕಾಶವು, ಅದುಕ್ಕು - ಆ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ, ಅನುರೂಪಮಾನ - ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲೀ ಯಾನಾರ್ಪೋಲೆ - ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲಾದುದು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ, ಜ್ಞಾನನಿವಿಕಾಸಾದಿಗಳುಮ್ - ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಜ್ಞಾನನಿವಿಕಾಸವೇ ನೊದಲಾದವುಗಳೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಪದದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅದುಕ್ಕುನುರೂಪಮಾಯ್ ಕ್ಕೊಂಡು - ಆ ಜ್ಞಾನನಿವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಜಗತ್ಸಂಕಲ್ಪದ. ಅಡಿಯಾಗವಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಮೂಲಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ರತ್ನದ ಮೇಲಿನ ಕೊಳೆ ಹೋದರೆ ಎಂದರೆ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೇಲಿನ ಮಾಲಿನ್ಯವು ಹೋದರೆ, ಹೇಗೆ ರತ್ನದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಪ್ರಭೆಯು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಉಂಟಾದರೂ, ಆ ರತ್ನಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಭೆಯಿರಲೆಂಬ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹೇಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಮೂಲಕ ಈತನ ಜ್ಞಾನನಿವಿಕಾಸವು ತಿರೋಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದುಮು ಈಗ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗದುದರಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವವು ಉಂಟಾದರೂ, ಅದು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲೇನೋ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನ ತಿರೋಧಾನವು ತಪ್ಪಿ ಜ್ಞಾನನಿವಿಕಾಸ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯಗಾದರೋ ಜ್ಞಾನ

ರುಕ್ಕುಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ನಿತ್ಯರೂಮ್. ಇವ್ವರ್ಧತ್ತೈ (೧) "ಇಚ್ಛಾತ ಏವ ತವ ನಿತ್ಯ ಸದಾರ್ಥಸತ್ತಾ" ಎನ್ನು ಅಭಿಯುಕ್ತರ್ ಸಂಗ್ರಹಿತಾರ್ಗಳ್. ಆಗೈಯಾಲ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ಪ್ರಧಾನಮೇ ಯಾಗಲುಮ್, ತದ್ವಶೀ

ವಿಕಾಸಾದಿಗಳು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಉಂಟಲ್ಲ ಅದು ಈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅಧೀನ ಹೇಗೆ" ಎಂಬುದೇವೆ ಉಂಟಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಇಪ್ಪಡಿ ನಿತ್ಯರೂಮ್" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ನಿತ್ಯಗೂ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಾದಿಗಳು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿರುವುದೂ ಕೂಡ ಆತನ ನಿತ್ಯವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದ ಮೂಲಕವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಿಂದೆ ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿ ತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ "ನಿತ್ಯಜ್ಞಂ ನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಜ್ಞಂ" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೨೬೬ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಇವ್ವರ್ಧತ್ತೈ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು "ಇಚ್ಛಾತ ಏವ" ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಭಿಯುಕ್ತರ್ - ವೂಜಾರ್ಹರಾದ ಕೂರವ್ಯಾಪ್ತವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು ಈ "ಇಚ್ಛಾತ ಏವ" ಎಂಬ ವೂರಾ ಶ್ಲೋಕ್ ಕೂಡ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ೨೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ

ಇಪ್ಪದೂರು ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಾವು ತುಂಬು ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಅಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವು ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ "ಆಗೈಯಾಲ್" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಬಾಳ್ವಾರ್ ವಾಶೂರವಾದ "ಇನೈನ್ನೈ" ಎಂಬುವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ಶ್ರೀ ನಮ್ಬಾಳ್ವಾರ್ವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೂ, ವೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಮಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅದು ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ - ಆಗೈಯಾಲ್ - ಈಗ ತಾವು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದು ಅಭಿಯುಕ್ತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ಪ್ರಧಾನಮೇಯಾಗಿಲುಮ್ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಮುಖ್ಯನಾದುದಾದರೂ, ತದ್ವಶೀಕರಣಾರ್ಥಮಾನ - ಆತನನ್ನು ನಮ್ಮ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನತತ್ತ್ವಕ್ಕು - ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ಉಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ, ಇನೈನ್ನೈ

(೧) ಶೀ ವೈಕುಂಠಸ್ತವ ೩೭.

ಕರಣಾರ್ಥಮಾನ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನತ್ತುಕ್ಕು “ ಇನ್ನೆನ್ನೆ ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯವಾಕ್ಯವಿರೋಧಮಿಲ್ಲೆ.

ಜೀವಸಾರತಂತ್ರೈ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಂ ನನಿರಾಕುರ್ದಂತಿ.

(೧) “ಯೋಮೇ ಗರ್ಭಗತಸ್ಯಾಪಿ ವೃತ್ತಿಂ ಕಲ್ಪಿತವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ |

ಇತ್ಯಾದಿ ವೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲವು ಯದ್ಯಪಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ “ತೇನ ವಿನಾತ್ಯಣಮುಪಿ ನ ಚಲತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಏನೊಂದೂ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಂಕಲ್ಪವು ಫಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈತನ ಲಘು ವ್ಯಾಪಾರವು ಅಲ್ಪವಾಗರೂ, ಅದರಿಂದ ಸಂಪ್ರೀತನಾಗಿ ಮಾಡುವನೇ ವಿನಾ ಅದಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಲ್ಪವ್ಯಾಪಾರವು ಆತನ ವಶೀಕರಣಾರ್ಥವಾದುದು ಇಲ್ಲಿ ತದ್ವಶೀಕರಣಾರ್ಥವೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವಾಕ್ಯವಾದ “ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚೈರಣಾಗತಿರೀನ” ಎಂದು ವಶೀಕರಣ ಪರಂಪರೆಯಂ ಕೂಡಿತ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಪವಾದಿ ಸುವ ವಾಕ್ಯಸ್ಮರಣರೂಪವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಅದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧ್ಯುಕ್ತಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪರ್ಮೇಶ್ವರನು ತಾನು ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವಾದರೂ ಈ ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ಧರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುವನು ಇದಿಲ್ಲದೆ ಆತನು ರಕ್ಷಿಸನು. ಏತಕ್ಕೊಂದರೆ ಈತನಿಗೆ “ಕರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ಪಾತ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಈ “ಕಥಂಚಿದುಪಕಾರ” ದಿಂದ ಕೃತೇನೈಕೇನ ತುಷ್ಠತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವನು. ಗೀತೆಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೂ ಕರ್ತಾವಿನ ಚೇಷ್ಟೆಯೂ, ದೈವಸಜ್ಜಲ್ಪವೂ ಎರಡೂ ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು “ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ತಥಾಕರ್ತಾ” ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರ್ಮೇಶ್ವರನೇ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಕರಣ ಕಳೇಬರಯೋಗವು ಕರ್ಮನುಭವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ಸುಸಾಧನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದೆಂದು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯವೂ, ಅಚಾರ್ಯ ನಿರಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದರೇನೇ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯೆಂದು ಕಂಠೋತ್ತರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ

ಶೇಷವೃತ್ತಿ ವಿಧಾನೇಪಿ ಕಿಂ ಸುಪ್ತಸ್ತೋಭವಾಗತಃ ||” ಇತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್  
ರಕ್ಷಕಾಂತರಂ ತೇಡಾವ್ಯಕ್ಯಚ್ಛೋನ್ನವೈ ಯತ್ತನೈ. ಅಲ್ಲಾದವೋದು

ಭಗವಾಕಾರವರು ಉಪವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಾಧೋಪಾಯವು  
ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವಸಾರತಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇನೂ  
ಸಾಧೋಪಾಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವದಿಲ್ಲವು.

(೧) ಯಃ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಪ್ರಭುಃ - ಸರ್ವ ಶಕ್ತನಾದ  
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ವೇದ - ಪಠತಂತ್ರನಾದ ನನಗೆ, ಗರ್ಭಗತಸ್ಯಾಪಿ - ತಾಯಿಯು  
ಉದರದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ, ವೃತ್ತಿಂ - ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು, ಕಲ್ಪಿತವಾ -  
ನನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟುಮಾಡಿ  
ದನೋ, ಸಃ (ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು) - ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಶೇಷ  
ವೃತ್ತಿ ವಿಧಾನೇಪಿ - ಇಂತಹ ಪಠತಂತ್ರರೂಪವಾದ ಬಾಲ್ಯಾದಿ ಜೀವಮಾನ  
ದಶೆಯ ವ್ಯಾಸಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಕಿಂ ಸುಪ್ತಃ - ಏನಾ  
ದರೂ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನೇನು? ಅಥವಾ ಗತಃ - ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇಶಾಂ  
ತರಕ್ಕೆ ಹೋದನೇನು? ಎಂದರೆ ಅವನೇನೂ ಮಲಗಲೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಲ್ಲಿಯೂ  
ಓಡಿಹೋಗಲೂ ಇಲ್ಲವು, ಅವನೇ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನಿಂತು ಎಲ್ಲಿವನ್ನೂ ಈ ಜೀವ  
ಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್ - ಇವೇ  
ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ರಕ್ಷಕಾಂತರಂ ತೇಡಾವ್ಯಕ್ಯ - ಬೇರೇ ರಕ್ಷಕ  
ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಚ್ಛೋನ್ನವೈ ಯತ್ತನೈ -  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೇ ಏನಾ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ತಾಯಿಯು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾ  
ಗಲೇ ಈತನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣ ಈತನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನೋ ಅವನೇ  
ಜೀವಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಿಂತು ನಡಿಸಿಕೊಡುವನು ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇವತೆ  
ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇತಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದ  
ರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಂಕಲ್ಪರೀತ್ಯಾ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನಿದೆ?  
ಶಿಶುವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈಗಲೂ  
ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದು ತಟಸ್ಥನಾಗಿರದೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲೇ ಸರ್ವ ಭರವನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಇಹ

(೧) ಎತ್ತು ಧರ್ಮ.

ಭೋಜನಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಜ್ಞ ಳುವಾ ತವಿರವೇಣಾಮ್. (೨) "ಸ್ವಯಂ ಮ್ನು ತ್ಪಿಂದ ಭೂತಸ್ಯ ಪರತಂತ್ರಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ," (೩) "ಲಕ್ಷೋಜಂತು

ಲೋಕ ಪಾರಲೋಕ ಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಲ್ಲಾದಪೋದು - ಹೀಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಎಂದರೆ "ದೈವಮೇವ ಪರಂ ಮನ್ಯೇ ಸೌರುಷಂತು ನಿರರ್ಥಕಮ್" ದೈವಸಂಕಲ್ಪವೇ ಪ್ರಧಾನವು, ನಮ್ಮ ಪೌರುಷವೂ, ಸಾಹಸವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸಿಕೊಡುವನು, ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವು ವ್ಯರ್ಥವು, ಎಂದು ಅಧಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಭೋಜನ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ, ತ್ವರವೇಣಾಮ್ - ಬಿಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗುವವು ಅದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಕರಣಕಳಂಕರ ಯೋಗವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ, ಇವನು ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರ ಬೇಕು ಅದು ಫಲಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿರಬೇಕು ದೈವ ಮೇವ ಪರಂಮನ್ಯೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಪ್ರಾಯವೂ ಕೂಡ ಬರೀ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವು ದೈವಾನುಕೂಲವಿಲ್ಲದೆ ನಿರರ್ಥಕವೆಂಬ ಭಾವವು ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವು ಬೇಡವೆಂಬ ಅಧಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಇನ್ನೂ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದುಗಳೇ ಅಧಿಪ್ರಾಯವೇ ವಿನಾ, ಚೇತನನು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸ್ಥಿತನು ಪಾರತಂತ್ರದಿಂದ ದೀನನಾಗಿ ಅವಸಾದದಿಂದ ತಟಸ್ಥನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀ ಭಾರತದಿಂದಲೂ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೨) ಇದು ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ಉತ್ತರಾರ್ಧವು - "ಸ್ವರಕ್ಷಣೇಷ್ಯ ಶಕ್ತ ಸ್ಯ ಕೋಹೇತುಃ ಪರರಕ್ಷಣೇ" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಯಂ - ತಾನೇ, ಮ್ನು ತ್ಪಿಂದ ಭೂತಸ್ಯ - ಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ದೆಯ ಹಾಗಿರುವ ಎಂದರೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಶಕ್ತನಾದ, ಪರತಂತ್ರಸ್ಯ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವೀಶ್ವರಿಗೆ ಅಧೀನನಾದ, ದೇಹಿನಃ - ಚೇತನರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರುವ, ಸ್ವರಕ್ಷಣೇಷ್ಯ ಶಕ್ತಸ್ಯ - ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ, ಪರರಕ್ಷಣೇ - ಇತರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲಿ, ಕೋ ಹೇತುಃ - ಹೇಗೆ ಶಕ್ತನಾದಾನು? ಎಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರನೆಂಬ ಭಾವವು ಇದರಿಂದಲೂ ಈತನ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾತ್ರವೇ ನಿರರ್ಥಕವು, ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಈತನು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೨) ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯಂ ೧೯. ೯೭. (೩) ಭಾರತ ಶಾಂತಿ, ೧೨, ೩೬.

ರನೀಶೋಯ ಮಾತ್ಮನಸ್ಸುಖದುಃಖಯೋಃ | ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತೋಗಚ್ಛೇ  
 ತ್ಸ್ಮಿನ್ನಂ ವಾ ಶ್ವಭ್ರಮೇವ ವಾ" (೪) "ಅಪ್ರಮೇಯೋಽನಿಯೋಜ್ಯತ್ವ  
 ಯತ್ರಕಾಮಗಮೋವಶೀ | ನೋದತೇ ಭಗವಾ ಭೂತೈರ್ಬಾಲಃ ಕ್ರೀ  
 ಡನ ಕೈರಿವ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಜೀವನುಡೈಯ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಮುಮ್,

(೩) ಇದು ನಕುಲನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು.  
 ಜಂತುಃ - ಈ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ಪ್ರಾಣಿಯು, ಅಜ್ಞಃ - ತನ್ನ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು  
 ತಿಳಿಯದವನು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಪರಸ್ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದವನು,  
 ಆತ್ಮನಃ - ತನ್ನ, ಸುಖದುಃಖಯೋಃ - ಸುಖದುಃಖಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ,  
 ಆಯಂ - ಈತನು, ಅನೀಶಃ-ಅಪ್ರತಂತ್ರನು, ಈಶ್ವರ ಪ್ರೇರಿತಃ-ಈಶ್ವರನಿಂದ  
 ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ, ತ್ಸ್ಮಿನ್ನಂವಾ - ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ಕುರಿತು, ಗಚ್ಛೇತ್ - ಹೋಗು  
 ವನು, ಅಥವಾ ಶ್ವಭ್ರಮೇವವಾ-ನರಕ ಗಂಡಿಯ ನ್ನಾಗಲಿ ಕುರಿತು, ಗಚ್ಛೇತ್-  
 ಹೋಗುವನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪಾಭೀನವಾಗಿಯೇ ಸುಖದುಃಖಗಳ  
 ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ನರಕವನ್ನಾಗಲಿ ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವನು  
 ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. "ಅನೀಶೋಯಮಾತ್ಮನಃ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ  
 "ಅನೀಶಶ್ಚ ಭಾಜನಂ" ಎಂಬುದು ಪಾರಾಂತರವು.

(೪) "ಅಪ್ರಮೇಯಃ-ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದವನು, ಅನಿಯೋಜ್ಯಃ ತಾನು  
 ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವನಾಗಿ, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಂದಲೂ ನಿಯಮಿಸ  
 ಲ್ಪಡದವನು, ಯತ್ರಕಾಮಗಮಃ - ಎಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಉಂಟೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ  
 ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು, ವಶೀ - ಸರ್ವವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನು, ತನ್ನ  
 ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನು, ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿ ಲೋಕನಾಯಕನಾಗಿ  
 ದ್ದರೂ, ಭಗವಾ - ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನು, ಭೂತೈಃ -  
 ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿದ್ವರ್ಗದಿಂದಲೂ, ಹೇಗೆ, ಬಾಲಃ - ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನು, ಕ್ರೀಡನ  
 ಕೈಃ - ಆಟವ ಸಾಮಾನುಗಳಿಂದ, ನೋದತೇ - ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾನೋ,  
 ಹಾಗೆಯೇ, ನೋದತೇ - ಲೀಲಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾನೆ ಇಲ್ಲಿ  
 ಎಲ್ಲಾ ಚಿದಚಿದ್ವರ್ಗದೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿ ಆತ  
 ನಿಗೆ ಅಧೀನವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪ  
 ಟ್ಪಿತು." ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ

(೪) ಪಾರತ ಸಭಾ. ೪೦. ೭೮.

ಈಶ್ವರಗ ಇವನುಡೈಯ ಕರ್ಮನುಗುಣಮಾಗ ನಡತ್ತುಮ್ ಪಡಿಯೈ ಯುಮ್ ಶೊನ್ನವಿತ್ತನ್ನೈ. ಇಪ್ಪಾಟ್ಟುಕ್ಕುಮ್ ಇವ್ವಚನಜ್ಜಿ ಲುಕ್ಕುಮ್ ಇಪ್ಪಡಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಿಲ್ಲಾದ ಪೋದು ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರೋಧಮುಮ್

ಪಾರಕಂತ್ರಯೂ ವತ್ತು, ಈಶ್ವರಗ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಇವನುಡೈಯ - ಈ ಹೇತನನ, ಕರ್ಮನುಗುಣಮಾಗ - ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ, ನಡತ್ತುಮ್ ಪಡಿಯೈಯುಮ್ - ನಡೆಸುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ, ಶೊನ್ನವಿತ್ತನ್ನೈ-ಹೇಳಿದವು ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಎನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, ಎಂದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನ ಕರ್ತವ್ಯಾಂಶವೇ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೇನೂ ಬೋಧಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಇಪ್ಪಾಟ್ಟುಕ್ಕು - ಈ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ಎಂದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ಗಳ ಸಾಶುರಕ್ಕೂ, ಇವ್ವಚನಜ್ಜಿ ಲುಕ್ಕುಮ್ | - ಈ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಚನಗಳಿಗೂ, ಇಪ್ಪಡಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಿಲ್ಲಾದಪೋದು. ಈಗ ತಾವು ಉಪಸೇಶಿಸಿದ ಅಧಿಪ್ರಾಯವು ಅಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿರೋಧವೂ, ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧಮುಮ್ - ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲೇ ನೊದಲು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಆನೇಲೆ ಹೇಳಿದುದರ ವಿರೋಧವೂ, ವರುಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರೋಧ ಹೇಗೆಂದರೆ, "ಆತ್ಮಾನಂ ಮಯಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್", "ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಮಯಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧವೂ, (೧) "ಕರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ಪಾಲ್," (೨) "ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತು ವಿಹಿತ ಪ್ರತಿಸಿದ್ಧ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾಧಿಭೇ," (೩) "ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘುಣ್ಯೇನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್, ತಥಾಹಿ ದರ್ಶಯತಿ" ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಗಳ ವಿರೋಧವೂ "ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತಿ ವಿರೋಧವೂ, "ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಂ ಮಾಂ ಸುರೇಶೇಶಂ ದ್ವಯೇನ ಶರಣಂ ಗತಃ | ಮಲ್ಲೋಕ ಮಚಿರಾಲ್ಲಜ್ಞಾ ಮತ್ಪಾಯುಜ್ಯಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ||" "ಸಕ್ಕದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತನಾಸ್ತೀತಿ ಜ ಯಾಚತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ ||" ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾಣವ ಕ್ಯ ವಿರೋಧವೂ, ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧ ಹೇಗೆಂದರೆ:— ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ಗಳ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ಎಂಬ (ತಿರು. ೧೦ ೮ ೯) ಪಾಶುತಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಾವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳದ್ದರಿಂದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ "ಆಗಲಿಗಿಲ್ಲೇ" ಎಂಬ (೬. ೧೦. ೧೮) ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ "ಉನ್ನಡಿ

(೧) ಬ್ರ. ಸೂ. ೨೩.೩೩ (೨) ಬ್ರ. ಸೂ. ೨೩.೪೧ (೩) ಬ್ರ. ಸೂ. ೨.೧೩೪

ವರುಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯಜ್ಞಳದಿಯಾಗ  
ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕೆಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಪರಿಹಾರಮ್ ಶೋನೋಮ್

೨. ಅಥ ಸಂಬಂಧಮೂಲಕ ಶಙ್ಕಾ ಪರಿಹಿಯಂತೇ.

ಸಂಬಂಧ ನಿಶೇಷಮದಿಯಾಗ ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕೆತ್ತುಕ್ಕು ಪರಿಹಾ

ಕೀಳೆ ಮರ್ನ್ನು ಪುಗನ್ನೇನೇ ವೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಕಿಸಿದುದಕ್ಕೆ  
ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು

ಹೀಗೆ ಪ್ರಥಮ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದ ಖಂಡನವನ್ನು ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ ಹೇಳು  
ತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿ-ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ  
ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯಜ್ಞಳದಿಯಾಗ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮತ್ತು ಆತನ  
ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಸ ಕಾರುಣ್ಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕೆಜ್ಞಳುಕ್ಕು -  
ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಶಯಗಳಿಗೆ, ಪರಿಹಾರಮ್ ಶೋನೋಮ್ - ಪರಿಹಾರವನ್ನು  
ಹೇಳಿ ಈಗ ಮುಗಿಸಿದಾಯಿತು ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಉಂಟು,  
ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾ ಕರುಣಾಸಾಗರನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವು ಮಾಡುವ ಪ್ರಪ  
ದನವು ಅಜಾಗಳ ಸ್ತನವಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ  
ದ್ದಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು ; ಮತ್ತು ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಪ್ರಪದನ ಮಾಡಿದರೂ  
ರಕ್ಷಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ  
ತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

೨ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕವಾದ ಶಙ್ಕಾಗಳ ಪರಿಹಾರವು

ಮುಂದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಶೇಷಿಯಾಗಿ, ನಾವುಗಳು ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಧೂತರಾಗಿ  
ಣವುಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿನಾ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನ  
ಕ್ಕಲ್ಲವು, ಎಂಬ ಈ ಶೇಷೀಕೇಷ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು  
ಶಂಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಸಂಬಂಧ  
ನಿಶೇಷಮದಿಯಾಗ ವರುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮಗೆ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ ಸಂಬಂ  
ಧದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ, ಕಲಕ್ಕೆತ್ತುಕ್ಕು - ಶಂಕಾಗಳಿಗೆ, ಪರಿಹಾರಮ್  
ಶೋನೋಮ್ - ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಚೇತನನಿಗಿಲ್ಲಾ  
ತೇಷಿ ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು

ರಮಾ ಶೋಭಿಸಿದಳು. ಈಶ್ವರನ ಶೇಷಿಯಾಯಿರುಳ್ಳ, ನಾಮ (೧)  
 "ಗರ್ಭಭೂತಾಸ್ತಪೋಧನಾ" ಎನ್ನುವ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ ಸ್ತನಂಧಯಪ್ರಾಯ  
 ರಾ ಇರುಳ್ಳ, ತಾಯ್ ಮುಲೈ ಪಾಲಕ್ಕು ಆರ್ದನಾಯಳಾದಲ್ ಶೆಯ್ಯುವ  
 ಅಳವನ್ನಿಕ್ಕಿ, ಕೂಲಿ ಕೂಡುಪ್ಪಾರೈಪೋಲಿ, ಣಾಮ್ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಮ್  
 ಪೆಣ್ಣುಗೈಯುಮ್, ರಕ್ಷಿಕ್ಕವೇಣುಮೆನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯುಮ್, ವಿಶ್ವಸಿ  
 ಕೈಯುಮೆನ್ನಾರೊಲಿ, ಶೋಭಿಸಿದಳು ಇವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್ ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು  
 ಪೊರುನ್ನವೋ ವೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮುಖತ್ತಾಲಿ ಸಾಧ್ಯೋ  
 ಪಾಯ ಶರೀರತ್ತೈ ಯಳಿಪ್ಪಾರಾಗಳ್.

ಹೇಳುವೆವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಧಮತಃ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಪವಾದಿಸಿ ಅನಂತರ  
 ಅದನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಹೇಗೆಂದರೆ - ಈಶ್ವರನ ಶೇಷಿ  
 ಯಾಯಿರುಳ್ಳ - "ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು  
 ಶೇಷಿಯಾಗಿರಲಾಗಿ, ನಾಮ - ನಾವು, "ತಪೋಧನಾ - ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಧನವಾಗಿ  
 ಉಳ್ಳ ನಾವು, ಗರ್ಭಭೂತಾಃ-ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವವರು" ಎಂದು ಹೇಳಿ  
 ರುವ, ಕಣಕ್ಕಿಲೇ - ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ತನಂಧಯಪ್ರಾಯರಾಯಿರು  
 ಕೈ-ಸ್ತನೈವನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಎಳೆ ಮಕ್ಕಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರಲಾಗಿ, ತಾಯ್ ಮುಲೈ  
 ಪಾಲಕ್ಕು - ತಾಯಿಯು ಸ್ತನೈಕ್ಕೆ, ಆರ್ದನಾಯಳಾದಲ್ ಶೆಯ್ಯುವ ಅಳವ  
 ನ್ನಿಕ್ಕಿ - ದೀನನಾಗಿ ರೋಚನ ಮಾಡುವವರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕೂಲಿ ಕೂಡು  
 ಪ್ಪಾರ್ ಪೋಲಿ - ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕೂಡುವವರ ಹಾಗೆ, ನಾಮ - ನಾವು, ಆತ್ಮ  
 ಸಮರ್ಪಣಂ ಪೆಣ್ಣುಗೈಯುಮ್ - ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ,  
 ರಕ್ಷಿಕ್ಕವೇಣುಮೆನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯುಮ್ - ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಂದರೆ  
 ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸೋಣವೂ, ವಿಶ್ವಸಿಕ್ಕೈ  
 ಯುಮ್ - ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವೂ, ಎನ್ನಾರ್ ಪೋಲಿ -  
 ಎಂಬುವ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ, ಶೋಭಿಸಿದಳು - ಹೇಳುವ, ಇವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್ - ಹೀಗೆ  
 ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ, ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು ಪೊರುನ್ನವೋ - ಆತ್ಮಂತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ  
 ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವ ಈತನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸರಿಯೋ? ಎನ್ನು - ಎಂದು,  
 ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮುಖತ್ತಾಲಿ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಮುಖ್ಯ  
 ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶರೀರತ್ತೈ -

(೧) ರಾಮಾ. ಆರಣ್ಯ. ೧.೨೧.

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪದನವೂ ಒಂದು ಅವಯವವಾಗಿರುವ, ಅಂಶವಾಗಿರುವ ಭಾವವನ್ನು, ಅಳಿಪ್ಪಾರ್ಗಗಳ್ - ನಾರಮಾಡುವರು. ಸರ್ದೀಶ್ವರನು ಸರ್ವ ಶೇಷಿಯು, ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಇರುವುದು ಅವನಿಗಾಗಿಯೇ ನಾವುಗಳಾದರೋ ಅವನಿಗೆ ಸ್ತನಂಧಯಪ್ರಾಯರು ಎನೂ ತಿಳಿಯದ ಶಿಶುಪ್ರಾಯರು. ಅಂತವರುಗಳನ್ನು ತಾಯಿಯ ಹೇಗೆ ಮಗುವು ಅಳಲಿ, ಅಳದೇ ಇರಲಿ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ತನೈವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ದೀಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ತನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರನಾದ ಈ ಜೇತನನನ್ನು ಸ್ವತಃ ಕಾಪಾಡದೆ, ಇಂತಹ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ಶೇಷಭೂತನಾದವನು ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು, ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲೇಬೇಕು, ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲೇಬೇಕು, ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಎದುರು ನೋಡುವನೋ, ಈ ಜೇತನನ ಪರತಂತ್ರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ನಿರ್ಬಂಧವಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ತತ್ಪರ್ಯವು ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದ ಆರಣ್ಯಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ಋಷಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ —

“ನೈಸ್ತದಂಡಾ ವಯಂ ರಾರ್ಜ ಜಿತಕ್ರೋಧಾಃ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |

ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾ ಸ್ವಯಾಶಶ್ವದ್ಗರ್ಭಭೂತಾಸ್ತಪೋಧನಾಃ ||”

ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ. — ವಯಂ - ನಾವುಗಳು, ನೈಸ್ತದಂಡಾಃ - ಕಾಪಸರಾಗಿ ಮುನಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ದಂಡೋಪಾಯವು ನಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿವರು. ತಮೋಬಲದಿಂದ ಜಸ್ಮನ್ಮಾಡಿಬಿಡಬಾರದೋ ಎಂದರೆ, ಜಿತಕ್ರೋಧಾಃ-ಕ್ರೋಧವೂ ನಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವ ಶಾಂತಮನಸ್ಕರು ಕ್ರೋಧವುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ, “ಕಾಮಾತ್ಕ್ರೋಧೋ ಭಿಜಾಯತೇ” ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯ ಸಾರವಾಗಿ ಕಾಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೇ ಕ್ರೋಧ ಉಂಟಾದೀತು, ನಾವಾದರೋ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ - ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಜಯಿಸಿ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವರು ಹೀಗೆ ನಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರು, ದಂಡವನ್ನು ಸಯೋಗಿಸುವುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕರ್ತವ್ಯವೆನ್ನುವು ನಿನಾದರೋ ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶಾಸನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲ, ರಾಜನ್ಯಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಆದುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ರಾರ್ಜ ಎಂಬ ಸಂಬೋಧನೆಯು ಆದುದರಿಂದ, ತ್ವಯಾ ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾಃ ಶಶ್ವತ್ - ಸಗ್ವಲೋಕಶರಣನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯರು, ಅದೇನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ಎಂದರೆ, ಶಶ್ವತ್ ಗರ್ಭ

ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ ವಿಲಕ್ಕುವ್ವುಡಿ: - ಪರಮರ್ಷಿಗಳುಮ್ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಕಾರಾದಿಗಳುಮ್, ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಾದಿಗಳ್ಳಿತ್ತಾಜ್ಞ

ಭೂತಾಃ - ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನಗೆ ಶ್ರುತಂಧಯಪ್ರಾಯರು, ಅನನ್ಯಾರ್ಹ ಶೇಷರಾಗರುವುದರಿಂದಲೂ ಅನನ್ಯಾರ್ಹ ಶರಣರಾದುದರಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಣೀಯರು ಎಂಬ ಭಾವವು ಆದು ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದರೆ, ನಾವುಗಳು, ತಪೋಧನಾಃ - ಇಲ್ಲಿ ತಪಶ್ರಬ್ದವು, ಇವರುಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದವರಂದ, "ತಸ್ಮಾನ್ನಾಸಮೇಷಾಂ ತಪಸಾಮತಿರಿಕ್ತಮಾಹುಃ" ಪ್ರಪದನವು ಎಲ್ಲಾ ತಪಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದುದು ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಬಲದಿಂದ, ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಇಂತಹ ಪ್ರಪದನವನ್ನೇ ಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ನನ್ನ ದಾಸಭೂತರು ಆದುದರಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾಃ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯರು, ನೀನು ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು "ಗರ್ಭಭೂತಾಃ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ತನಗೆ ಸಾಧಕವೆಂದ ಹೇಳಿದುದು, ಆತನಿಗಿಂತೆ ಪ್ರತ್ಯುತಬಾಧಕವು, ಏಕೆಂದರೆ ನುಂದೆ ತಪೋಧನಾಃ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯಾಜಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾದನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಷ್ಟೇ - -ಚೇತನನು ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ಅಶಕ್ತನು. ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವದೂ, ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ಅಂತಹ ಮಹೋನ್ನತ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವವನ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸೋಣವೂ ಇವೆಲ್ಲಾ ಈ ಅಶಕ್ತನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವಶೇಷಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸನು, ಎಂಬ ದಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಇದನ್ನು "ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ ವಿಲಕ್ಕುವ್ವುಡಿ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ - ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು, ವಿಲಕ್ಕುವ್ವುಡಿ - ನಿರಾಕರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು, ಶೋಲ್ವುಗಿರೋಮ್ - ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಏನೆಂದರೆ ಎಂದು ಅಭ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ತೆಳಿವಿಕ್ಕುವ್ವುಡಿ- ತಿಳಿಸುವ ರೀತಿ ಎಂಬದಾಗಿ ಪಾರಾಂತರವು. ಪರಮರ್ಷಿಗಳುಮ್ - ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಋಷಿಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ ಪರಾಶರ ವ್ಯಾಸ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾದಿಗಳುಮ್ - ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರುಗಳೂ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅವರ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಗೆ ನೇರದವರೂ ಸಹ, ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ -

ಈಮ್ ಅನುಷ್ಠಿತ್ತು, ಇದುಕ್ಕು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳೈ ಮೂದಲಿಪ್ಪಿತ್ತು ಕೊಂಡು, ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೈಯುಮ್ ನಡತ್ತಿಪೋರುಗೈಯಾಲೀ ಶೇಷಿತ್ವಾದಿ ಸಂಬಂಧಮ್ ನಿತ್ಯಮೇಯಾಗಿಲುಮ್ ಕರ್ಮವಾಣಗಳಾನ ಜೀವರ್ಗಳ್ ವಿಷಯತ್ತಿಲ್, ಈಶ್ವರನೊರು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಿಶೇಷತ್ತೈ ಮುನ್ನಿಟ್ಟಿಲ್ಲದು ರಕ್ಷಿಯಾರ್ ಎನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಷ್ಕರ್ಕ್ಕು ಪರಿಗ್ರಹಿಕ್ಕವೇಣಾಮ್.

ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮನಿಷ್ಠೇಸಾದಿಗಳೈ - ಗೋಪ್ಯತ್ವವರದಿಂದ ಸೇರಿದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪರೂಪ ಭರಣ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು, ತಾಜ್ಞಿ ಈಮ್ - ತಾವೂ, ಅನುಷ್ಠಿತ್ತು - ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ, ಇದುಕ್ಕು - ಈ ಭರಣ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳೈ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಮೂದಲಿಪ್ಪಿತ್ತು ಕೊಂಡು- ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಉಪದೇಶಪರಂಪರೈಯುಮ್ - ತಾವು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಈ ಶಿಷ್ಯರೂ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ, ಹೀಗೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು, ನಡತ್ತಿಪೋರುಗೈಯಾಲೀ - ಮಾಡಿಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಶೇಷಿತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧವು ಎಂಬಲ್ಲರುವ ಆದಿಸದದಿಂದ, ಪಿತಾ ಪುತ್ರ ಸಂಬಂಧವೇ ಮೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನಿತ್ಯಮೇಯಾಗಿಲುಮ್-ನಿತ್ಯವಾದರೂ ಕೂಡ, ಕರ್ಮವಾಣಗಳಾನ - ಕರ್ಮಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದ, ಬೆವಾತ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈಶ್ವರ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಒರು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ತೈ - ಒಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷವನ್ನು, ಮುನ್ನಿಟ್ಟಿಲ್ಲದು - ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲದೆ, ರಕ್ಷಿಯಾರ್ - ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಷ್ಕರ್ಕ್ಕು - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಆಚಾರವುಳ್ಳವರು, ಪರಿಗ್ರಹಿಕ್ಕವೇಣಾಮ್ - ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಈ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಭರಣ್ಯಾಸ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ರಕ್ಷಿಸುವನೇ ಎನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೂ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ "ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ಯೇಷಾಂ ಸದಿಶತಿಯು ಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಲಳಲನೆಯ ಪುಟಿ ನೋಡಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ತಮಗೆ ಸಾಧನವೇನು? ಎಂದರೆ ಶುಂಭಾ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವೂರ್ವಕವಾದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು "ತಾವದಾರ್ತಿ ಸ್ತ ಥಾವಾಂ ಭಾ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಉಪಸಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಲಳಲನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಶ್ರೀ ವಾಕ್ಯನುಹರ್ಷಿಯು "ಸರ್ವೇಷು

ಶಾಸ್ತ್ರತೈ ಕೈವಿಟ್ಟಲ್, ಇಸ್ಸಂಬಂಧಮ್ ಶೋಲ್ಟುಗೈಕ್ಕು ಈಶ್ವರ

ಮೇವ ತೋಕಾನಾಂ ಪಿತಾಮಾತಾ ಚ ಮಾಧವಃ | ಗಚ್ಛಧ್ವಮೇನಂ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ\* (ಭಾರ. ಆರ. ೧೯೨. ೫೬) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಾರ್ಯಂದೇಯರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವರಮ ಹಿತೋಪದೇಶವು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದುದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲೂ “ನಿದಿತಸ್ಸಹಿಧರ್ಮಜ್ಞಶ್ಯರಣಾಗತವತ್ಸಲಃ | ತೇನ ನೈತ್ಯಶ್ರೀ ಭವತು ತೇ ಯದಿ ಜೀವಿತು ಮಿಚ್ಛಸಿ | ಪ್ರಸಾದಯಸ್ವತ್ವಂ ಚೈನಂ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲಂ | ಮಾಂ ಚಾಸ್ಮೈಪ್ರಯತೋಭೂತ್ಯಾ ನಿರಾತಯಿತು ಮರ್ಹಸಿ” ಇದರರ್ಥಕ್ಕೆ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪಠಾಂಬರಿಸಿ “ತಮೇವ ಶರಣಂಗಚ್ಛ” “ರಾಘವಂ ಶರಣಂಗತಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನೇಕ ಇವೆ ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಅವುಗಳು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. “ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾ ನಮೃತ ಇಹಭವತಿ”, ಎಂದು ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವು ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾನಾಪಿ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಾನಾ ನುಹಾಮತೇ | ಪ್ರಾಪ್ನೋಹಂ ನಾನ್ಯಥಾ ಪ್ರಾಪ್ನೋಮನುಕೈಚ್ಚರ್ಮ ಲಿಪ್ನುಭಿಃ” ಎಂಬೀ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾಗುತ್ತೆಂದೂ, ಇವೆರಡರಲ್ಲ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರಿಂದ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯನೇ ಏನೂ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಗವಂತನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಬಲ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಾವು ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ ಅವರೂ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗಿ ನಮ್ಮ ದರ್ಶನಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಾವೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೂ ಕೂಡ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಬಲವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯಾಪ್ತ ಪಕ್ಷವು ಎಂದಿಗೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಿರುಪಾಧಿಕಶೇಷಿಯಾಗಿಯೂ, ಈತನು ಶೇಷನಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧವು ನಿತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು ರಕ್ಷಿಸನು ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಶೇಷಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ಮೂಲಕ ಯುಕ್ತವಾದವನ್ನು ತಂದಿರು

ನೈಯಾಮ್ ಕಿಡೈಯಾದು.

ತ್ತೇವೆ ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂಬಂಧವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾದುದರಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಬೇಡವೆಂಬುವನಿಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲವು, ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಇಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಂಟು. ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಎಂದು ಮಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರತ್ರೈಕೈವಿಟ್ಟಿಲ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಡವೆಂದು ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ, ಇಸ್ಸಂಬಂಧಮ್ ಶೋಬ್ಬುಗೈಕ್ಕು - ಈ ಶೋಷಣೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ, ಈಶ್ವರನೈಯಾಮ್ ಕಿಡೈಯಾದು - ಈಶ್ವರನಿದ್ದಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಆಧವಾ ಅಂತವನಿಗೆ ಈಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲವು. "ಯತೋವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ" (ಶ್ರೀ ಭೃ ೧) ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವೇ ಇತಿತ್ಯಾ ರಣವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿದ್ದಾನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಮದರಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತತ್ (೧ ೧. ೩) ಎಂಬ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದೇ ಏನು ಅನ್ಯಥಾ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವುದರಿಂದ, ಯಾವಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತೋ ಆಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಯಿತು. ಹಾಗಾದ ನಂತರ ಶೇಷಶೇಷಭಾವ ತಾನೇ ಎಲ್ಲಿಯದು? ನಿಮ್ಮ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜನಾಪೇಕ್ಷಿತನಾಗಿಯೇ ಸರ್ವಶೇಷಮಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈ ಪರತಂತ್ರನಾದ ಚೇತನನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬುದು (೧) ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದುದು (೨) ಪೂರ್ವಜಾರ್ಥಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತವಾದುದು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯು ಇನ್ನೊಂದು ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಶೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ. — (೩೦೮-೯ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ) "ಚೇತನರುಡೈಯ ರಕ್ಷಣತ್ತಿಲ್, ಈಶ್ವರಫ ಸ್ರಾಪ್ತನುಮಾಯ್ ತಕ್ತನುಮಾಯ್, ತದಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಯೊಳಿಯ ಚೇತನರ್ ಅಸ್ರಾಪ್ತರುಮಾಯ್ ಅಶಕ್ತರುಮಾಯ್, ಇರುಕ್ಕೈಕ್ಕು ನಿಬಂಧನಮ್ — ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷತ್ವಮುಮ್, ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿಯಂತ್ಯತ್ವಮುಮ್, ಇವರುಡೈಯ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷತ್ವಮುಮ್ ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವಮುಮ್" ಎಂದು ಪಪಿಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಚೇತನರು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿ ತದಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅಶಕ್ತರು ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು

ಸೋಕ್ತಿ ವಿರೋಧಮ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷೇ ದರ್ಶಯತಿ, ತತ್ಪರಿಹಾರಃ.

ಆನ ಪಿನ್ನು ಸಂಬಂಧವ ದಿಯಾಗ ಈಶ್ವರ ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತನೆ ನ್ನುಮ್, ಶೇಷಭೂತನಾನ ವಿವ ತನ್ನೈ ರಕ್ಷಿತ್ತುಕೊಳ್ಳ ಪ್ರಾಪ್ತ ನನೈನ್ರು ಮ್, ಮುನ್ನು ಶೊನ್ನ ತವುಮ್, ರಕ್ಷ್ಯ ರಕ್ಷಕ ಭಾವತ್ತುಕ್ಕು ಲೋಕದೃಷ್ಟ ಮ್ಕು ಲೋಕದೃಷ್ಟಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ ಔಚಿತ್ಯಮ್ ಶೊನ್ನ ಪಡಿಯತ್ತ ನೈ ; ಇವ್ವಳವೇ ರಕ್ಷ್ಯಕ್ಕು ನಿರಪೇಕ್ಷ ಕಾರಣ ಮನು ಪಡಿಯನ್ರು. ಅಪ್ಪಡಿ

ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತನೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗಿ ಪರಿಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾಕ್ಯವಾಗ ಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಬೇಡವೆಂದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕ ಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ತಮ್ಮ ಉಕ್ತಿಗೇನೇ ವಿರೋಧವೆಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯಾಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆನ ಪಿನ್ನು - ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಅವಶ್ಯಕ ವೆಂದಾದ ನಂತರ, ಸಂಬಂಧವದಿಯಾಗ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಶೇಷಿಯಾಗಿ ನಾವು ಶೇಷರಾಗಿರುವದರ ಮೂಲಕ, ಈಶ್ವರ ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತನೆನ್ರು - ಈಶ್ವರನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತನೆಂದೂ, ಶೇಷಭೂತನಾದ, ಇವ - ಈ ಚೇತನನು, ರಕ್ಷಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳ ಪ್ರಾಪ್ತ ನನೈನ್ರುಮ್ - ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲವೆಂದೂ, ಮುನ್ನು- ಮೊದಲು ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಶೊನ್ನ ದವುಮ್-ಹೇಳಿದುದಾದರೂ, ರಕ್ಷ್ಯ ರಕ್ಷಕ ಭಾವತ್ತುಕ್ಕು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಕನು ನಾವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಆರ್ಹರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಆತನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ರಕ್ಷಿ ಸಲು ಶಕ್ತನು, ನಾವು ಆತನಿಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷರಾಗಿ ನಾವಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಲಶಕ್ತರಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಆತನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯರು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ, ಲೋಕದೃಷ್ಟಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲೇ - ನಾವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯರಿರುವ ನ್ಯಾಯ ಮೂಲಕ, ಔಚಿತ್ಯಮ್ ಶೊನ್ನ ಪಡಿಯತ್ತ ನೈ - ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ, ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಇವ್ವಳವೇ-ಈ ಶೇಷಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರವೇ, ರಕ್ಷ್ಯಕ್ಕು - ರಕ್ಷಣೆಗೆ, ನಿರಪೇಕ್ಷ ಕಾರಣಮನು ಪಡಿಯನ್ರು - ಅನು ಯಾವುದರ ಅವೇಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪ್ರಧಾನ

ಕ್ಕೊಳ್ಳಿಲ್ ಸರ್ವರುಮ್ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಾಗ ಪ್ರಸಂಗಿಕ್ಕುಮ್. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ತ್ರಾಲೇ ನಿಯಮಮ್ ಶೋಲ್ಲಿಲ್, ಮುನ್ ಶೋನ್ನಪಡಿಯೇ ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯಂಗಳ್ ಪ್ರಸಜ್ಜುಕ್ಕುಮ್.

ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದೇನೋ ಉಂಟು ಈ ಶೇಷ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ವೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಶಕ್ತನು, ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜೀವಾತ್ಮನು ಅಶಕ್ತನೆಂದೇನೋ ಹೇಳಿದುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಕು ಆತನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಈತನು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೂ ಎಂದೇನೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಿಯಾದವನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತನು, ಭೃತ್ಯನು ತಾನೇ ಅಶಕ್ತ ನಾಗಿ ಸ್ವಾವಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಸ್ವಾವಿಯಾದವನು ತನಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನೇ, ಭೃತ್ಯನಿಗೆ ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಶಕ್ತತಿಯಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನೇ, ಭೃತ್ಯನು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವನೇ? ಭೃತ್ಯನ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲವೇನೇ ರಕ್ಷಿಸಬಿಡುವನೇ? ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಈ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರವೇ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವರಿಂದಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಪ್ಪಡಿಕೊಳ್ಳಿಲ್ - ಹಾಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಎಂದರೆ ಈ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರವೇ ಇನ್ನು ಯಾವುದರ ಅಪೇ ಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಕಾರಣವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಸರ್ವರೂ, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ರಾಗ ಪ್ರಸಜ್ಜುಕ್ಕುಮ್ - ಅನಾದಿ ಕಾಲವಿಂದಲೂ ಸದಾ ಮುಕ್ತರಾಗಿಯೇ ಇರಬೇ ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ ಹಾಗಾಗಲೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತು ಯಾರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸ ಬೇಕೋ ಅವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಿಸುವನೇ; ಏನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳದ ದಾದರೆ ಆಗಲೂ ಬಾಧಕ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ತ್ರಾಲೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ, ನಿಯಮಮ್ ಶೋಲ್ಲಿಲ್ - ಯೋಗ್ಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದ ಇತರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದಿರುವುದು ಹೀಗೆ ನಿಯಮವನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾದರೆ, ಮುನ್ ಶೋನ್ನಪಡಿಯೇ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಸಜ್ಜುಕ್ಕುಮ್ - ಖ್ಯಾತವಾಗುವವು. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ ತನಗೆ ಅಧಿಮತವಾದಾಗ ಯಾರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೋ ಅವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು

ಯುಕ್ತಿನಾತ್ರತ್ತಾಲ್ ಇವ್ವರ್ದಜ್ಜಳ್ ಶೋಲ್ವುವಾರ್ಯು ಸಂಬಂಧಜ್ಜಾನಮೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮ್ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ್ ವೇಣ್ಣಾವನುಶೋಲ್ವವೋಣ್ಣಾದು; ಅಚಿದ್ವ್ಯಜ್ಜಳುಮ್. ಪಶುಮ್ಯುಗಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳುಮ್, ಸ್ತನಂಧಯರುಮ್, ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾರಹಿತಜ್ಜಳಾನಾರ್ಪೋಲೆ ಸಂಬಂಧಜ್ಜಾನರಹಿತಜ್ಜಳುಮಾಯಿರುಕ್ಕು, ಅವತ್ತೈ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಕ್ಕಾಣಾನಿನ್ನೋಮಿರಿ. ಅಪ್ಪಡ ಕಂಡೋ

ಇಲ್ಲವು, ಅದುದಂದ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗರೂಪ ದೋಷವನ್ನಾರೋಪಿಸಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆಗ ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯರೂಪ ದೋಷಗಳು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಈ ಶೇಷ ಶೇಷಸಂಬಂಧ ಜ್ಜಾನವೇ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತಂದಿರುವವರನ್ನು ಎಕಲ್ಪಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೀರಲ್ಲಾ ಇದೇನು (೧) ಯುಕ್ತಿಬಲದಿಂದಲೋ (೨) ಶಾಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದಲೋ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಪ್ರಥಮಕಲ್ಪವು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿದುದು, ಅದುದಂದ ಸಂಬಂಧವಾದರೂ, ಆಗಲೂ ದೋಷವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ.—ಯುಕ್ತಿ ನಾತ್ರತ್ತಾಲ್ - ಕೇವಲ ಯುಕ್ತಿ ಬಲದಿಂದಲೇ, ಇಲ್ಲಿ ನಾತ್ರತ್ತಾಲ್ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಬಲವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವ್ವರ್ದಜ್ಜಳ್ ಶೋಲ್ವುವಾರ್ಯು - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವರಿಗೆ, ಸಂಬಂಧಜ್ಜಾನವೇ ಅವಶ್ಯಕ, ಪ್ರಸದನವು ಅನಾವಶ್ಯಕವು ಎಂಬದಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವವರಿಗೆ, ಸಂಬಂಧ ಜ್ಜಾನವೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮ್ - ಶೇಷ ಶೇಷಸಂಬಂಧ ಜ್ಜಾನವೇ ಅವಶ್ಯಕವು, ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ್ - ಗೋಪ್ಯತ್ವವರಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಸಂಕರ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು, ವೇಣ್ಣಾವನು - ಬೇಡವೆಂಬದಾಗಿ, ಶೋಲ್ವವೋಣ್ಣಾದು - ನೀವು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ಎಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ: - ಅಚಿದ್ವ್ಯಜ್ಜಳೂ, ಪಶು, ಮ್ಯುಗ, ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳೂ, ಬಾಲರೂ ಸಹ, ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾ ರಹಿತಜ್ಜಳಾನಾರ್ಪೋಲೆ - ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಜಾನಶೂನ್ಯತೆಯುಳ್ಳವಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಸಂಬಂಧಜ್ಜಾನ ರಹಿತಜ್ಜಳುಮಾಯಿರುಕ್ಕು - ಶೇಷಭೂತವೆಂಬ ಜ್ಜಾನವಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವತ್ತೈ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಕ್ಕಾಣಾನಿನ್ನೋಮಿರಿ - ಅವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆವಷ್ಟೇ. ಹೀಗೆ ಈ ಅಚಿತ್ತು ಪಶು ಮ್ಯುಗ ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳೂ ಬಾಲರೂ

ಮಾಗಲುಮ್ ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಲತ್ರಾಲೇ ಇಜ್ಜಿ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನಮ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಮನ್ನಿಲ್, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಶೋನ್ಮ ಕಟ್ಟಿಳೆಯಿಲೇ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷಮ್ ಸ್ವೀಕರಿಕ್ಕ

ಸಹ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯವಾಗುವುವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಆಗಮೋತ್ಥ ಜ್ಞಾನವೇನು, ವಿವೇಕೋತ್ಥಜ್ಞಾನವೇನು ಇವುಗಳುಳ್ಳ ನಾವು "ಚಿತ್ತು ಪಶು ಮೃಗ ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಇರಬಹುದು, ಆಗ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನ ತಾನೇ ಏಕೆ ಎಂಬದಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಸು ಹಾಗಲ್ಲವು. ನಮಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವು ತನ್ಮೂಲಕ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವು ಎಂದು ಎರಡನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರಬೇಕು ಎಂದು ಆಗಲೂ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಅಪ್ಪದಿ ಕಣ್ಣೋಮಾಗಲುಮ್ - ಹಾಗೆ ಅಚಿದ್ವೈವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಶು ಮೃಗ ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದ, ಇಜ್ಜಿ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನಮ್ - ಶೇಷಿ ಶೇಷಸಂಬಂಧದ ಜ್ಞಾನವು, ಅಪೇಕ್ಷಿತಮನ್ನಿಲ್ - ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ:— ಸ್ವೋಜ್ಜೀವನೇ ಜ್ಞಾನಾದಿತೇ ಸ್ವಸತ್ತಾಯಾಂ ಸ್ಪೃಹಾಯಾದಿ | ಅತ್ಮದಾಸ್ಯಂ ಹರೇಸ್ಸಾನ್ಯಂ ಸ್ವಭಾವಂಚ ಸದಾ ಸ್ಮರ" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ದಾಸಭಾವವನ್ನೂ, ಹರಿಯ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನೂ, ಆತನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವಜ್ಞಿಯಿರುತ್ತದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಶೋನ್ಮ ಕಟ್ಟಿಳೆಯಿಲೇ - ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳಿದ ವಿಧ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷಮ್ - ಈ ಪ್ರಪದನರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವನ್ನು. ಸ್ವೀಕರಿಕ್ಕವೇಣುಮ್ - ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕ ಶೇಷಶೇಷಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯಕವಾದರೆ, ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧ್ಯಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವಾದರೆ, ಇದು ಮಾತ್ರ ಏಕೆಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವು? ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಅವಶ್ಯಕವು ಇನ್ನೊಂದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೋ? ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಪ್ರಪದನವೂ ಒಂದು ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಲ್ ಅನೆಯ ಪುಟಿ ನೋಡಿ "ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ವೇಣುಮ್ ತನ್ನೈ ಈಶ್ವರಫ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ನೋದು ಸಂಬಂಧಶ್ಲೋಡೆ  
 ಕೂಡ ವಿಲಕ್ಕಾಮೈಯೇ ವೇಣುವದೆನ್ನಿಲ್, ಅದುವುಮ್ ಅನುಪಪ  
 ನ್ನಮ್; ಸುಷುಪ್ತಾದ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಲೇ ಎಲ್ಲಾರ್ಕುಮ್ ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡು  
 ಕ್ಕ ಪ್ರಸಜ್ಜಿಕ್ಕೈಯಾಲೆ. ತರ್ಫ ವಿಲಕ್ಕುಗೈಕ್ಕು ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಅವ

ಶೇಷಶೇಷಿ ಜ್ಞಾನವು ಶಾಶ್ವತಮುಖೇನ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೆ, ಜರನ್ಯಾಸರೂಪ  
 ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೂ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಹೇಗೆ ಅನುವಶ್ಯಕವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕೇಳ  
 ದುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಈ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದೇ  
 ನೆಂದರೆ, ಬರೀ ಶೇಷಶೇಷಿ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಾವು  
 ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವು, ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆಯೋಗ್ಯನೆಂದು ನಿರಾ  
 ಕರಣೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವುದೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವೆವು. ಆಗ ಸರ್ವ  
 ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತಂದರೆ ಅದೂ  
 ಕೂಡ ಅಸಂಗತವಾದುದೇ, ಏಕೆಂದರೆ ಆಗಲೂ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗವು ತಪ್ಪಿ  
 ದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ತೀರಿಸ ತ್ತಾರೆ:— ತನ್ನೈ, ಈಶ್ವರಫ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ನೋದು -  
 ತನ್ನನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವಾಗ, ಸಂಬಂಧಶ್ಲೋಡೆ ಕೂಡ - ಈ ಶೇಷ  
 ಶೇಷೀ ಸಂಬಂಧ ಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ, ವಿಲಕ್ಕಾಮೈಯೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮನ್ನು  
 ತಿರಸ್ಕರಿಸದೇ ಇರೋಣವೇ, ವೇಣುವದೆನ್ನಿಲ್ - ಬೇಕಾದುದು ಎಂದರೆ,  
 ಅದುವುಮ್ - ಆ ಆಧಿಪ್ರಾಯವು, ಅನುಪಪನ್ನಮ್ - ಯುಕ್ತವಾದುದಲ್ಲವು,  
 ಅಸಂಗತವೆಂಬ ಭಾವವು ಕಾರಣವೆನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಸುಷುಪ್ತಾದ್ಯ  
 ವಸ್ಥೆಗಳಿಲೇ - ಸುಷುಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ  
 ದೇಹಾವಸಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿರೂಪ ಅವಸ್ಥೆಯು  
 ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲಾರ್ಕ್ಕುಮ್ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡುಕ್ಕು  
 ಪ್ರಸಜ್ಜಿಕ್ಕೈಯಾಲೆ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮೋಕ್ಷ ಕೊಡಬೇಕಾಗ ಬರುವುದರಿಂದ  
 ಅನುಪಪನ್ನವು ಏಕೆಂದರೆ ಸಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಣವಿಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮ  
 ಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಶೇಷ ಶೇಷಿ ಸಂಬಂಧವೂ ಇದೆ; ಆದುದರಿಂದ  
 ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ದೋಷವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವು.

ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಧಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ ನಿರ್ವಾಹವನ್ನು  
 ತರುತ್ತಾನೆ ಹೇಗೆಂದರೆ:— ಕರ್ಮಪರಿಸಾಕದಿಂದಲೋ ಆಧವಾ ಸ್ವಪ್ನಾದ್ಯವಸ್ಥೆ  
 ಯಲ್ಲದೆ ಜಾಗರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಗೋ ಹೇಗೆಗೋ ಅಂತೂ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು

ಸ್ವೈಯಿಲೇ ವಿಲಕ್ಷ್ಯದೊಳಿಯನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮೆನ್ನವು ನೊಣ್ಣಾದು; ವಿಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ ಅಚಿತ್ತೈಯುಮ್ ವಿಲಕ್ಷಿರ ಪಶ್ವಾದಿಗಳೈಯುಮ್ ಪುತ್ರಾದಿಗಳೈಯುಮ್ ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಕಾಣ್ಕೈಯಾಲ್.

ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ; ಅಂತವನನ್ನು ಕೂಡ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವುದೇ ಈಗ ನಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆಂದು ಹೇಳುವವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.— ಏಕೆಂದರೆ, ವಿಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ - ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ಅಚಿತ್ತನ್ನೂ, ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಪಶುವೇ ಮೊವಲಾದವುಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಕಾಣ್ಕೈಯಾಲೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರೋಣದರಿಂದ, ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಿಬಿಡುವ ದೆಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿರುತ್ತಾನೆ; ಇದೇ ಬೇಕಾದುದೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಳಿದನು. ಅಂತಹ ದೆಶೆಯಿಲ್ಲವೇ ಇರುವ ಅಚಿತ್ತುಗಳೂ, ಅಂತಹ ದೆಶೆಯಿರುವವೂ ಸಹ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು,

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆಗಲಿ ಕೆಲವು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಮ್ಮಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ “ಯೇನಾಥವಂ ಶೋಹಿ” ಎಂಬ ಭಾರತ ವನಪರ್ವದ ವಚನವು, ಈ ಚೇತನನ ವ್ಯಾಪಾರವು ನಾಧನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ನಂಬಿರುವವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಅಸಕ್ಕೇನುತ್ತರವು ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆ ಶ್ಲೋಕದಭಿಪ್ರಾಯವು ಪುನಃಪ್ರಯತ್ನವೇನೂ ಬೇಡ ಎಂಬುದಲ್ಲವು, ಅದರ ಸರಿಯಾದಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಯೇ - ಯಾಸ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳು, ಲೋಕೇ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ನಾಥವಂತಃ - ಶಕ್ತರಾದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರೋ, ತೇ - ಅವರು, ಅತ್ಮಕರ್ಮಣಃ - ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು, ನ ಸಮಾರಭಂತೇ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —ತೇಷಾಂ - ಅಂತವರುಗಳಿಗೆ, ಕಾರ್ಯೇಷು - ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಥಾಃ - ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಭವಂತಿಹಿ - ಶಕ್ತರಾದವರು ಆಗುವರು, ನಿರ್ವಾಹ ಮಾಡುವರಾಗುವರು, ಹೇಗೆಂದರೆ.—ಹೇರಾಮು - ಓ ಬಲರಾಮನೇ ಕೇಳು ಎಂದು ಸಾತ್ಯಕಿಯು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಯಯಾತೇಃ - ಯಯಾತಿಗೆ, ಶೈಬ್ಯಾದಯಃ - ಶೈಬ್ಯನೇ ನೊಡ

ಅನಪಿನ್ನು (೧) "ಯೇ ನಾಥ ವಂತೋಹಿ ಭವನ್ತಿ ಲೋಕೇ ತೇ ನಾತ್ಮ ಕರ್ಮಣಿ ಸಮಾರಭಂತೇ | ತೇಷಾಂ ಹಿ ಕಾರ್ಯೇಷು ಭವಂತಿ ನಾಥಾ ಕೈಪಾಪ್ಯದಯೋ ರಾಮ ಯಥಾ ಯಯಾತೇಃ || "

ಲ.ದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ದೊಡ್ಡರು ಹೇಗೆ ನಾಥರಾಗಿ ಆ ಯಯಾತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭವವು ಇಲ್ಲಿ ಯಯಾತಿಯು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಆತನ ನಾಥರ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಜನ ದೊಡ್ಡರುಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಸ್ವರ್ಗಗೂವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೋ ಹಾಗೆ ಯೇ ನಾವೂ ಸಹ ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀಯೇಶತಿಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನದ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಯಿಲ್ಲದೇನೇ ಹೊಂದುವೆಂಬ ಪೂರ್ವಸನ್ನಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಪ್ರಕರಣವೇ ನೆಂದರೆ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳು ವನವಾಸದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ತೆರಳಿ ಆಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಸಾತ್ಯಕಿ ವೊದಲಾದವರನ್ನು ಕಂಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂರಿತು ಅಧರ್ಮಿಯಾದ ದುರೋಧನನಿಗೆ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ, ತುಂಬಾ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ "ಹೃತಸ್ವರಾಜ್ಯಾಯತನಾರ್ಥಭಾರ್ಯಾಃ" ಆವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ, ಮನೆ ಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಪರಿತಾಪ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಸಾತ್ಯಕಿಯು ಬಲರಾಮರನ್ನು ಕೂರಿತು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭವು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಕ್ಲೇಶಾನುಭವವಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರಿದರೂ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ನಾಥನಾಗಿ ಉಳ್ಳವ ರಾದುದರಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳಿಗೆ ಏನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲವು, ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯೋಕ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾಥರನ್ನು ಹೊಂದಿರು ವವರು ತಾವೇ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ನಾಥನನ್ನು ಪುರಸ್ಕ ರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರೇ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವರು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ನಾತ್ಮಕರ್ಮಣಿ ಸಮಾರಭಂತೇ-ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಆರಂಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ಕಾರ್ಯೇಷು- ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಭವಂತಿಹಿ ನಾಥಾಃ - ನಾಥರಾದವರು ಸಾಧಕರಾಗುವರು ಎಂಬ ಭವವು. ಆವರುಗಳು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡು ವರು, ನಾಥರೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವರು ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ತೇಷಾಂಹಿ ಕಾರ್ಯೇ ಷು ಭವನ್ತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೇಷು ಯಾರ ಕೆಲಸಗಳು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹ

ನಿಗಮನೇ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಹ

ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನಾಗ ಮೂಲಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಲೆ ಶಿಕ್ಷಿತನಾನ ಇವನ್ತಾನೇ

ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಅಶಕ್ತರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಎರಡನೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಆ ಆಶ್ಚರ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಏನೂ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಯಥಾವಿಧಿ ಮಾರ್ಗತತ್ಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಅವಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲವು. ಕರ್ಮವು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ ಈ ಚೇತನನು ಮೊದಲೋ, ಕರ್ಮವು ಮೊದಲೋ, ಎಂಥ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಬೀಜಾಂಕುರ ನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಚೇತನನೂ ತನ ಕರ್ಮಾದಿಗಳೂ ಅನಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಸುಕೃತಮೂಲಕ ಇಂತಹ "ಏಷ ಏವ ಸಾಧುಕರ್ಮಕಾರಯತಿ" ಉತ್ತಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ನಿರಂತರಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು ಇವೆಲ್ಲಾ ಬಹು ಋಣಾತರವಾಗಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪವಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ೧೦೦—೧೯೫ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. "ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ತಥಾ ಕರ್ಮ" ಎಂಬ ಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕವಲ್ಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ ಈತನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಸಹ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪವಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅಶಕ್ತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ನಂತರ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಕನಾಗಬೇಕೆಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಹೌದು, ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷಕನಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು ; ಹಾಗೆಯೇ ಮೂಲಮಂತ್ರಾದಿಗಳು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತಿಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. —

ಕೂನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಭಿಯುಕ್ತರಭಿಪ್ರಾಯವೂ ತಸ್ಮೈಪ್ರಾಯವೂ ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ, ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :- ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನಾಗ - ಸರ್ವರಿಗೂ ರಕ್ಷಕನೆಂದು, ಮೂಲಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಲೇ - ಅಪ್ರಾಕ್ಷರ, ಆದಿ ಪದದಿಂದ ದ್ವಯ ಚರವಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ, ಶಿಕ್ಷಿತನಾನ - ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಇವಳ - ಈ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ, ತಾನೇ - ತಾನಾಗಿಯೇ, ನಮ್ಮ

ನಮ್ಮ ಒರು ಉಪಾಯತ್ತಿಲೆ ವ್ಯಾಪರಿಪ್ಪಿತ್ತು, ಅನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಯ್ ರಕ್ಷಿಕೆರಾನೆನ್ನಿರುಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್.

ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವರೇಷಂ ಸ್ವವಶಂ ಸ್ವಭರತ್ತೇನ ನಿರ್ಮರಮ್ |

ಸ್ವದತ್ತ ಸ್ವಧಿಯಾ ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ನಸ್ಯತಿ ಮಾಂ ಸ್ವಯಮ್ ||೨೨||

ಅಲ್ಪಸುಕೃತವನ್ನೆಸಗದ ನಮ್ಮನ್ನು, ಒರು ಉಪಾಯತ್ತಿಲೆ - ಒಂದು ಉಪಾಯ ದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಪರಿಪ್ಪಿತ್ತು - ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಅನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲೆ- ಆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಯ್ - ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮುಖನಾಗಿ, ರಕ್ಷಿಕೆರಾಣಿ-ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಎನ್ನಿರುಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್- ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದು ಉಚಿತವು. ಸರ್ವರಕ್ಷಕನು ಈಶ್ವರನು ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವು, ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅವ ರಕ್ಷಣಿ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಲೂ, ನಾರಾಯಣ ರಬ್ಬದ ಅವ ನವದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಯವ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ, ಚರಮಶ್ಲೋಕದ "ಅಹಂ ನೋಕ್ಷೆಯಿಷ್ಯಾಮಿ" ಎಂಬ ಪದಗಳಲ್ಲೂ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವು ಇಂತಹ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು ಇವೀಗ ಶಾಸ್ತ್ರವಂತವಾದ ನಿರ್ದುಷ್ಟ ವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿ ಯಾವ ದೋಷಗಳಿಗೂ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಭರನ್ಯಾಸ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ ವಿಶವ ವಾಗಿಯೂ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ನ್ಯಾಸ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಅಕ್ಷನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ - ಸರ್ವ ವಿಧ ಶಂಕಾಗಳಿಗೂ ಸಮಾ ಧಾನ ಹೇಳಿ, ಭರನ್ಯಾಸ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಮಮತೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವನಿ ಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ಮರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶ್ಲೋಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಸ್ವಾಮಿ - ನಾವು ನೊದಲುಗೊಂಡು ಸರ್ವ ತಿಡಚಿತ್ತುಗಳೂ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಂ ಆಗಿ, ಆತನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಗಿರು ವುದರಿಂದ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಸ್ವವಶಂ - ತನಗೆ ಅಧೀನನಾದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು. ಸ್ವದತ್ತ ಸ್ವಧಿಯಾ - "ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಂತಂ ಯೇನಮಾ ಮುಪಯಾಂತಿತೇ" (ne. ೧೦.೧೦) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ

**ಅತಃ ದೋಷಸತ್ತಕ ವಿವರ್ಮಿತ ಭರನ್ಯಾಸಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಮ್**

ಇದು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ದಶೈಯಿಲ್ ಖ್ಯಾತಿ ಲಾಭ ಪೂಜಾ ಫಲ

ತನ್ನಿಂದಲೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಸ್ವಾರ್ಥ-ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಸ್ವಸ್ಥಿತ್ವ - ತನ್ನಲ್ಲಿ, ಸ್ವಯಂ - ತಾನಾಗಿಯೇ, ಸ್ವಭರತ್ವೇನು - ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನೆಂಬ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ, ನಿರ್ಭರಂ - ರಕ್ಷಾಭರದ ಯೋಜನೆಯಿಲ್ಲದಿರೋಣ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ನೈಸೃತಿಕ - ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ ಈ ಭರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಿಾ ಸ್ವಶೇಷಂ ಎಂಬುದರಿಂದ, ಸ್ವರೂಪ ಸಮರ್ಪಣವೂ, ಸ್ವಭರತ್ವೇನು ನಿರ್ಭರಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣವೂ, ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಫಲಸಮರ್ಪಣವೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಸ್ಥಿತ್ವಸ್ವೈತ್ಯತಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಮತಾ ತ್ಯಾಗವೂ, ನಿರ್ಭರಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ರಕ್ಷಾಭರದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧ ಎಲ್ಲವೆಂಬುದೂ, ಸ್ವಶೇಷಂ ಸ್ವನಶಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ ದೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ವದತ್ತ ಸ್ವಧಿಯಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಮಮತಾತ್ಯಾಗವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ:—“ಮಾ ಮೋಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ” ಎಂಬ ಚರಣಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಮೋಕಂ ಎಂದು ಏಕಶಬ್ದವಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಏಕಮೋವ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ, ಶಿಷ್ಯತ್ವ ನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ನಂಬತಕ್ಕದ್ದೇ ಎನಿಸಿ, ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು, ಆದುದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವ ನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಮಾಮೋಕಂ ಎಂಬುದು ಏರೊಡ್ಡವಾಗುತ್ತದೆ, ಮ.ಮುಕ್ತುವು ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಇದೂ ಉಪಾಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುವನು, ಇದೂ ವಿರೋಧವು; ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವ ಉಂಟಾದರೆ ಸರ್ವೋತ್ತರನೇ ಕರ್ತಾ ತಾನಲ್ಲವೆಂಬ ಪರಿಜ್ಞಾನ ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು ; ತಾನು ಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರನು ತನಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ಶಂಕಾಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು

ಸಂಗ ಕರ್ತೃತ್ವೋಪಾಯತ್ಪಜ್ಞಾಳಾಗಿರ ತು (ತೂ) ರಾಲತ್ತ ಭಗವದನು ಸಂಧಾನ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳೆ.

ಆದುದರಿಂದ ದೋಷಸಪ್ತಕಗಳಿಲ್ಲದ ಭರನ್ಯಾಸದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು.

ಇದು - ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು, ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ದಶೈಯಿಲ್ - ಭರಸಮರ್ಪಣೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಖ್ಯಾತಿ - ತಾನು ತುಂಬಾ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನೆಂಬ ಯಶಸ್ಸು, ಲಾಭ - ಶನಗೆ ತುಂಬಾ ಲಾಭ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಗರ್ವವು, ಪೂಜಾ - ಪ್ರಸನ್ನನಾದುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸನ್ಮಾನವು ದೊರಕುತ್ತದೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯು, ಫಲ - ಸರ್ದೇಶ್ವರಾಭಿಮಾನ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಗರ್ವವು, ಸಂಗ - ಈ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವು, ಕರ್ತೃತ್ವ - ತಾನೇ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಆನುಷ್ಠಿಸಿದನೆಂಬ ಭಾವವು, ಉಪಾಯತ್ಪ - ಈ ಭರನ್ಯಾಸವ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷವು ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವು, ಹೀಗೆ, ತುರಂತ - ಇಂತಹ ದೋಷಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಹಾಗೆ, ಭಗವದನು ಸಂಧಾನ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳೆ - ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಈ ಆತ್ಮವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಭಗವಾನುಸಂಧಾನದ ನಿಬಂಧನೆಯು, ಕಟ್ಟಿಳ್ಳೆ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿ ನಿಗಮನ ಮಾಡಿದರು ಎಂದರೆ, ವಿಧಿವಾಕ್ಯಬಲದಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಸುವನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ. ಅವನಿಗೇ ಇವನು ಪರತಂತ್ರನು, ಇದನ್ನು ಮಾಡಲು ಈತನ ಅಲ್ಪ ಸುಕೃತ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ಕೂಡುವನೂ ಅವನೇ, ಈತನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವು ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಈ ಏಳುವಿಧವಾದಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಎಂದು ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾದರೆ, ಈತನಿಗೆ ಖ್ಯಾತಿಯಾಗಲಿ, ಲಾಭವಾಗಲಿ, ಪೂಜೆಗಾಗಲಿ, ಫಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಮಾಡಿಸುವಾಗ, ಇವನಿಗೆ ಸಂಗವಾಗಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಅಜೇತನವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವು ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಟ್ಟೀತು? ಈ ವ್ಯಾಜಮೂಲಕ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ಪ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲವು

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ತಾಯ್ ಮುಲ್ಯಸ್ವಾಲ್ ಪೋಲೀ ನರುಗಿರ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದತ್ತುಕ್ಕು ಸ್ತನಂಧಯನುಡೈಯ ಮುಲ್ಯ ಯುಣ್ಗಿರ ವ್ಯಾಪಾರ ವೋಲೆ ಇವನುಡೈಯ ಅಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ್. ಇತ್ತಾಲ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು ಕೊತ್ತೈವಾರಾದು.

ಹಿಂದಿನ ಕಾಯಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ನೃಸ್ಯತಿ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ಭರ ನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದಲ್ಲವೇ, ಸರ್ವ ಕರ್ತೃತ್ವವೂ ಭಗವಂತನದೇವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹ.ಗಾಡರೆ ತಾಯಿಯು ತಾನೇ ಮಗುವಿಗೆ ಶ್ರುತ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ಕಾಪಾ ಡುವನು, ಈ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದ ಭರನ್ಯಾಸಾ ಸಿಕ್ಷೆಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ? ಸ್ವಯಂ ನೃಸ್ಯತಿ ಎಂಬ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಯಂ ರಕ್ಷತಿ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಕೂಡದು ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಭರನ್ಯಾಸವು ಆವಶ್ಯಕವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ತಾಯಿಯೇನೋ ಉಂಬಾ ಕ್ಷಯವೆಂದಲೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಕಂಕಣಬದ್ಧಳಾಗಿರ ಬಹುದು. ಮಗುವು ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯ ಬೇಕಷ್ಟೆ ಕಡಿರಲ್ಲವೇ ಅದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಧಿಸಿಡಿತವಾಗ ಕೂಡುವೆನೇ ಇದ್ದರೆ ತಾಯಿಯು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹಾಲಿದ್ದರೇನು ಫಲ ? ತಾಯಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮಗುವಿಗೆ ಕೂಡುವ ವ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಹೇಗೆ ಆವಶ್ಯಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಆವಶ್ಯಕವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂಚಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಆ ಕಾರಣವಿಂದ, ಎಂದರೆ ಭರನ್ಯಾಸರೂಪ ವ್ಯಾಜವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಅನುಷ್ಠಾನವೂ ಆವಶ್ಯಕವೆಂದಾದುದರಿಂದ, ತಾಯ್ ಮುಲ್ಯ ಸ್ವಾಲ್ ಪೋಲೀ ನರುಗಿರ - ತಾಯಿಯು ಸ್ವನ್ಯದ ಹಾಗೆ ಬರುವ, ಈಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದತ್ತುಕ್ಕು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ, ಸ್ತನಂಧಯನುಡೈಯ - ಮಗುವಿನ, ಮುಲ್ಯಯುಣ್ಗಿರ ವ್ಯಾಪಾರವೋಲೆ - ಶ್ರುತ್ಯವಾನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಹಾಗೆ, ಇವನುಡೈಯ ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ, ಅಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ್ - ಗೋಪ್ಯತ್ವವರಣವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ; ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳದುದ ರಿಂದ, ಇತರ ಪ ಸತ್ತಿಯ ಅಂಗಗಳು ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಕ್ಷೇಪವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ತಾಯಿಯು ಸ್ವನ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೂ, ಅದನ್ನು ಶಿಶುವು ಪಾನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ವ

ಅಥ ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಶಙ್ಕಾ ನಿರಸ್ಯಂತೇ

ಇಪ್ಪಡಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್ ಸಿದ್ಧಮಾನ ಗುಣವಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧ

ಶೃಕವಾದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಸ್ತನ್ಯಪಾನವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ತಾಯಿಯು ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವುದು ನಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದೆ, ಹಾಗೆ ದೇವನ ವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲವೋ; ಮಾತೃವಿಹೋವಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯೋದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈತನ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ನಿವರ್ತಿಸುವನೆಂಬ ಧಾವನು ಇತ್ತಾಲ್ - ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ, ಕೊತ್ತಿವಾರಾದು - ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವ ಕಾರುಣ್ಯ ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವಾದಿಗಳ ಹಾನಿರೂಪನೋಪನು ಬರುವುದಿಲ್ಲವು ಮತ್ತೇನೆಂದರೋ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಎಸರೂನೋಡುವುದು ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗಾದಿ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವಸಂಕಲ್ಪಿಸಿವವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಏಕ-ಡಿ ಸಿರುವುದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಎಂಬ ದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು

ಈಗ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು — (೧) ಗುಣಸಂಬಂಧವಾದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು; ಸ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ನಿರ್ಹೇತುಕ ಕಾರುಣ್ಯ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದುದು, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವ ಕರುಣಾಸಾಗರನು ತಾನೇ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬುದು, ಇದು ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು (೨) ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದುದು; ಶೇಷಿಯಾದವನು ತಾನೇ ಶೇಷನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬುದು, ಇದೂ ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಮುಂದೆ ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಶಙ್ಕಾದಿಗಳು ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳ ತಕ್ಕದ್ದು ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಸಂಗತಿ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ — ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದತ್ತಿಲ್ ಸಿದ್ಧಮಾನ - ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ, ಗುಣವಿಶೇಷ - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ವಿಶೇಷಜ್ಞಃ ಅಡಿಯಾಗ ಪ್ಪಿರಕ್ಕುಮ್ ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಃ ಪರಿಹಾರಮ್ ಉದಾಹರಿತ್ತೋನಮ್; ಇನಿ, (೧) ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಸ್ವರೂಪಿದ್ಧಾನ್ತೇ ವೇದಾಂತೇಷು ಚ ಗೀಯ ತೇ” ಎಜ್ಜಂ ರಪದಿಯೇ, ಸಪತ್ನೀಕನಾಯ್ ಕೊಣ್ಣು ಸರ್ರೃಪಕ್ಷಣ ಯಜ್ಞ ದೀಕ್ಷಿತನಾನ ಸರ್ರೇಶ್ವರನುಕ್ಕು ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈಬ್ಬತ್ತಿಲಿ ಶೋಲ್ಲುಗಿರ ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧತ್ತಿಲೇ ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಃ ಡಿಜ್ಞಾತ್ರತ್ತಾಲಿ ಪರಿಹಾರಮ್ ಕಾಟ್ಟುಗಿರೋಮ್.

ಕಾರುಣ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷ - ಶೇಷಿ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧಗಳ, ಅಡಿಯಾಗ - ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪಿರಕ್ಕುಮ್ - ಹುಟ್ಟುವ, ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಃ - ಶಂಕಾಗಳಿಗೆ, ಪರಿಹಾರವನ್ನು, ಉದಾಹರಿತ್ತೋನಮ್ - ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ, ಹೇಳಿದವು ಇನಿ ಮುಂದೆ, “ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಹ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಎಜ್ಜಂ ರಪದಿಯೇ - ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಪತ್ನೀಕನಾಯ್ ಕೊಂಡು - ಸರ್ರೇಶ್ವರನ ಸಕಲ ದಿವ್ಯ ಜೇಷ್ಠತೆ ಲೀಲಾಗಳಲ್ಲೂ ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾಗಿಯೇ, ಸರ್ರೃಪಕ್ಷಕ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತನಾನ - ಸರ್ರರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಒಂದು ಮಹಾಯಜ್ಞವು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ದಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿರುವ, ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈಬ್ಬತ್ತಿಲಿ ಶೋಲ್ಲುಗಿರ - ಶೀಮತ್ ಎಂಬ ದ್ವಯದ ಅಧಿಪದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪತ್ನೀಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ವರುಮ್ - ತೋರಿಬರುವ, ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಃ - ಶಂಕಾಗಳಿಗೆ, ದಿಜ್ಞಾತ್ರತ್ತಾಲಿ - ಅದರ ಪರಿಹಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಅತಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ, ಪರಿಹಾರಮ್ ಕಾಟ್ಟುಗಿರೋಮ್ - ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಂತ್ರ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ. - ಹೃಷೀಕೇಶಃ - “ಹೃಷೀಕಾಣೇನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ಯಾಹುಃ ತೇಷಾಮಿಶೋ ಯತೋಭಿರ್ವಾ | ಹೃಷೀಕೇಶಸ್ತತೋವಿಷ್ಣುಷ್ಯಾತೋ ದೇವೇಷು ಕೇಶವಃ ||” ಎಂದು ಹರಿವಂಶದೊಳಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ದೇವ್ಯಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠಾಸಕ್ತಳಾದ, ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ - ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ, ಅಥವಾ “ಕರುಣಾಮಿವರೂಪಿಣೀಂ” (ದಯಾ) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾರುಣ್ಯವೇ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿದ ಹಾಗಿರುವ, ಕಾರುಣ್ಯವೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಉಳ್ಳ

(೧) ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಂತ್ರ ಅ. ೧೪.

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೆ, ರಕ್ಷಕಃ - ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಯೇ ರಕ್ಷಕರೆಂದು, ಸರ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ - ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧಾಂತವಲ್ಲೂ, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರಾಂತರ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಆಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ನಂಬದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ವೇದಾಂತೇಪಿಚೆ - ವೇದಾಂತದಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಗೀಯತೇ - ಗಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಸ್ಪಷ್ಟಿಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕವ ಮುಖ್ಯಭವ್ಯಾಯವನ್ನು "ಸಪತ್ನೀಕನಾಯಕೋಣ್ಣು ಸರ್ವರಕ್ಷಣಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ" ಎಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳು, ಚೇತನರಿಗೆ ಉಪಾಯೋಪೇಯವಾಗಿರೋಣ, ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯುಚ್ಛೇಷಿತಗಳು, ಮೋಕ್ಷಪದ್ಧತಿಯ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿಯೇ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಾಯಕನಾಗಿಯೇ ನಡೆಸುತ್ತಾನಾದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿಯೇ ಚೇತನರಿಗೆ ಉಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನು ಎಂಬುದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವು ಇದನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ, ಭಕ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದೆಂಬುದು ಒಂದು ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯು, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನು ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಪತ್ನೀಕನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೇ ವಿನಾ, ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು ಅಪತ್ನೀಕನು ರಕ್ಷಾರೂಪ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಕೂಡದೆಯೇ ?

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿರುವವನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸಹ ರಕ್ಷಕಳು ಎಂದು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ ? ಸುಮ್ಮನೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲರಕೂಡದೆ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ದೇವೀಕೇಶನು ರಕ್ಷಕನೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ, ಹೃಷೀಕೇಶನುಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಶೇಷಣವೂ ಇಲ್ಲವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ರಕ್ಷಕಳು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ವಿವಾದ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ದಿವ್ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದ ದೇವ್ಯಾ - ಜಗತ್ತಿನ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. "ಸ ಏಕಾಕೀ ನರನುಲತೆ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಯೇ ಈ ಲೀಲಾ

ವಿಭಾತಿಯ ಸರ್ವವಿಧ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವನುಶ್ಚತೇ, ಶ್ರದ್ಧಯಾ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಲೀಲಾಸಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲೀಲಾರಸವನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಾರುಣ್ಯವು ಮುಖ್ಯ ಗುಣವಾದುದರಿಂದ, ಅಜ್ಞಾತನಿಗ್ರಹಳಾದ ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯು ಸರಸವು. ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಇರುವುದರಿಂದ ರಕ್ಷಣೋಪಾಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸೇರಿರುವಳೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು ಹೀಗೆ ವೇದಾಂತದಲ್ಲೂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬರ್ಥವು. ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂತೇಷು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ತಾವು ಬರೀ ವಾದವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜಾರ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದುದಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪೂರ್ಣ ದಾಖ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿಸುವು. ಪತ್ತೀಸಂಬಂಧತ್ತಿಲ್ ವರುಮ್ ಕಲಕೃತ್ಯುಳ್ ಎಂಬುವುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಶಬ್ದಗಳೆಂಬುವದೂ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಬರುತ್ತವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ದಿಷ್ಟಾತ್ರದಿಂದ ತೋರಿಸುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಪ್ರಬಲ ಶಬ್ದಗಳಿಗಾಗಲಿದೆ, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದು ತುಂಬಾ ಸುಲಭವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುವದು ಲೀಲಾರೂಪವಾದುದೆಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳುವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಾಗಲಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು.

೧. ನೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವು ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಇತರರು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:—ಶಿಲಿಕ್ ಕೆಲವರು, ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಉಪಲಕ್ಷಣ ಪರಿಮೆನುಮ್-ಉಪಲಕ್ಷಣದ ಅರ್ಥದೋಧಕವೆಂದೂ, ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯ

೧. ಪ್ರಥಮಂ, ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಃ ಉಪಾಯಶ್ಚೇ ನಾಸ್ತ್ರಯಂ  
ಇತಿ ಪಕ್ಷಂ ನಿರಸ್ಯತಿ.

ಶಿಲರ್ ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ಪೂರ್ವಖಂಡತ್ತಿಲ್ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಧಮ್ ಉಪ  
ಲಕ್ಷಣ ಪರಮೆನ್ರುಮ್, ಉತ್ತರಖಂಡತ್ತಿಲ್ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಧಮ್ ವಿಶೇ  
ಷಣ ಪರಮೆನ್ರುಮ್, ಸಿರಿಯ ಚೊನ್ನಾರ್‌ಗಳ್.

ಊಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಧವು, ವಿಶೇಷಣಪರಮೆನ್ರು-ವಿಶೇಷಣವನ್ನು  
ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಸಿರಿಯ ಚೊನ್ನಾರ್‌ಗಳ್-ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ಒಂದೇ  
ಪದಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು.  
ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಧವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೂ, ಎರಡನೆಯದಾದ  
ಶ್ರೀಮತೇ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಧವು ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ  
ರೆಯ ಭಾವವು. ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಧರ್ಮವು ಇರುವದಾಗಿ ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ  
ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ಧರ್ಮವು ಆ ವಸ್ತುವಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಹೇಗೆಂದರೆ:-  
ನೀಲವಾದ ಘಟವು. ನೈಲ್ಯವು ಘಟವೊಂದಿಗೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅದು ವಿಶೇಷ  
ಣವು. ಒಂದು ಧರ್ಮವು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಅದರ ಹೊರಗೆ ಇರುವದಾಗಿ ವ್ಯಾವ  
ರ್ತಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ಆ ಧರ್ಮವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವು  
ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು,  
ಇನ್ನೊಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು  
ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸಾರಸಪಕ್ಷಿ ಇರುವ ಗದ್ದೆಯು ದೇವದತ್ತನದು, ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಾರಸ  
ಪಕ್ಷಿ ಇರುವದು ಎಂಬುವ ಧರ್ಮವು ಗದ್ದೆಯೊಂದಿಗೇನೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರಗೆ ಇರು  
ವದರಿಂದ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೇಲಿನ ನೀಲಘಟವೆಂಬಲ್ಲಿ, ಈ ಘಟ  
ವಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನೈಲ್ಯವು ಇರುವದರಿಂದ ನೈಲ್ಯವೇ ವಿಶೇಷಣವು, ಅದರ  
ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಸಾರಸಪಕ್ಷಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲವಾದ ನಂತರ ಗದ್ದೆಯನ್ನು  
ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರಬಹುದು ಅದುದರಿಂದ ಅದು ಉಪಲಕ್ಷಣವು ಎಂಬ ಭಾವವು.  
ದ್ವಯದ ಪೂರ್ವ ಖಂಡದ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಧವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ  
ಲಕ್ಷ್ಯಿಯು ಉಪಾಯ ಕೋಟಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಇರುವಳೆಂದೂ, ಉತ್ತರಖಂಡದ ಶ್ರೀಮ  
ಚ್ಚಬ್ಧವು ಪ್ರಾಪ್ಯಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಮುಕ್ತರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದ  
ರಿಂದ ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ, ಹೇಳುವರು. ಒಬ್ಬಳಾದ, ಸರ್ದದಾ ನಾರಾಯಣನೊಂದಿ

ಇನ್ನಿಡತ್ತಿಲ್ ತಬ್ಬಮ್ ಏಕರೂಪಮಾಯಿರುಕ್ಕು, ಸ್ವಾರಸ್ಯತ್ತುಕ್ಕು ಜಾಧಕಮುಮುನ್ನಿಕ್ಕೇ ಇರುಕ್ಕು, "ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್" ಮಿತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾನ ಕೂಟಿಸ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿರುದ್ಧಮಾಗಪ್ಪಣ್ಣುಗಿರ ಇನ್ನಿ ಭಾಗಮ್ ಅನುಪಪನ್ನಮ್.

ಗೇನೇ ಸೇರಿ ಅಪ್ಯಧಕ್ಸಿದ್ಧವಶೇಷಣಕಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರೀಮ ಚ್ಚುಬ್ಬವು, ಒಂದು ಕಡೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವು, ಒಂದು ಕಡೆ ವಿಶೇಷಣವು ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೋ ತಿಳಿಯದು ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಕೊಡಿಸಿದ ವಾಕ್ಯ ವಾಗರುತ್ತದೆ. ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬವು ಶ್ರೀಮತೇ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪದವಿಗಾರುವಾಗ, ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಸ ಪದವಾಗುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬವು ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲ, ಉಪ ಲಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಹಸವೇ ಸರಿ. ಆದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಹುದಾಗುತ್ತೆ. ಪ್ರಮಾಣ ಬಲವು ನೋದಲಿಯೇ ಇಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಪದಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಧಕವೂ, ಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧವೂ ಆಗುವ ದಲ್ಲದೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುವವರ ಪರಮಾಚಾರ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳೇನೇ ವಿರೋಧವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇನ್ನಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತಬ್ಬಮ್ ಏಕರೂಪಮಾಯಿರುಕ್ಕು-ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಪದವು ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದರೂ, ಸ್ವಾರಸ್ಯ ತ್ತುಕ್ಕು ಜಾಧಕಮುಮುನ್ನಿಕ್ಕೇ-ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ-ನೂ ತೊಂದರೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವ್ಯಾಪ್ತವೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಾಹಾತ್ಮಿಯೂ, ಅಥವಾ ಸರಸವಾಸ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿರೋಣವೂ, "ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೀ - ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾ ತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಎಂಬಿನೇ ನೋದಲಾದ ಅಭಿಯುಕ್ತರ ದ್ವಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾನ - ಟಿನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಬರುವ, ಕೂಟಿಸ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುದ್ಧ ಮಾಕೆ - ಕೂಟಿಸ್ತರೆಂದರೆ ಪ್ರಪನ್ನ ಜನಸಮೂಹಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್, ನಾಥಮುನಿ, ಯಾಮುನ, ಭಾಷ್ಯಾಕಾರರೂ ಅವರಿಂದೀಚೆಗೆ ತನ್ನ ತಾವಲಂಬಿಗಳಾಸ ಪರಾಶರಧಟ್ಟರೇ ನೋದಲಾದವರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಇಂತ

ವರ ಅಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಪಣ್ಣುಗಿರ - ಮಾಡುವ, ಇವ್ವಿಭಾಗಮ್ - ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು, ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಉಪಲಕ್ಷಣವು ಎರಡನೆಯದು ವಿಶೇಷಣವು ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು, ಅನುಪಪನ್ನಮ್ - ಅಸಮಂಜಸವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು—  
 (೧) ಒಂದೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೇ ವ್ರಕ್ಯತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವುಳ್ಳ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು,  
 (೨) ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೇನೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವುದರಿಂದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿದ್ದರೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವು. (೩) ಇಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಪರಮಾಚಾರ್ಯರುಗಳಾಡ್ಡಿನಾಧಮುನಿಯಾಮುನ ಯತಿರಾಜರುಗಳ ಮತ್ತು ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರೇ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದರಿಂದಲೂ ಅಸಮಂಜಸವು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ —

ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಭಗವತ ಇದಂ ಚಂದ್ರವದನೇ |

ತ್ವದಾಶ್ಲೇಷೋತ್ಕರ್ಷಾದ್ಭವತಿ ಖಲು ನಿಷ್ಕರ್ಷ ಸಮಯೇ |

ತ್ವಮಾಸೀರ್ಷಾತಃ ಶ್ರೀಃ ಕಮಿತು ರಿದಮಿತ್ಥಂ ತ್ವವಿಭವ |

ಸ್ತದಸ್ತರ್ಪನಾತ್ಪ್ರಾಂ ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಪಿ || (ಶ್ರೀಗುಣ ೨೮)

ಇದರರ್ಥವು—ಹೇ ಚಂದ್ರವದನೇ - ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ಭಗವತಃ - ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಗಳಾದ ಸರ್ವ ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚಿ ನಾದ ಸಪ್ತೇಶ್ವರನ, ಸ್ವರೂಪಂ - ಸ್ವರೂಪವೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಸಹ ತ್ವದಾಶ್ಲೇಷೋತ್ಕರ್ಷಾತ್ - “ನಿತ್ಯೇ ವ್ಯಾಪಾ ಜಗನ್ನಾತಾ ವಿಷ್ಣೋಶ್ರೀ ರನಪಾಯಿನೀ” ಎಂಬ ಪರಾಶರೋಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಕಟೋದೇಗವಿರುವ ವ.ಹಿಮೆಯಿಂದ ಭವತಿಖಲು - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ ? ಹೇ ಮಾತಃ - ಓ ತಾಯಿಯೇ, ಶ್ರೀಃ-ಆರು ವಿಧ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ (ಶ್ರೀಸ್ತುತಿ)ಶ್ರೀ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ನಿಷ್ಕರ್ಷಸಮಯೇ-ಈ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಮಿತುಃ - ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವ್ನುಭವಾದ, ಇದಮಿತ್ಥಂ ತ್ವವಿಭವಃ - ಇದಂತೆ - ಇದೀಗ, ಎಂಬದಾಗಿಯೂ ಇತ್ಥಂತ್ವ - ಈಪ್ರಕಾರವಾದುದೆಂಬದಾಗಿಯೂ, ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಐಶ್ವರ್ಯವು,

ತ್ವಮಾಸೀತಿ - ನೀನೇಯಾಗುತ್ತೀಯೇ ತದಸ್ತ್ರಿಯಾವಾತ್ - ಹೀಗೆ ಆತನ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಮಹಿಮೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನೀನು ಆತನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ರೂಪಕಳಾದುದರಿಂದ, ಹೇಗೆಂದರೆ ಪಂಚಮವು ಹೊವಿನಲ್ಲೂ, ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸು ರತ್ನದಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೇನೇ ಇರುವದ ರಿಂದ, ಶ್ರುತಿರಸಿ - ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ, ನಪೃಥಗಭಿದತ್ತೀ - ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾಗ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ನಿನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರೆ ನೀನೂ ಆತನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ತ್ವದ್ದೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ನಿತ್ಯಾನಪಾಯನಿಯಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸನ್ನಿಯೋಗ ಶಿಷ್ಯನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುವಹಿಸಿ ಬರುವ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಸೂರ್ಯನು ಉದಸಿವನು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳೂ ಉದಸಿದವು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸರ್ವೀಶ್ವರನೆಂಬ ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಿಟ್ಟರೆ, ಸದೇವ ಸಾನ್ಯೋದಮಗ್ರ ಅಸೀತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಉಪಾದಾನತ್ವವೆಂದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಉಪಾದಾನತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದಲೇ, ಶ್ರುತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿದವು. ನಿನಗೆ ಮಹಿಮೆಯೇ ಇರುವದರಿಂದ ನಿನಗೇನೋ ಉಪಾದಾನತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಪುರುಷಸೂಕ್ತವೇನೋ ಕಾರಣಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸತ್, ಆತ್ಮಾ ಬಹ್ವಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ, ಏಕೋಹವೈ ನಾರಾಯಣ ಅಸೀತ್ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವನ್ನೇನೋ ಸಮರ್ಥಿಸಿರುತ್ತದೆ; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ ಹೇಗೆ, ಎಂದರೆ "ಹ್ರೀಶ್ಚತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ಪತ್ನಾಸ್ತೀ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಊಹಿಸಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಶ್ರುತಿಯೂ ಈ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನೇ ದೇವಜುಷ್ಪಾಮುದಾರಾಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರೂ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಿತ್ತೀರನಪಾಯಿನೀ (ವಿ ಪು. ೧.೮.೧೭) ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ "ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾಹಂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ" ಸೂರ್ಯನನ್ನೆಗಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭೆ ಇರಲಾರದೋ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೆಗಲಿ ತಾನೂ ಇರಲಾರನೆಂಬ ಸೀತಾ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ, "ಅನನ್ಯಾಹಿ ಮಯಾ ಸೀತಾ ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ" "ಸೀತೆಯು ತನ್ನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಳಾದವಳಲ್ಲವು" ಎಂಬ ಶ್ರೀರಾಮೋಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಿದೆ

ಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ನಿತ್ಯ ಯೋಗವು ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರೂ ಕೂಡ ನಿತ್ಯೇವೈಷಾ ಜಗನ್ನಾತಾ ವಿಷ್ಣೋಶ್ರೀರನಸಾಯಿನೀ ಎಂದು ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಿಂದ ನಿತ್ಯ ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ "ಯಥಾ ಸರ್ಮಗತೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥೈವೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯ ಯೋಗವನ್ನು ಪವಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇದರಂತೆಯೇ ಎಷ್ಟಕ್ಕೇನ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ

ತಥಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸ್ವರೂಪಂಚ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಶೃಣು ಸಮಾಹಿತಃ |

ಗುಣತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿಸ್ಸಾಧಾರಣೇ ಮತಾ |

ಯಥಾನುಯಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವತಃ |

ತಥಾವ್ಯಾಪ್ತಂ ತಯಾ ಸರ್ಮಂ ನಿಯಂತ್ರೀಚ ತಥೇಶ್ವರೀ ||

ಇದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗ ಹೇಳಬೇಡಿ ರೂಪದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವವರ ವಾದವು ದೂರೀಕೃತವಾಯಿತು

ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣ ಹೇಗೆ ? ಸರ್ಮ ಶ್ರುತಿ ಸಾರಜೂತವಾದ ಪುರಾಣಸೂಕ್ತವು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಶಬ್ದಗಳಾದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ, ಶಿವ, ಶಂಭು, ಪರಮಾತ್ಮಾ ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸು, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ಹರಿ, ಆಚ್ಯುತ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿ, ಆ ನಾರಾಯಣನು ಯಾರೋ ಎಂಬ ಯೋಗಿಗಳ ಸಂದೇಹ ನಿವರ್ತಿಗಾಗಿ, "ಹೀಶ್ವತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವ ಪತ್ನಾಶ್ಚ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಯಾರೋ, ಆತನೇ ನಾರಾಯಣನು ಎಂದು ಸೂಕ್ತವು ಮುಂದೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧವು, ಶ್ರಿಯಃಪತಿತ್ವವು ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಭಗವಂತ ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ "ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಾಯ್" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮಾರೀಚ ವಾಕ್ಯವಾದ "ಅಪ್ರಮೋಯಂ ಹಿ ತತ್ತೇಜಃ ಯಸ್ಯಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ" ಎಂಬುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಕಾಸ ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ದುಷ್ಟರ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೆ ಆಪ್ತು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಲ್ಲವು, ಶಿಷ್ಟ ಪರಿ ಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ ಪರಮ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ ಶಾಸನ ಕಾರ್ಯ ವನ್ನೂ ನಾರಾಯಣನೂ, ಅನುಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯ

ವಿಭಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು "ಯುವತ್ವಾ ದೌತುಲ್ಯೇ" ಎಂಬ ಶ್ರೀಗುಣ ೩೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಉಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹಿಂದೆ(೫೯೮ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ)ತತ್ಪತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. "ಕಾರ್ಮಂಕರುಣಮಾರ್ಯೇಣ ನಕಶ್ಚಿನ್ನಾಪರಾಧ್ಯತಿ" ರಾ. ಯು. ೧೧೬. ೪೪. ಎಂದು ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಕರಣೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದ ಅಜ್ಞಾತ ನಿಗ್ರಹಳೂಗ ಅನುಗ್ರಹ ಮಯಳಾದ ಸೀತೆಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಶರಣಾಗತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು "ಮಿತ್ರೈಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನಶ್ಯಜೀಯಂ ಕಥಂಚನ | ದೋಷೋಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯಸ್ಯಾತ್ ಸತಾಮೇತದ ಗರ್ಹಿತಂ" ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸತ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯೂ ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರಶ್ಲೋಕವಾದ

ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾಸಹ ಹ್ಯುಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರಣ್ಯರೂಪಯಾ |

ರಕ್ಷಕ ಸ್ವರ್ದಿಸಿದ್ಧಾನ್ತೇ ವೇದಾನ್ತೇಷು ಚ ಗೀಮತೇ || ಎಂದು

ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಭಾವವು.

ಆಗಲಿ, ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ಉಪಾಯ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಹೇಳಿರುವದುಂಟೋ ಎಂದರೆ "ಅಗಲಗಟ್ಟೇರ್" (ತಿರು ೬ ೧೦ ೧೦.) ಎಂಬ ಪಾಶರದಲ್ಲೂ, "ಮಾಧವನೇತ್ರೇ"(ತಿರು ೧೦ ೫೭)ಎಂಬವೇ ವೇದಲಾದ ಪಾಶರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀಯೋನಹ್ಯರವಿಂದ ಲೋಚನಮನ | ಕಾನ್ತಾ ಪ್ರಸಾದಾ ದ್ಯತೇ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯಕ್ಷರ ವ್ಯಷ್ಟವಾಧ್ಯಸು ನೃಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ಣಿಚಿತ್" ||೩|| ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಚತುಶ್ಲೋಕಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ೫೩ರಿಂದ ೭೦ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪಠಾಂಟರಿಸಿ. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಹೇಳಿಕೆಗೂ ಅದೇ ಗ್ರಂಥದ ೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರೂ ದ್ವಯಾರ್ಥಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಷ್ಟ ಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸುವಾಗಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ಉಪಾಯಶ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ೬೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈ ಶ್ಲೋಕಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದು "ನುರೂಪವಾಗಿ ನಿನಗೂ ಸಹ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ

ಶ್ರುತಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳದೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲವು. “ಅನೀದನಾಶಗ್ಂ ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲೂ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ನಾರಾಯಣನೇ, ಏಕೆಂ ಒಬ್ಬನಾದ ಪರತತ್ವವೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಧಾ ಶಬ್ದವು ಇತರ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವ ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪರವು, ಇತರರು ಹೇಳುವ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಅವಿದ್ಯಾಪರವಲ್ಲವು. ಹಾಗೆ ಹೇಳದರೆ “ಮಜ್ಜಿಮಾನಾಂಚ ಮಜ್ಜಿಳಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಿಗೆ ಹೇಯಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಮೋಕ್ಷ ಪರ್ಮದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ “ಏಕಾಕೀ ವಿದ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಥಂ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬನು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತತೋ ಭೂಯೋ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿಹ ವಿದ್ಯಯಾ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಿತ್ಯೋಗವನ್ನೂ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಪರ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನ್ವಯವನ್ನೂ, ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯು “ಶ್ರದ್ಧಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವ ಮಶ್ನುತೇ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಸ್ತ ಲೀಲಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. “ಈಶ್ವರೀಗ್ಂ ಸರ್ಮಭೂತಾನಾಂ” ಎಂಬೀ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವುಂಟೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದೆರಡು ಶ್ರುತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತವೆಂದೂ, ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳು ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಅನುಪಪನ್ನವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ಪೂರ್ಮಖಂಡದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವವು ಎಂಬ ಅಕ್ಷೇಪದ ಖಂಡನವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಉಪಾಯಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಸರ್ಮಶ್ವರನಿಗೆ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ? ಆದಕ್ಕೆ ಭಂಗಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ, ಈ ದೂಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ದೂಷಣೆಯಿಂದ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ—ಹೇಗೆಂದರೆ, ನೀವು ದ್ವಯೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ತದ್ವಿತ್ವ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಮಾಡುವ ಕೈಘ್ನರ್ಮದ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಾದರೆ,

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಃ ಉಪಾಯತ್ವೇ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವಮಿತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಖಂಡನಮ್

ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವಪ್ರಸಜ್ಞಮ್ ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಬಾಧಕಮಾನಾಲೋವೆನ್ನಿಲ್ ? ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ ಪ್ರಾಪ್ಯದ್ವಿತ್ವಪ್ರಸಜ್ಞತ್ತಾಲಿ ಉತ್ತರಖಂಡತ್ತಿಲಾಮ್ ವಿಶೇಷಣತ್ವಮ್ ತವಿರಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್.

ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವದಿಂದ ಸರ್ರೇಶ್ವರನ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಕ್ಕೂ ಭಂಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಪವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ-ಸರ್ರೇಶ್ವರನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಉಪಾಯವಲ್ಲವು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ, ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ ಉಪಾಯಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವಳೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಯವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ, ಬಾಧಕಮಾನಾಲೋವೆನ್ನಿಲ್ - ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾದರೋ ? ಎಂದರೆ, ಆಗ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾಪತ್ತಿ, ಇಷ್ಟಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ - ಸರ್ರೇಶ್ವರನೋಕ್ಷದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾಕೃಂಕರ್ಯಗಳೂ ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೇನೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯದ್ವಿತ್ವ ಪ್ರಸಜ್ಞತ್ತಾಲಿ - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಾಪ್ಯದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶ್ಯರಾದುದರಿಂದ, ಉತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲೂ, ವಿಶೇಷಣತ್ವ ತವಿರ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ - ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದು. ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯದ್ವಿತ್ವ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವವು ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತರ ಖಂಡದ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವೂ, ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎನಿಸುವಿಶೇಷಣವಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಆಗಲಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳದೆ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೇ ಹೇಳಬಿಡುವೆವು ಎಂದರೆ ಆಗಲೂ ವಿರೋಧವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಎರಡುಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರುವಾಗ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಛಾಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವು ಎಂದು

ಆನಾಲ್ ಇರಣ್ಣೆ ಡತ್ತಿಲುಮ್ ಉಪಲಕ್ಷಣಮಾನಾಲೋ ವೆನ್ನಿಲ್ ?  
 ಗುಣವಿಗ್ರಹ ವ್ಯಾಪಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳುಮ್ ಇರಣ್ಣೆ ಡತ್ತಿಲುಮ್ ಉಪಲಕ್ಷಣ  
 ಜ್ಞಳಾಗ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ . ಉಪಯುಕ್ತ ಜ್ಞಳಾಗೈಯಾಲೇ ಯವೈ ವಿಶೇ

ನೀವು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಎರಡುಕಡೆಯೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವೇ ಎಂದು  
 ಹೇಳಿದರೆ ಬಾಧಕವೇನು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಬಾಧಕವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆನಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವು ಪ್ರಾಪ್ಯದಿಶೆಯಲ್ಲಿ, ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನ  
 ತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ವಿಶೇಷಣವಾಗಲಾರದು ಎಂದರೆ, ಇರಣ್ಣೆ ಡ  
 ತ್ತಿಲುಮ್ - ಎರಡುಕಡೆ ಎಂದರೆ ಖಂಡದಲ್ಲೂ, ಉಪಲಕ್ಷಣವಾದರೋ, ಎಂದರೆ ?  
 ಗುಣವಿಗ್ರಹವ್ಯಾಪಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳುಮ್ - ಉಪಾಯಾವಸ್ಥೆಗೂ, ಉಪೇಯಾವ  
 ಸ್ಥೆಗೂ ಅವಶ್ಯಕಗಳಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇನು, ಶರೀರದ ಲಾವಣ್ಯ  
 ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ದಿವ್ಯಮುಖ್ಯವಿಗ್ರಹವೇನು, ಸತ್ಯಸಬ್ಬಲ್ಪತೆಯಿಂದ  
 ಮಾಡುವ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳೇನು ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ, ಉಪಲಕ್ಷಣಜ್ಞಳಾಗ ಪ್ರಸ  
 ಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ - ಉಪಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಯಾವಾಗ ಸರ್ದೇಶ್ವರ  
 ನೊಂದಿಗೇನೇ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಉಪಾಯದಿಶೆಯಲ್ಲೂ ಉಪೇಯದಿಶೆಯಲ್ಲೂ  
 ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದಾಯಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವ, ಅನನ್ಯ  
 ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ, ಗುಣ, ವಿಗ್ರಹವ್ಯಾಪಾರ  
 ಗಳೂ ಕೂಡ ಉಪಾಯದಿಶೆಯಲ್ಲೂ ಉಪೇಯ ದಿಶೆಯಲ್ಲೂ, ಉಪಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದೇ  
 ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗಲೂ ಅನನ್ಯೋ  
 ಪಾಯತ್ವ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು  
 ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗುಣಗಳು—(೧) ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ- ಜ್ಞಾನ, ಶಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳು,  
 ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಕಾರುಣ್ಯಾದಿಗಳು, (೨) ಉಪೇಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಅನಂದ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿ  
 ಗಳು. ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವಿಗ್ರಹ ವಿಶೇಷವು—(೧) ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಸೌಂದ  
 ರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಆರ್ಮ್ಯ ವಿಗ್ರಹವಿಶೇಷವು (೨) ಉಪೇಯತ್ವಕ್ಕೆ- ಶಂಖ  
 ಚಕ್ರಾದಿ ದಿವ್ಯಾಯುಧ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪರವಾಸುದೇವ  
 ನೂರ್ತಿಯು, ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು—(೧) ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ -  
 ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪಾದಿಗಳು (೨) ಉಪೇಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಮುಕ್ತಿ  
 ಲೊಂದಿದ ನಂತರ ಅನುಸಂಚರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದ ಸಜ್ಜುಲವಿಶೇಷ  
 ಗಳು. ಹೀಗೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ



ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪಕಾವಸ್ಥಯೋಃ ಶ್ರೀ ಸಹಾಯ ಇತ್ಯತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾನ್ವಿತ

ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞಃ ತತ್ತದ್ವಸ್ತುಗಳುಕ್ಕು ಅನುರೂಪಮಾನ ಪಡಿಯಿಲೇ ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಃ ಲೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳದು. ವಸ್ತುನುರೂಪಮಾಯಿರೇ ಉಪಯೋಗ ಮಿರುಪ್ಪದು.

ವ್ರದತ್ತವೂ ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದನ್ನೇ ಮಹರ್ಷಿಯು "ಸಹಧರ್ಮ ಚರಿತವ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. (ರಾ. ಬಾ.)

ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಾಪಕವೆರಡವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗಗಳೂ, ಪ್ರಮಾಣಗಳು.

ಪ್ರಾಪ್ಯ ದೆಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಪಕದೆಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಉಪಯೋಗವೇನು ಎಂದರೆ, ಲೋಕರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವು ಹೇಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಉಪಾಯ ದೆಶಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡುವವರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಆದರವೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ವ್ರಧಮತಃ ಉದಾಹರಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೆಂದರಿತು ಉಪಾಯೋಪೇಯವಾದ ಎರಡು ದೆಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ಯವರ ವಾಶುರಗಳಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞಃ - ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಗಳು (ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಪುರುಷಕಾರತ್ವವೂ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ರತ್ನಾಭರಣಕಾರತ್ವವೇ ನೊದಲಾವವು) ತತ್ತದ್ವಸ್ತುಗಳುಕ್ಕು - ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ಅನುರೂಪಮಾನಪಡಿಯಿಲೇ - ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಃ ಲೇ - ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದೆ.-ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗಿಯೂ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದು "ಈಶ್ವರೀಂಗ್ ಸರ್ಮಭೂತಾನಾಂ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಮಹ

ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು "ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿ ಲೋಕನಾಥದಯಿತೇ" ಎಂದು ವಿವರಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಉಪಯೋಗಗಳೇನೆಂಬುದಕ್ಕೆ "ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿ ಲೋಕನಾಥ ದಯಿತೇ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ದಾಸನು ಬರೆದ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ೩೧ ರಿಂದ ೩೯ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬಹುದು. ಅದರಿಂದ, ವಸ್ತುವು ಲೋಪಮಾಯಿರೆ - ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಾನೇ, ಉಪಯೋಗವಿರುವುದು - ಅದರ ಉಪಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ ಲೋಕಕ್ಕೂ ನಾಥನಾದವನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕದ ಚೇತನರಾಗೂ ನಿಯಾಮಕಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿಯಾದವಳ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ಉಪಯೋಗವಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗವು ಪುರುಷಕಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣವಿದ್ದರೂ, ಪುರುಷಕಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಉಪಾಯತ್ವ ಭರಸ್ವೀಕಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವುಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಕೃಪಾ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾಗಿ ವಿಶೇಷಣಗಳಾದರೆ, ಚೇತನಳಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರಳಾಗಿ ಅಜ್ಞಾತನಿಗ್ರಹಳಾಗಿ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ, ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿ, ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿಯಾಗಿ, ಲೋಕನಾಥದಯಿತೆಯಾಗಿರುವ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಭರಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೋ ತಿಳಿಯದು ಅದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇ ಎನಿಸುವುದನ್ನು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

"ಉಪಯೋಗವಿಶೇಷಜ್ಞ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಸಬ್ರಹ್ಮವಾದ ಉಕ್ತಿಯು ಗ್ರಂಥವಸ್ತುರಭಯದಿಂದ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಗುಣನಿಗ್ರಹ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿವರಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಕೆಲವು ಗುಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ ಅವು ಹೇಗೆ ಉಪ

ಉಪಾಯೋಪೇಯ ಪರಮಾನ ವಾಕ್ಯದ್ವಯತ್ರಿಯವಾ ಕ್ರುತಮಾನ

ಯುಕ್ತಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಗಳಾದವು ಪಾಡು  
 ಣ್ಯಗಳೂ, ಸರೃಜ್ಞತ್ವ ಸರೃಶಕ್ತಿತ್ವ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪತ್ವ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕತ್ವ, ವಾತ್ಸ  
 ಲ್ಯ, ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗಳು. ಈ ಸರೃಶಕ್ತರನ ಗುಣಗಳ ಉಪಯೋಗವೇನೆಂದರೆ—  
 ಆತನು ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಶ್ರಿತ  
 ನನ್ನು ವರಿಸಿ ಆತನ ವಿರೋಧಿಯು ನಿರಸನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಶಕ್ತಿಯಿಂದ  
 ಭಕ್ತವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡಬಹುದು ಬಲ ವೀರ್ಯ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ  
 ಶ್ರಮಾದ್ಯವದ್ಯಗಳೆಲ್ಲದೇ ಇದೋಣವು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತನಿಗೆ  
 ಸರೃಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಡೋಣವು, ಮತ್ತು ಆಶ್ರಿತನು  
 ಆಶ್ರಯಣಾನಂತರ ಆಪರಾಧಮಾಡಿದರೂ ಅಲ್ಪದಂಡನಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಿ  
 ಕೊಡೋಣವು. ಪರಮಕಾರುಣಿಕತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಪವಾದ ವ್ಯಾಜರೂಪ  
 ವಾದ ಭರಣ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಪರಮನಿಶ್ರೇಯ ಸ್ಥಿನ ದಾನವು. ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿರುವದ  
 ರಿಂದ ಆಶ್ರಿತನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳಿದ್ದರೂ “ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ  
 ಸ್ಯಾತ್ ಸತಾವೇಶದಗರ್ಹಿತಂ” (ರಾ.ಯು) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಗ  
 ಣಿಸಿದೀಡೋಣವು. ಸ್ವಾಮಿತ್ವವಿರುವದರಿಂದ “ರಕ್ಷತೇ ಭಗವಾ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಾ  
 ನಾತ್ಮ ಶರೀರವತ್” ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಒಬ್ಬನು ತನ್ನದಾದುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಕಾಪಾ  
 ಡಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಶರೀರವಾದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು. ಸೌಶೀಲ್ಯ  
 ವಿರುವದರಿಂದ, “ಗುಹೇನ ಸಹಿತೋರಾಮಃ” (ರಾ ಅಯೋ) ಎಂದೂ “ಅಹಂ  
 ವೋ ಬಾಂಧವೋಜಾತಃ” ಎಂದೂ ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಪರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ  
 ವನು ಆಶ್ರಿತರಾದ ನಮಗೆ ವಶ್ಯನೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು.

ಹೀಗೆ ಸರೃಶಕ್ತರನ ಗುಣಗಳು ಉಪಯುಕ್ತವಾದವು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು  
 ಇಂತಹ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವಾಗ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಾ  
 ಯತ್ವದಿಂದೇನೆಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಈ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ  
 ಉಂಟು, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಉಪಾಯವಾಗಲೇನೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿಲ್ಲವು.  
 ಆದರೆ ಭಗವಂತನೇ ಉಪಾಯವಾದರೆ, ಗುಣಗಳಿಂದೇನು ? ಗುಣಗಳೇ  
 ಉಪಾಯವಾದರೆ ಭಗವಂತನಿಂದೇನು ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ, ಗುಣಗಳು ಉಪ  
 ಯುಕ್ತಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ, ಅಂತಹ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ  
 ಸರೃಶಕ್ತರನೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಕಾರಣ

ಇವ್ವಿಶೇಷಣತ್ತಿನುಡೈಯ ಉಪಯೋಗ ಪ್ರಕಾರತ್ತೈ "ವೇರಿ ಮಾರಾದ ಪೂಮೇಲಿರುಪ್ಪಾಳ್ ವಿನೈ ತೀರ್ಕ್ಕುಮೇ" ಎನ್ನುವಂ,

ಎಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಪಯುಕ್ತಳಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿಯೇ ಉಪಾಯಭೂತಳೆಂದೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವದೊಂದು ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಹಾಗೆ ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ, ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಇತಿಹಾಸ ವಾಕ್ಯಗಳುಂಟೆಂದೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರೇ ನೊದಲಾದವರ ಪಾಶುರಗಳುಂಟೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. —

ಉಪಾಯೋಪೇಯ ಪರಮಾನ - ಉಪಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುವ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಬಂಧವು, ಉಪೇಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುವ ಉತ್ತರಬಂಧವು ಇವುಗಳಿಂದ, ವಾಕ್ಯದ್ವಯತ್ತಿಲುವಂ - ಎರಡು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ, ಶ್ರುತಮಾನ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಇವ್ವಿಶೇಷಣತ್ತಿನುಡೈಯ - "ಶ್ರೀಮತ್" ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವಿಶೇಷಣದ, ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚೆಟ್ಟವು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ "ಇವ್ವಿಶೇಷಣ" ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಉಪಯೋಗಪ್ರಕಾರತ್ತೈ - ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷವನ್ನು, ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯಶ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪಾಶುರವನ್ನೂ ಉಪೇಯಶ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪಾಶುರವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ —

(೧) "ಮಾರಿಮಾರಾದ ತಣ್ಣಮ್ಲೈ ವೇಣ್ಣಡತಣ್ಣಲೈ ।

ಮಾರಿಮಾರಾದ ಪೈಮ್ಮಾವ್ಪಾಳಿಲ್ ಶೂಳ್ ಕುರುಕೂರ್ ನೆಗರ್ ।

ಕಾರಿಮಾರ್ ಶಡಗೋರ್ಪ ಶೊಲ್ಲಾಯಿರತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಾಲ್ ।

ವೇರಿಮಾರಾದ ಪೂಮೇಲಿರುಪ್ಪಾಳ್ ವಿನೈ ತೀರ್ಕ್ಕುಮೇ ॥

ಅರ್ಥ - ಮಾರಿ - ಮಳೆಯು, ಮಾರಾದ - ತಪ್ಪದೆ ಬರುವುದರಿಂದ, ತಣ್ - ತಂಪಾಗಿಯೂ, ಅವ್ - ದರ್ಶನೀಯವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ, ವೇಣ್ಣಡಮ್ ಮಲೈ - ತಿರುವೇಣ್ಣಡವೆಂದೂ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಮಾಡಿಸಿರುವ, ಅಣ್ಣಲೈ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು, ಕುರಿತು ಇದು ಶೋಷ್ಣ

(೧) ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿ ೪. ೫. ೧೧.

ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವು, ವಾರಿ ಮಾರಾದ - ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯು ತಪ್ಪದೆ ಇರುವ  
 ಹೈ - ಸುಂದರಗಳಾದ, ಪೂ - ಪುಷ್ಪಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಪೋಳಿಲ - ತೋಟ  
 ಗಳಿಂದ, ಶೂಳ್ - ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ, ಕುರುಗೂರ್ ನಗರಿ ಆಳ್ವಾರ್ ತಿರುನಾ  
 ರಿಯು, ಕಾರಿಮಾರ್ಗ - ಕಾರಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರ ಪುತ್ರರಾದ, ತಡ  
 ಗೋಪ್ - ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರು, ಶೋನ್ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ, ಆಯಿರತ್ತು -  
 ಸಾವಿರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿನ, ಇಪ್ಪತ್ತಾಲೆ - ಈ ಗಂ ಪಾಶುರಗಳಿಂದ, ವೇರಿ - ಪಂ  
 ಮಳವು, ಅದುದಿಂದ ಮಧುಪ್ರವಾಹವು, ಘೂರಾದ - ಕಮ್ಮಿಯಾಗದಿರುವ,  
 ಪೂಮೇಲಿರುಪ್ಪಾಳ - ಕಮಲಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ, ಅನು  
 ಗ್ರಹಮಯಳಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಎನ್ನೈತೀರ್ ಕೈಮೇ - ಭಗವದನು  
 ಭವ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಳು, ನಿಶ್ಚಯವು  
 ಹೀಗೆ ಆಶ್ರಿತನ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಮೂಲಕ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವಳೆಂದು  
 ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಉಪಾಯತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಪುರುಷಕಾರರೂಪ  
 ದಿಂದ ಮಾತ್ರವು ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. "ಅಸ್ಯಾಮಮ ಜೇ  
 ಶೇಷಂ ಹಿ ವಿಭೂತಿರುಭಯಾತ್ತಿ ಕಾ | ಇತಿ ಶ್ರುತಿ ತಿರಸ್ಸಿದ್ಧಂ ಮಂಚ್ಚಾಸ್ತೇ  
 ಸ್ವಸಿಮಾನದ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭೂತಿಯು ಭಗವಂತ  
 ನಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಸಹ ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದು ಭಗವಚ್ಚಾಪ್ತ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ  
 ಳ್ಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇಬ್ಬರೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯರೆಂದು ತಿಳಿಯುವದೇ ಶಾಸ್ತ್ರ  
 ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾದುದೇ. ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂಚೈಕಂ ಶೇಷಿತ್ವಂ  
 ಎಂದು ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶಯಾಂಡಾರವರೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ತನುಗೆ ಶೇಷಭೂತ  
 ರಾದ ಚೇತನರ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂಬುದೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯ  
 ವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. "ಜಾಯಾಪಶೋರ್ನವಿಭಾಗೋ ವಿದ್ಯತೇ" ಎಂಬ  
 ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹತಿ ಪತ್ತಿಯರಿಗೆ ಅವರವರುಗಳಿಗೆ  
 ಉಚಿತವಾದ ವಿಭೂತಿಗಳೂ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಇದ್ದರೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಯಾವುದೊಂದು  
 ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಇಬ್ಬರೂ ಸರ್ವಜ್ಞರಾಗ, (೨) "ಅಸ್ಯಾದೇನ್ಯಾ ಮನ  
 ಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ತಸ್ಯಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ" ಎಂದೂ (೩) "ರಾಮಸ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯ  
 ಜ್ಞಾ" ಎಂದೂ ಮಹರ್ಷಿಯು ಉಪಪಾದಿಸಿರುವಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತವ  
 ರಾಗಿರುವಾಗ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಚೇತನೋದ್ಧಾರ ಏಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು  
 ಭಾವಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದು ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲವು, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣ ಬಲ

(೨) ರಾಮಾ. ಸುಂ. ೧೫. ೫೨. (೩) ರಾಮಾ. ಸುಂ. ೧೬. ೪.

ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವರೋಧಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಬಹುದು ಹೇಗೆಂದರೆ—

(೧) ಈಶ್ವರದ್ವಿತ್ವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಾಘಾತ ಉಂಟಾಗ ಬಹುದು ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನರಿತವರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞರಾಗಿ, ಶುದ್ಧ ಸತ್ವಗುಣಗಳಿಲ್ಲವರಾದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಲಂಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದುಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟವಿರುವಾಗ, ತಾನು ಎಂದಿಗೂ ರಾವಣನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಭಸ್ಮಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು "ಅಸಂದೇಶಾತ್ಪುರಾತನಸ್ಯ ತಪಶಶ್ಚಾನುಪಾಲನಾತ್ | ನತ್ವಾಂ ಕುರ್ಮಿ ದಶಗ್ರೀವ ಭಸ್ಮ ಭಸ್ಮಾರ್ತುತೇಜಸಾ" ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಪತಿಯ ಸಜ್ಜಿಲ್ಲಾನುಸಾರ "ಶರೈಸ್ತು ಸಂಕುಲಾಂಕೃತ್ವಾಲಂಕಾಂ ಪರಬಲಾರ್ಪಣಃ | ಮಾಂ ನಯೇದ್ಯದಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಸ್ತತ್ರಸ್ಯ ಸದೃಶಂ ಭವೇತ್" ಲಂಕೆಗೆ ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತ ಬಂದು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಶತ್ರು ಬಲವ ನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರೆ, ಆಗೇಗ ಆ ಧಾರೋ ದಾತ್ತನಾದ ರಾಮನ ಪೌರುಷಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅಂಜನೇಯನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದಳು ಆದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು

(೨) ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಎಂಬುದು ಎರಡನೆಯ ದೂಷಣವು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರು ಇಬ್ಬರಾದುದರಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಯೋಗಿಯ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ವೆಂಬುದು ಇದರಭಿಪ್ರಾಯವು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಂಬಂ ಧವು ಭಂಗವಲ್ಲವು ನಾರಾಯಣನೇ ವಿಶೇಷ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇ ಷಣವಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಸೇರಿದ ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವದರಿಂದ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೇನೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವು ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಣವೂ ಬಾಧಕವೆಂದರೆ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಬಾಧಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಅದ್ವೈತಿಗಳಹಾಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರವಿಶೇಷವಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ಒಪ್ಪ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(೩) ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವ ವೊದಲಾದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಂಟೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ನಿಸ್ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರು ಎಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಸಹಧರ್ಮಚರಿಯಾಗಿ, ಆತನೊಂದಿಗೇನೆ ಸಕಲ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಸಹಾ ಯಕಳಾಗಿಯೂ ಅನುಮೋದಿಸಿಯೂ, ಶೀಲಾರಸವನ್ನು ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನುಭವ

(೨) "ನಿನ್ನಿರುವರುಳುಮ್ ಪಜ್ಜಯತ್ತಾಳ್ ತಿರುವರುಳುಮ್ ಕೊಣ್ಣು, ನಿನ್ ಕೋಯಿಲ್ ಶೀಯ್ತ್ತು" ಎನ್ನುಮ್ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಅರುಳಿ

ಸುವಳೆಂದು ಅಜ್ಜೀಕರಿಸುವದರಿಂದ ಈ ಶ್ರುತಿಗೇನೂ ವಿರೋಧವಲ್ಲವು ಇತ್ಯಾದಿ "ಪಣ್ಣೈನಾಳಾಲೇ ನಿನ್ನಿರುವರುಳುಮ್ ಪಜ್ಜಯತ್ತಾಳ್ ತಿರುವರುಳು | ಜೊಣ್ಣು, ನಿನ್ನೋಯಿಲ್ ಶೀಯ್ತ್ತುಪ್ಪಲ್ ಪಡಿಕಾಲ್ ಕುಡಿಕುಡಿನ ಳಿವನ್ನಾಟ್ಟಿ ಯ್ಯುಮ್ |

ತೊಣ್ಣುರೋರ್ ಕೈರುಳಿಚ್ಚೋತಿವಾಯ್ ತಿರನ್ನುತ್ತಾಮುಕ್ಕೈಣ್ಣುಳಾನೋ ಕ್ಕಾಯ್ |

ತೆಣ್ಣೈಪ್ಪೊರುನುಗುಣ್ಣುಣೈ ಶೂಳ್‌ನೈ ತ್ತಿರುಪ್ಪುಳಿಜ್ಜುಡಿಕ್ಕಿಡನ್ನಾನೇ ||" ಎಂಬುದು ಧೂರಾ ಪಾಶುರವು ಇದರರ್ಥವು. — "ತೆಣ್ಣೈ - ನಿರ್ಫಲವಾದ ಆಲೆಗಳುಳ್ಳು, ಪೊರುನಲ್ - ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ ನದಿಯು, ತಣ್ ಪಣೈ - ತೆಂಪಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದ, ಶೂಳ್‌ನೈ - ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ, ತೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ತೆಂಬಿರುವ, ತಿರುಪ್ಪುಳಿಜ್ಜುಡಿ ಕಿಡನ್ನಾನೇ - ತಿರುಪ್ಪುಳಿದ್ದುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ ತಿರುವರುಳುಮ್ - ನಿನ್ನ ಕೃಪಾ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ, ಪಜ್ಜಯತ್ತಾಳ್ ತಿರುವರುಳುಮ್ - ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳಾದ ಕಮಲವಾಸಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೃಪಾ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಪಣ್ಣೈನಾಳಾಲೆ ಕೊಂಡು - ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಹೊಂದಿ, ನಿನ್ನ ಕೋಯಿಲ್ ಶೀಯ್ತ್ತು - ನಿನಗಭಿಮತವಾದ ದಿವ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜನೆಯನ್ನು (ಸಾರಿಸುವದು) ಇದು ಸ್ವರೂಪೋಚಿತವಾದ ಸರ್ವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು, ಪಲ್ ಪಡಿಕಾಲ್ - ಬಹು ಜನ್ಮದಿಂದಲೂ, ಕುಡಿಕುಡಿ ವಳಿವನ್ನು - ಕುಲಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದು ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮನಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಆಳ್ ಶೆಯ್ಯುಮ್ - ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ, ತೊಣ್ಣುರೋರ್ ಕೈ ಆರುಳಿ-ಆಶ್ರಿತರಾದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ನಮಗೆ ಕೃಪೆಗೈದು, ಶೋತಿವಾಯ್ ತಿರನ್ನು - ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶಕರವಾದ ಬಾಯನ್ನು ತೆರೆದು ಎಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂದೆಯಾ ಎಂದು ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಉನ್ ತಾಮುಕ್ಕೈ ಕಣ್ಣುಳಾಲ್ - ನಿನಗೇನೇ ಆಸಾಧಾರಣವಾದ ಪುಂಡರೀಕ ಸದೃಶವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ನೋಕ್ಕಾಯ್ - ವಿಭಿಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಕಟಾಕ್ಷಿಸಯ್ಯಾ." ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀ

(೨) ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿ F.೨.೧.

ಚ್ಛೇದ್ಯೋದಾರ್. (೩) "ಆಲಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ಮಹತೋ ಭಯೋತ್" ಎನ್ನುವಂ, (೪) ಆಲಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ರಾಘವಾದ್ರಾಕ್ಷ

ನಾರಾಯಣರಬ್ಬರಗೂ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯದೇಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಇಬ್ಬರಗೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಉಪಾಯ ದೇಶೆಯಲ್ಲೂ ಉಪೇಯ ದೇಶೆಯಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂದುಪಪಾದಿಸುವುದರಿಂದ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ದ್ವಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈವವು ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು." ಎನ್ನು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಅರುಳಿಚ್ಛೇದ್ಯೋದಾರ್ - ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ ಉಪಾಯಧೂತಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:— ಏಷಾ - ಈ ಜಗನ್ಮತಿಯೇ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಅವಳ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ರಾಕ್ಷಸ ಪ್ರೀಯರನ್ನು, ಮಹತಃ ಭಯೋತ್-ಅಂತಹ ಲೋಕಮಾತೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಭಯದಿಂದ, ಪರಿತ್ರಾತುಂ - ಅದರ ಶಿಕ್ಷಾ ಈವದಪಿ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು, ಅಲಂ - ಸಮರ್ಥಳು ಅಥವಾ ಮಹತೋ ಭಯೋತ್ - ಸಂಸಾರರೂಪವಾದ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯದಿಂದ ಕಾಪಾಡಲು ಸಮರ್ಥಳು ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಕಾಪಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇದರ ಪೂರ್ವಾರ್ಥವು:— "ಪ್ರಣೆಪಾತ ಪ್ರಸನ್ನಾಹಿ ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ" ಎಂಬುದು. ಇವಳೂ ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಕಳು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆಲಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಯಧೂತವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದೇನೂ ಇಲ್ಲವು, ಈಕೆಗೂ ಕೂಡ ರಕ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು ಎಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ." ಪುರುಷಕಾರ್ಗಪದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಳು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಕರೋತ್ತವಾಗ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳದಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅಲಂ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಮಹರ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಉಪಾಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಕ್ರೂಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಜಟೆಗೇನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಉಪಾಯಧೂತವಾಗಿ ತನಗೂ ತನಗೆ ಸೇರಿದವರಿಗೂ ರಕ್ಷಕಳಾಗುವೆಂಬ ಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವಾಗ ಅನುಕೂಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಸಂದೇಹ

ಸೀಗಣಮ್ ಎನುಮ್, ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಭಗವಾಃ ಶರಣಾಗತಿ ಸಾರ ಮಾನ ಆದಿಕಾವ್ಯತ್ತಿಲೇ ನಿಬಂಧಿತ್ವಾಃ.

ಪಡಲು ಈಶದಪಿ ಕಾರಣವಿರುವದಿಲ್ಲವು ಎನುಮ್ - ಎಂದೂ, ಏಷಾ - ಈ ಸೀತೆಯು, ರಾಘವಾತ್ - ಸೀತೆಗೆ ಭರ್ತ್ಸನ ತರ್ದನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ದೋಷಗಳಿಗಾಗಿ ಕೋಪವೇನಾದರೂ ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ಹಿಂದೆ ಮಹತೋಭಯಾತ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದನ್ನೇ ಆಂಜನೇಯನ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದಾದ ಭಯವೆಂದು ವಿವರಿಸಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುವದರಿಂದ, ಇದೇ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವೆಂಬ ಭಾವವು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊಡ್ಡವನು ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅವನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಯವು ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವೆಂದಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ರಾಕ್ಷಸೀಗಣಂ - ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಸಮೂಹವನ್ನು, ಪರಿಶ್ರಾತುಂ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು, ಅಲಂ - ಸಮರ್ಥಳು ಆಥವಾ ಸಾಕು ಮುಂದಕ್ಕೆ "ಅಭಿಯಾಚಾಮು ವೈದೇಹೀ ಮೇತದ್ಧಿ ವಮರೋಚಿತೇ" ಎಂಬುವದು ಉತ್ತರಾರ್ಥವು - ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ, ಇದೀಗ ಒಳ್ಳೇ ಉಪಾಯವೆಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತ್ರಿಜಟಿಯು ತನ್ನ ಸಖಿಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ತ್ರಿಜಟಿಗೆ ಸಿಂತೆಯು

"ತತಸ್ಸಾಹ್ನೀಮತೀ ದಾಲಾ ಭರ್ತು ರ್ವಿಜಯ ಹರ್ಷಿತಾ |

ಅನೋಚದ್ಯದಿ ತತ್ತಥ್ಯಂ ಭವೇಯಂ ಶರಣಂಹಿ ವಃ"

"ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಿ ಬಾಲೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜಯಸೂಚಕವಾದ ಸ್ವಸ್ತವ್ಯತ್ತಾಂತಸಿಂದ ಹರ್ಷಿತಳಾಗಿ, ನೀವು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದುದಾದರೆ ನಿಮಗೆ ರಕ್ಷಕಳಾಗುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸೀತಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದನಂತರ ಸೀತೆಯು ಉಪಾಯಭೂತಳಾಗಿರುವದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾದುದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಸೂಚಿತವು ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಈ ಮೇಲಿನ ರಾಮಾಯಣ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉಪಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನುಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ವೂಚ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಠೋದ್ವಿಗಳು, ಶರಣಾಗತಿ ಸಾರ ಮಾನ - ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಸಾರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ; ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಶರಣಾಗತಿಯು ನಾನಾ

ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿರುವದೇ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅಜ್ಞಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟು, ಇಂತಹ ಶರಣಾಗತಿಗಳಿಲ್ಲಾ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಶರಣಾಗತಿ ಸಾರಮಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಹೀಗೆ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಸಾರವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ, ಅದಿಕಾವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನಿಬಂಧಿತ್ತಾನ್-ಅದಿಕಾವ್ಯವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನಂಬಬಹುದೋ? ಅದಿಕಾವ್ಯವೆಂದು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿರುವದರಿಂದ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ, ಉತ್ತೇಜ್ಜಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತೋ ಎಂದರೆ "ನತೇ ವಾಗ್ನೈತಾ ಕಾವ್ಯೇ ಕಾಚಿದತ್ರ ಭವಿಷ್ಯತಿ | ಕುರುರಾಮ ಕಥಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಶ್ಲೋಕಬದ್ಧಾಂ ಮನೋರಮಾಂ ||" (ರಾ.ಬಾ ೨-೨೫) ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯು, ಕ್ರಾಂಚವಕ್ಷಿಯ ವಧ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ "ಮಾನಿಷಾದ" ವೆಂಬ ಅಶ್ಲೀಲ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿರುವಾಗ, ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಬಂದು ಅದೇ ಅದ್ಭುತವಾದ ಮಜ್ಜಶ್ಲೋಕವೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಅವರ ಶೋಕವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಓ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೇ ನಿನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದುಷ್ಟವಾಗಿ ಸುಳ್ಳಾದ ಮಾತು ಯಾವುದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಎಂದರೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ದೋಷವೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲವು, ಅದುದರಿಂದ ಪರತತ್ತ್ವ ಯಾಧಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ನೀನು ಯೋಗ್ಯನಾದುದರಿಂದ, ಕುರು ರಾಸುಕಥಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥೆಯನ್ನು ರಚಿಸು, ಅದು ಎಂಥಾದ್ದು ಆಗುತ್ತದೆಂದರೆ, ಪುಣ್ಯಾಂ - ಪಾಪಹರವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಮನೋರಮಾಂ ಶ್ರುತಿಗೆ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ವಿಚಿತ್ರ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿ ಪುನಃಪುನಃ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥಾದ್ದಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಶ್ಲೋಕಬದ್ಧಾಂ - ನಾಟಕಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ನಾನಾ ವಿಧ ವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ರಂಜಕವಾದುದು, ಇಂತಹ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸು ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಹೋಗಿರುವದರಿಂದ, ಸತ್ಯವಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನುಪಪಾದಿಸುವ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಬಂಧಿತ್ತಾನ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಭಗವಾಃರವರು ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯವು, ಶ್ರುತಿಯ ವಿಧಿವಾಕ್ಯದ ಹಾಗೆ ಉಪಾದೇಯವೆಂಬ ಭಿಷ್ಣಾಯದಿಂದ ಹೇಳಿದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ — ಸತು ಮೇಧಾವಿನೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವೇದೇಷು ಪರಿನಿಷ್ಠಿತೌ | ವೇದೋಪಬೃಂದಸಾಧಾರ್ಣಯ ತಾವಗ್ರಾಹಯತ ಪ್ರಭುಃ | ಕಾವ್ಯಂ ರಾಮಾಯಣಂ ಕೃತ್ವಾಂ ಸೀತಾಯಾಶ್ಚರಿತಂ ಮಹತ್ ||" ಉಪ

(೫) "ಸಂಸಾರಾರ್ಣವ ತಾರಿಣೀಂ" ಎನ್ನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಕಾಶ್ಯ ಸಾದಿಗಳುಮ್ ಶೋನ್ಮಾರ್ಗಳ್.

ಕುಶರು ನಾಲಕು ವೇದಗಳ ಸಾಂಗಾಧ್ಯಯನದಿಂದುಂಟಾದ ಆಪಾತ ಪ್ರತಿಪನ್ನ ವೇದಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಸತ್ಪಾತ್ರರಾದ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ವೇದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೊಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಆದಿಕಾವ್ಯದ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಆರ್ಥರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಭಗವಾಢರವರು ಆವರನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದರು, ಅದೇಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ, ರಾಮಾಯಣಂ - ಮನಸ್ಸು ರಮಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ರವು, ಅಥವಾ ಸರ್ವರೂ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಆರ್ಥಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಆನಂದಿಸುವಂತಹ ಚರಿತ್ರವು, ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ರಾವಣಸಂಹಾರ, ಆಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದವರೆಗೂ ತದನಂತರವೂ ಪಹ ಸೀತಾಚರಿತ್ರವೇ ಆದುದರಿಂದ ಮಹತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯವೆಂದೆನಿಸಿದುದು, ಇಂತಹ ವೇದೋಪಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವಾಗಿ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಬಂಧಿತಾರ್ಥ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು

(೫) "ಸಂಸಾರಾರ್ಣವ ತಾರಿಣೀಂ" ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವವನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಕಾಶ್ಯಪ ಮೊದಲಾದವರೂ ಶೋನ್ಮಾರ್ಗಳ್ - ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬರ್ಥವು "ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಂ ರಮ್ಯಾಂ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವ ತಾರಿಣೀಂ | ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಿನೀಂ ದೇವೀಂ ಶರಣ್ಯಾಮನುಚಿಂತಯೀತ್" ಎಂಬುದು ಪುರಾ ಶ್ಲೋಕವು. ಇದರರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವು ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಂ ಎಂದೂ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವತಾರಿಣೀಂ ಎಂದೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಉಪಾಯತ್ಪವನ್ನೇ ಹೇಳಿ, ಪುರುಷಕಾರತ್ಯ ಮಾತ್ರವೆಂದು ಹೇಳದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ಪದಲ್ಲಿ ಆನ್ವಯವುಂಟೆಂಬುವುದು ಸಿದ್ಧವು. ಕಾಶ್ಯಪರು ಏನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ - "ಬಹ್ಮಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸುರಾ ಸ್ಸರ್ವೇ ಮುನಯಶ್ಚ ತಪೋಧನಾಃ | ಏಥಂಕೇ ತ್ವತ್ಪದಜ್ಞಾನಯಾ ಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಕಮಲೀಶ್ವರಿ |" ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಮುನಿ

(೫) ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಸಂಹಿತೆ.

(೬) “ನಾಚಃ ಪರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತಾ ಪ್ರಪದ್ಯೇನ್ನಿಯತಕ್ರಿಯಮ್”  
ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಾನಕ ಭಗವಾನ್ ನಿಧಿತ್ತಾನ್. (೭) ಆತ್ಮನಿದ್ಯಾ ಚದೇವಿತ್ತಂ

ಗಲೂ ತಪೋಧನರೂ ಎಲ್ಲರೂ, ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪಾದಕವಲಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಸರೈ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೬) ನಾಚಃಪರಂ - ವಾಚಾಮಗೋಚರ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು, ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತಾ - ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಪುರುಷನು, ಕ್ರಿಯಂ - ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು, ನಿಯತಃ - ನಿಯಮವಿಟ್ಟುನಾಗಿ, ಅಥವಾ ತಪ್ಪದಿರ-ವನನಾಗಿ ನಿಯಮೇನ, ಪ್ರಪದ್ಯೇತ್ - ಶರಣಾ ಹೊಂದತಕ್ಕದ್ದು. “ಮುಮುಕ್ಷುರೈಶ್ಚ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಪದ್ಯೇತ್ ಎಂಬುದು ವಿಧಿವಾಕ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಮುಂದೆ, ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಾನಕ ಭಗವಾನ್ ನಿಧಿತ್ತಾನ್ - ಎಂದು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಶಾನಕ ಮಹರ್ಷಿಯು ತಮ್ಮ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ದೆಜ್ಜಾ ಸುವು ನಾಚಃ ಪರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೋಕ್ಸಾರ್ಥಿಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ವೋಕ್ಸಪ್ರದತ್ವವೂ ಉಂಟು.

(೭) ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಗೆ ಸಕಲ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಠಿಕ ಸಖ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗತಕ್ಕಾಗ, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾನುಯೋಗ, ಉಪಾಯಭೂತಳಾಗಿ, ವೋಕ್ಸ ಪರ್ಯಂತವಾದ ಸಕಲಾಭಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಾಹಿಸಿ ತ್ತಾರೆ:— “ಯಜ್ಞನಿದ್ಯಾ ಮಹಾನಿದ್ಯಾ ಗುಹ್ಯನಿದ್ಯಾ ಚ ಶೋಭನೇ” ಎಂಬುದು ಪೂರ್ವಾರ್ಥವು. ಯಜ್ಞವಿದ್ಯಾ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮವಿಗಮಾನಾಂಸಾ ವಿದಾ ಮಯಳಾ, ಮಹಾವಿದ್ಯಾ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಎಷ್ಟು ಚಿತ್ತಿಯರು ಇಂದ್ರಜಾಲಾದಿ ಕುಹಕವಿವೈ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ, ಶ್ರೀ ಧರೇಯರು ವಿಶ್ವರೂಪಾದ್ಯುಪಾ ಸನಾ ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಯದ್ಯಪಿ ಇಂದ್ರಜಾಲಾದಿ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವಿಭೂತಿಯಾದರೂ ಸೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವು, ಸರ್ವ ಗತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವೆಯನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೋ? ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

(೬) ಶ್ರೀ ಶಾನಕ ಸಂಹಿತೆ. (೭) ಎ. ಪು. ಗ. ೧೯. ೧೦

ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ" ಎನ್ನು ಪುಲಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠವರ ಪ್ರಸಾದ ಲಬ್ಧಿ ಪರದೇವತಾ ಸಾರಮಾರ್ಥ್ಯ ಜ್ಞಾನಮುಡೈಯ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ

ವಿಶ್ವರೂಪೋಪಾಸನವೂ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೇ ಬರುವದರಿಂದ ಪಾನರುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾವಿದ್ಯೆಯು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿನ ವಿದ್ಯೆಯು, ಆತ್ಮಾವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದ ವಿದ್ಯೆಯು, ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತ ಆತ್ಮೋಪಾಸನೆಯು. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಸುಕೃತಿಗಳ ವಿದ್ಯೆಗೂ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾರ್ಥಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಯಜ್ಞವಿದ್ಯೆಯು, ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಮಹಾವಿದ್ಯೆಯು ಅರ್ತನಿಗೆ ಗುಹ್ಯವಿದ್ಯೆಯು ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ, ಷಡಕ್ಷರ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯು, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು, ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಯು, ಇಂತಹ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಆಕೆಯ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ, ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ - ವಿಶೇಷವಾದ ಮುಕ್ತಿಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವಳು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಯಾವಾಗ ಮುಕ್ತಿಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥಳೋ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವಳೆಂಬುದು ಕೈಮುಕ್ತಿಯಾಯಿಸಿದವು. ಇದು "ಐಶ್ವರ್ಯಮಕ್ಷರಗತಿಂ ಪರಮಂ ಪದಂವಾ" ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಗುಣರತ್ನಕೋಶ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು ಆದುದರಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ ಎಂಬುದು ಇತರ ಐಶ್ವರ್ಯಕೈವಲ್ಯಾದಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಲಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿಫಲದಾಯಿನೀ ಎಂಬುದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಯಾವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾದಿಗಳು ವಿಭೂತಿಗಳಾದವೋ, ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕರಡಿಸಿದಳೋ, ತತ್ಪಲಕ್ಕೂ ಆಕೆಯೇ ಕಾರಣಭೂತಳಾದಳೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಎನ್ನು-ಎಂಬದಾಗಿ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠವರಪ್ರಸಾದ ಲಬ್ಧಿ - ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪುತ್ರರು, ವಸಿಷ್ಠರು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರ ಪಿತಾಮಹರು, ಇವರಿಬ್ಬರ, ಪ್ರಸಾದ ಲಬ್ಧಿ - ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೊಂದಿದ, ಪರದೇವತಾ ಸಾರಮಾರ್ಥ್ಯ ಜ್ಞಾನಮುಡೈಯ - ಪರತತ್ವದ ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು,

ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾನ್. “ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ” ಎಜ್ಜರವಿದು ಆತ್ಮ ವಿದ್ಯಾ ವಿಶೇಷಣ ಮಾನಾಲಾಮ್, ತತ್ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯತ್ತಾಲ್ ಅದು ಇವಳುಡೈಯ ವಿಭೂತಿಯಾಯಿತ್ತು.

ಶ್ರಿಯಃಪತಿ ತಾನುಮ್, (೮) “ಯಾಮಾಲಂಬ್ಯ ಸುಖೇನೇಮಂ ದುಸ್ತರಂ ತ್ರಿಗುಣೋದಧಿಮ್ | ನಿಸ್ತರಂತ್ಯ ಚಿರೇಣೈವ ವ್ಯಕ್ತಧ್ಯಾನ

ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾನ್ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಪುಲಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠರಿಬ್ಬರೂ ಇವರಿಗೆ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ೭೪೦ನೆಯ ಪುಟ ವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ, ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ. ಎಜ್ಜರವಿದು-ಎಂಬುವ ಈ ಪದವು, ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯ, ವಿಶೇಷಣ ಮಾನಾಲಾಮ್ - ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಅಂಗೀ ಕರಿಸಿದರೂ, ತತ್ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯತ್ತಾಲೇ - ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯಭಾವದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವರಿಂದ, ಅದು - ಆ ವಿದ್ಯೆಯೂ, ಇವಳುಡೈಯ - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ, ವಿಭೂತಿಯಾಯಿತ್ತು - ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಾಯಿತು ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಆಕೆಗೆ ಶೇಷಭೂತ ವಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಅಧೀನವಾದವು ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೇ ಇಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ವಿದ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ತತ್ತ್ವ ತ್ವಲವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ಕಾರಣವು ಇವಳ ವಶವೋ, ಕಾರ್ಯವೂ ಅವಳ ವಶವೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದರೆ ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ ಎಂಬ ದಾತ್ವತ್ವವನ್ನು ಚೇತನಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವೇ ಏನೂ, ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಲ್ಲವು

ಮುಂದೆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ವಾಕ್ಯವೇ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಸಾತ್ಯತದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿ ತಾನುಮ್ - ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾನ್, “ಯಾಂ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಷಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು, ಅಲಂಬ್ಯ - ಅಲಂಬಿಸಿ, ಎಂದರೆ ಆಕೆಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ವ್ಯಕ್ತಧ್ಯಾನ ಪರಾಯಣಾಃ - ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರಣ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು, ಸುಖೇನ - ಶುಂಭಾ ಸುಲಭವಾಗಿ, ಏನೊಂದೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ, ಇಮಂ ದುಸ್ತರಂ - ಈ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯ

(೮) ಶ್ರೀ ಸಾತ್ಯತ ಸಂಹಿತೆ ೧೨, ೮೪.

ಪರಾಯಣಾಃ" ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಸಾತ್ಯತತ್ತಿಲೇ ಶ್ರಿಯಃ (ಶ್ರೀ) ಪತಿರೂಪ  
 ಧ್ಯಾನತ್ತಿಲೇ ಯರುಳಿಚ್ಚಿಯ್ ದಾನ್. ತತ್ಪರಜ್ಞ ಣಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಳ್ ನಿರ್ಮ,  
 ಇಮ್ಮುಧ್ಯಸ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಳತಿಪ್ರಬಲಜ್ಞ ಳ್.

ವಾದ, ತ್ರಿಗುಣೋದಧಿಂ - ಸತ್ಪರಜ್ಞಸ್ತನೋಗುಣಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಪ್ರಕೃತಿ  
 ಎಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು, ಅಚಿರೇಣೈವ - ಇನ್ನೊಂದು  
 ಸಾಧನವಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಿಪ್ರವಾಗಿಯೇ, ನಿಶ್ಚರಂತಿ - ದಾಟುತ್ತಾರೆ." ಎಂದರೆ  
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೇನೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಬಹುದೇ  
 ಎನಾ, ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀ ಸಾತ್ಯತ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರಿಯಃಪತಿರೂಪ  
 ಧ್ಯಾನತ್ತಿಲೇ-ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಏಕತತ್ವವಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ  
 ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಆರುಳಿಚ್ಚಿಯ್ ದಾನ್ - ಕೃಪಯಾ  
 ಅಪ್ಯನೇ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿ ತಾನುಮ್ ಎಂಬುದು  
 ಕರ್ತೃತ್ವದವು. "ಶ್ರೀಪತಿ" ಎಂಬ ಸಮಾಸಮುಕ್ತ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ  
 ಪರತತ್ವವೆಂಬ ಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವು.

ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವ ಉಪೇಯತ್ವ  
 ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರಾಂತರಾಮಿತ್ವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ  
 ನ್ನೂ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ  
 ವ.ಹರ್ಷಿ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ, ಕಾಶ್ಯಪ, ಪರಾಶರಾದಿಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀ  
 ಸಾತ್ಯತೋಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಏಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದುದು? ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ  
 ಕಾರಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರಶಂಸೆಗಾಗಿಯೇ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಮಾಣ  
 ಗಳು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯ ವ್ಯವೇಂದು ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಬಹುದು. ಆದುದ  
 ರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ  
 ಯಾವುದೊಂದು ಪಕ್ಷಪಾತದ ಆರೋಪಣೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ಅವುಗಳು  
 ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ತತ್ಪರಜ್ಞ ಣಾನ -  
 ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧವಾದ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಳ್-ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನು ಪ  
 ಪಾದಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ  
 ಆಪ್ತೋತ್ತರ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಾಣಭಾಗ  
 ಗಳು, ನಿರ್ಮ - ಇಂತವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದರೂ ಎಂದರೆ ಇವುಗಳೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾ  
 ಣವಾದರೂ, ಈ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಳ್-ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನೇ

ಶ್ರಿಯಃ ಉಪಾಯತ್ವೇ ಆಚಾರ್ಯದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಯಃ |

ಆಳವನ್ನಾರುಮ್, (೧) "ಜಗತ್ಸಮಸ್ತಂ ಯದಪಾಙ್ಗ ಸಂಶ್ರಯಂ" ಎನ್ನುಮ್ (೨) ಶ್ರೀಯೋನಹ್ಮರವಿಂದ ಲೋಚನ ಮನಃಕಾಂತಾ ಪ್ರಸಾ

ಉಪಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರಕರಣ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಯಾಧಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸಂಹಿತೆ, ಶಾನಕಸಂಹಿತೆ, ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣ, ಸುತ್ತತ ಸಂಹಿತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಅತಿ ಪ್ರಬಲಜ್ಞ - ಪ್ರತಿಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಆರೊಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದುದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ತತ್ಪರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

"ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕ ಸ್ವರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂತೇಷು ಚ ಗೀಯತೇ ||" ಎಂಬುದು ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವು. ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಸಹಸ್ರನಾಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು (೨೯೧ನೆಯ ಪುಟವನ್ನೂ ೨೦೯ನೆಯ ಪುಟವನ್ನೂ ನೋಡಿ)

ಆಯಾಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು "ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞ ಛಾಲೇ ಕಣ್ಣು ಕೊಳ್ಳದು" ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿ, ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವುಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳು.

ಆಳವಂದಾರುಮ್ - ಶ್ರೀ ಯಾಮನೇಯರೂ, "ಜಗತ್ಸಮಸ್ತಂ - ಸಮಸ್ತೆ ಜಗತ್ತೂ, ಯದಪಾಙ್ಗ ಸಂಶ್ರಯಂ - ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೃಪಾ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುತ್ತದೋ," ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದು, ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯ್ ದಾರ್ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಮುಂದೆ ಇದೆ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

(೧) ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನ ೩೭. (೨) ಚತುಶ್ಲೋಕಿ ೩.

ಚಕರಂ ಯಸ್ಯಾ ಭವನಂ ಭುಜಾಂತರಂ  
 ತವಪ್ರಿಯಂ ಧಾಮ ಯದೀಯ ಜನ್ಮಭೂಃ |  
 ಜಗತ್ಸಮಸ್ತಂ ಯದಪಾಣ್ಡುಸಂಶ್ರಯಂ  
 ಯದರ್ಥಮಂಭೋಧಿ ರಮಂಘ್ಯ ಬಂಧಿಚ ||

ಇದರರ್ಥವು—ತವ - ನಿನ್ನ ಎಂದರೆ ನಾರಾಯಣನ, ಭುಜಾಂತರಂ-ಭುಜಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವನ್ನು, ಯಸ್ಯಾಃ-ಯಾವ ಹುಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ, ಭವನಂ-ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ, ಚಕರ್ಥ-ವಾಡಿದೆಯೋ, ತವ ಎಂಬುದು ವಃಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಕಾಕ್ಷಿನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಎರಡುಕಡೆಗೂ ಅನ್ವಯವು, ತವ-ನಿನ್ನ, ಪ್ರಿಯಂ ಧಾಮ-ಪ್ರಿಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಾದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವು, ಯದೀಯ ಜನ್ಮಭೂಃ-ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವೋ, ಸಮಸ್ತಂ ಜಗತ್-ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವೂ, ಯದಪಾಂಗೆ ಸಂಶ್ರಯಂ-ಯಾವ ಉದಾರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳದೋ, ಯದರ್ಥಂ-ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ, ಅಂಭೋಧಿಃ-ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವು, ಅಮಂಧಿ - ಮಧನ ಮಾತೃಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಸಮುದ್ರ ಮಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು, ಅಬಂಧಿಚ - ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತ ವೆಯು ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ರಾಮಾನತಾರದಲ್ಲಿ ಸೇತುಬಂಧನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಎಂದು, ಋನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಯಾ ಸಹಾಸೀನಂ ಎಂಬ ದಾಗಿ ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಲ್ಲ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಪಾಂಗೆ ಸಂಶ್ರಯವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸತ್ಯ ಚೇತನರ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷಾನುಸಾರವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಏನು ದುರವಸ್ಥೆಯೆಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ "ತ್ವಯಾದೇವಿ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಭವನಕ್ರಯಂ | ವಿನಷ್ಟಪ್ರಾಯಮಭವತ್ತ್ವ ಯೇದಾನೀಂ ಸವೇಧಿತಂ ||" ಎಂಬುದು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ, ಸರ್ವವೂ ನಷ್ಟಪ್ರಾಯವಾಗುತ್ತದೆಂದ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ "ತ್ವಯಾವಲೋಕಿತಾಸ್ಸದ್ಯ ಶ್ರೀಲಾ ದ್ಯೌಸ್ಸಕಲ್ಪಿರ್ಗುಣೈಃ | ಧನ್ಯೈಶ್ಚರೈಶ್ಚ ಯುಜ್ಜನೈ ಪುರುಷಾ ನಿರ್ಗುಣಾ ಅಪಿ | ಸಶ್ಲ್ಯಾಘೈ ಸ್ಸಗುಣೇ ಧನ್ಯೈ ಸ್ಸಕುಲೀನ ಸ್ಸಬುದ್ಧಿಮಾಃ ||" ನಿನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷ ಒಂದಿದ್ದರೆ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೆಂದಲೂ ಧನ್ಯೈಶ್ಚರೈಗಳೆಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಏನೊಂದೂ ಶ್ಲ್ಯಾಘೈತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನೇ ಶ್ಲ್ಯಾಘೈನೆನಿಸುವನು, ಗುಣಹೀನನು ಗುಣವಂತನಾಗುವನು, ಧನ್ಯನಾಗುವನು, ಅಕುಲೀನನು ಕುಲೀನನಾಗುವನು, ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ

ದಾದ್ಯತೇ ಸಂಸ್ಕೃತೃಕ್ಷರ ವೈಷ್ಣವಾಧ್ಯಸು ನೃಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ಣಿ  
ಚಿತ್ ಎನುಮ್ ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯದಾರ್.

ದವನು ಬುದ್ಧಿವರ್ಧನಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಶ್ಯಪ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ  
ಸರ್ವ ದೇವತೆಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.  
(೨೧೧೭ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಹೀಗೆ ಉಪಾಯತ್ವ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೇಲಿನ  
ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಮುಖೇನ ಹೇಳಿ, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ  
ದಲ್ಲಿ ವ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಾವು ಬರೆದಿರುವ ಚತು  
ಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (೨) "ಅರವಿಂದಲೋ  
ಚನ-ಕಮಲಸದೃಶವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸರೋತ್ತರನ, ಮನಃ-ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ,  
ಕಾಂತಿ - ಅತಿ ಮನೋಹರಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯತೇ - ಅನುಗ್ರಹ  
ವಿಲ್ಲದೆ, ಸಂಸೃತಿ - ಸಂಸಾರ, ಇದರಿಂದ ಐಹಿಕ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಾದಿ ಭೋಗಗಳು  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಅಕ್ಷರ - ಕೈವಲ್ಯ, ವೈಷ್ಣವಾಧ್ಯಸು - ಮೋಕ್ಷ, ಇವುಗಳ  
ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಿಚಿತ್ - ಎಂದಿಗೂ, ಯಾವಾಗಲೂ, ಶ್ರೇಯಃ-ಶ್ರೇಯಸ್ಸು,  
ನಸಂಭಾವ್ಯತೇ - ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಹಿ - ಇದು ಸಿದ್ಧವು ಎಂದರೆ ಶ್ರುತಿ  
ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ಭಾವವು." ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ  
ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳನ್ನೂ, ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ  
ಮೋಕ್ಷಾನುಭವವನ್ನೂ ಹೊಂದಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.  
ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ  
ಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಪರಾರರಭಟ್ಟರು, "ಐಶ್ವರ್ಯಮಕ್ಷರ  
ಗತಿಂ ಪರಮಂಪದಂವಾ ಕಸ್ಮೈ ಚಿದಂಜಲಿಭರಂ ವಹತೇವಿತಿರೈ" ಎಂಬ  
ಶ್ರೀ ಗುಣರತ್ನಕೋಶ ೬೮ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ, "ದೇವಜುಷ್ಠಾ  
ಮುದಾರಾಂ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯತ್ವವೂ  
ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯು ಉದಾರಳು ಹೇಗೆ? ಶ್ರುತಿಯೂ  
ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ

ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹು ವಿಪ್ಲವವಾದ ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ  
ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣಿ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣ  
ಬಹುದು. ೫೨ ರಿಂದ ೭೦ನೆಯ ಪುಟಗಳವರೆಗೆ ಪರಾಂಘರಿಸಿ, ಆಕೆಗೆ ಮೋಕ್ಷ

ಹೃದಯವೂ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ವಿಷ್ಣುವುರಾಣ, ಕಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭ ಸ್ಮೃತಿ, ಕಾಶ್ಯಪ ಸ್ಮೃತಿ, ಶೌನಕ ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿವೆ, ಯಾವಾಗ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವುಂಟೋ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವುದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲದೆ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇ ಆಗಿವೆ, ಇದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯ ಆಧಾರವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಶ್ರುತ್ಯಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರ ಲೆಂಬ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾ ಹರಿಸಿಲ್ಲವು. ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣಗಳ. ಯಾವು ವೆಂದರೆ:—

೧. “ಆನೀತವಾದಗ್ಂ ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಂ” ಈ ಶ್ರುತಿಯ ವಿವರಣೆಗೆ ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀ ಸ್ಮೃತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾದ ಅಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನೀ ಸಿಣಿಯ ೫೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪಠಿಸಿ.

೨. “ಶ್ರಿಯಂ ಲೋಕೇ ದೇವಜುಷ್ಪಾ ಮುದಾರಾಂ” ಉಪಾಯತ್ವ ರಕ್ಷತೃಗಳಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ, ಉದಾರತ್ವವು ಕೂಡ ವದ್ವಿವು.

೩. “ಸಾನೋ ಲೋಕಮನ್ಯತಂ ದಧಾತು” ಉಪಾಯತ್ವವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಡಲು ಶಕ್ತಳು

೪. “ಈಶಾನಾದೇವೀ ಭುವನಸ್ಯಾಧಿಪತ್ನೀ” ಇದರಿಂದ ಸರ್ವನಿಯಾ ಮಕತ್ವವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಂಟೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೫. “ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯೇ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆಶ್ರ ಯಿಸುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವುಂಟೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು.

೬. “ಈಶ್ವರೀಗ್ಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ” ಇಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಜಗ ನ್ನಿಯಾಮಕಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೭. ಶ್ರದ್ಧಯಾವೇವೋ ದೇವತ್ವಮಶ್ನುತೇ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಈ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀಲಾರಸಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ವ ರಕ್ಷಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆನ್ವಯ ಉಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು.

ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಕೆಲವು ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.—

೮. ಮಂಕಣ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ  
“ಪದ್ಮೇಸ್ಥಿತಾ ಪದ್ಮವರ್ಣಾ ಪದ್ಮನಾಭಪ್ರಿಯಾ ಶುಭಾ ।  
ಅಸುಗ್ರಹಪರಾಮೃದ್ಧಿ ಮನಘಾಂ ಹರಿವಲ್ಲಭಾಂ ॥ ”

೯ ಮತ್ತು ಅದೇ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ,  
“ಸಾಮರ್ಥ್ಯಜುರ್ಮಯಿರಾದೇವೀಂ ವೇದಗರ್ಭಾಂ ಮನಸ್ವಿನೀಂ”  
“ಲೋಕೇಶೇಷ ವಿಭೂತೀನಾಂ ಕಾರಣಂ ಯನ್ನಿರೀಕ್ಷಣಂ |”

೧೦. ಯಥಾಹಕಾಶ್ಯಸಃ

ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸುರಾಸ್ವರೈರ್ಮಾನಯಶ್ಚ ತಪೋಧನಾಃ |

ಏಥಂತೇ ಶ್ವಶ್ವದಚ್ಛಾಯಾ ಮಾಶ್ರಿತೈ ಕಮಲೇಶ್ವರಿ”

ಓ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ಸವ.ಶ್ಚ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುನಿಗಳೂ ತಪೋಧನರೂ ಎಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಸಾದಚ್ಛಾಯೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

೧೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಪುರಾಣೇ -

“ಸದ್ಮಯೋನಿರಿದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರ್ತಸ್ಯೋತ್ರಂ ತತಃ ಕ್ರಮಾತ್ |

ದಿನ್ಯಂಜಾಪ್ಯಗುಣೈಶ್ಚರೈಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚ ಲಬ್ಧವಾಃ ||”

ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದೇ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,

೧೨. “ಸಕೃದ್ವಿಭಾತಾ ಸರ್ವಾಶ್ಚಿ ಸಮುದ್ರ ಪರಿಶೋಷಿಣೀ”

೧೩. “ಭವಭಂಗಾಪಹಾರಿಣೀ” ೧೪. ಪರನಿರ್ವಾಣದಾಯಿನೀ”

೧೫. “ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತ್ಯಮೃತಾನಹಾ” ಇಂತಹ ನಾಮಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು

ಸ್ತುತಿಪಲ್ಲವಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾಳೆ. ೧೬ ಶೌನಕಸಂಹಿತೆ ೧೭. ಶ್ರೀ ಎಷ್ಣುಪುರಾಣ

೧೮ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಚಕುಶ್ಲೋಕಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಇಂಗತವನ್ನರಿತ ಸರ್ದಜ್ಜಳಾದುದರಿಂದ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತು ತಾನೇ ಉಪಾಯಭೂತಳೂ ರಕ್ಷಕಳೂ ಆಹುದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಈಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಘಟಕರೂಪ ಪುರುಷಕಾರತ್ಯವೂ ಉಂಟೆಂಬುದೂ ಸರ್ದಸಮೃತವಾದ ವಿಷಯವೇ ಪರಿವ್ರಾಣಾನಃಭವವನ್ನು ಕಡೆಗೆ ದಯಪಾಲಿಸುವುದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಎಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೇ ಎಂದಾಗಲೀ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಶೋಧವೂ ತೋರಬರುವುದಿಲ್ಲವು.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರುಮ್ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲೆ: "ಶೇಷಶೇಷಾಶ  
 ನಾದಿ ಸರ್ವಂ ಪರಿಜನಂ ಭಗವತಸ್ತತ್ತ್ವದವಸ್ಥೋಚಿತ ಪರಿಚರ್ಮಾಯಾ  
 ಮಾಜ್ಞಾಪಯಂತ್ಯಾ" ಎನ್ನು ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪ ಪರಮಪುರುಷಾ  
 ಫಮ್ ಇವಳ್ ನಿಯೋಗತ್ತ್ವ ಪಡಿಯೇ ನಡತ್ತನೇಣು ಮನುರುಳಿಚ್ಚಿ  
 ಯ್ ಡಾರ್ .

ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರವರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ .—  
 ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಕೂಡ ತಾವು ಬರೆದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, "ಶೇಷ-  
 ಆದಿಶೇಷನು, ಶೇಷಾಸನಾದಿ - ಏಷ್ಟಕ್ಕೇನರು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ, ಸರ್ವಂ  
 ಪರಿಜನಂ - ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರದ ಜನವನ್ನೂ, ಇಬರಿಂದ ಮುಕ್ತರೂ ಹೇಳಲ್ಪ  
 ಟ್ಪಿರು; ಅಥವಾ ಆದಿಶೇಷರು ಏಷ್ಟಕ್ಕೇನರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರವೂ  
 ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಏಕೈಕಸೂರಿಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆಯಾಯ ಕೈಂಕರ್ಯ  
 ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸುವಳು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೈ ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನೂ  
 ಸಹೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವಳು ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು; ಭಗವತಃ - ಹೇಯ  
 ಪ್ರತ್ಯನೀಕನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾದ ಸಾರಾಯಣನ ತತ್ತ್ವ-ಆಯಾಯಾ,  
 ಅವಸ್ಥೋಚಿತ - ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಯೋಗವ್ಯಾದ, ಪರಿಚರ್ಮಾಯಾಂ - ಕೈಂಕ  
 ರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಆಜ್ಞಾಪಯಂತ್ಯಾ - ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ, ಶ್ರಿಯಾ ಸಹಾಸೀನಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಿ  
 ಯೊಂದಿಗೆ ಬಿಜನಾಡಿಸಿರುವ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಇದೆ. ಯಾವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿತ್ಯ  
 ರನ್ನೇ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಂಟೋ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಉಂಟೆಂಬುದು  
 ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿ  
 ಯಿದ್ದುದಾದರೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಏಕೆ ಇಂತಹ ನಿಯಮನಾಡಿಗಳು  
 ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ? ಆದುದರಿಂದ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಚೇತನರು  
 ಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವಳು ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಅಭಿ  
 ಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಈ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರ  
 ಸಿರುವದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವೆಂಬ  
 ಭಾವವು; ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪವಾದ, ಪರಮ ಪುರು  
 ಷಾಫವು - ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯರೂಪವಾದ ಶ್ರೀಷ್ಠವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವು, ಇವಳ್-  
 ಈ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ನಿಯೋಗತ್ತ್ವ ಪಡಿಯೇ-ಆಜ್ಞೆಯ ಹಾಗೆಯೇ,  
 ನಡತ್ತನೇಣುಮ್ - ನಡೆಸಬೇಕು, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯ್

ದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಅನಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃಪದವು ಭಾಷ್ಯಕಾರರೊಂದು ವಾಕ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದವರು, ಪರಿಚರ್ಮಯಾಂ ಆಜ್ಞಾಪಯಂತ್ಯಾ ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಅಜ್ಞಪ್ತವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಲ್ಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುವದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇವಳ ಆಜ್ಞೆಯೇ ಏನಾ ಇವಳೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ನಿಯಮಿಸಿದಳೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದು. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ ತತ್ಪದವನ್ನೋಚಿತ ಎಂದು ಇರುವದರಿಂದ ಆಯಾಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಈಕೆಯೇ ವಿಧಿಸುವಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಈಕೆಯೇ ತತಿಯ ಇಜ್ಜಿತವನ್ನು ತಿಳಿದವಳಾದುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಶಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಳೆಂದು ಹೇಳದಂತಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇವಳ ನಿಯೋಗತ್ತಿಪಡಿಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು

ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನೂ ಹೇಳಿದರೆ, ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವೃತ್ತಿ, ಅದರಿಂದ ವೈಮನಸ್ಯ ಮುಂತಾದ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಇಬ್ಬರ ಯಾಜಮಾನ್ಯವು ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗ ಪರಿಣಾಮವುವದಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸಿತಾ ಭೂತಾ ಇಬ್ಬರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಬಾಲನು ಸಿಕ್ಕಿ, ಏನೊಂದೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಐಕಮತ್ಯವು ದಂಪತಿಗಳಿದ್ದು ಬಾಲನು ಒಳ್ಳೇ ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದನ್ನು ನಾನೇ ಬಹು ವಾಗ ಕಂಡಿರುವೆವು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಸರ್ವಜ್ಞರಾಗಿ, ಹೇಯಗುಣ ಸಂಪರ್ಕವೇ ಇಲ್ಲವವರಾಗಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿವಿಶಿಷ್ಟರಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವವರಾಗಿ, ಇರುವಾಗ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು? ವೈಮನಸ್ಯ, ಜಗಳ, ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲಾ ಪರಸ್ಪರ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ರಜೋಗುಣ ತನೋಗುಣ ಭೂಯಿಷ್ಯರಾದ ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲಂಟೀ ಏನಾ, "ತುಲ್ಯತೀಲವಯೋ ವೃತ್ತ" (ರಾಮಾ. ಸುಂದರ) ರಾದ ಲೋಕ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ವೈಮನಸ್ಯವಿಲ್ಲವು ಇದನ್ನೇ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾನೆ. "ಅಸ್ಯಾದೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತ ಸ್ವಿಕ್ತ ತಸ್ಯಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ" ಆಹ! ಈ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ತೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲಾ, ತೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನಸ್ಸು ಈಕೆಯಲ್ಲಾ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವದು" ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. "ಅಸಂದೇಶಾತ್ತು ರಾಮಸ್ಯ" (ರಾ. ಸುಂ ೨೨. ೨೦) ಎಂದೂ "ಅಹಂ ತಸ್ಯ ಪ್ರಥಾ

ಕೂರತ್ತಾ ಳ್ವಾನುಮ್-(೧) "ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀದಿೞತತಾ ದಶೇಷ ಜಗತಾಂ ಸರೋಪಸರ್ದ್ಧಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸ್ವರ್ದಂ ದುರ್ಗತಿ ನಾಪವರ್ದಿಕ ಪದಂ ಸರ್ದಂಚ ಕುರ್ದ್ಧ ಹರಿಃ | ಯಸ್ಯಾ ವಿಷ್ಣು ಮುಖಂ ತದಿಜ್ಜುತ ಪರಾಧೀನೋವಿಧ ತ್ವೇಜಿಲಂ ಕ್ರೀಡೇಯಂ ಖಲು ನಾನ್ಯಥಾಸ್ಯ ರಸದಾ ಸ್ಯಾದೈಕರಸ್ಯಾ

ವಜ್ಞಾ" (ರಾ. ಸುಂ. ೩೭.೧೫) ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಹಾಗೆ ಪತಿಯ ಮನ ಸ್ವನ್ನರಿತ ಸರ್ದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ನೈಮನಸ್ಯ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಉಪಾಯವು ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಐಕರಸ್ಯಕ್ಕೆನೂ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಕೂರತ್ತಾ ಳ್ವಾರವರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ :-

"ಅಶೇಷ ಜಗತಾಂ-ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ, ಸರೋಪಸರ್ದ್ಧಿ ಸ್ಥಿತಿಃ, ಸರ್ದ- ಸೃಷ್ಟಿ, ಉಪಸರ್ದ್ಧಿ - ಪ್ರಳಯ, ಸ್ಥಿತಿ - ರಕ್ಷಣೆಯು, ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ದಂ - ಸ್ವರ್ದವನ್ನೂ, ದುರ್ಗತಿಂ - ನರಕವನ್ನೂ, ಅಪವರ್ಗಿಕ ಪದಂ-ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ಸರ್ದಂಚಿ-ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ, ಶ್ರೀ ಹರಿಯು, ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಅನುಗ್ರಹ ಮಯಳಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳ, ಮುಖಂ-ಮುಖವನ್ನು, ವಿಷ್ಣು - ನೋಡಿ, ತದಿಜ್ಜುತ ಪರಾಧೀನಃ - ಆ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಧೀನನಾಗಿ, ಅಖಿಲಂ - ಮೇಲೆ ಹೇಳದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ವಿಧತ್ತೇ - ಮಾಡುವನೋ, ಅಂತಹ, ಶ್ರೀಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಸ್ವಸ್ತಿ - ಮಂಗಳವನ್ನು, ದಿಶತಾತ್ - ಕೊಡಲಿ, ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳ ಇಷ್ಟವನ್ನರಿತು, ಆದಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದನ್ನೇ ಪುನಃ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ಯಥಾ - ಹಾಗಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ, ಆಯಂ ಕ್ರೀಡಾ - ಈ ಲೀಲಾವಿಧಗತಿಯಲ್ಲಿನ ಲೀಲೆಯು, ತಯಾ - ಆ "ಶುಲ್ಕ ಶೀಲ ವಯೋವೃತ್ತ" ಗಳುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ, ಐಕರಸ್ಯಾತ್ - ಸಮವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ, ರಸದಾ - ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು, ನಸ್ಯಾತ್ ಖಲು-ಆಗಲಾರದಷ್ಟೇ. "ಸ ಏಕಾಕೀ ಸರಮೇಶ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ದೀಶ್ವರನಿಗೆ "ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ"ಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಮತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭೆಯೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ಲೀಲಾವಿಧಗತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯರೂಪ ಕ್ರೀಡೆಯು ಆತನಿಗೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ರುಚಿಸಿತೇ? ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿತಿಹಾಸ

(೧) ಶ್ರೀಶೈವ, ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕ.

ತ್ತಯಾ," ಎನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವರ್ಣನೆ "ದೇವಿತ್ಯನ್ಮಹಿಮಾವಧಿ ನ೯ ಹರಿಣಾ ನಾಪಿ ತ್ವಯಾ ಜ್ಞಾಯತೇ" ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಞಾಂ ವಿಸ್ತರಿಸ್ತಾರ್.

ಪುರಾಣ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಲ್ಲಾ ಆಕೆಗೆ ಒದವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಅಲ್ಪಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವು? ನಮ್ಮ ಮತೋದ್ಧಾರಕರ ಸರ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರತ ಕೂರಾತ್ಮಾ ಛಾರ್ತವರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ವರ್ಣನಾಶಾಸ್ತ್ರವಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಎನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವರ್ಣನೆ - ಎಂದು ಸಂಗ್ರಹ ವಾಗಿ ಹೇಳಿದಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ, ದೇವಿತ್ಯನ್ಮಹಿಮಾವಧಿ" ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಞಾಂ - ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ತ್ರಿಸ್ತವವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ, ವಿಸ್ತರಿಸ್ತಾರ್ - ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಹೇ ದೇವಿ-ಈ ವಿಧೂತಿಯ ರೀಲಾರಸವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಹಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ತ್ವನ್ಮಹಿಮಾವಧಿಃ - ನಿನ್ನ ವಹಿಮೆಯ ಎಲ್ಲೆಯು, ಹರಿಣಾ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ - ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು, ನಾಪಿತ್ವಯಾ ಜ್ಞಾಯತೇ - ನಿನಗೂ ಸಹ ತಿಳಿಯದು; ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಪಾಠಗಳು :-

ಯದ್ಯಪ್ಯೇವ ಮಥಾಪಿ ನೈವ ಯುವಯೋ ಸ್ವರ್ದ್ವಿಜ್ಞತಾ ಹೀಯತೇ ||  
ಯನ್ನಾಸ್ತೈವ ತದಜ್ಞತಾ ಮನುಗುಣಾಂ ಸ್ವರ್ದ್ವಿಜ್ಞತಾಯಾ ವಿದು |  
ರೋದ್ಯೋನಾಂಭೋಜ ಮಿದಂತಯಾ ಕಿಲ ವಿದರ್ ಭ್ರಾಣೋಯ

ಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ||

ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಎಲ್ಲೆಯು ಶ್ರೀ ಹರಿಗೂ ನಿನಗೂ ತಿಳಿಯದು ಎಂದರೇನಾದರೂ ನಿಮ್ಮಗಳ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಕುಂದಕವೋ ಎಂದರೆ ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು, ನೈವಯುವಯೋ ಸ್ವರ್ದ್ವಿಜ್ಞತಾ ಹೀಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ನಿಮ್ಮಗಳ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯೇನೂ ಇದರಿಂದ ನಕ್ಕವಾಗಲಿಲ್ಲವು. ಆದು ಹೇಗೆಂ ದರೆ :- ಯನ್ನಾಸ್ತೈವ - ಯಾವದು ಇಲ್ಲವೋ, ತದಜ್ಞತಾಂ - ಅದರ ತಿಳಿ ವಕತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವದನ್ನೇ, ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿ ದರು. ಇಲ್ಲವೇ ಇರುವದನ್ನು, ತಿಳಿಯದಿರುವಂಥಾದ್ದೆಂದು, ಹೇಳುವದೇ, ಸರ್ವ ಜ್ಞತೆಯು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವದು ಎಂದು ಹೇಳ ದರೆ, ಅಂತವನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಒಂದು ನಿರರ್ಥನವೂರ್ದಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೋದ್ಯೋನಾಂಭೋಜ ಮಿದಂತಯಾ ಕಿಲ ವಿದರ್ - ಗಗನ

**ಭಟ್ಟಿರುಮ್ (೧)** "ಐಶ್ವರ್ಯ ಮಕ್ಷರಗತಿಂ ಪರಮಂ ಪದಂವಾ ಕಸ್ಮೈ ಚಿದಂಜಲಿ ಭರಂ ವಹತೇ ವಿವೀರೈ | ಅಸ್ಮೈ ನ ಕಿಂಚಿದುಚಿತಂ ಕೃತ

ಕಾಸುಮವು ಇಲ್ಲದಿರುವಂಥಾದ್ದು, ಅದು ಇಂಥಾದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವವನು ಭ್ರಾಂತನು, ಹುಚ್ಚನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯ ಎಲ್ಲೆಯು, ಇಲ್ಲದಿರುವಂಥಾದ್ದು; ಆದು ಉಂಟು, ಇಂಥಾದ್ದು, ಎಂದು ಹೇಳುವವನು ಉನ್ನತನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟಿರೂ ಕೂಡ "ಉಲ್ಲಾಸ ಪಲ್ಲನಿತ ಪಾಲಿತ ಸಪ್ತಲೋಕೇ ನಿರ್ರಾಹ ಕೋರಕಿತ ನೇನುಕಟಾಕ್ಷ ಲೀಲಾಮ್" ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎರಡು ಪಂಗಡದವರೊಂದಲೂ ಮಾನನೀಯರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟಿರವರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟಿರು. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರ ಮುಖ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಕೂರತ್ತಾಳ್ವಾರವರ ಮಕ್ಕಳು, ಲಕ್ಷ್ಮೀವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞರು. ಅಂತವರ ವಾಕ್ಯ ನಲ್ಲಿ ಪರಮ ಗೌರವವನ್ನು ಉಭಯ ಪಂಗಡದವರೂ ಇಟ್ಟಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚುಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಮಹನೀಯರ ವಾಕ್ಯವು ಆಪ್ತ ವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಆದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಭಟ್ಟಿರುಮ್ ಎಂದು ಅಪಿಶಬ್ದವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. "ವಸಿಷ್ಠೋಪಿ ಮಹಾ ತೇಜಾಃ" (ರಾಮಾ. ಬಾಲ) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಲ್ಲಿರುವ ಅಪಿ ಶಬ್ದದ ಹಾಗೆ ಭಟ್ಟಿರುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಮಾಡುವವರ ಕಡೆಯವರಾಗಿ ಪರಮಗೌರವಾರ್ಹರಾಗಿರುವವರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರೆ ಆ ಸಮಾಧಾನವು ಅತ್ಯಂತೋಪಾದೇಯವೆಂಬ ಭಾವವು "ಐಶ್ವರ್ಯಂ - ಇತರೋಕದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಇತರ ಲೋಕಗಳಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗತಿಂ - ಕೈವಲ್ಯವನ್ನೂ, ಪರಮಂಪದಂ - ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠವನ್ನೂ, ನಾ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ (ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥವು), ಅಂಜಲಿಭರಂ - ಅಂಜಲಿರೂಪ ಭರವನ್ನೂ, ವಹತೇ - ವಹಿಸಿರುವ, ಕಸ್ಮೈ ಚಿತ್ - ಜಾತಿ ಕುಲ ಗುಣ ವೃತ್ತಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷಾಪಕರ್ಷಗಳನ್ನು ನೋಡದೇ ಯಾರಿಗಾಗಲಿ ಒಪ್ಪಿನಿಗೆ, ವಿವೀರೈ - ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, ಅಸ್ಮೈ - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಉಚಿತಂ - ಕೇಳದ್ದಲ್ಲದೆ ಉಚಿತವಾಗಿ, ಕಿಂಚಿತ್ - ಏನೊಂಮಾ, ನ ಕೃತಂ -

(೧) ಶ್ರೀಗುಣ. ೫೮.

ಮಿಶ್ರೈಥಾಂಬ ತ್ವಂ ಲಜ್ಜಸೇ ಕಥಯ ಕೋಯ ಮುದಾರ ಭಾವಃ" ಎನ್ನು ಶ್ರುತಿ ಯಿಲುದಾರ ಶಬ್ದತ್ತು ಕ್ಕು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಠ್ಯ ನಾರ್.

ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದದು ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಹೇ ಅಂಬ - ಓ ಲೋಕಮಾತೆಯೇ, ತ್ವಂ ಲಜ್ಜಸೇ - ನೀನದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಪಡುತ್ತೀಯೋ, ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಯಕಿಯ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದ ಶಿರಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಪನ್ನನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲು ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇನಾದರೂ ತಲೆ ಬಾಗಿ ಲಜ್ಜಿಸುತ್ತೀಯೋ ಎಂದ, ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಯು, ಅಯಂ ಉದಾರಭಾವಃ ಈ ಉದಾರ ಭಾವವು, ಅಹ, ಈ - ಎಂತಹುದು, ಕಥಯ - ಹೇಳು, ಎನ್ನು - ಎಂಬ ದಾಗಿ, ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ - " ದೇವಜುಷ್ಪಾ ಮುದಾರಂ" ಎಂಬ ಶೀರೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ, ಉದಾರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರು. ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಯಾವಾಗ ಉಪಾಯತ್ರೇನ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೋ, ಆಗ ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಯಭೂತರೊಂದಿಗಪ್ರಾಯವೇ ಎನಿಸಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಶರಣಾಗತಿಯು ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವೇದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲೂ, ಅನಂತರ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲೂ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದರಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿನೂ ವಿರೋಧ ಎಲ್ಲವು ದಂಪತಿಗಳಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿದ್ದರೆ, ಅಶಿರ್ವಾದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರುವವನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಯತಿ ವರ್ಯರು ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಪುರುಷಕಾರ ಭವನೇನೋ ಅಥವಾ ಉಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಎಂದರೆ, ಎರಡು ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಎಂದು ಹೇಳುವೆವು. ಪರತತ್ವವೇ ಶ್ರಿಯುಪತಿಯಾದುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಾಗಿ ಭರನೈಸನವು ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಆದುದರಿಂದ, ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಉಪಾಯತ್ವವು. ಅನು ಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಶಾಸನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಾರಾಯಣನೂ, ವಿಭಾಗಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಬಲ ಪಾಪಗಳಿಗಾಗಿ ಶಾಸಿತಾವಿನ ವ್ಯಾಪಾರವು ಮುಂದುವರಿದರೆ, ಆಗ ಪುರುಷಕಾರ ಲೋಪ

ದಲ್ಲಿ ದಂಡನಿವೃತ್ತಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಧಾವಿಸಬಹುದು. ಬರೇ ಪುರುಷಕಾರವೇ ಆದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಲ್ಲದವನ ಒಣದಯೆಯ ಹಾಗೆ ಆಗ ಉದಾರಧಾವನು ಎಲ್ಲಿಯದ? ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳತೆಂಬ ನಂದಿಗೆ ಆಗ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಾಯಶ್ಚನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವರ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಪರಾಶರಭಟ್ಟರಾದುದರಿಂದ, ಅವರಭಿಪ್ರಾಯವು "ವಸಿಷ್ಠೋಪಿ ಮಹಾ ತೇಜಾಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಬಲತರವಾದುದೆಂದು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏನೋ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ಉದಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ಇನ್ನೊಂದು ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರದೀಪಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಶ್ಚನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:— "ಸ್ವಯಂವಸ್ತು ಕುರ್ವ್ಯ ಜನಮಿಮ ಮಹಸ್ಮಾತ್ಪರಸಿಜಪ್ರಕಾರೌ ಪದ್ಮಾಯಾಸ್ತವಚಿ ಚರಣೌನ ಶ್ರರಣಯೌ" ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೆಂದು ತಾವು ಅನಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಲ್ಯಾಣ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:— ಇಮಂಜನಂ- ಈ ಜನವನ್ನು, ಸ್ವಯಂ-ತಾನಾಗಿಯೇ ವಸ್ತುಕುರ್ವ್ಯ-ಆವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬುದ್ಧಿಯೋಗ ಸತ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಆವರನ್ನು "ಪೋರಳಾಕ್ಕೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಜ ಮೂಲಕ, ಸರಸಿಜಪ್ರಕಾರೌ - ಕಮಲ ಸದೃಶಗಳಾದ, ಪದ್ಮಾಯಾಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಮತ್ತು ತವಚಿ - ನಿನ್ನ ಸಹ, ಪಾದೌ - ಚರಣಗಳನ್ನು, ನಃ - ನಮಗೆ ಶರಣಯೌ - ಶರಣವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ" ಎಂಬರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಯೆನೋ ಮೈಷವ್ಯಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದ್ವಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇಬ್ಬರೂ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿದ್ದರೂ ಚರಣೌ ಎಂದು ಹೇಗೆ ದ್ವಿವಚನವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವಿವಚನವೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಿಶೇಷಣವಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬಹು ವಚನ ಬೇಕಿಲ್ಲವು. ಮುಂದೆ ಆ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲೇ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾದ ಪೆರಿಯಜೀವರವರ ಭಿಪ್ರಾಯವೂ ತಮ್ಮ ಆಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ನಿರೋಧವಾದುವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಪದತ್ವ ಉಂಟೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಏರ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಪತಿಶೇಷಳವೋ ಎಂದರೆ ಈ ಪೆರಿಯಜೀವರೇ ಅಂತಹ ಸಂದೇಹಗಳಂಟಾಗದಹಾಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ "ಅಸ್ಯಾದೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತಸ್ಮಿ ತಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ" ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಯು ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದುಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರೈಕಮತ್ಯದಿಂದಲೂ ಸತಿಗಧೀನಳಾಗಿಯೂ ನಡೆಯುವಳೆಂದು

ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತ ಭಾಷ್ಯತ್ತಿಲೇ ಪೆರಿಯ ಜೀಯರುಮ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಜ್ಞ ಕೆಲ್ಲಾಮುಪಸಾದಿತ್ತಾರ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಮ್ ನಿರ್ಧರ ನಿಲೈಗಳೈಕ್ಕೊಣ್ಣು (ಕೃ) ಣ್ಣು ಶ್ರೀಮಚ್ಚೆಬ್ಬತ್ತಿಲ್ ಶೊನ್ನ ವಿಶೇಷಣ ತ್ತುಕ್ಕು ವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳೈಕ್ಕುಪ್ಪೋಲೆ ವಸ್ತ್ರನುರೂಪಮಾನ ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞೈ ಸಹ್ಯದಯರ್ ಅರಿನ್ನುಕೊಳ್ವದು.

ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅವರ ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತ ಭಾಷ್ಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತ ಭಾಷ್ಯ ದಲ್ಲಿ, ಪೆರಿಯಜೀಯರುಮ್ - ಪೆರಿಯಜೀಯರೂ ಸಹ, ಅಪೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಜ್ಞ ಕೆಲ್ಲಾಮ್ - ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪಪಾದಿಸಿದರು.

ಇಷ್ಟು ದೂರ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸಾಹಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುವದು ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ:— ದ್ವಯಃಪೂರ್ವಖಂಡದ ಶ್ರೀಮಚ್ಚೆಬ್ಬತ್ತಿವು ವಿಶೇಷಣವೇ ಉಪಲಕ್ಷಣವೇ ಎಂಬ ವಿಷ ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣೇತಿ ಹಾಸ ಅಚ್ಚಾರಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಾದಿ ಅಪ್ಪ ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೀಮಚ್ಚೆಬ್ಬತ್ತಿವು ವಿಶೇಷಣವೇ ಎನಾ ಉಪಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮುಗಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿ-ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ ಸಂಪ್ರ ದಾಯಮ್-ಅಚ್ಚಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನಮೂ, ಇವು ಗಳು, ನಿರ್ಧರ ನಿಲೈಗಳೈಕ್ಕೊಣ್ಣು-ಇರುವ ಯಥಾವತ್ತಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರ್ಮಾ ರೋಚಿಸಿ, ಶ್ರೀಮಚ್ಚೆಬ್ಬತ್ತಿಲ್ ಶೊನ್ನ ವಿಶೇಷಣತ್ತುಕ್ಕು- ದ್ವಯ ಪೂರ್ವ ಖಂಡದ ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಮೂಲಕ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ, ಆ ವಿಶೇಷ ಣವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭಾವವು, ವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳೈಕ್ಕು ಪ್ಪೋಲೆ - ಸರ್ದೀಶ್ವರನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ, ಆದಿಪದದಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಪ ನ್ನಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದವು ಸಪ್ರಹಿಸಿ ಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನೀವು ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷಣಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಿರೋ ಹಾಗೆಯೇ, ವಸ್ತ್ರನುರೂಪಮಾನ - ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಷಯವು, ಅದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ, ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ - ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು, ಉಪಾಯವಾಗಿರಲು ಆಕೆಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಇಲ್ಲವೇ

ಭರಸ್ವೀಕಾರ ರಹಿತಂ ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಯಲ್ಪ ವರ್ಜಿತಂ ।

ಗುಣಾದಿಕ ನಿರೋಪ್ಯಂ ಹಿ ಶರಣ್ಯಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣಂ ॥೨೩॥

ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಅವಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರಯೋಜನವು, ಸಂಯಾದುದೆಂದು, ಸಹ್ಯದವರು - ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರು, ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿ ಕಕ್ಷಿಯವರು, ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಅಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪ್ರದಾಯಾದಿಗಳನ್ನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಯುವರಲ್ಲಿ ಎಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟಿರುವವರು, ಅರಿವನ್ನು ಕೂಳುವದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಈರ್ಷಾಸೂಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯುವವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈವನನ್ನು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೇ, ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೇ, ಎಂಬ ವಿಷಯವು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೇ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳ ಸ್ಫುರಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾರಕಗಳನ್ನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ- ಈ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದ ದೂಷಣವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಭರಸ್ವೀಕಾರರಹಿತಂ - ಮಾಡಿದ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಚೇತನವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದುದು, ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಯಲ್ಪ ವರ್ಜಿತಂ - ಭರಣ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆಂಬ ಸಜ್ಯಲ್ಪವಿಲ್ಲದುದು, ಇಂತಹ ಗುಣಾದಿಕಂ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇ ನೊದಲಾದವು, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ದಿವ್ಯಮುಖ್ಯಳ ವಿಗ್ರಹವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯಾಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿ, ಶರಣ್ಯಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣಂ - ಸರೈಶರಣ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂಬುದು, ಇಷ್ಟಂ ಹಿ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಾದುದಷ್ಟೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಅಚೇತನಗಳು; ಹಾಗೆ ಅಚೇತನವಾದುದರಿಂದ ಒಂದು ವೇಳೆ ಭರಣ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹಾಗೆ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಲೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು, ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಸಜ್ಯಲ್ಪಿಸಲೂ ಲಾರದು. ಆದರೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ರಕ್ಷಾಸಜ್ಯಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದವಾದುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ದಿವ್ಯಮುಖ್ಯಳ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಣಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ನಿಮಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅಚೇತನವಾಗಿ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ, ರಕ್ಷಾಸಜ್ಯಲ್ಪಯುಕ್ತಗಳೆಲ್ಲ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ, ಸಹ ಇದ್ದರೂ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಲು ಏಕೆ ನಿಮಗೆ

ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವು ? ಎಂಬ ಭಾವವು ಭರಸ್ವೀಕಾರವೆಂದರೆ "ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನೀವು ನನಗೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬೇಕು" ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ, "ಭವೇಯಂ ಶರಣಂ ಹಿವಾ" (ರಾಮಾ ಸುಂದರ ಕಾಂಡ) "ನಿಮಗೆ ನಾನು ಉಪಾಯವಾಗುವೆನು" ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಯ ಅಭಯಪ್ರದರೂಪ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವು. ಗುಣಾದಿಗಳೇ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಯು (೧) ಜೀತನವು, (೨) ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹಳು ; (೩) ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಜಿಲ್ಲ ಮಾಡತಕ್ಕವಳು; ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಆಕೆಯೂ ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಭಗವಂತನ ಈ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದವು ಎಂದರೆ :—ಭಗವಂತನ (೧) ಜ್ಞಾನವು ತನ್ನ ಅಶ್ರಿತರ ಗುಣವೋಷಗಳನ್ನೂ ಅಶ್ರಿತ ಅನಾಶ್ರಿತರೆಂದೂ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವು. ಹಾಗೆಯೇ (೨) ಶಕ್ತಿಯು, ಅಶ್ರಿತರ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಗಲಾಡಿಸುವದಕ್ಕೂ, (೩) ಕರುಣೆಯು, ಅಶ್ರಿತನ ದೇಖಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕೂ, (೪) ಕ್ಷಮಾ, ಅಪರಾಧ ಸಹನೆಯಲ್ಲೂ, (೫) ಸೌಶಿಲ್ಯವು, ತಾನು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಅಶ್ರಿತನಿಗೆ ಎಮ್ಮುಖನಾಗದೇ ಸುಮ್ಮುಖನಾಗಿ ವದಕ್ಕೂ (೬) ವಾತ್ಸಲ್ಯವು. ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೇ ಇರುವದಕ್ಕೂ (೭) ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು, ತನ್ನ ದಾಸನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಸಜ್ಜಿಲ್ಲಕ್ಕೂ, ಹೀಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದವುಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ದಿವ್ಯವುಳ್ಳವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ (೧) ಭಕ್ತಜನಾರ್ಕರ್ಷಣ (೨) ಮನಸ್ಸು ಸಂಪ್ರೀಣನ (೩) ಕೈಜ್ವರೈಪರಿಗ್ರಹಣ (೪) ಐಕಾಂತಿಕ ಭಕ್ತಿಆನನವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಯೋಗಗಳುಂಟು

ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಣತ್ವವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಗೆ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಹಾಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ನಿನುಗೆ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ, ವಿರೋಧವೇನೆಂದು ಈ ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಯು ಸರ್ವೈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣೀ, ಯಾವಾಗಲೂ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ದಿವ್ಯ ಜೀಷ್ಟಿತಗಳಲ್ಲೂ ಸಹಾಯಭೂತಳು ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿ ಆನಂದಿಸುವವರು; ಹೀಗಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಲು ನಿನುಗೆ ತೊಂದರೆ ಏನು ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ .—

ಸರ್ವ ಕರ್ಮಸು - ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಲೀಲಾ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಾದ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯನಾಗುವದೂ ಸರ್ವಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದೂ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ, ಐಕರಸ್ಯ ಜುಷೋಃ-ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಛೋಗ, ಆನಂದಗಳುಳ್ಳ, ಶೇಷಿದಂಪತಿಯೋ - "ದ್ವಾಚ

ಐಕರಸ್ಯ ಜುಷೋಶ್ಯೇಷಿ ದಂಪತೋಸ್ಸರ್ವಕರ್ಮಸು  
 ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಂ ಶ್ರುತಂ ಕಸ್ಮಾನ್ನರೋಚತೇ ||೨೪||

ಸದೈಕಶೇಷೀ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಶೇಷಿಗಳಾಗುವ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ವಿಶೇಷ್ಯವು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಶ್ರುತಂ - ದ್ವಯದ ಶ್ರೀವ್ಯ ಚ್ಚುಬ್ಬದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದು ಕಸ್ಮಾತ್ - ಏನು ಕಾರಣದಿಂದ, ನರೋಚತೇ - ಇಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲವು ? ಇಷ್ಟವಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರುತಂ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣರೂಪೇಣ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಯವು ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ ಉಪ್ಯೋಷಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಿಮಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದುದು ತುಂಬಾ ಆಶ್ಚರ್ಯವು ಕಸ್ಮಾನ್ನರೋಚತೇ ? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದವೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿದರೂ ತೋರಿಬರುವದಿಲ್ಲವು. ಏನು, (-) ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ (೨) ಅಥವಾ ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೆಂಬುದರಿಂದಲೇ (೩) ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ, ಇವು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಬರುವದಿಲ್ಲವು, ಅದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಮಗಿದು ಇಷ್ಟವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೊದಲನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ, “ಸಾನೋಲೋಕಮಮೃತಂ ದದಾತು” ಆಕೆಯು ನಮಗೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದೂ, “ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯುಃ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವರು ನಿರತಿಶಯ ಸುಖವನ್ನು ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು ಎಂದೂ, “ಯಾವಾಲಂಭ್ಯ ಸುಖೇನೈವ ದುಸ್ತರಂ ತ್ರಿಗುಣೋದಧಿಂ | ನಿಸ್ತರಂತ್ಯ ಚಿರೀಣೈವ ವ್ಯಕ್ತಂ ಧ್ಯಾನ ಪರಾಯಣಾಃ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಈ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವರು ಎಂದೂ, “ಅಮೃತಾವಹಾ” ನೋಕ್ಷದಾಯಕಳೆಂದೂ, “ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ” ಎಂದೂ, “ಭೋಗದಾಮುಕ್ತಿ ದಾಯಿನೀ” “ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಂ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುತ್ತವೆ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವೂ ಅಲ್ಲವು; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಬಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯದೂ ಅಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ,

**ಪ್ರತರ್ಧನಾದಿ ವಿದ್ಯಾಸು ವೇದ್ಯೇಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ |  
ಅಚೇತನ ವದಿಚ್ಛಾಮ ಶ್ವೇತನಂಚ ವಿಶೇಷಣಮ್ ||೨೨||**

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗವು ಆ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಂದರೆ: ವ್ಯಕ್ತವು. ಆದುದ ರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋಚಿದಹಾಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ತೋರಬರುವದಿಲ್ಲವು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನುಗೇಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳಹಾಗೆಯೇ ವಿಶೇಷಣವೆಂದೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಚೇತನಗಳು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿ ಯಿಂದ ಆಕ್ಷೇಪ ಬಂದಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಚೇತನವೂ ವಿಶೇಷಣವಾಗುವದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಪ್ರತರ್ಧನಾದಿ ವಿದ್ಯಾಸು - ಕಾಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರತರ್ಧನ ವಿವೇಚನೆಯೇ ನೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಅದ ಪದದಿಂದ ರುದ್ರಾಂತರ್ರ್ಯಾವಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನವೇ ನೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಪರಮಾತ್ಮನಿ - ಪರಮಾತ್ಮನೆ, ವೇದ್ಯೇಪಿ - ವಿಶೇಷ್ಯವಾಗ ಉಪಾಸ್ಯನಾಗದ್ದೂ, ಅಚೇತನವತ್ - ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಾಣದ ಹಾಗೆ, (ಅಂತರಾದಿತ್ಯ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಯೂ ಹಾಗೆಯೂ) ಯಥಾವಿಶೇಷಣಂ - ಒಗೆ ವಿಶೇಷಣವೋ ಹಾಗೆ, ಚೇತನಂ ಚ - ಚೇತನನಾದ ಇಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ವಿಶೇ ಷಣವು ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಚೇತನವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಬಾಧಕವೇನು? ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಶ್ಲೋಕಾಧಿಪ್ರಾಯವು ಎನೆಂದರೆ —ಪ್ರತರ್ಧನರೆಂಬವರು ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತ ವಾದುದು ಯಾವುದು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನು “ಸಹೋ ವಾ ಚ ಪ್ರಾಣೋಸ್ಮಿ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮಾ ತಂ ಮಾ ಮಾಯುರಮೃತ ಮಿತ್ಯುಸಾಸ್ತು” ನಾನೇ ಪ್ರಾಣ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು, ನಾನೇ ಅಮೃತವೆಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು ಇಂದ್ರನಲ್ಲವು, ತಚ್ಚರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ “ಸ ಏಷ ಪ್ರಾಣ ಏವ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮಾನ ನೋಽಜರಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿದವರಿಂದ ಈ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅನಂದತ್ವ, ಅಜರತ್ವ ಅವ್ಯತತ್ವಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೆ. ಈ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಾಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಸ್ಯನೆಂದರೆ ಅತಿತ್ತಾದ ಪ್ರಾಣವು ವಿಶೇಷಣವಾಯಿತು, ಚೇತನನಾದ ಇಂದ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಸ್ಯನಾದರೆ ಇಂದ್ರನು ವಿಶೇಷಣವಾಯಿತು,

ಇತ್ಥಂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರಾನು ಸಾರತಃ |  
 ವಿಭುಃ ಪತ್ನಾಃ ಗುಣಾದ್ಯೈಶ್ಚ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ವಿಷಯೋತ್ರನಃ ||೨೨||

ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನು ಉಪಾಸ್ಯನಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಂದ್ರನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷಣವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ವಿಶೇಷಣವು ಆಮದರಿಂದ ಜೊತನವೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಂದ್ರನೇ ವಿಶೇಷಣನಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆಗಕೂಡದೇ? ಹಾಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಾಧಕವೂ ಇಲ್ಲವು. ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತರೂಪಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:-  
 ಇತ್ಥಂ - ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರತರ್ಧನಾದಿ ವಿದ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕೊಟ್ಟು ಉಪಾಸಿದ ಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಇತ್ಥಂ - ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಸಮಂಜಸಗಳಾದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ, ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ - ಈ ನ್ಯಾಸವಿಷಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರಾನುಸಾರತಃ - ಆಯಾಯಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ವಿಭುಃ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಪತ್ನಾಃ - ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ, ಗುಣಾದ್ಯೈಶ್ಚ - ಸ್ವಾಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಉಚಿತಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕರುಣಾ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೌಖ್ಯಲೌಕಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಹ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ಯುಕ್ತತೆಯ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ವಿಶಿಷ್ಟ ಏವ - ಸೇರಿದವನಾಗಿಯೇ, ನಃ - ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ನಮಗೆಲ್ಲಾ, ಆತ್ರ - ಈ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ವಿಷಯಃ - ವಿಷಯನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೂ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ತತ್ತನ್ಮಂತ್ರಾನುಸಾರತಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದರೆ, "ಓನಿತ್ಯಾತ್ಮನಂ ಯಂಜೀತ" ಎಂಬುದು ಕರಣಮಂತ್ರವಾದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಚಕವಾಗಿ, ಆಕಾರ ಉಕಾರ ವಾಚ್ಯರಾದ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ತಿನ ಸಮರ್ಪಣವೆಂದೂ, ಮೂಲಮಂತ್ರವಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಎಂದೂ, ದ್ವಯವಾದರೆ ಕರೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಎಂದೂ, ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲೆಂದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದರೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ" ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆನುಪಶ್ಯಕವೆಂದಲ್ಲವು.

ಇಬ್ಬು ಕೇವಲ ಕುತರ್ಕಜ್ಞಳೈಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಳೈ ಬಾಧಿಕ್ಕ  
ಲಾಗಾದೆನ್ನು ಮಿಡಂ ಮುನ್ನೈ ಶೊನ್ನೋಮ್

ಮಾಮೇಕಂ ಎಂದರೆ ಮಾಂ ಲಕ್ಷ್ಯಾ, ಸಜ ನಿಕಂ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು  
ಶ್ರುತಿಪ್ರಯೋಗವೇ ಹಾಗೆ ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು  
ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದ ಶ್ರುತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು  
ನುಸರಿಸಿಯೇ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ "ಏಕಾಕೀ ವಿದ್ಯಯಾ  
ಸಾರ್ಥಂ" ಎಂದು ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲೂ, ಮಾಮೇಕಂ ಚಶ್ರಿಯಾಯುಕ್ತಂ"  
ಎಂದು ಪಾದ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೇ ಪರ  
ಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸದಾ ನಿಕಯೋಗವಿರ ವದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ  
ಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ "ತದಂತರ್ದ್ವಾವಾತ್ ತ್ವಂ  
ನಪೃಥಗಭಿದತ್ತೇಶ್ರುತಿರಪಿ" ಎಂದು ಪರಾಶರಭಟ್ಟಿರವರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಷ್ಟು ದೂರ ಉಪಸಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-  
ವೇಲೆ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಸಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ತಂದವರಿಗೆ ಒಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳು  
ತ್ತಾರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಾದಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡ  
ತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇಬ್ಬು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕೇವಲ  
ಕುತರ್ಕಜ್ಞಳೈ ಯಿಟ್ಟು - ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸದ ಬರೀ ತರ್ಕಗಳ  
ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಳೈ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು  
ಬಾಧಿಕ್ಕಲಾಗಾದು - ನಿರಸನ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು, ಮುನ್ನೈ ಶೊನ್ನೋ  
ಮ್ - ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆವು. "ನಹಿ ವಚನ ವಿರೋಧೇ ನ್ಯಾಯಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ"  
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿರುವಾಗ ವಾದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ  
ವಿಲ್ಲವು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ ತರ್ಕಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ  
ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ತತ್ಪ್ರಯೋಧಿಕಾರ  
ದಲ್ಲಿ "ವೃಥಾ ನಿರ್ಬಂಧಮಾಗಾದು" ಎಂದು "ತರ್ಕಪಾಂಡಿತ್ಯತ್ತಾಲೆ ನಿನ್ನೈ  
ತ್ತದೆಲ್ಲಾಮ್ ಸಾಧಿಕ್ಕಿಲಾ ಇರುಕ್ಕೈ ಚೆಯ್ ದೇ ಇರೇ, ನಾಮ್ ಪ್ರಮಾಣ  
ಶರಣಾರಾಯ್ ಪೋವರುಗಿರದು" ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ೬೦-೪ನೆಯ  
ಪುಟಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವ ಪ್ರಸಂಗವೂ, ವಿಶೇಷಣದಿಂದ  
ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯ ಚಾನಿಯೂ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತರುವದು ಯುಕ್ತ  
ವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು

ಆಗ್ಯಯಾಲ್ ಯಥಾಪ್ರಮಾಣಮ್ ಶರಣ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಾನುಗುಣ  
ಮಾಗ ವಿಶಿಷ್ಟಮುಮ್ ಉಪೇಯಮಾನಾರ್ಪೋಲಿ, ವಿಶಿಷ್ಟಮುಮ್  
ಉಪಾಯಮಾಗಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ.

ಉಪಾಯ ದ್ವಿತ್ವವಾದ ನಿರಾಸ:

ಗುಣ ವಿಶೇಷ ವಿಗ್ರಹ ವಿಶೇಷಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನ ಏಕಮ್ ಉಪಾಯ  
ಮಾನಾರ್ಪೋಲಿ ತುಲ್ಯಯೋಗಕ್ಷೇಮಮಾನ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಧತ್ತಿಲ್ ಶೋ

ಆಗ್ಯಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ, ಯಥಾಪ್ರಮಾಣಮ್ - ಈಗ ನಾವು  
ಉದಾಹರಿಸಿದ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನ ನ ಸರಿಸಿ, ಶರಣ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಾನು  
ಗುಣಮಾಗ ಅಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವಶರಣ್ಯವಾದ  
ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ವಿಶಿಷ್ಟಮ್ ಉಪೇಯಮಾನಾ  
ರ್ಪೋಲೀ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾರಾಯಣನೇ ಉಪೇಯವೆಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ,  
ವಿಶಿಷ್ಟಮುಮ್ ಉಪಾಯಮಾಗಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನೇ ಉಪಾ  
ಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತ ಇಲ್ಲವು ಶರಣ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ  
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾರಾಯಣನೇ  
ಉಪೇಯವೆಂದೂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರುಗಳು ಮಾಡುವ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೂ ಎಂದು  
ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೀರಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಉಪಾ  
ಯವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಬಾಧಕವೇನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವ ಹೇಳಿದರೆ, ಉಪಾಯ ದ್ವಿತ್ವವೆಂಬ  
ವಾದದ ನಿರಾಸವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದರೆ, ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವ  
ಪ್ರಸಂಗವುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಅದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವು ಕೂಡುವ  
ದಿಲ್ಲವು, ಏಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾನಿಯು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ತರಬಹುದು ;  
ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಗುಣವಿಶೇಷ - ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗುಣ  
ವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಗ್ರಹವಿಶೇಷಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನ - ದಿವ್ಯ ಮೃಗಗಳ  
ವಿಗ್ರಹವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ಸೇರಿರುವ, ಏಕಮ್ - ಒಬ್ಬನಾದ ಪರ  
ಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಯ ಮಾನಾರ್ಪೋಲಿ - ನಿಮ್ಮಭಿಪ್ರಾಯಪ್ರಕಾರ ಉಪಾಯ  
ವಾದಹಾಗೆಯೇ ತುಲ್ಯಯೋಗಕ್ಷೇಮಮಾನ-ಪರಸ್ಪರ ವರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾನ

ತ್ತಿನ ನಿತ್ಯಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನಾಲೂಪ ಉಪಾಯೈಕ್ಯತ್ವಕ್ಕು  
ಕ್ಕುರೆ ಯಿಷ್ಟೈ.

ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಹಿಸುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈಬ್ಬತ್ತಿಲ್ ಶೋತ್ತಿನ - ನುತುಪ್ಪು ಪ್ರತ್ಯ  
ಯ ದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಶ್ರೀ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿ ಬರುವ, ನಿತ್ಯಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧ  
ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನಾಲೂಪ - ಸದಾ ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ಸೇರಿರುವ ಸಂಬಂಧದಿಂ  
ದಲೂ ಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಉಪಾಯೈಕ್ಯತ್ವಕ್ಕು-ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ  
ಬಂದೇ ಉಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಗೂ, ಕುರೈ ಇಷ್ಟೈ - ಬಂಧಕವಿಲ್ಲವು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ  
ನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಉಪಾಯವು ಎಂದರೆ "ಎತ್ತ ಏರಿಗೆ ಎಳೆಯಿತು,  
ಕೋಣ ನಿರಿಗೆ ಎಳೆಯಿತು." ಎಂಬ ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗಲಾರದೇ?  
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಏಕ ಗೃಹಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿವರೂ ಪರಸ್ಪರೈಕನುತ್ಯ  
ವಿಲ್ಲವೆ ಜಗಳವಾಡುವದನ್ನು ಕಂಡರನೇವಲ್ಲಾ, ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸರಸ್ವ  
ಜ್ಞರು, "ಅಸ್ಯಾದೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತಸ್ತೀ ತಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ"  
(ರಾ ಸುಂ ) ಎಂದು ಅಂಜನೇಯನು ಅರ್ಚ್ಯಪಡುವ ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿ  
ತಜ್ಜರ, ಭಕ್ತರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕಂಕಣಬದ್ಧರು;  
ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತುಲ್ಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಮಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋ  
ಗವು ಆದುದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸೌರಿಯೇ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಯೋಗ  
ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುವರು. ಈ ಲೋಕದ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಕ್ಕೆ  
ಕಾರಣವು ರಾಜಸ ತಾನುಸ ಗುಣಗಳ ವಿಜ್ಯಂಭಣೆಯು, ಇಂತಹ ಗುಣಗಳ  
ಸ್ಪೃಶ್ಯೇ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಇಲ್ಲಿ ಯೋಗ ವೆಂದರೆ  
ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೂಪ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು, ಕ್ಷೇಮ ವೆಂದರೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲ  
ದಿರುವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ; ಇವೆರಡನ್ನೂ ಭಕ್ತನಿಗುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ  
ಆದರವುಳ್ಳವರು. ಪತ್ತೀಯೋಗವು ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ನಿತ್ಯನಾದುದೆಂದು ಶ್ರೀ  
ಪರಾಶರರು ತಮ್ಮ ಪಚ್ಚಿಷ್ಯರಾದ ಮೈತ್ರೇಯರಿಗೆ "ನಿತ್ಯೈವೈಷಾ ಜಗನ್ಮಾತಾ  
ವಿಷ್ಣೋ ಶ್ರೀ ರನಪಾಯಿನೀ | ಯಥಾ ಸರ್ದಗತೋವಿಷ್ಣುಸ್ತಥೈವೇಯಂ  
ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ" (ವಿ ಪು. ೧೨.೧೭) ಎಂಬದಾಗಿ ಉಪವೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ  
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಸರೈಶ್ವರನಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ  
ಗುಣವಿಗ್ರಹವಿಶಿಷ್ಟತೆಯು ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವು, ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ಉಪಾಯತ್ವವೇ  
ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀವೇ ಅಪ್ಪೋಕರಿಸುತ್ತೀರಿ. ಸರ್ದಜ್ಞತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷಣಜ್ಞಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾಂವ್ ವಿಟ್ಟು ಉಪಾಯತ್ರೈ ಏಕ ಮಾಕ್ಯವೇಣಾ ಮನ್ನಿಲ್ ಉಪಾಯ ತ್ವಂವ್ ವಿಶೇಷಣ ಮನ್ನಿಕ್ಯ ಪೋಮ್.

ಕಾರುಣ್ಯ, ಸೌಖ್ಯ, ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗುಣಗಳ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯ ಮಂಜುಳ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಅದ್ವೈತಕರನ ವದರಲ್ಲಿ ಬಾಧಕವೆಲ್ಲವೂ ಎಂಸು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಭಕ್ತನು ಅನನ್ಯ ಮನಸ್ಸು ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದ ಏಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಹೀಗೆ ಉಪಾಯತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ; ಉಪವಂದಿ ಏಕಾಂತ್ಯಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬಾಕ್ಷೇಪ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ರಕ್ಕೆ ಏಕತ್ವಮುಖ್ಯವು, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ವಯವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬಾಕ್ಷೇಪವೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವ ವಿಶೇಷಣಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಬಿಡುವೆವು ಎಂದರೆ ಆಗಲೂ ದೋಷವು ತನ್ನಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಟ್ಟು - ಬಿಟ್ಟು, ಉಪಾಯತ್ರೈ - ಉಪಾಯವಾಗಿರುವದನ್ನು, ಏಕಮಾಕ್ಯ ವೇಣಾಮನ್ನಿಲ್ - ಒಂದೇಯಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಉಪಾಯತ್ರವು, ವಿಶೇಷಣಮನ್ನಿಕ್ಯ ಪೋಮ್ - ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲವೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಶ್ರಯೋಚಿತ ಗುಣಗಳೂ ದಿವ್ಯ ಮಂಜುಳ ವಿಗ್ರಹವೂ, ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿರಲು ಅರ್ಹನೆಂದೂ, ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಉಪಾಯಭಾವವೇ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. ಈ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾದಿಗಳು ವಿಶೇಷಣವಾಗಿದ್ದುಕೂಂಡು ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಹೇಗೆ ? ಹಾಗೆ ವಿಶೇಷಣ ಕೂಡದೆಂದರೆ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾದಿಗಳೂ ಉಪಾಯತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರದೆ, ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಶೇಷನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ದಿಶೇಷನಲ್ಲವು; ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ದಿವ್ಯಮಂಜುಳ ವಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವದು ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಾದವನ್ನು ತರಬಹುದು ಹೇಗೆಂದರೆ.—ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ

**ಶ್ರೀ ಸಂಬಂಧೇನ ವೈಗುಣ್ಯಮಿತಿ ವಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸಃ.**

ವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯುಕ್ತಮಾಯಾ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕೃ ವರುಮ್ ಏತ್ತ ತ್ತಾಲ್ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕೃ ವೈಗುಣ್ಯಾದಿಗಳ್ ವಾರಾದೆನ್ಯು (೧) "ಸತ್ವಶ್ರೀ

ವಿವ್ಯ ಮಲ್ಗಳ ವಿಗ್ರಹವೂ ಉಪಾಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಆಸತ್ಯಕವಾದರೂ ಅವುಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಾಯವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಪಾಯವಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ ವಿಗ್ರಹವೂ ಜೈತನ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲ ದುದರಿಂದ ಸಜ್ಜಿಲ್ಪಿಸಲಾರವು ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸಜ್ಜಿಲ್ಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಉಪಾಯವಾಗರಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವು ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗ ರುವುದು ಉಪಾಯತ್ವದ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೇನೂ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಬ್ಬರೂ ಇಂಗಿತಜ್ಞರಾಗಿ ಸತ್ವನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಐಕಮತ್ಯವಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ ತನ್ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಘಾತ ಮುಂತಾದುದ ಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು ಆಶ್ರಯೋಚಿತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತಿಶಯವೆಂಬಾಗುವುದರಿಂದ, ಉಪಾಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಆಸತ್ಯಕ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಾಗುವ ಅಂತಹ ಅತಿಶಯವೇನು ? ಆದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತಿಶಯವೇ ಏನೂ ನ್ಯೂನತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಅತಿಶಯ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಸರ್ವೋರ್ವರಾತಿಶಯವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಧೀನ ವಾದುದೆಂಬ ದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ನ್ಯೂನತೆ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸದ್ವ್ಯಾಂತವಾಗಿ ನಮಗೂ, ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ತಂಬಾ ಅಭಿಮತರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಗುಣ್ಯವೆಂಬ ವಾದ ನಿರಾಸವು

ವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯುಕ್ತಮಾಯಾ - ವಿಶೇಷಣದ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ, ವರುಮ್ ಏತ್ತ ತ್ತಾಲ್ - ಬರುವ ಅತಿಶಯದಿಂದ, ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕೃ - ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ, ವೈಗುಣ್ಯಾದಿಗಳ್ ವಾರಾದೆನ್ಯು - ದೋಷವೇ ನೊದಲಾದವು ಗಳು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು, "ಸತ್ವಶ್ರೀಸ್ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ" ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ

(೧) ಶ್ರೀಗುಣ. ೩೧.

ಸ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ವಮಸಿತತ ಏವೈಷ ಭಗವಾ ತ್ವದಾಯತ್ರದ್ಧಿತ್ವೇಹ್ಯ  
 ಭವದ ಪರಾಧೀನ ವಿಭವಃ | ಸ್ವಯಾದೀಪ್ತ್ಯಾ ರತ್ನಂ ಭವದಸಿ ಮಾಹಾ  
 ಘಂ ನವಿಗುಣಂ ನ ಕುಂಠಸ್ವಾತಂತ್ರೈಂ ಭವತಿಚ ನ ಚಾನ್ಯಾಹಿ ತಗು  
 ಣಮ್ | " ಎಜ್ಜ ರಶೋಕ್ತೀ ರ್ ನಿರ್ಣಯಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು.

ಭಟ್ಟರ ಶ್ರೀ ಗುಣ ರತ್ನಕೋಶದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ದಯಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು - ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—ಹೇ ಶ್ರೀಃ ಹಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಸ್ವತಃ - ತಾನಾಗಿಯೇ, ವಿಷ್ಣೋಃ - ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ವಂ - ಶೇಷಭೂತಳಾದ ವಸ್ತು, ಅಸಿ - ಆಗದ್ದೀಯೇ, ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ರೇಶ್ವರ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮೂಲಕ ದಾಸಭೂತರಾಗಿದ್ದೇವೆ; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ದಾಸಭೂತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂಬ ಭಾವವು ತತ ಏನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ, ಏಷಭಗವಾ - ಈ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನು, ತ್ವದಾಯತ್ರದ್ಧಿತ್ವೇಹಿ - ನೀನಿಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತನ್ನುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅಪರಾಧೀನ ವಿಭವಃ - ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಇತರರಿಗೆ ಎಂದರೆ ನೀನಗಧೀನವಲ್ಲದ ವಿಭವವುಳ್ಳವನು, ಅಭವತ್-ಆದನು, ಸರ್ರೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಾದಿಗಳೇ ಪರನೇತೃತ್ವವಾದವು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅತಿಶಯವು, (೧) "ಅಪ್ರಮೇಯಂ ಹಿ ತತ್ತ್ರೇಜೋಯಸ್ಯಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ" "ಯಾವ ಮಹನೀಯನಿಗೆ ಆ ಜನಕ ನಂದನಿಯು ಪತ್ನಿಯೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನ ತೇಜಸ್ಸು ಇರುವಮನಾದುದು" ಎಂಬ ಮಾರೀಚೋಕ್ತಿಯ ಹಾಗೆ ಪರಮ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದುದು ಆಯಿತು ಇದರಿಂದ ಸರ್ರೇಶ್ವರನ ವೈಭವವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಧೀನವಾಯಿತೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಇದನ್ನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ರತ್ನಂ - ರತ್ನವು, ಸ್ವಯಾ ದೀಪ್ತ್ಯಾ - ತನಗೆ ಎಶೇಷಣವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಮಾಹಾರ್ಘಂ - ತಂಬಾ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಉಳ್ಳದ್ದು, ಭವದಸಿ-ಆದರೂನೂ, ನವಿಗುಣಂ ಭವತಿ - ಅದು ಆ ರತ್ನಕ್ಕೆ ವಿಗುಣವಲ್ಲದುದು ಎಂದರೆ ಅದರ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೆಗೆ ಎನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆಯಾಗುವದಲ್ಲವು, ನ ಕುಂಠ ಸ್ವಾತಂತ್ರೈಂ - ಪ್ರತಿಹತ ಸ್ವಾತಂತ್ರೈವುಳ್ಳದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು, ನ ಚಾನ್ಯಾಹಿತ ಗುಣಂ ಭವತಿ - ಇನ್ನೊಂದಿರುಂಟಾದ ಗುಣವುಳ್ಳದುದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು. ಯದ್ಯಪಿ ರತ್ನಕ್ಕೆ

(೧) ರಾಮಾ.

ವಿವಂ ಲೋಕ ಪಿತರಾ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯ ಭಾವನೇನ  
ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಾವಹಾ.

ವಿಶೇಷಣತ್ತಾಲ್ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು ವರುಮ್ ಅತಿಶಯಮ್ ಪೋಲಿ  
ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಯಾನ ಅತಿಶಯಮುಮ್ (೧) "ಆನ  
ನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾಹಂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ" ಎಜ್ಜಾರ ದೃಷ್ಟಾಂತ

ಅದರ ಕಾಂತಿಯ ಮೂಲಕ ಬೆಲೆಯೂ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಅದರೂ, ರತ್ನವು  
ಅಮೋಘವಾದುದು, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೇ ವಿನಾ ಬೇರೇ ಅಲ್ಲವು, ಇದರಿಂದ  
ಅದರ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೆಗೆ ವಿನಾ ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವು, ಅದು ಅದರ ಕಾಂತಿಗೆ ಅಧೀನ  
ವಾದುದೆಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವು ರತ್ನಕ್ಕೆ ನೈಜವಾದ ಗಣವಿಲ್ಲವು,  
ಬೇರೆ ಇನ್ನೊಂದರಿಂದಂತಾದುದೆಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವು. ರತ್ನವು  
ತುಂಬು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಇವ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೋದಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ  
ಬರೀ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೆಯು ಬಾರದು. ಅದುದರಿಂದ ವಿಶೇ  
ಷ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವೂ ಅಮೋಘವಾಗಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ, ವಿಶೇಷಣದಿಂದಲೂ ಅತಿ  
ಶಯವುಂಟಾದರೆ ಪರಮಶ್ಲಾಘ್ಯವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಗುಣ  
ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಮಶ್ಲಾಘ್ಯನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅನುರೂಪ ಸ್ವರೂಪ  
ರೂಪಗುಣ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಅದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾದ  
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ ಯಾವುದೆಂದು ವೈಗುಣ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ  
ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ನಿತ್ಯಯೋಗದಿಂದ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಕ್ಕೆ  
ಕಾರಣವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಲೋಕ ದಂಪತಿಗಳು ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯ ಭಾವದಿಂದ  
ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರು.

ವಿಶೇಷಣತ್ತಾಲ್ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು ವರುಮ್ ಅತಿಶಯಂ ಪೋಲಿ -  
ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕುಂಟಾಗುವ ಅತಿಶಯದ ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು  
ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ, ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಯಾನ - ಆ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ,  
ಅತಿಶಯವನ್ನು, ಭಾಸ್ಕರೇಣ - ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸ್ವರೂಪನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಂದ, ಪ್ರಭಾ  
ಯಥಾ - ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಲಾರದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಹಂ-ನಾನಾ

(೧) ರಾಮಾ. ಸುಂದರ. ೨೧.೧೫,

ತ್ತಿಲೆ ಕಾಣಲಾನಾ. ಭಾಸ್ಕರನುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಭೈಕ್ಕುಮ್ ಸ್ವತಸಿದ್ಧ  
 ಮಾನ ತೇಜಸ್ತ್ವನ್ನೋಲಿ ಇರುವುಕ್ಕುಮ್ (೧) "ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾ  
 ಣಂ" ಎಜ್ಜರ ಪದಿಯೇ ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧ ಕಲ್ಯಾಣ ತೈಯಾಲೇ (೨) "ಅಪ್ರ

ಕೂಡ, ರಾಘವೇಣ - ರಘುಕುಲದಿನವ-ಣಿಯಾವ ನನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ, ಅನನ್ಯಾ-  
 ದೇರೆಯಾಗರುವಲ್ಲವು." ಎಜ್ಜರ ದೃಷ್ಟಾಂತತ್ತಿಲೆ ಎನ್ನುವ ಸೀತಾವಾಕ್ಯದ  
 ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ, ಕಾಣಲಾನಾ - ತೀಯಬಹುದು ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ತನ್ನ  
 ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವದರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಅತಿಶಯ ವೆಂದು ಸೀತೆಯೂ ಹೇಳಿ  
 ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ ಈಗ ಪತಿಯಿಂದಗಲಿವ್ವಾಳಲ್ಲ ನಿತ್ಯಯೋಗವೆಲ್ಲಿದೆ  
 ಎಂದರೆ ಈ ಎಲ್ಲೇಷೆಯು ಲೋಕವಿಡಂಬನಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾವಣ ವಧೆಗಾಗಿ ಆರೋ  
 ಪಿತವು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ "ಯಸ್ತ್ವಯಾ ಸಹ ಸ ಸ್ವರೋ ನಿರ  
 ಯೋಯಸ್ತ್ವಯಾನಿನಾ" (ರಾಮಾ ಅಯೋಧ್ಯಾ ೨೦-೮) ಸೀತೆಯು,  
 "ಓ ಪತಿಯೇ ನನ್ನೊಂದಿಗಿರುವದೇ ನನಗೆ ಪುರ್ಗವು, ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿರುವದೇ ನರ  
 ಕವು" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಕ್ಷೇಪವು ಸೀತೆಗೆ ಹೇಗೆ  
 ಅತಿಶಯವಾದವೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯ ಸಂಬಂಧವೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ  
 ಅತಿಶಯವಾದವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರಭೆ ಇಲ್ಲದೆ ಭಾಸ್ಕರನು  
 ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಶೋಭಿಸನು  
 ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಇವರುಗಳ ನಿತ್ಯಯೋಗವು  
 ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಮುಂದೆ ಭಾಸ್ಕರ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದಲೇ  
 ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಭಾಸ್ಕರನುಕ್ಕುಮ್ - ಸೂರ್ಯನಿಗೂ, ಪ್ರಭೈಕ್ಕುಮ್ - ಅತನ ಪ್ರಭೆಗೂ  
 ಎಂದರೆ ಕಿರಣಗಳಿಗೂ, ಸ್ವತಸಿದ್ಧಮಾನ - ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟಾಗುವ, ತೇಜ  
 ಸ್ತ್ವನ್ನೋಲಿ - ತೇಜೋ ರೂಪವಹಾಗಿ, ಇರುವುಕ್ಕುಮ್ - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ  
 ರಿಬ್ಬರಿಗೂ, "ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾಣಂ" ಎಂದರೆ "ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಆಧೀನ  
 ವಾಗದೇ ಇರುವ ಎಶ್ವರೈವುಕ್ಕು, ಇದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಂ ಎಂದು ಮುಂದೆ  
 ಇದ, ಅದಕ್ಕೆ ಎವೇಷಣವು, ಅಂತಹ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು " ಎಜ್ಜರ  
 ಪದಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧ ಕಲ್ಯಾಣತೈಯಾಲೇ -  
 ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟಾದ ಕಲ್ಯಾಣತೆಯಿಂದ, ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಅಲ್ಪಾರಾಚಾರ್ಯ

(೧) ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಲ್ಯಾಣ. ೭. ೭. (೨) ರಾಮಾ. ಅರಣ್ಯ. ೨೭,೧೮.

ಮೇಯಂ ಹಿ ತತ್ತೇಜೋ ಯಸ್ಯಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ಎನ್ನುಮ್, (೧) ತವ ಶ್ರಿಯಾ" ಎನ್ನುಮ್,

ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿ, ವಿಶೇಷ್ಯ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಾವಹಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ "ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾಣಂ" ಎಂಬುದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಲ್ಯಾಣ ಶ್ಲೋಕವು ಪೂವಾಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ -

ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮನ್ಯ ಮಂಗಳ ಕಾರಣಮ್ |

ಜಗನ್ನಿದಾನ ಮದ್ವಂದ್ವಂ ದ್ವಂದ್ವಂ ವಂದಾ ಮಹೇ ಮಹಃ ||

"ಇವರ ಇಶ್ವರಾಧಿಗಳು ಯಾರ ಅಧೀನವಾದವೂ ಅಲ್ಲವು ಸ್ವರೂಪತಃ ಸ್ವತ್ಸದ್ಭವಾವು ಇತರರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು, ಇಬ್ಬರೂ ಜಗನ್ನಿದಾನಂ - ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವ ಕಾರಣಭೂತರು, ಅದ್ವಂದ್ವಂ - ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನುಲ್ಲಭೇ ಇರುವವರು, ದ್ವಂದ್ವಂ-ದಂಪತಿಗಳಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರತಕ್ಕವರು, ಮಹಃ - ಇಂತಹ ತೇಜೋಮಯರನ್ನು, ವಂದಾಮಹೇ - ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ಇಲ್ಲ ದ್ವಂದ್ವಂ ಎಂಬ ಪದ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ (೧೦-೩) "ದ್ವಂದ್ವಸ್ಸಾನಮಾಸಿಕಸ್ಯತ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಯುಕ್ತ ಪದಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯಿಂದ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು.

ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ರಾಮನಿಗೆ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಕರ್ಮಯೋಗನಿಷ್ಠನಾದ ಜನಕರಂಜನಿಗ ವ.ಗಳಾದ ಸೀತೆಯು ಪತ್ನಿಯೋ, ತತ್ತೇಜಃ - ಅಂತಹ ತೇಜೋರುಪನಾದ ತಚ್ಚಿಬ್ಬವಾಚ್ಯನಾದ ಈ ಶ್ರೀರಾಮರೂಪೀ ಪರತತ್ವವು ಅಪ್ರಮೇಯಂ ಹಿ-ಅಪರಿಚ್ಛೇದ್ಯವಾದದೋ, "ನ ತ್ವಂ ಸಮರ್ಥ ಸ್ತಾಂ ಹರ್ತುಂ ರಾಮ-ಜಾಪಾಶ್ರಯಂ ವನೇ" ಎಂಬುದು ಉತ್ತರಾರ್ಧವು, ರಾಮನನ್ನು ಕೂಡ ಮಾರಿಚ ವಾಕ್ಯವು, ತಾಂ - ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ, ವನೇ ರಾಮಜಾಪಾಶ್ರಯಾಂ - ವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವವಳನ್ನು, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವವಳನ್ನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಹರ್ತುಂ - ಅಪಹರಿಸಲು, ನತ್ವಂ ಸಮರ್ಥಃ ನೀನು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಗಹರಿಸಿದುದಾದರೆ ರಾಮಬಾಣದಿಂದ ದಗ್ಧನಾಗುವೆ; ಅಥವಾ ಜನಕಾತ್ಮಜೆಯಾದುದರಿಂದ ನೀನು ಅಪಹರಿಸಿದುದು ಆಕೆಯ

(೧) ಅಳ. ಸ್ತೋತ್ರ ೨೮.

ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿದರೂ ಆ ಜನಕನು ವ.ಹಾಕರ್ಮಿಯೋಗಿಯಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಶಾಪವು ನಿನ್ನನ್ನು ದಹಿಸಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಮಾರಾಜೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ವ.ಹವೆಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಉಪಕಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಾಮ ಚಾಪಾಶ್ರಯೋಂ - ಎಂಬುದರಿಂದ ರಾಮಾಶ್ರಯದಿಂದ ಸೀತೆಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷ ವೆಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

“ತವಶ್ರಿಯಾ” ಎನ್ನುವು-“ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ” ಎಂದೂ, ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಎಂಬರ್ಥವಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನ್ನೂಲಕ ಅತಿಶಯ ಹೊಂದಿದ ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಎಂಬರ್ಥವಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು ಸ್ವಪ್ನಶ್ವರನು ಸದಾನುಭೂತರೂ ಪೈವೂರ್ಷ್ಯ ವದಿಸ್ತೆಯ ಮಾದಧಾನಯಾ | ಗುಣೋನರೂಪೇಣ ವಿಲಾಸಚೇಷ್ಟಿತ್ಯೈಸ್ಸದಾ ತವೈವೋಚಿತಯಾ ತವಶ್ರಿಯಾ ||” ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಸ್ವನೈಶ್ವರನು ಸ್ವೇಣ ತಾನೂ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಅವ ಕೈಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವ, ಸದಾನುಭೂತಯಾ - ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಹಾಗೆ ತಾನೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸದಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರದಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಾದಿ ಸರ್ವಾ ಕಾರದಿಂದಲೂ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಎಶ್ವಾನುಭವವುಳ್ಳ, ಅಪೂರ್ವತಃ - ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ನೋಡದೇ ಇರುವ ಹಾಗೆ ವಿಸ್ಮಯಂ - ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು, ಅದಧಾನಯಾ - ಬೀಗುತ್ತಿರುವ, ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗುಣೇನ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಭಿವಾತವಾದ ಜ್ಞಾನಕಾರಣ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ರೂಪೇಣ - “ರಾಘವಶ್ವೇ ಭವೇತ್ಸೀತಾ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮನಿ” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರೇ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಆತನಿಗೆ ಅಭಿಮತ ವಾದ ದಿವ್ಯಮುಖ್ಯಳ ವಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ (ಇವೆಲ್ಲಾ ನಾತ್ಯೇಕವಚನಗಳು), ವಿಲಾಸ ಚೇಷ್ಟಿತ್ಯೈಃ - “ದೇವತೈ ದೇವದೇಹೇಯಂ ಮನುಷ್ಯತೈ ಚ ಮಾನುಷೀ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಆತನಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ಲೀಲಾ ವಿಲೇವಗಳಿಂದಲೂ ಆಶ್ರಿತ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥನಾದ ಅವತಾರ ಮೂವಲಾದ ದಿವ್ಯವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ, ತವೈವೋ ಚಿತಯಾ-“ತುಲ್ಯ ಶೀಲವಯೋವ್ಯತ್ನಿಂ ತುಲ್ಯಾಭಿಲಕ್ಷಣಂ ರಾಘವೋರ್ದತಿ ವೈದೇಹೀಂ ತಂಚೇಯ ಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಭಗವಂತನಾದ ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಚಿತವಾದ, ತವಶ್ರಿಯಾ - ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ, ಸಹಾಸೀನಂ - ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿ ಎಂದು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು.

(೧) “ಉನ್ನಿರು” ಎನ್ನುವುದು,

(೧) “ಉನ್ನಿರು” ಎನ್ನುವುದು - ಈ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ -  
 ಮಾಯಾಚ್ಚಿಯೈಲೆನ್ನೆಯುನ್ನಿರು ಮಾರ್ಪತ್ತು ಮಾಲೈ ನಜ್ಜಿಯ್ |  
 ವಾಶಚ್ಚಿಯ್ ಪೂಜ್ಜುಳಲಾಳ್ ತಿರುವಾಣೈ ನಿನ್ನಾಣೈ ಕಣ್ಣಾಯ್ |  
 ನೇಶಚ್ಚಿಯ್ ದು ನೊಡೆನ್ನೆಯುಯೊರೈರಿ ನ್ನಿಯೊನಾತ್ರಗವೇ |  
 ಕೊಶಚ್ಚಿಯ್ಯಾದು ಕೊಣ್ಣಾಯೆನ್ನೈ ಕೊವಿಕೊಳ್ಳಾಯ್ ವನ್ನನೋ ||  
 ಎನ್ನೈ ಮಾಯಾಚ್ಚಿಯೈಲೆ - ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಣಶಾಲಿಪೂ ಬಿಟ್ಟುಬಾರ  
 ನುವ ನನಗ ಇನ್ನಾದರೂ ವಂಚನೆಮಾಡಬೇಡ, ಉತ್ತಿರು - ನೀನೇನೋ ಸರ್ರ  
 ರಗೂ ಸಂಪತ್ತಾದರೂ ನಿನಗೂ ಸುಖವುಂಟಾಗುವವಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಶ್ರೀ  
 ಪಾರ್ವತಿ, ವಿಷ್ಣೋಶ್ರೀಷಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಸಂಪತ್ತಾದವಳೆಂದು ಹೇಳಿರು  
 ತ್ತಾರೆ, ಅಪೃಥಕ್ವಿಧವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳಾಗಿ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಗಳನ್ನುಂಟು  
 ಮಾಡುವೆಂಬ ಭಾವವು, ಮತ್ತು, ಮಾರ್ಪತ್ತು ಮಾಲೈ-ನನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯ  
 ಕಾಂಚನಮಾಲಾರೂಪವಾಗಿ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಭೂತಳು, ದಿವ್ಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವೂ  
 ಆಕೆಗೂ ಅಲಂಕಾರವು, ಇಂತಹ, ನಜ್ಜಿಯ್ ವಾಶಮ್ ಶೆಯ್-ನಿನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ  
 ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣಳಾಗಿ “ಸರ್ರಗಂಧ ಸ್ಸರ್ರರಪ್ಪ” ಎಂದು ಹೇಳಿ  
 ರುವ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ಸರ್ರ ಪರಿಸುಳತ್ತವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವಳಾದ, ಪೂಜ್ಜುಳ  
 ಲಾಳ್-ಹಾವಿನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಂದರವಾದ ಕರುಳುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ  
 ರುವ ತಿರುಅಣೈ ಭೋಗ್ಯಭೂತಳೆಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮೇಲೆ ಆಡಿಯು ತನ್ನ ಕೆಲಸ  
 ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವ ತೀರವೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆಣೆ ಇಡುವವೆಂಟು ; ಹಾಗೆಯೇ  
 ನಿನ್ನಾಣೆ ಕಂಡಾಯ್-ನಿನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ಆಡಿಯುಂಟು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ  
 ಇಬ್ಬರೂ ಉಸಾಯಾಭೂತರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನೇಶಮ್ ಶಿಯ್ ದು - ನಿರ್ದೇ  
 ಶಿತ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಉನ್ನೋಡು ಎನ್ನೈ -  
 ಪರತ್ವಾದಿ ಮಹಾ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ವಿರೂಪಿಷುವ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ತುಂಬಾ  
 ನಿಕ್ಕಷ್ಟನುವ ನನ್ನನ್ನು, ಉಯರ್ ವೇರಿನಿ - ಆತ್ಮಭೇದವು ತೋರದಹಾಗೆ,  
 ಒನ್ನಾಗವೇ - ಅಪೃಥಕ್ವಿಧ ವಿಶೇಷವಾಗ ಒಂದಾಗಿಯೇ, ಕೊಶಮ್  
 ಶೆಯ್ಯಾದು - ನನ್ನನಿಕ್ಕಷ್ಟಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಸಜ್ಜಿಕ್ಕೇಚುವೆಡೆ, ಕೊಂಡಾಯ್ -  
 ನನ್ನನ್ನು ಅಡ್ಡುಕರಿಸಿರತೀಯೆ ಎನ್ನೈ ವನ್ನು - ನನ್ನನ್ನು ಬಂದು,

(೧) ತಿರುಗಂ ೧೦. ೨. (೨) ಶ್ರೀಗುಣ ೯.

(೨) "ಶ್ರಿಯಶ್ರೀಃ" ಎನುಸರ್,

ಕೂನಿಕೊಳ್ಳಯ್ - ಕರದುಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು, ಅನ್ನೋ - ಅಯ್ಯೋ  
(೨) ಶ್ರಿಯಶ್ರೀಃ ಶ್ರೀರಜ್ಜೀಶಯ ತನ ಚ ಹೃದ್ಯಾಂ ಭಗವತೀಂ |

ಶ್ರಿಯಂ ತ್ವತ್ತೋ ಪುಚ್ಛೈ ರ್ವಯ ಮಿಹ ಫಣಾಮ ಶೃಣುತರಾಂ |  
ದೃಶಾತೇ ಭೂಯಾಸ್ತಾಂ ಸುಖತರಳ ತಾರೇ ಶ್ರವಣತಃ |

ಪುನರ್ಹರ್ಷಾರ್ತಕ್ಕರ್ನಾ ತ್ಸು ಟಿತು ಭುಜಯೋಃ ಕಂಚಿಕ ಶತಂ ||

ಅರ್ಥ—ಹೇ ಶ್ರೀರಜ್ಜೀಶಯ-ಹಿ ಶ್ರೀರಜ್ಜಿ ದಲ್ಲ ಶಯನಿಸಿರನ ಮಹಾನುಭಾವನೇ, ನೀನು ಶ್ರಿಯಃಶ್ರೀಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಆಶ್ರಯನ, ಶೇಷಿಯು, ತವಚ-ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವನ್ನರಿಗೂ ಹೃದ್ಯನಾಗಿರುವ ನಿನಗೂ ಕೂಡ ಹೃದ್ಯಾಂ - ವಾಲ್ಮಭ್ಯಾತಿ ಶಯದಿಂದ ಹೃದ್ಯಳಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ಸದಾ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಭಗವತೀಂ - ಷಾಷ್ಠಾಣ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವ ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನಿಕತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಸ್ವರೂಪಗುಣಾದಿಗಳುಳ್ಳ, ಶ್ರಿಯಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು, ತ್ವತ್ತಃ - ನಿನಗಂತಲಾ, ಉಚ್ಛೈಃ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ವಯಂ - ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೂ ಆಕೆಯ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೂ ಶ್ರಿಯತಿವೈರ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾತಿಶಯದಿಂದಲೂ ತುಂಬು ಉನ್ನತ ವೈಷ್ಣವ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆಕೆಯ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ನಿರತಿಶಯ ಚ್ಛಾನಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಾವು, ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಬಹುವಚನವು, ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಹಾಗೆ ತತ್ವತ್ರಯಾದಿಗಳ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರೇಸರರೂ ಎಂದು ಬಹು ವಚನವು, ಇಹಫಣಾಮಃ - ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಎದುರಿಗೇನೇ ಈ ಶ್ರೀಗುಣರತ್ನಕೊಂಡದ ಮೂಲಕ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು ನಿನ್ನ ವಾಲ್ಮಭ್ಯಾತಿ ಶಯವಾದರೋ ಎಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ ಶೃಣುತರಾಂ - ಚನ್ನಾಗಿ ಆಲಿಸುವದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪ್ರಿಯಸತ್ತಿಯ ಸ್ತೋತ್ರದ ಅನಂದದಿಂದ ಪರವಶನಾಗಿ ಅಲೈಸಿ ಕೇಳುವ, ತೇ - ನಿನ್ನ, ದೃಶಾಂ ದಿವ್ಯ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಗಳಾದರೋ, ಸುಖತರಳತಾರೇ-ಅನಂದದಿಂದ ಚಂಚಲವಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡೆಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ; ಪುನಃ ಹರೋತ್ಪರ್ಷಾರ್ತ-ಹಾಗೆಯೇ ಪುನಃ ಸಂತೋಷಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಭುಜಯೋಃ - ನಿನ್ನ ಭುಜಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಕಂ ಚುಕಶತಂ ಸ್ಪುಟಿತು - ಅನೇಕ ಕಂಚುಕಗಳು ದೇಹವು ಉಬ್ಬುವದರ ಮೂಲಕ ಬಿಟ್ಟಿಹೋಗಲಿ. ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀರಜ್ಜಿನಾಥನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತೋತ್ರಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವರಾಹರ ಭಟ್ಟರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

(೩) "ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ ತಿರು" ಎನ್ನುಮ್, ಅನ್ನೋನ್ಯಾತಿಶಯಾ ವಹಜ್ಜಿಳಾಗ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಜ್ಜಿಳ್ಳೆ ನಿರ್ದೇಶಿಕ್ಕಿರದರ್ಮಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೆ.

(೩) ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ ತಿರುವಾಗಿಯ ಶೆಲ್ವಾದೆಯ್ ವತ್ತುಕ್ಕಿರಶೇ, ಚ್ಚಿಯ್ಯ ಕಣ್ಣಾ | ಉರುವಚ್ಚೆಂಶುಡರಾಳಿವಲ್ಲಾನೇ, ಉಲಗುಣ್ಣು ಮೊರುವಾ, ತಿರುಮಾರ್ಪಾ | ಜರುವರ್ ಕಾಗಿಯಯ್ಯಮ್ ವಗೈಯನಾಲ್ ಉಡನಿನ್ನೈ ವರೆನುಳ್ ಪುಗನ್ನು ಒಳಿಯಾದು | ಅರುವಿತ್ತಿನ್ರಿಡ ಅಂಜಿ ನಿನ್ನಡೈನ್ನೇನ್ ಅಳುನ್ನಾರ್ ಮೇಲ್ ದಿಶೈನಿನ್ರ ವಮ್ಪಾನೇ || ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ ತಿರುವಾಗಿಯ ಶೆಲ್ವಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಪದ್ರೂಪಳು, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಸಂಪದ್ರೂಪನು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ಅತಿಶಯವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವವಳು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಾರಾಯಣನೂ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಇಂತಹ ಸಂದರನೇ, ದೇಯ್ ವತ್ತುಕ್ಕು ಅರಶೇಶೈತ್ಯ ಸೂರಿಗಳಿಗೂ ನಿರಾಹಕನೇ, ಶೆಯ್ಯ ಕಣ್ಣಾ - ಕಮಲ ಹಾಗೆ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನೇ, ಉರವುಮ್ ಶೆಮ್ ಶುಡರಾಳಿ ವಲ್ಲಾನೇ - ಕೆಂಪಗೆ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸುವ ರಲ್ಲ ಸವರ್ಧನೇ, ಉಲಗುಣ್ಣು ಜರುವಾ - ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನುಂಗುವ ಓ ಅದ್ವಿತೀಯನೇ, ತಿರುಮಾರ್ಪಾ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಎಕ್ಷುಪ್ತಗೊಳಿಸುವನೇ, ಅಳುನ್ನಾರ್ ಮೇಲ್ ದಿಶೈನಿನ್ರ ಅಮ್ಪಾನೇ ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ ನಿನ್ನೆ ಬಿಡಮಾಡಿ ಸಿರುವ ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಜರುವರ್ಮ ಅಗೈ ಉಯ್ಯಮ್ ವಗೈಯನು-ಒಂದು ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕಾಗಲಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡ ಉಚ್ಚೇವಿಸ ವ ರೀತಿಯು ನನಗಿಲ್ಲವು; ಆಲ್ - ಅಯ್ಯೋ, ಐವರ್ ಉರ್ಡ್ ನಿನ್ರ - ಐವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಎನ್ನುಳ್ ಪುಗನ್ನು-ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಒಳಿಯಾಗು-ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಬಿಟ್ಟಿರದೆ ಅರುವಿತ್ತಿನ್ರಿಡ - ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಾಗಿ ಅಂತಿ - ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ನಿನ್ನಡೈನ್ನೇನ್ - ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಕ್ಕೆನು" ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಅನ್ನೋನ್ಯಾತಿಶಯಾವಹಜ್ಜಿಳಾಗ - ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವುಗಳಾಗಿ, ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಜ್ಜಿಳ್ಳೆ - ವಿಶೇಷಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, ವಿಶೇಷ್ಯವಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ, ನಿರ್ದೇಶಿ

(೩) ಶೆರ. ತಿರು. ೩. ೭. ೧.

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶೇಷಣತ್ವ ಸಮರ್ಥನೇ ಪ್ರಧಾನ ಫಲನಾಹ.

ಶ್ರುತಿಬಲತ್ತಾಲಿ (೧) "ದ್ವಾಚ ಸದೈಕಶೇಷೀ" ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ,  
"ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ ಚೈಕಂ ಶೇಷಿತ್ವಂ" ಎನ್ನ ಶೋನಾಶಿ ಯಾಂಡಾರ್  
ಷಡರ್ಥಸಂಕ್ಷೇಪತ್ತಿ ನಿಸ್ಕರ್ಷಿತ್ತ ಪಡಿಯೇ ಇರುವರುಮ್ ಏಕ ಶೇಷಿ

ಕ್ಕಿರದರ್ಮಕ್ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ - ಹೆಳುವುನಕ್ಕೇನು ನ್ಯಾನತಿಯಿಲ್ಲವು ಎಂದರೆ  
ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಇಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವತನಿದ್ವನಾದ  
ಅತಿಶಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಭಾವದಿಂದಿರುವವರಿಂದ  
ಪರಸ್ಪರ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಸಕಲವಾದುದೇ ಎಂಬ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲೂ ತುಂಬಾ ಧರ್ಮವಾದ ರಾಜರಿಂದ ರಾಜಪತ್ನಿಗೂ,  
ಹಾಗೆಯೇ ವಯಾಪತಿವ್ರತೆ ತಿರುಗುಣವಾಗಿ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾರಿವಾದ  
ರಾಜಪತ್ನಿಯಿಂದ ರಾಜನಿಗೂ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಂತಿ  
ಯಿಂದ ರತ್ನಕ್ಕೂ ರತ್ನದಿಂದ ಕಾಂತಿಗೂ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವು ಮನೋಹರವಾದ  
ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಪರಿಮಳಕ್ಕೂ, ಪರಿಮಳದಿಂದ ಪುಷ್ಪಕ್ಕೂ ಅತಿಶಯವುಂಟು

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಶೇಷಣತ್ವ ಸಮರ್ಥನೆಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಧಾನ  
ಫಲನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರುತಿ ಬಲತ್ತಾಲಿ - ಕೆಲವು ಶ್ರುತಿಗಳು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನೂ  
ಇನ್ನುಕೆಲವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಬಲದಿಂದ, "ಪತಿಂಽಶ್ವಸ್ಯಾಶ್ವೇ  
ಶ್ವರಂ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳ ನಾರಾಯಣನು ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರನೆಂದೂ, "ಅಸ್ಯೇ  
ಶಾನಾ ಜಗತೋ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀ" "ಈಶ್ವರೀಗಂ ಸರ್ಮಭೂತಾನಾಂ"  
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿ ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಬಲ  
ದಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು, "ದ್ವಾಚ ಸದೈಕಶೇಷೀ" - ದ್ವಾಚ - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾ  
ಯಣಾಬ್ಬರೂ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ಸರ್ಮವೇಶ ಸ್ವರೂಪಲ ಸರ್ವಾ  
ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪಾಯೋಪೇಯಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಏಕಶೇಷೀ - ಏಕಂಚ  
ತತ್ ಶೇಷೀಚಿ ಎಂಬ ವಿಗ್ರಹನಾಕ್ಯಾನ ಸಾರ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಬ್ಬರಾದ ಶೇಷಭೂತ

(೧) ಶ್ರೀ ಸಾತ್ವತಂ

ತತ್ಪ್ರಾಶ್ಚಯ ಮಾನ ಕಡಿಯಾಲೇ, ಹವಿವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲೆ ಅಗ್ನಾವಿಷ್ಟು ಪ್ರಭೃತಿಗಳುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲೆ ಅತ್ಮಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗ್ಯೆ ಕ್ಕುಮ್ ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ.

ವಸ್ತು" ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆಯೇ, ಏಕಂ ಶೇಷಿ ತ್ವಂ - ಒಂದಾದ ಶೇಷಭಾವವು, ಒಂದಾದ ಶೇಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯರು, ಉಭಯಾ ಧಿಷ್ಠಾನಂ - ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾಗಿವುಳ್ಳದು, ಶ್ರಿಯಾವತಿ ಯೇನು, ವಿಷ್ಟುಪತ್ನಿಯೇನು ಹೀಗೆ ಉಭಯಾಶ್ರಯವೆಂದು, ಎನ್ನು - ಎಂಬ ದಾಗಿ, ಶೋನಾಶಿಮಾ-ಡ ಕರಕರ, ಅದರು ರಚಿಸಿವ ಪದಾರ್ಥಸಂಕ್ಷೇಪ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ನಿಷ್ಕರ್ಷಿತ್ತಪಡಿಯೇ - ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಹೇಳದವಾಗಿ, ಇರು ವರುಮ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಿಯಬ್ಬರೂ, ಏಕಶೇಷಿತ್ವಾಶ್ರಯಮಾನ ಪಡಿ ಯಾಲೆ - ಒಂದಾದ ಶೇಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವದಂದೆ. ಹವಿವಿಶೇಷಜ್ಞ ಳಿಲೆ - ಹವಿವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಉಶ್ವೇಶ್ಯರಾಗ, ಅಗ್ನಾವಿಷ್ಟುಪ್ರಭೃತಿಗಳುಕ್ಕು ಪ್ಪೋಲೆ - ಒಂದೇ ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಇಬ್ಬರಾದ ಅನ್ನು ವಿಷ್ಟುಗಳೇ ವೇದವಾದವರಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದವಾಗೆ, ಎಂದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ದೇವತಾತ್ವವು ಹೇಗೋ, ಅತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣ ಪ್ರತಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗ್ಯೆಕ್ಕುಮ್ - ಓ ಎಂಬದಾಗಿ ಪ್ರಣವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ನಮ್ಮ ಆಶ್ವಾ, ಎಂಬ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಉದ್ದೇಶ್ಯರಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅತ್ಮನು ಸಂಬಂಧಿಗು, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಪ್ರತಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಈ ಪ್ರತಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ನೈಯಾಯಿ ಕರ, ಅನುಯೋಗ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂದರೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರು, ಹೀಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ, ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ - ನ್ಯೂನತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವು ಭರವ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಆತ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಯೇ ಅದ್ವಯ, ಅದೇ ಅತ್ಮಹವಿಸ್ಸು, ಇದನ್ನು "ಹಿಮಿತ್ಯಾ ಶ್ಠಾನಂ ಯುಷ್ವಾತ" ಎಂಬ ವಿಧಿಮುಕ್ತಾಂತರವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ, ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಾದ ಇಬ್ಬರ ಪಾದಗಳಲ್ಲೂ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ ಟ್ತೆತು. ಪ್ರಣವಾರ್ಥವೇ ಇಬ್ಬರೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಅಕಾರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ವಿಷ್ಟುವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಈ ಮಹಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ದೇವನು ಎಂಬರ್ಥದಿಂದಲೇ ದೋಷಿತವು. ಅಥವಾ "ಅಕಾರೇಣೋಚ್ಯತೇ ವಿಷ್ಟುಸ್ಸುರೈಲೋಕ್ತೇಶ್ವರೋ ಹರಿಃ | ಉದ್ಯುತಾ

ಏಕ ಶ್ಲೋಕೈಶ್ಚ ಕಥನಂ ಏಕಸ್ರಾಧಾನ್ಯಾತ್.

(೧) "ಯುವತ್ಪಾದೌ ತುಲೈಹೈ ಪರವಶತಾ ಶತುಶಮನ ಸ್ಥಿರತ್ವಾ

ಸಪ್ತನಾಲಕ್ಷ್ಮೀರುಕಾರೇಣೋಚ್ಯತೇ ತಥಾ | ಮಕಾರಸ್ತು ತಯೋರ್ದಾಸ  
 ಇತಿ ಪ್ರಣವ ಲಕ್ಷಣಂ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದು ಸುನ್ಯಕ್ತವು ಆದುದರಿಂದ  
 ಒಂ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆತ್ಮದವಿಸ್ವಮರ್ಪಣೆಯು ಇಬ್ಬರ ವಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲೂ  
 ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಒಗೆ ಒಂದು ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಉದ್ದೇಶ್ಯರುಂಟೋ  
 ಎಂದರೆ, ಉಂಟಿಬದಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಆಗ್ನಾ  
 ವಿಷ್ಣು ಪ್ರಭೃತಿಗಳುಳ್ಳು ಪೂಜೆಲೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಆತ್ಮದವಿಸ್ವಮ  
 ರ್ಪಣ ಮಂತ್ರವು "ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಿಸಿ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ  
 ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂದು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಇರುವ ಮಂತ್ರವು  
 ಈ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿಯು ೪೯ನೆಯ  
 ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿಯು ೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕ  
 ರವರು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥನೆಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ:— "ಪ್ರತ್ಯಗ್ರಾಸೇ  
 ಹವಿಸ್ವಿ ಯುವಯೋರೇಕರೇಷಿತ್ಯ ಯೋಗಾತ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.  
 ಇದರ ಅರ್ಥವು ಅನುಯೇ ಉಪವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ

ಆದರೆ, ಆತ್ಮದವಿಸ್ವಮರ್ಪಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧತ್ವವಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉಂಟಾದರೆ  
 "ತಮೇವಂ ವಿದಿತ್ವಾತಿ ಮೃತ್ಯುಮೇತಿ", "ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾ ನಮೃತ  
 ಇಹ ಭವತಿ" "ತಂ ವಾಸುದೇವಂ ಶರಣಂ ಗತೋಸ್ಮಿ", ಮಾನೋಕಂ  
 ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು  
 ತಾನಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯಜಮಾನನೆಂಬ ನಿರ್ದೇಶವು, ಯಜಮಾನ  
 ಸ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ

ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವುದು ಸನ್ನಿ  
 ಯೋಗ ಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆಪ್ಯಧಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣ  
 ವಾದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸದಾ

(೧) ಶ್ರೀಗುಣ ೩೪.

ದೀರ್ಘ ಕೃತ್ವ ಭಗವತಿ ಗಣೇ ಪುಂಸ್ತ್ವ ಸುಲಭಾಃ | ತ್ವಯಿ ಪ್ರೀತ್ಯೈ  
ಕಾಂತಾಃ ಮೃದಮ ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯ ಕರಃ ಸಾ ಕ್ಷಮಾದೀ ನ್ಯಾ ಭೋಕ್ತುಂ  
ಭವತಿ ಯುವಯೋ ರಾತ್ಮನಿ ಭಿದಾ", ಎಣ್ಣೆರಪದಿಯೇ, ಪತ್ನಿಕ್ಕು

ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವದರಿಂದ ಅಕೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಸೀತೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ — "ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇಸಾಹಂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ" ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗಿರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನ ಗಲಿರಲಾರಿನ್ನು." ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು "ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಪಿ" ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದರು ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದಾದರೆ ಶ್ರುತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಲಿ, ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಊಹಿಸೋಣ ಎಂಬ ವೂರೈಪಕ್ಷವು ಬರಬಹುದು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಸನ್ನಿಯೇಗಿರಿಷ್ಯನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸುವಹಾಗೆ ಆದರೂ, ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯವು ಆಕೆಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಈ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬ ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲು "ಯುವತ್ಪಾದೌ" ಎಂಬ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಹಿಂದೆ ಪತ್ತತ್ತಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು ತ್ತದೆ ಜಾಲನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ.

ಯುವತ್ಪಾದೌ - ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದಹಾಗಿ ಯವ್ವನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ತುಲ್ಯೇಪಿ - ನಿನಗೂ ನಿನ್ನ ಪತಿಗೂ ಸಹ ಸಮ ವಾದರೂ ಕೂಡ, ಅಪೆರವಶತಾ-ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗದಿರುವಿಕೆಯೂ, ಶತ್ರುಶಮನ - ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವದು, ಸ್ಥಿರತ್ವಾದೀಃ - ಸಶ್ಯಪರಾ ಕ್ರಮನು ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪನು ಇತ್ಯಾದಿ ನಿನ್ನ ಬಿರುದುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಸ್ಥಿರತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾದ ಪುಂಸ್ತ್ವ ಸುಲಭಾಃ - ಪುರಷನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸುಲಭಗಳಾದ, ಗುಣಾಃ - ಗುಣಗಳನ್ನು ಭಗವತಿ - ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಭಗ

ನಂ ತನ್ನಲ್ಲಿ, ಕೃತ್ಯಾ - ಮಾಡಿ, ಎಂದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ತ್ವಯಿ - ನಿನ್ನಲ್ಲಾದರೋ, ಶ್ರೀಶೈ ಕಾಂತ್ಯಾ - ಸ್ತ್ರೀಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಮೃದಿಮ - ಮೃದುಸ್ವಭಾವ, ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯ - ಪತಿಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಅಧೀನಳಾಗುವಿಕೆ, ಕರುಣೆ, ಕ್ಷಮಾ ಆದೀರ್ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು, ಭೋಕ್ತುಂ - ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ, ಯುವಯೋಃ - ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ, ಆತ್ಮನಿ ಭಿದಾ - ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು. ಭವತಿ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಭಟ್ಟರು ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಹಿತಾ ಪ್ರಮಾಣಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಉಪಸಾದಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ: -

ತಥಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೈಃ ಸ್ವರೂಪಂಚ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಶ್ರುಣು ಸಮಾಹಿತಃ |  
 ಗುಣತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿಸ್ಸಾಧಾರಣೀ ಮತಾ ||  
 ಯಥಾ ಮಯಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವತಃ |  
 ತಥಾ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ತಯಾಸರ್ವಂ ನಿಯಂತ್ರೀಚ ತಥೇಶ್ವರೀ ||

ಭಗವಂತನು ವಿಷ್ಣುವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕೇಳು; ಗುಣಗಳೆಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದ ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಈಶ್ವರನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವಳೂ ನಿಯಾಮಕಳಾಗಿ ಈಶ್ವರಳು, ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಏನೊಂದೂ ಮೈಲಕ್ಷಣ್ಯವಿಲ್ಲವೋ? ಹಾಗಾದರೆ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರೆಗಳು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮೈಲಕ್ಷಣ್ಯವುಂಟೆಂದು ಮುಂದೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವೇ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ -

ಮಚ್ಛೇಷಭೂತಾ ಸರ್ವೇಷಾ ಮಿಾಶ್ವರೀ ವಲ್ಲಭಾ ಮಮ  
 ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ಜಗತ್ಪ್ರಾಹ ಮಿಾಶ್ವರೋ ನೇದವಿಶ್ರುತಃ  
 ಆಸ್ಯಾ ಮಮಚ ಶೇಷಂಹಿ ವಿಭೂತಿ ರುಭಯಾತ್ಮಿಕಾ ||

ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ನಿಯಂತ್ರವಾಗಿ ಈಶ್ವರೀ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ವಲ್ಲಭೆಯು ನನಗೆ ಶೇಷಭೂತಳು, ಅದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೂ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕೂಡ ನಾನು ಈಶ್ವರನೆಂಬುದು ವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಈ ಎರಡು ವಿಧೂರ್ತಳು ಆಕೆಗೂ ನನಗೂ ಸಹ ಶೇಷಭೂತವಾದುದು. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮನಾದ

ನಿತ್ಯಪತಿ ಪಾರಾಧ್ಯೈಶ್ಚಾಲಿ ಯಾಗಕರ್ಮತ್ತಿರೋಲಿ ಪತಿಪ್ರಧಾನಮಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ ವ್ಯ (ಉ) ಪದೇತಜ್ಞಳುಕ್ಯಮ್ ಏಕಕ್ ಯಜಮಾನನಿ ನಿಸ್ತಮಾಪ್ನೋಲಿ ಏಕವ್ಯಪದೇಶತ್ತ್ಯುಕ್ಯಮ್ ಕುರೈ ಇಲ್ಲೈ.

ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಮಹರ್ಷಿವಾಕ್ಯವಾದ “ತುಲ್ಯತೀಲ ವಯೋವ್ಯತ್ಯಾಂ ತುಲ್ಯಾಭಿ ಜನಲಕ್ಷಣಾಂ | ರಾಘವೋರ್ದತಿವೈದೇಹೀಂ ತಂಚೇಯ ಮುಸಿ ತೇಕ್ಷಣಾ” (ರಾಮಾ ಸುಂ) ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯೈ ಉಳ್ಳವಳಾಗಿ ಪತಿಗೆ ತನ್ನಷ್ಟಾನುಸಾರ ಶೇಷಭೂತಳೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಯುವತ್ವಾದೌ - ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ” ಎಜ್ಜ ರಪದಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪತ್ನಿಕ್ಯು - ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ, ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯೈಶ್ಚಾಲಿ - ಪತಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಯಾಗಕರ್ಮತ್ತಿರೋಲಿ - ಯಜೇತಸ್ವರ್ಗಕಾಮಃ - ಸ್ವರ್ಗಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು ಯಜ್ಞ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಯಾಗಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪತಿಪ್ರಧಾನಮಾಗ - ಗಂಡನೇ ಮುಖ್ಯವಾದವನಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ ವ್ಯಪದೇಶತ್ತ್ಯುಕ್ಯು - ಶ್ರುತಿ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಏಕಕ್ ಯಜಮಾನನಿಸ್ತಾಪ್ನೋಲಿ - ಒಬ್ಬನೇ ಯಜಮಾನನೆಂದು ಹೇಳುವಹಾಗೆ, ಏಕವ್ಯಪದೇಶತ್ತ್ಯುಕ್ಯಮ್ - ಇಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನಾದ ಯಜಮಾನನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಶೇಷಿಯು ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗೆ, ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ - ನ್ಯೂನತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವು. ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. “ಪತ್ಯುರ್ನೋ ಯಜ್ಞ ಸಂಯೋಗೇ” ಎಂದರೆ ಪತ್ನೀಶಬ್ದವು, ಯಜ್ಞ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟಾದಾಗ ನಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪತಿಶಬ್ದದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವುದರಿಂದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ, ಯಾಗಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನೊಬ್ಬನನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ಹೇಗೆ ಆಕೆಗೂ ಸಹ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಹೇಳಿದರೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ಯಜೇತಸ್ವರ್ಗಕಾಮಃ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮನೆಯುಳ್ಳವನು ಯಾಗ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಎಧಿಸಿದರೂ, ಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮನೆ ಇಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆ ಯಜ್ಞಕಾಮನೆ ಇದ್ದದಾದರೆ ಆಕೆಯು ಬೇರೇ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಬೇಕೇ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ಪತಿಯೊಂದಿಗೇನೆ ಆಕೆಗೂ ಯಜ್ಞಾಧಿಕಾರವೇ ನಿನಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು

ಸಿದ್ಧವು ಯಜಮಾನನು ಸ್ನಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಎಧಿ ಇದ್ದರೆ, ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಬೇಡವೇ? ಆಕೆಗೂ ಸ್ನಾನ ಎಧಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ. ಆದುದರಿಂದ, ಪತ್ನಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಸ್ವದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಯಾವ ಯಜ್ಞ ರೂಪ ಎಧಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲವು ದ್ವಿಜನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾಧಿ ಕಾರವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಪತ್ನೀ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಶೂದ್ರನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಶೂದ್ರ ಪತ್ನೀ ಎಂಬ ವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲವು. ಶೂದ್ರ ಭಾರ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ ಔಪಾಸನ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ವೈಶ್ವದೇವಾದಿ ಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು ಹೀಗೆ ಯಾಗ ಎಧಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಯಜಮಾನನೊಬ್ಬನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಹೇಳದರೂ ಪತ್ನಿಗೂ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಯಜ್ಞರೂಪ ವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರವು ನಾರಾಯಣ ನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಎಂದು ಹೇಳದ್ದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವಗಳಲ್ಲೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು ಆದುದರಿಂದ ಶೇಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷ ಳಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸದ್ವಿ ಶೇಷಿತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಭಾವನೆ ಇರುವದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಕುರಿತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಸ ದೇಶವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ವಿಶೇಷಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶೇಷಿತ್ವ ಉಂಟೆಂದೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕುರಿತತ್ವ ಉಂಟೆಂದೂ "ತಥಾಪ್ಯನನ್ಯ ಸಾಧಾರಣ ವಿಶಾಶಿತ್ವತ್ಸರಂ ತ್ರೀ ತ್ರೀತಯೋ ದ್ವಾರ್ತ ಚ ಸದೈಕ ಶೇಷೀ" ಎಂಬ ಅಹರ್ಬುಧ್ಧ್ಯ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರು ತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಆಳ್ವಾರುಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಏಕವೆಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಿಯಾಳ್ವಾರ್ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪೆಯರುಮ್ ಕರುಜ್ಜಡಲೇ ನೋಕ್ಕುಮಾರು, ಓಣ್ ಪೂ  
 ವುಯರುಮ್ ಕದಿರವನೇ ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಉಯರುಮ್  
 ತರುಮನೈಯೇ ನೋಕ್ಕುಮ್, ಒಣ್ಣಾಮರೈಯಾಳ್ ಕೇಲ್ವೆಗ್  
 ಒರುವನೈಯೇ ನೋಕ್ಕು ಮುಣರ್ಕ್ಕು. ಎಂಬುವದು ಮೂರಾ ಪಾಠಾರವು

ಇದರರ್ಥವು—ಆರು - ನದಿಯು ಪೆಯರುಮ್ - ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ, ಕರುಮ್ - ವಿಶಾಲವಾದ, ಕಡಲೇ - ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಎದುರು ನೋಡುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಸೇರಿಸಿಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ಗತಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ

(೧) "ತಾಮರೈಯಾಳ್ ಕೇಳ್ ವ ನೊರುವನ್ನೆಯೇ ನೋಕ್ಕು ಮುಣರ್ ವು" ಎಜ್ಜಿರದರ್ಕ್ಕುಮ್ ಇದುವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್.

ಭಾವವು. ಕೆರೆ ಕುಂಟಿಗಳು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು. ಒಣ್ - ಸುಂದರವಾದ, ಪೂ - ತಾವರೇ ಪುಷ್ಪವು, ವುಯರುಮ್ - ದೂರದಲ್ಲಿ, ಉದಯಿಸಿ ಮೇಲೆ ಬರುವ, ಕೆದಿರವನೇ - ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ, ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಎದುರುನೋಡುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು, ಅವುಗಳಿಂದ ತಾವರೆ ಪುಷ್ಪವು ಅರಳುವವಿಲ್ಲವು. ಉಯಿರುಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮರೂ, ತರುಮನ್ನೆಯೇ - ಯಮನನ್ನೇ, ನೋಕ್ಕುಮ್ - ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವರು, ಉಕ್ಕುಪ್ಪು ಜನ್ಮ - ಉಕ್ಕುಪ್ಪು ಪದವಿ ದೇಶಾದವರು ಮರಣವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಂದಲಾರರೆಂಬ ಭಾವವು, ಹಾಗೆಯೇ ಉಣರ್ಕ್ಕು - ಜ್ಞಾನವು, ಒಣ್ - ಸುಂದರವಾದ, ತಾಮರೈಯಾಳ್ - ಕಮಲ ವಾಸಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೆ, ಕೇಳ್ವು - ವಲ್ಲಭನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಒರುವನ್ನೆಯೇ - ಒಬ್ಬನನ್ನೇ, ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಹೊಂದಲು ಆಶೆ ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವೇ ಜ್ಞಾನವು, ಮಿಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲಾ ಅಜ್ಞಾನ ಸಮಾನವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣದ ಈ ಅವೋಘ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ (೨) "ಸಂಜ್ಞಾಯತೇ ಯೇನ ತದಸ್ತ ದೋಷಂ ಶುದ್ಧಂ ಪರಂ ನಿರ್ಮಲ ಮೋಕರೂಪಂ | ಸಂದ್ಯತ್ಯತೇ ವಾ ಪ್ಯವಗಮ್ಯತೇ ವಾ ತಜ್ಞ್ಞಾನ ಮಜ್ಞಾನ ಮತೋನ್ಯದು ಕ್ತಂ" ಯೇನ - ಯಾವ ಆಗವೋತ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದ, ತತ್ - ಆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು, ಸಂಜ್ಞಾಯತೇ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಎಂತವನೆಂದರೆ, ಅಸ್ತದೋಷಂ - ಅಚಿತ್ತಿಗಿಂತಲೂ, ಎಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಹೇಯಗಂಧವಿಲ್ಲದವನು, ಶುದ್ಧಂ - ಬದ್ಧಾತ್ಮ ಗಿಂತಲೂ, ಎಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಕರ್ಮವಶ್ಯತಾ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧನು, ಪರಂ ನಿರ್ಮಲಂ - ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದವನು, ಏಕರೂಪಂ - ನಿತ್ಯಗಿಂತಲೂ ಎಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಒಂದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವವನು, ಮತ್ತು, ಯೇನ - ಯಾವ ವಿವೇಕೋತ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಸಂದ್ಯತ್ಯತೇ - ಭಕ್ತಿಯೇಗಾದಿಗಳಿಂದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವನೋ, ಅಧಿಗಮ್ಯತೇವಾ - ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನೋ, ತತ್ - ಆವೇ, ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ವಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಮೂರು ಜ್ಞಾನವ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು,

(೧) ಮುದಿಲ್ ತಿರುವಂದಾದಿ ೬೭. (೨) ವಿ. ಪು ೬. ೫. ೮೭.

ಶ್ರುತ್ಯಾದೌ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಃ ಪೃಥಗನಭಿಧಾನಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್.

(೧) "ತದಂತರ್ಭಾವಾ ತ್ವಾಂ ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಸಿ" ಎಜ್ಜಾರವಳಿಗಳುಮ್ ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು.

ವಿಕಲ್ಪವಲ್ಲವು. ಆತಃ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅನ್ಯತ್ - ಮಿಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲಾ, ಅಜ್ಞಾನ ಮುಕ್ತಮ್ - ಅಜ್ಞಾನವೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಜ್ಜಾರದರ್ಶನಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ, ಇದುವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ - ಇದೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ನಾರಾಯಣನು, ಏಕಃ - ಒಬ್ಬನು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ತಾನುರ್ಮಿಯಾಳ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಕೆಯ ಕೇಳುವನೊರುವನೈ - ಆಕೆಯ ವಲ್ಲಭನೆಂದು ಒರುವನೈ - ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಒಬ್ಬನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ವಿಶೇಷಣದೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ್ಯ ಒಂದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ ವಿಶೇಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ "ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಂ" ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೊಂದು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲಿ "ಏಕಾಕೀ ವಿದ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ವಿಹರಿಷ್ಯೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ" ಎಂದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಶ್ರೀ ನಾರದಭಗವಾ ರವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷಣದೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಏಕತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಶ್ರುತಿ, ಗೀತಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು.

ತದಂತರ್ಭಾವಾತ್ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಆತನಲ್ಲೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ, ತ್ವಾಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು, ಶ್ರುತಿರಸಿ - ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ, ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ - ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು", ಎಜ್ಜಾರ - ಎನ್ನುವ, ವಳಿಗಳುಮ್ - ಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ರೀತಿಗಳನ್ನೂ, ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸನ್ನಿಯೋಗ ಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ, ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯ

(೧) ಶ್ರೀ ಗುಣ.

“ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಸಹ ಏಕಃ ಇತಿ ತ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯಃ.

“ಎನ್ನೆರುಮಾನೈ ಚ್ಚೋನ್ನವಿಡಮ್ ಪಿರಾಟ್ಟಿಯೈಯುಮ್ ಶೋಲ್ಲಿತ್ತಾ” ಮನ್ರು ತುಡಜ್ಜು ಉಡೈಯವರರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ ವಾರ್ತ್ತೈಯೈ ಆಚ್ಚಾರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲೇ ಕೇಟ್ಟು ನೆಚ್ಚೇಯರ್ ಸಜ್ಜುಹಿತ್ತಾರ್.

ಮೊಂದಿಗೆ, ಸಹ ವಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ, ಸಹವಾ ನಿವೃತ್ತಿಃ-ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾದರೊಂದ ಸತಿವಾರಾಧ್ಯ ಮೂಲಕವಾದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆಯಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡದೆ ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು ಸೀತೆಯು “ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾಹಂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನೊಂದಿಗೆ ತನಗೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಹಾಗೆಯೇ, ಸೂರ್ಯನೂ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳೂ ಉಪಯಿಸಿದರೂ, ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದನು ಎಂಬ ವ್ಯವಹಾರ ಉಂಟು. ಗರ್ಭಣೀ ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ಬಂದಳು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವೂ ಬಂತು ಎಂದು ಹೇಳುವಾವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವು ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲೂ ಎಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಹೇಳದಂತಾಯಿತು. ಈ ಶ್ರೀಗಣರತ್ನಕೋಶದ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ಅದರರ್ಥಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಇದೇ ಅಧಿಕಾರದ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ.

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಲವುಂಟೋ? ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಷಡೈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

“ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಸಹ ಏಕಂ” ಎಂಬುದೇ ತ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಭಿಪ್ರಾಯವು.

“ಎನ್ನೆರುಮಾನೈ ಚ್ಚೋನ್ನವಿಡಮ್ - ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ತುತವು, ಎಜ್ಜಮ್ - ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ, ಪಿರಾಟ್ಟಿಯೈಯುಮ್ ಶೋಲ್ಲಿತ್ತಾಮ್ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ,” ಎನ್ರು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ತುಡಜ್ಜು - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಉಡೈಯವರರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ - ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ, ವಾರ್ತ್ತೈಯೈ - ಉಪದೇಶವನ್ನು, ಆಚ್ಚಾರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲೇ -

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಮಹಾನುಭವ ಕೃಷ್ಣರೂಪರಾದ ಶ್ರೀ ಕಿಡಾಂಬಿ ಅಚಾರ್ಯರವರ ಮೂಲಕ, ಕೇಟ್ಟಿ - ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ಫೆಡೀಯರ್ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಾರ್ - ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನಂದೇಯರು ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ ಹೇಳರುತ್ತಾರೆ. ಕಿಡಾಂಬಿ ಅಚಾರ್ಯರವರ ವಿಷಯದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದ ಲನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕೂಡ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದೇ ಶ್ರೀ ಯತಿರಾಜರವರು ಶರಣವಾಯದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತುಂಬಾ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಗೀತೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಅರಬ್ಬನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ "ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ" ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನು ಬೋಧಿಸಿದನೆಂದು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಧಿಪ್ರಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ಮೂಲ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸೇ" ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪಠಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿವಾಸನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಅವಿನಾಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ಸದಾ ಇರುವದರಿಂದ ಭಗವದಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಮ್ಮನವರ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವದು, ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ದೇವಾಲಯದ ಏಳೆಗಳಾಗಿ ಕಾಮ್ಯವಾಗಿ ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ವಿಹಿತವಾದುದಾದುದರಿಂದ ಆಗಬಹುದು ಎಂದರೆ, ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಪ್ರಯೋಜನನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಅದ, ಅನುದ್ದೇಶ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಣಾಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಯುಕ್ತವೋ, ಎಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅರಬ್ಬನೆಯು ಲಯಾಚನೇ, ಭೋಗಾಚನೇ, ಅಧಿಕಾರಾಚನೇ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಾಚನೇ ಮಾತ್ರ ಕಾಮ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ನಿಸಿದ್ಧವಾದದ್ದೆಂದೂ, ಲಯಾಚನೇ ಭೋಗಾಚನೇಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಾದೇಯವೆಂದೂ, ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರೂಪದ ಪ್ರಣಾಮಾದಿ ಅರ್ಚನೆಗಳೂ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ ಕೂಡ ನಿಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದವದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಆಕೆಗೂ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವಶಕ್ತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ.ಣಾಮಾದಿಗಳೇನೂ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುವಲ್ಲವು.

ಆಗ್ಯಯಾಲ್ ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನಮಾನ ಅಧಿಕಾರಾರ್ಚನ ರೂಪತ್ತಿ ಲುಮ್ ನಿಷ್ಪುಷ್ಪತ್ನೀತ್ವಂ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾಗ್ಯಯಾಲೇ ಲಯಭೋಗಾರ್ಥನಜ್ಜಿಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಯ್ ಆನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನರಾನ ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಯುಕುಕ್ಯುಮ್ ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನಮಾನ ಭಗವದ್ರೂಪತ್ತಿರೋಲಿ ಮಾತೃತ್ವಾದ್ಯುಸಾಧಿಕಮಾನ ಪ್ರಣಾಮಾದ್ಯಾಚಾರಜ್ಜಿ ಕುಕ್ಯುಮ್ ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ.

ಆಗ್ಯಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಿಭೂತಿಯಾಗಿ ಅವಿನಾಶಕಾಲಾದಿಂದ, ಕಾಮ್ಯ ಪ್ರಧಾನಮಾನ - ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಆನುಗ್ರಹಿಸುವದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ, ಅಧಿಕಾರಾರ್ಚನ ರೂಪತ್ತಿ ಲುಮ್ - ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಮ್ಮನವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವ ರೂಪದಲ್ಲೂ, ನಿಷ್ಪುಷ್ಪತ್ನೀತ್ವಂ - ನಿಷ್ಪುಷ್ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವ ಭಾವವು, ಆದರಿಂದ, ನಿಷ್ಪುಷ್ಪಾನ್ನಿಧ್ಯವು, ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾಗ್ಯಯಾಲೇ - ಆಗಮೋಕ್ತಪ್ರಕಾರ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಲಯಭೋಗಾರ್ಚನಜ್ಜಿಲಿ - ಲಯಾರ್ಚನೆಯು ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಾರ್ಚನೆಯು, ಭೋಗಾರ್ಚನೆಯು ಸ್ವಾವಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಾರ್ಚನೆಯು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರವೃತ್ತರಾಯ್ - ಪ್ರವೃತ್ತಿಸಿರುವ, ಆನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನರಾನ - ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದ, ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಯುಕುಕ್ಯುಮ್ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಕೂಡ, ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನಮಾನ ಭಗವದ್ರೂಪತ್ತಿ ರೋಲಿ - ಕಾಮ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಮದನಗೋಪಾಲಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಈ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳೂ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೂ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ಉಪಾದೇಯವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವೂ, ಮಾತೃತ್ವಾದ್ಯುಸಾಧಿಕಮಾನ - ಲೋಕಮಾತೆ ಎಂಬ ವ್ಯಾಜರೂಪದಿಂದ, ಪ್ರಣಾಮಾದ್ಯಾಚಾರಜ್ಜಿ ಕುಕ್ಯುಮ್ - ನಮಸ್ಕಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರಗಳಿಗೂ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಆರ್ಚನೆ ಕೈಚೂರಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಕುರೈ ಇಲ್ಲೈ - ನ್ಯೂನತೆ ಎನೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ವಿಶೋಧನೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ದೇವಾಲಯದ ತನಿಯನಾಚ್ಚಿಯಾರ್ಯವರ ರೂಪವು ಕಾಮ್ಯವಿಕ್ರಮವಾದರೂ, ನಿಷ್ಪುಷ್ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ನಿಷ್ಪುಷ್ಪಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರೂಪಕ್ಕೂ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವಾದುದೇ ಎಂಬಧಿಪ್ರಾಯವು. ಪತಿಯ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಮೋಕ್ಷ

ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಪ್ರತಿತೌ ಗೃಹೀತಗ್ರಾಹಿತ್ವಂ ನಿಂದಾವಹಂ.

ಇಷ್ಟು ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಾಲೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಜ್ಞಳ ತೋತ್ತ

ಪ್ರದತ್ತ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಲ್ಲಿ ಏನೂ  
 ಎರಡುವುದಿಲ್ಲವು "ಏನ್ನು ಕಿ ಫಲದಾಯಿನೀ" ಎಂಬ ಪರಾಶರೋ  
 ಕ್ತಿಯೂ ಇದನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಶ್ರೀ ಆಳವಂದಾರ್ಯವರು "ಶ್ರೀಯೋನಹ್ಯರವಿಂದ  
 ಲೋಚನಮನುಕಾಂತಾ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯತೇ | ಸಂಸೃತ್ಯಕ್ಷರ ವೈಷ್ಣವಾಧ್ಯಸು  
 ನೃಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ಣಿ ಚಿತ್" ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ತ ಉಂಟೆಂಬದಾಗಿ  
 ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಪರಾರ ಭಟ್ಟರವರೂ "ಐಶ್ವರ್ಯಮುಕ್ಷರ  
 ಗತಿಂ ಪರಮಂ ಪದಂವಾ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಮದಿಸುತ್ತಾರೆ ಇವರು  
 ಗಳಿಲ್ಲಾ "ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಮೃತತ್ವಮಾಯೇ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ  
 ಹಾಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಳೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅದುದರಿಂದ ಅಧಿ  
 ಕಾರಾರ್ಚನೆಯೂ ಕೂಡ ಯುಕ್ತವಾದುದೇ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರಪನ್ನ  
 ನಾಗಲಿ, ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವಾಗ ತನಗೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡ, ಮಕ್ಕ  
 ಳನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ಎನಿಗೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ಅದುದರಿಂದ ಅಂತಹ  
 ಸೇವೆಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರಪನ್ನನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತವಾದುದೇ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು  
 ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥತೋರಿದರೂ ಹಿಡಿದುದರ ಹಟವು ನಿಂದ್ಯವು.

ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟು ವಿಶದವಾಗಿ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವೇ ಸರಿ,  
 ಉಪಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿಪ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿ  
 ಗಳಿಲ್ಲೂ, ಚೇತನನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಬಲ್ಲೂ, ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲೂ, ಅನ್ವಯ  
 ಉಂಟೆಂದೂ ವಿಶದಗೊಳಿಸಿ, ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಆಳ್ವಾರ್ ಮೂರ್ತಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಗೆ  
 ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬಂದುದು ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ  
 ಮಹನೀಯರು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದುದರಿಂದ ಮೊಂಡತನದಿಂದ ಉಪ  
 ಲಕ್ಷಣವೆಂದೇ ನಾವೂ ಭಾವಿಸುವೆವು ಎಂದರೆ ಅದು ಸರಿಯಾದ ವಾದವಲ್ಲವೆಂದು  
 ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಇಷ್ಟು - ಹೀಗೆ ವೇಲೆ ಉಪಮದಿಸಿದ  
 ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಾಲೆ-ಎರಡಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಪ್ರಾಮಾ  
 ಣಿಕವಾದುದೆಂದು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಎರಡಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ  
 ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವನೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ, ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥ

ಚ್ಛೆಯಾದೆ ಪತ್ತಿನದು ವಿಡಾದೊಳಿಯಲ್ (೧) "ದೃಢಪೂರ್ವಶ್ರುತೋ

ಜ್ಞಾನ್ ತೋತ್ತ ಚ್ಛೆಯಾದೆ - ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಜೆನ್ನಾಗ ವಿಶವವಾಗ ತೋರಿಬಂದರೂ ಕೂಡ, ಪತ್ತಿನದು ವಿಡಾದೊಳಿಯಲ್ - ಹಿಂದೆ ಏನೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ, ನಿದ್ಯವಾದ ದೆಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬ ದಾಗ ಭಾರತ ಕರ್ಣ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವನೆಂಬ ಅರ್ಜುನನ ಸಜ್ಜುಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಎಷ್ಟು ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಕೇಳದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಕೋಪಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನೇ ಕೊಂದುಬಿಡುವನೆಂದು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಗೆ ಈ ಗೃಹೀತ ಗ್ರಾಹಿತ್ವವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದನೋ ಅಂತಹ ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. - ವಾದದಲ್ಲಿ ಎರಡಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವಾಗ ಯಾವ ಸಂಗಡವನ್ನೂ ವಹಿಸದೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಮಂಜಸವೆಂದು ಜಿಜ್ಞಾಸಮಾಡಿ ತಿಳಿದು ಪ್ರಮಾಣಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದರೂ ಆ ಪೂರ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣಕಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹಿಡಿದಿದ್ದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹರಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವವು ಒಂದೇ ಆತ್ಮವೇ ಇರುವದೆಂದೂ, ಮಿಕ್ಕಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಪಂದ್ಯಶ್ಯಮಾನವಾದುದೆಲ್ಲಾ ಮಧ್ಯಾ ಎಂದೂ, ಆ ಆತ್ಮವು ನಿರ್ಗುಣನೆಂದೂ, ಅವಿವ್ಯಾಗೃಹೀತನಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವನ್ನನಭವಿಸುವನೆಂದೂ ಇತ್ಯಾದ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣಕವೇ, ಅಧವಾ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನೆಂದೂ, ಹೇಯಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವನೆಂದೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಚಿದಚಿತ್ತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಮಧ್ಯೆಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದರೆ ನಶ್ವರವೆಂದೂ, ಜೀವಾತ್ಮಕಗಳು ಅನೇಕರೆಂದೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರೆಂದೂ ಹೇಳುವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣಕವೇ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಪರ್ಯಾಯೋಚಿಸಿ, ಯಾವುದು ಪ್ರಮಾಣಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ ಸಹ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು

(೧) ಇದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು. ದೃಢ ಪೂರ್ವಶ್ರುತಃ - ಹಿಂದೆ ಶ್ರುತವಾದುದು ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ದೃಢಮನಸ್ಕನಾಗಿರುವ, ಆದುದರಿಂದ, ಮೂರ್ಛಃ-ಮೂಢನಾಗಿರುವವನಾಗಿ, ಧರ್ಮಾಣ-

(೧) ಭಾರ. ಕರ್ಣ. ೭೨. ೫೪.

ಮೂರ್ತ್ಯಾಃ ಧರ್ಮಾಣಾ ಮನಿಶಾರದಃ | ವೃದ್ಧಾನ ಪೃಚ್ಛ್ಯ ಸಂದೇಹಾ ನಂಧ ಶ್ವಭ್ರಮಿವರ್ದತಿ ||

(೧) ಅನ್ಯಥಾ ಮಂದ ಬುದ್ಧೀನಾಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ದುರಾತ್ಮನಾಂ |

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವದಕ್ಕೂ ನಿಷೇಧಿಸಿರುವದಕ್ಕೂ ಧರ್ಮಗಳೆಂದು ಹೆಸರು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ. ಅವಿಶಾರದಃ - ಪಾಂಡಿತ್ಯವಲ್ಲದಿರುವವನಾಗ, ಸಂದೇಹಾಃ - ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಕೂಡತು, ವೃದ್ಧಾಃ - ವಯೋವೃದ್ಧತೆ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧತೆ, ಇರುವವರನ್ನು, ಇಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧ ಶಬ್ದವು ಜ್ಞಾನವಿರುವ ವೃದ್ಧರನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಅಪೃಚ್ಛ್ಯ - ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯದೆ, ಅಂಧಃ - ಕುರುಡನಾದವನು, ಶ್ವಭ್ರಮಿವ- ಹಳ್ಳವನ್ನೇನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಶ್ವಭ್ರಮಿ - ಹೊಂದುವನು ಈಗ ಧರ್ಮರಾಜನು ಅರಬ್ಬನನ ಸಜ್ಜಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ನೀನು ಕರ್ಣನನ್ನು ವಧಿಸಲಾರೆ, ಗಾಂಡೀವನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ಎಂದನು ತನ್ನ ಭಿನ್ನಾಯದಲ್ಲೇ ಹಟಹಡಿದು, ಎರಡವಾಗ ಹೇಳದನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕೋಪದಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಉದ್ಯೋಗಿಸಿ ಭಾತೃವಧಿ ರಾಜಮೋಕ್ಷ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯ ಆಗಮೋಕ್ತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉಪದೇಶಮೂಲಕ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಎನೇ ಕೋಕ್ತ ಜ್ಞಾನಮೂಲಕ ಸರ್ವಸಮಂಜಸಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವೇ ಎನಾ ಮೂಡತನ ಕೂಡದೆಂದು ಪರಮ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಅವಿಶಾರದಃ ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾರದತೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಆಗಮೋಕ್ತ ಜ್ಞಾನದಾವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವೃದ್ಧಾನ ಪೃಚ್ಛ್ಯ ಸಂದೇಹಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಂದ ಎನೇಕೋಕ್ತ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೇಳಿವಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನಡೆಸಿದಿದ್ದರೆ ಕುರುಡನು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ, ಬಿಟ್ಟು ಅನರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದಹಾಗೂ, ಭಾತೃವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಅರಬ್ಬನನ ಹಾಗೂ, ಮಹಾ ದೋಷಯುಕ್ತನು ಆಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಪರಮ ಹಿತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವವರು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಪಂತಾಪ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥ ಬೋಧೆ ಇದ್ದರೂ ಹಟದಿಂದ ಹಿಡಿದುದನ್ನು ಬಿಡದೇ ಇರುವುದು ಏತಕ್ಕೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ

(೧) ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯ, ೩೩. ೧೦೮.

ಕೃತರ್ಕ (ವ್ಯಾಳದಷ್ಟಾನಾಂ) ಜ್ಞಾನದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಭ್ರಾಂತೇಂದ್ರಿಯ (ವಾಜಿನಾಂ) ವಾದಿನಾಂ | \* ಎಜ್ಜಿರ ದಶೈಯಾಮ್.

ಅತಕ್ರೀಮಚ್ಚಬೋ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸೂಚಕ ವಿಶೇಷಣ ಮೇವೇತಿ ನಿಗಮಯತಿ.

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶಬ್ದವಾಕ್ಯ ನಿಮರೈತ್ತಿಲ್

ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮಂದಬುದ್ಧೀನಾಂ - ಅಲ್ಪವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೂ ದುರಾತ್ಮನಾಂ - ರಾಜಸ ತಾಮಸಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತರಿಗೂ, ಕೃತರ್ಕ ವ್ಯಾಳದಷ್ಟಾನಾಂ - ಕೃತರ್ಕವೆಂಬ ಸರ್ದುದಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೂ, ಕೃತರ್ಕ ಜ್ಞಾನದುಷ್ಟಾನಾಂ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಕೃತರ್ಕದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದುಷ್ಟರಾದವರಿಗೆ ಎಂಬರ್ಥವು, ವಿಭ್ರಾಂತೇಂದ್ರಿಯ ವಾಜಿನಾಂ - ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳಿಂದ ಭ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿದ ಎಂದರೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ತುಂಬಿ ಕುದುರೆಗಳುಳ್ಳವರಿಗೂ, ವಾದಿನಾಂ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಭ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಾದಿಸುವವರಿಗೂ, ಅನ್ಯಥಾ - ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಪ್ರತಿಭಾತಿ - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಂಜಸಗಳಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಕರ್ಮಬಲಿಷ್ಠವಾದುದಾಗಿ ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಕೃತರ್ಕಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ, ದುಷ್ಟೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಚಿತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವರು (ಎಂದು ಇತಿಹಾಸ ಸಮಚ್ಛಯವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ) ಎಜ್ಜಿರ ದಶೈಯಾಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದುದರಿಂದ ತ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ತವು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಪೂರ್ಣವಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಆದುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇತ್ಯಾದಿ-ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವರು ಯಾರು? "ಯಮೈವೇಷ ವೃಣಾತೇ ಶೇನ ಲಭ್ಯಃ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೆಯೇ? ಅಥವಾ "ಶ್ರದ್ಧಯಾ ದೇವೋ ದೇವತ್ವಮಕ್ನುತೇ" ಎಂದೂ, "ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಸ್ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂ

(೧) "ನಾನಯೋರಿದ್ಯದ್ಯತೇ ಪರಂ," (೨) "ಯಥಾಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತಥೈವೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ"

ತೇಷು ಚ ಗೀಯತೇ" ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎತಿಷ್ಠನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ? ಎಂಬ ಎಮರ್ಸಿಯಲ್ಲಿ (೧) "ಅನಯೋಃ-ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರಿಗಿಂತ, ಪರಂ-ಬೇರೆಯಾಗ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು, ನವಿದ್ಯತೇ-ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇಬ್ಬರ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಾದರೂ, ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅಧಿಮಾನವನ್ನೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೆ ಅಧಿಮಾನವನ್ನೂ ಮೈತ್ರೀಯರಿಗೆ ತ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಉಪದೇಶಿಸಿದವರಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — "ದೇವ ತಿರೈ ಜ್ಞಾನುಷ್ಯೇಷು ಪುನ್ನಾಮಾ ಭಗವಾ ಹರಿಃ | ಸ್ತ್ರೀನಾಮ್ನೀ ಶ್ರೀಶ್ಚ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ನಾನಯೋ ರಿದ್ಯದ್ಯತೇ ಪರಂ" ದೇವತೆ, ಮನುಷ್ಯ, ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ವಾಚಕವಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಹರಿಯೆಂದೂ, ಸ್ತ್ರೀ ವಾಚಕವಾದುದೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದೂ, ಹೀಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರಿಲ್ಲವೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ದಂಪತಿಗಳೆಬ್ಬರಿಗೂ ಸೇರಿದುದಾದರೂ, ಸೀರೆ, ಕುಂಕುಮ ಆಭರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅಧಿಮಾನವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಭೋಕ್ತೃ, ಅಂಗಿಗಳು, ದೇವರ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅಧಿಮಾನವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇವರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಏಕಶೀಘ್ರಿಸ್ಥಿತ್ವವುಂಟೆಂದು ಉಪಸಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೨) "ವಿಷ್ಣುವು, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ, ಸರ್ವಗತಃ-ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನೋ, ಹೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ - ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮೈತ್ರೀಯರೇ, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಆಯಂ - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ" ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರೂ ಅವಿನಾಭೂತರಾಗಿ ಆತ್ಮರು; ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವುಂಟಾಗಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲಾ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಿಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವ ಶೀಘ್ರವೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ "ತ್ವಯೈಶ ದ್ವಿಷ್ಣು ನಾಚಾಂಬ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂಚರಾಚರಮ್" ಓ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ ನಿನ್ನಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣು ನಿನ್ನಿಂದಲೂ ಈ ಚರಾಚರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಗೆತ್ತಿಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ

(೧) ಎ. ಪು. ೧ ಲ ೩೫ (೨, ಎ. ಪು. ೧. ಲ. ೧೭

(೩) "ಅಸ್ಯಾ ವೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತಸ್ಥಿರ್ ತಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ | ತೇನೇಯಂ ಸ ಚ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಮುಹೂರ್ತಮಸಿ ಜೀವತಿ" (೪) "ನ್ಯಾಪಕಾ ವತಿ ಸಂಶ್ಲೇಷಾ ದೇಶ ತತ್ಪ್ರಮಿವೋದಿತಂ"

ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಎಷ್ಟಕ್ಕೇನ ಸಂಹತಿಯಲ್ಲೂ, "ಯಥಾಮಯಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವತಃ | ತಥಾವ್ಯಾಪ್ತಂ ತಯಾಸರ್ವಂ ನಿಯಂತ್ರೀಚ ತಥೇಶ್ವರೇ ||" ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನನ್ನಿಂದ ಜಗತ್ತು ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತವೂ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಯಂತ್ರಾವಾಗಿ ಈಶ್ವರನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಯೂ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕಳು ಮತ್ತು ಈಶ್ವರಿಯು. ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೩) ಅಸ್ಯಾಃ ದೇವ್ಯಾಃ-ಇದು ಅಂಜನೇಯನ ಸೀತಾರಾಮರ ಪ್ರಶಂಸಾರೂಪವಾಕ್ಯವು, ಈ ದೇವಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ಮನಸ್ಸು, ತಸ್ಥಿರ್-ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ತೇನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಯಂ - ಈಕೆಯು, ಮುಹೂರ್ತಮಸಿಜೀವತಿ - ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವಾದರೂ ಜೀವಿಸಿರುವಳು. ತಸ್ಯಚ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಮನಸ್ಸು, ಅಸ್ಯಾಂ - ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ತೇನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಸಚ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ - ಆ ಧರ್ಮಸ್ವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಕೂಡ, ಮುಹೂರ್ತಮಸಿ ಜೀವತಿ - ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವಾದರೂ ಜೀವಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವದರಿಂದಲೇ ಇಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿರುವದು, ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಾವಣ್ಯಾತಿಶಯವುಳ್ಳವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೪) ನ್ಯಾಪಕೌ-ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಸರ್ವವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವರು, ಅತಿಸಂಶ್ಲೇಷಾತ್ - ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡದಿರುವ ವಿಶೇಷ ಸಂಶ್ಲೇಷವಿರುವದರಿಂದ, ಏಕತತ್ಪ್ರಮಿವ-ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಂದೇ ತತ್ಪ್ರವೋ ಎಂದು, ಉದಿತೌ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ "ಪಿರಿವತ್ತ" ಅನ್ವಯ ವಿಶೇಷವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೩) ರಾಮಾ, ಸುಂ ೧೫ ೫೨. (೪) ಅಹ, ೪. ೨೮.

ಎಜ್ಜರ ಪದಿಯೇ ಏಕ ಶೇಷಿತ್ವತ್ತಾಲುವಾ, ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯ ತೈಯಾಲುವಾ, ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಾವಣ್ಯಾತಿಶಯತ್ತಾಲುವಾ, ಸ್ವರೂಪರೂಪಾದಿಗಳಿಲ್ ಪಿರಿವತ್ತ ಅನ್ವಯ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲುವಾ, (೧) ಗಾಢೋಪಗೂಢಾನಿತೇ ಎನ್ನುವುದಿ ಸುಸ್ಥಿಷ್ಟಮಾನ ವಿಶಿಷ್ಟ ತತ್ವಮ್ ನಿರ್ಮಿರ ನಿಲ್ವಿ ಕುಲ್ವಿಯಾದಪಡಿ ಸವಿಶೇಷಣಮಾನ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್, ಪ್ರತಿಪಾದಿ ಕ್ಕಿರ ಪದಿಯೈ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕೈ, ಸತ್ಯಸ್ಥರು ಪ್ರಾಪ್ತಮ್.

ಎಜ್ಜರಪದಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಏನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:- ಏಕ ಶೇಷಿತ್ವತ್ತಾಲುವಾ - ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಪ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಿಗಳಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯತ್ತಾಲುವಾ - ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ. ಎಂದಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಾಗದೆ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ, ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಾವಣ್ಯಾತಿಶಯತ್ತಾಲುವಾ-ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದ ಆತಿಶಯದಿಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪರೂಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪಿರಿವತ್ತ-ವಿಶ್ಲೇಷಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ಅನ್ವಯ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲುವಾ - ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪವದಿಂದ ಗುಣವಿಭವೈಶ್ವರೈಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. "ಗಾಢೋಪಗೂಢಾನಿತೇ ತೇ - ನಿನ್ನ, ಹಿಂದೆ ಅನುರೂಪ ರೂಪ ವಿಭವೈ; ಎಂದು ಇದೆ, ಅನುಗುಣವಾದ ಸ್ವರೂಪರೂಪ ವಿಭವಗಳಿಂದ ಧೃಡವಾದ ಸಂಶ್ಲೇಷವುಳ್ಳವುಗಳು ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವುಳ್ಳವುಗಳು, ಎನ್ನುವಾ ಪಡಿ - ಎಂದು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸುಸ್ಥಿಷ್ಟಮಾನ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟತತ್ವಮ್ - ವಿಶೇಷಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶೇಷ್ಯವಾದ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ತತ್ವವು, ನಿರ್ಮಿರ ನಿಲ್ವಿ - ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಕುಲ್ವಿಯಾದಪಡಿ - ವಿರೋಧವಾಗದಹಾಗೆ, ಸವಿಶೇಷಣಮಾನ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್-ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಪ್ರತಿಪಾದಿಕ್ಕಿರ ಪದಿಯೈ - ದ್ವಯಪೂರ್ವತದ್ದಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು, ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕೈ - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡೋಣವು ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸೋಣವು, ಸತ್ಯಸ್ಥರುಕ್ಕೈ - ಸತ್ಯಗುಣಾವಿಷ್ಟರಿಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಉಚಿತವು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಸ್ತುತಿ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಪ್ರಮಾಣ

(೧) ಚತುಶ್ಲೋಕೀ. ೪.

ಗಳು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಆಚಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅಧಿಪ್ರಾಯವೂ, ತದನು ಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸತ್ತರೈವೂ ಇವು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿ ಸಮಂಜಸವಾದ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರುಗಳು ಸತ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ; ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಎಕಶೇಷಿಯೆಂದೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಧಿನ್ಮಾಧಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದುದರಿಂದ ಏಕಾಧಿಪ್ರಾಯ ಉಳ್ಳವರೆಂದೂ, ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವವರೆಂದೂ, ಸ್ವರೂಪರೂಪಗುಣ ಎದವೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಲ್ಲಾ ನಿತ್ಯಯೋಗವುಳ್ಳವರೆಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶ್ಲೋಕವಾದ "ಶಾನ್ತಾನಂತ" ವೆಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಗಾಢೋಪಗೊಡಾನಿಶ್ಚೇಂದು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ೭೨-೯೫ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು.

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾದರೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಿಗಳು ಎಂದು ಎರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹಾಗಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ (೧) ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಾಘಾತ ಉಂಟಾಗಲಾರದೋ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು. ಮಹಾ ಸತ್ವಗುಣಾವಸ್ಥರಾಗಿ, ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ರಹಸ್ಯವೋಗುಣಗಳ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರಾಗಿ ಏಕಾಧಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಘಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. "ಮದ್ಧರ್ಮ ಧರ್ಮಿಣೀ ನಿತ್ಯಂ" ಎಂದು ಸರ್ರೀಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಏನೊಂದೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವು.

(೨) ಇಬ್ಬರೂ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಿಗಳು ಎಂದರೆ "ನತಕ್ಷಮಶ್ಚಾ ಭೈಧಿಕಶ್ಚ ದೃಷ್ಟತೇ" ಎಂದರೆ ಸರ್ರೀಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮರಾಗಲಿ ಅಧಿಕರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅದು ಸರಿಯಾದ ಆಕ್ಷೇಪವಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸತಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳೆಂದು ಅಸಂದೇಶಾತ್ಪು ರಾಮಸ್ಯ ತಪಸಕ್ಶಾಸುಸಾಲನಾತ್ | ನಶ್ಚಾಂ ಕುರ್ಮಿ ದತಗ್ರೀವ ಧಸ್ತು ಧಸ್ತಾರ್ಥತೇಜಸಾ" (ರಾಮಾ. ಸುಂ ೨೨. ೨೦ ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ, "ಮಜ್ಜೀಷೆಭೂತಾ ಸರ್ರೀಷಾಂ ಈಶ್ವರೀ ವಲ್ಲಭಾಮಮು" ಎಂಬ ಸರ್ರೀಶ್ವರೋಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಘಟಪಾರಾಘ್ಯಯುಳ್ಳವಳೆಂಬುದು ತೋರಿರುವುದರಿಂದ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ

ಇಲ್ಲವು. ಹೀಗೆಯೇ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಕನೆಂಬ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಭುತ್ವ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬವೇ ನೊದಲಾದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿ ಚತುಶ್ಲೋಕಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಗಾಢೋಪ ಗೂಢಾನಿತೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಯೋಗವು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಕೇವಲ ಈ ನಿತ್ಯಯೋಗವು ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದೂ, ಸ್ವರೂಪವಿಭವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಿತ್ಯಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ನಿತ್ಯಯೋಗ ವಿಷಯವು ಪುರಾಣ ರತ್ನವಾದ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಒಹ: ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಉದಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೈತ್ರೇಯರ ಪುಶ್ಚೆಯ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳವಿಗ್ರಹ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಘವತ್ರೇ ಭವೇತ್ತೀತಾ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮನಿ ಎಂದು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಎಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಿಂದ, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು "ನಿತ್ಯೈ ವೈವಾ ಜಗನ್ಮಾತಾ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಿ್ರೇ ರಸಪಾಯಿನೀ" ಎಂದು ನಿತ್ಯಯೋಗ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಒಡನೆಯೇ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ, "ಯಥಾ ಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥೈವೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ" ಎಂದು ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನೂ, ವಿಭುತ್ವವನ್ನೂ, ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಆಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತಿಯವರೆಗೂ ವಿಭವದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗ ಹೇಳದುದನ್ನು ಇಂದ್ರಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ "ತ್ವಯೈತ ದ್ವಿಷ್ಣುನಾಚಾಂಬ ಜಗದ್ವ್ಯಾಸ್ತಂ ಚರಾಚರಂ" ಎಂದು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಸ್ಫಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ದ್ವರೂ ಕೆಲವರು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಭುತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುವರೋ ತಿಳಿಯದು. ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಮಿತ್ಯವನ್ನೂ ಜಗತ್ಕಾರಣವನ್ನೂ ವಿಭುತ್ವವನ್ನೂ ಅಜ್ಞೇಕರಸುವದು ಕೇವಲ ಕುತರ್ಕಗಳೆಂದೂ ಕಲ್ಪಿತಗಳೆಂದೂ, ಹೇಳುವರು. ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು "ಆನೀತವಾದಗಂ ಸೈಧಯಾತದೇಕಂ" ಎಂಬ, ತ್ರದ್ವಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವ ಮತ್ಸುತೇ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಗಳೂ, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಧಟ್ಟರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳೂ ಎಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಕುತರ್ಕಗಳೇ? ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಭುತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರ: ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ; ಇದು ಕುತರ್ಕವೇ, ಕಲ್ಪಿತವೇ? ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತವೂ ವಿಭುತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ, ಅದು ಕುತರ್ಕವೇ? ಕಲ್ಪಿತವೇ? ಇಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶಬ್ದಯೋರರ್ಥ ನಿರ್ಧಾರಣಂ.

ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಾನಾಂ ಸಾಧಕಸ್ಯ ದಯಾನಿಧೇಃ |

ಶ್ರೀಮತಃ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತ್ವಾ ಶ್ಚಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮಮಂ ವಿದುಃ ||೨೭||

ಸತ್ತ್ವವೃಂದಿಗೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದೆಂಬುದು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರಧಿಪ್ರಾಯವು.

ಹಿಂದೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ "ಇತ್ಯಂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ" ಎಂಬ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಾಗ್ರಹ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾದ ಪ್ರಿಯಪತ್ನೀ ಇವರುಗಳಿಂದ ನಿಶಿಷ್ಟ ನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಎನಾ ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪೃಥಕ್ಪಾದ ನಾರಾಯಣನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಹಾಗಾದರೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದರೇನು? ಫಲಸಿದ್ಧಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಉಪಾಯ ವೆಂದಾದರೆ ಆಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಧಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಗಳೆಂದಾಗುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ನೆಂದೂ, ಈ ಧಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಗಳಲ್ಲವು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ: ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಗಳು ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಏಕೈಕಾಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನೂ ಕಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ದಯ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು.

ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಾದ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾನು ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ಸಾಧಕಸ್ಯ-ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ, ಇದರಿಂದ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುವದರ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಬೇಡಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದರೆ, ಎರಡು ಗುಣಗಳು ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನಲ್ಲಿರಬೇಕು:—(೧) ಅಘಟಿತ ಘಟನಾರೂಪ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು (೨) ದಯೆಯು; ಸಾಧಕಸ್ಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದಯೆಯುಂಟೆಂದು ವಯಾನಿಧೇಃ- ಕರುಣಾಸಾಗರನಾದ ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎರಡೂ ಆವಶ್ಯಕವು. ದಯೆ ಇಲ್ಲದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ಒರೇ ದಯೆಯೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ದಯೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ, ಶ್ರೀಮತಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನ

ಧತ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪ್ರಮುಖಂ ತದ್ವತೀಕಾರ ಕಾರಣಮ್ |

ತತ್ತತ್ಕಲಾರ್ಥಿ ಸಾಧ್ಯತ್ವಾ ತ್ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಂ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ ||೨೮||

(ನು), ಪೂರೈಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ - ಎಲ್ಲ ದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದೆಯೇ, ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಗಿಂತ ವಂಚಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇಮಂ - ಈ ಶ್ರಿಯೇಪತಿಯನ್ನು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು, ವಿದುಃ - ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವೆಂದರೆ ಫಲವೂರೈಭಾವಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಉಪಾಯವೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲ ದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಸನಾತನನಾಗಿ ಇರುವವನೇ ಉಪಾಯವೆಂಬರ್ಥವು ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರಿಯೇಪತಿಯೇ ವಿನಾ, ಧತ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲವು. ಧತ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಅಜೀತನರೂಪಕರ್ಮಗಳು, ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದವು ಅವುಗಳೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾರವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದರೆ, ನಮ್ಮಗಳ ಸಹಸ್ರಾಪರಾಧಗಳಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಲೋಪವನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಿ, ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುವುವು; ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ವಲಂಬಿಸುವವನಾಗಿ ಮಾಡುವವನೂ, ಶ್ರೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ. ತಾನೇ ದಯಾನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದವಳಾಗಿರುವ ಪ್ರಿಯಪತ್ತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ದಯಾನಿಧಿ ಎಂಬ ಬಿರುದು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಹಾಗಿ ಮಾಡುವವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮತಃ-ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾರಾಯಣನೇ ಸನಾತನನಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ್ಧನಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು, ಧತ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಅಲ್ಲವು ಎಂಬಧಿಪ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ವಿದುಃ - ತಿಳಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ, ಯಾರೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು, ಸತ್ಯಶ್ಛರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದು ಇಟ್ಟಿರೋಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಬುಧಾಃ-ಎಂದು ಮುಂದಿನಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ಸೇರಿದರು.

ಮುಂದೆ ಧತ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಧತ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪೂರೈಸಿದ್ಧತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಪುರುಷನ ಕೃತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಿಲಾರದೆಂದೂ ಅವುಗಳು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆನಿಸುವುದೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಧತ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪ್ರಮುಖಂ - ಧತ್ತಿಯೇಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಪತ್ತಿ, ಪ್ರಮುಖಂ - ಮೊದಲಾದವನ್ನೂ, ಈ ಪ್ರಮುಖ ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಪಾಸನದ ಮತ್ತು

ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಭೇದಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ತದ್ವಶಿಕಾರ ಕಾರಣಮ್ - ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಮಿತ್ತ ಭೂತವಾದುದು, ತತ್ಪ್ರಲಾರ್ಥಿ ಸಾಧ್ಯ ಶ್ವಾತ್ - ಆಯಾಯಾ ಫಲಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವರುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳಾದುದರಿಂದ, ಬುಧಾಃ - ಪಂಡಿತರು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಂ ವಿದುಃ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದರು, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕಲ್ಪದಿಂದ ೩೨ ವಿಧ ಉಪಾಸನಾ ಭೇದಗಳೂ, ಉಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆ ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ತೆ ಎಂಬ ಪ್ರಪತ್ತಿಭೇದಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ತದ್ವಶಿಕಾರಕಾರಣಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇ ಸ್ವತಃ ಫಲದಾಯಕಗಳಲ್ಲವು ಅವು ಭಗವಂತನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಭೂತವಾದುವು, ಫಲಪ್ರದನು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೇ ವಿನಾ ಇವುಗಳಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ ತದ್ವಶಿಕಾರಕಾರಣಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ವಶಿಕಾರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಸ್ಯ ಚ ವಶಿಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೀವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಭಗವಂತನನ್ನು ಫಲಪ್ರದೋನ್ಮುಖನಾಗ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗರೋಣವು ಇವು ನಿಮಿತ್ತ ಭೂತವು. ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದುವು. ಹಾಗಾದರೆ ಅವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು? ಕೃಪಾಸಾಗರನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಇರುವಾಗ ಇವುಗಳು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳೂ ಭಗವತ್ಕೃಪೋತ್ತಂಭಕಗಳಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅವುಗಳು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾದದ ಖಂಡನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತತ್ಪ್ರಲಾರ್ಥಿ ಸಾಧ್ಯಶ್ವಾತ್ ಎಂಬ ಹೇಳುವು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರೆ ಕೃತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಬೇಡವೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ:—(೧) ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿ ನೊದಲಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇನೋ ಭಗವಂತನನ್ನು ವಶಿಕಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧನಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾದುದಾಗುವಾಗ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾರಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೋಧಮಾಡಿತು? (೨) ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇತನರೂವಡೂ ಇಷ್ಟವಾಗುವಾಗ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಶೃಷ್ಟವು ಹೇಗೆ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ? ಈ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಕಾರಿಕೆ

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯೋತ್ತರಂಗೇಣ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಸ್ಯ ಶೇಷಿಣಃ |  
 ಲೀಲಾಪ್ರವಾಹಃಕಾರುಣ್ಯ ಪ್ರವಾಹೇಣ ನಿರುಧ್ಯತೇ || ೨೯ ||  
 ತೇನೈವ ಸರ್ವೇ ಲೀಯಂತೇ ಸಿಕತಾ ಸೇತು ಬಂಧವತ್ |  
 ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾ ಸ್ವಕೈಜ್ಜಿರೈ ನಿರೋಧಕಾಃ || ೩೦ ||

ಗಣಂದ ಪಂಹಂಸುತ್ತಾರಂ -

ಅರ್ಥ—ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಸ್ಯ ಶೇಷಿಣಃ - ಶೇಷಿಯಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನ, ಲೀಲಾಪ್ರವಾಹಃ - ಲೀಲಾಪ್ರವಾಹವು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯೋತ್ತರಂಗೇಣ - ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಾದಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪ್ರಬಲ ತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾರುಣ್ಯ ಪ್ರವಾಹೇಣ - ಕಾರುಣ್ಯಸಮುದ್ರದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ, ನಿರುಧ್ಯತೇ - ತಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಪಾರ್ಥಮಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಛಾದ ಸಮುದ್ರ ತರಂಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಸಮುದ್ರಪ್ರವಾಹವು ನದಿಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಡೆಯುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಗಣಂದ ತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಕರುಣಾಸಮುದ್ರದ ಪ್ರವಾಹವು ಲೀಲಾರಸ ರೂಪ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು

ಎರಡನೆಯ ಶಬ್ದಾವಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ತೇನೈವ - ಆ ಕರುಣಾ ಪ್ರವಾಹದಿಂದಲೇನೇ, ಸ್ವಕೈಜ್ಜಿರೈ ನಿರೋಧಕಾಃ, ಸ್ವ - ಭಗವಂತನಾದ ತನ್ನ, ಕೈಂಕರೈ - ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೈಜ್ಜಿರೈಗಳಿಗೆ, ನಿರೋಧಕಾಃ - ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ, ಎಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗದವ, ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ - ಯಾವ್ಯಪಿ ಭಗವಂತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಂತಹ ಸ್ವತಂತ್ರನ, ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಃ ಅಪಿ - ಸಜ್ಜಲ್ಪಗಳೂ ಕೂಡ, ಲೀಯಂತೇ - ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ, ಸಿಕತಾ ಸೇತುಬಂಧವತ್ - ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸೇತುಬಂಧವಹಾಗೆ, ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದಂಥವ್ರಾಯವು ಇಷ್ಟೇ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಉಭಯವಿಭೂತಿಯಾಯಕನು. ಇಷ್ಟು ದಿವಸಪೂ ಒಬ್ಬ ಚೇತನನನ್ನು ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು ಚೇತನನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯಾಗಿ ಸೇರಿಸುವವಾಗಿಯೂ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯ ಪ್ರವಾಹವು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿ ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿರುವ ಆತನ ಕೈಜ್ಜಿರೈ ದೊರೆಯುವಹಾಗೆ ಮಾಡು

ಪ್ರಸಾದನಸ್ಯೋಪಾಯತ್ವೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯೇಽಪಿ ಫಲಂ ಪ್ರತಿ |

ಕರ್ತೃತ್ವಾ ವ್ಯವಧಾನಾದ್ಯೈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಪ್ರಧಾನತಾ || ೩೧ ||

ತ್ರವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಬಾಲನು ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರಳು ಸೇತು ವೆಯನ್ನು ಲೀಲೆಗೋಷ್ಠರ ಕಟ್ಟಿದರೆ, ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕಿಬಂದು ಆ ಮರಳು ಸೇತು ಬಂಧನ್ನು ಹೇಗೆ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಕೃಪಾಸಾಗರನ ಕೃಪಾ ಪ್ರವಾಹವೇ ಆ ಲೀಲಾರಸವಂಶ ಸಜ್ಜಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಾಧಕವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ವೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇವೂ ಲೀಲೆಯೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಸೂರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿ "ಮಿಥಃ ಕಲಹ ಕಲ್ಪನಾ ವಿಷಮ ವೃತ್ತಿ ಲೀಲಾದಯಾ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಗೂ ದಯೆಗೂ ಪ್ರಸ್ತರ ಕಲಹವೆಂದೂ, ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಾವಿದಯಯೇ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ ದೆಂದೂ. ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇನ್ನೊಂದು ಶಬ್ದಿಯ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, ಏನೆಂದರೆ-ಭಗವಂತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೊಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಆತನು ಭಕ್ತಿ, ಸ್ರಗ್ಧಿರೂಪಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಗಳಲ್ಲದೆ, ಚೇತನನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೃಪಾಪ್ರವಾಹವು ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸದು ಎಂದೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದಾದನಂತರ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವಾಯಿತು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಸಾಮಾನ್ಯೋಪಾಯನು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಕ್ಕೇ ಪ್ರಧಾನತೆ ಎಂದೂ ಉಪವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ

ಅರ್ಥ—ಫಲಂಪ್ರತಿ - ವೋಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೂರಿತು, ಪ್ರಸಾದನಸ್ಯ - ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು, ಉಪಾಯತ್ವೇ - ಉಪಾಯ ಭಾವವು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯೇಽಪಿ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಎಂದರೆ ವೋಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ, ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವ ಉಪಾಯಗಳು ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡದವರಿಗೆ ಫಲಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವೆಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ತೃತ್ವಾ ವ್ಯವಧಾನಾದ್ಯೈ - ಈ ಚೇತನನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನುನುಷ್ಠಿಸುವ

ಹಾಗೆ ತಾನೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ತೃತ್ವದಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಅವ್ಯವ  
ಧಾನ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಹಿಡಿದು ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವರೆಗೂ ವ್ಯವಧಾನ  
ವಿಲ್ಲದವಾಗಿ ಕಾರಣನಾಗರುವದರಿಂದಲೂ, ಆದ್ಯೈಃ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು  
ಗಳಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅವಿ ಶಬ್ದದಿಂದ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಹ ನಿರ್ದಿ  
ಷ್ಟವಾಗಿ ನೆರವೇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಿಕೆಯೇ ಮೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ,  
ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಪ್ರಧಾನತಾ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾ  
ನತೆಯು, ಎಂದರೆ ಅದರ ಪ್ರಧಾನತೆಯು ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸಾಧ್ಯೋ  
ಪಾಯವೇನೋ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೇ, ಪ್ರಪನ್ನಾ  
ದನ್ಯೋಪಾಂ ನದಿಶತಿಮುಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ ಎಂದೂ, ಪ್ರಪನ್ನ ಕ್ಷ ದ್ವೇಧಾ  
ಎಂದೂ ಹಿಂದೆ ಅಧಿಕಾರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ (ಉಪನೆಯ  
ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ) ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇ ತಾನೇ ಅಚೇತನವಾದುದರಿಂದ  
ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರವು. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು, "ನಹ್ಯಚೇತನಂ ಕರ್ಮಕ್ಷಣ  
ದ್ವಂಸಿ ಕಾಲಾಂತರ ಭಾವಿ ಫಲಸಾಧನಂ ಭವಿತುಮರ್ಹತಿ" ಈ ಅಚೇತನ  
ಕರ್ಮವು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸಾಶವಾಗಿ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು  
ತಾನೇ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಲಾರದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹ  
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಭಗವಂತನು ಫಲ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನತಾ ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವು ಅವು ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರವು.  
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಈತನು ಜನಿಸುವಾ  
ಗಲೇ ಈತನನ್ನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಈಕ್ಷಿಸುವದೂ, ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆ  
ಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದೂ, ತನ್ನೂಲಕವಾಗಿ ಗುರೂಶಪದನವನ್ನುಂಟುಮಾಡು  
ವದೂ, ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷ್ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅವರ ಉಪದೇಶ  
ವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದೂ, ಅವರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಪಾಯಾನು  
ಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೇರಿಸುವದೂ, ಅದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಡೆಯುವ  
ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದೂ, ಅರ್ಚನಾ ವಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವದೂ, ಹೀಗೆ ನಾನಾ  
ವಿಧವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧನಗೊಳಿಸಿ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಭಗವಂತನಿಗೆ  
ಇರುವದರಿಂದಲೂ ಅವು ಷಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆವ. ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರೆಗೂ ಅವ್ಯವ  
ಧಾನದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ  
ವಾದ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಧಕ್ಕುಪಾಯನಿಷ್ಕಂಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ನ ಅಶ್ರಯಣವು ಪ್ರಧಾನ  
ವೆಂದೇನೋ ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಧರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಕರ ವ್ಯಾಪಾರವು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ

ಸ್ವತಂತ್ರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಠಾನಾಂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ ವಿಭೌ ಸ್ಥಿತಿಃ |

ಕ್ಷಣಾತ್ಪ್ರಯತ್ನ ವಿರತಿ ವ್ಯಕ್ತ್ಯೈ ಪೋಕ್ತಾ ವಿಶೇಷತಃ || ೩೨ ||

ಅತೋ ಯದರ್ಥಂ ಸ್ವಭರ ಸ್ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ ನಿವೇಶಿತಃ |

ತದರ್ಥ ಶಾಂತಯತ್ನೋ ಸೌ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷತೇ || ೩೩ ||

ಮಾತ್ರ ಅನುಷ್ಠಿತಕಲ್ಪದ್ವೈ. ಸರ್ವ ಭರವನ್ನೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಅನಂತರ ಸ್ವಯತ್ನವೇನೂ ಬೇಕಾಗದಿರುವಾಗ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನಿದೆ? ಅಭ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಭಗವ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರಿಗೂ ಭಗವದೇಕನಿಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠಾನಾಂ - ಭಗವ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರಿಗೆ, ಇವರಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಸವು ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯು ಆಜ್ಞವು, ಭಗವ್ಯಾಸದಲ್ಲಾದರೋ ಆಜ್ಞತೀನವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠಾನಾಂ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವಲ್ಲದೆ ಪ್ರಪತ್ಯುಪಾಯನಿಷ್ಠರಿಗೆ ಎಂಬರ್ಥವು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ, ವಿಭೌ - ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ. ಸ್ಥಿತಿಃ - ನಿಷ್ಠೆಯು, ಕ್ಷಣಾತ್ - ಭಗವ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಸ್ವಯತ್ನ ವಿರತಿವ್ಯಕ್ತ್ಯೈ - ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ತನ್ನ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅನಾವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ವಿಶೇಷತಃ ಪೋಕ್ತಾ - ವಿಶೇಷಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಅಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಸರ್ವಭರವನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿರಿಸಿ ಅನಂತರ ಪ್ರಪನ್ನನ ಯಾವ ಯತ್ನವು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವಂತನೇ ವಹಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ನಿಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಕವೇನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಛಾಂಧಸ್.

ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಸ್ವಯತ್ನವಿರತಿಯು ಎಂದರೆ ಆತನು ಮಾಡತಕ್ಕ ವ್ಯಾಪಾರವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಭಗವದಾರಾಧನ ಗುರುಶುಕ್ರೂಪಾ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ ನಿಶ್ಯನ್ಯವಿತ್ತಿರಾಸುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಇವರ ಕೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಏಕೆ ವಿರಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಕೂಡದು ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—  
ಅತಃ - ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನಿಗೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಗವದೇಕನಿಷ್ಠತ್ವವು ಅವಶ್ಯಕ

ಪ್ರಪತ್ತೇ ಲಕ್ಷಣೇ ಮಂತ್ರೇ ವಿಧೌ ವಾಕ್ಯಾಂತರೇಷು ಚ |

ಭಾಷ್ಯಾದೌ ಸಂಪ್ರದಾಯೇ ಚೋದ್ಯಸಾಯತ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಸ್ಥಿತಂ ||೩೪||

ನೆಂದು ಪೂರ್ವಜಾರ್ಯರುಗಳು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಯದರ್ಥಂ - ಯಾವ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಸ್ವಭರಃ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಭರವು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿವೇಶಿತಃ - ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ತದರ್ಥಂ - ಅಂತಹ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ, ಶಾಂತಯತ್ನಃ - ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವು ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಅಸೌ - ಈ ವೇದಕ್ಕಾರ್ಥಿಯಾದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷತೇ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಎಂದರೆ, ಆತನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಆತನು ಅಷ್ಟಾನುಷ್ಠಾನ ಕೈಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಪರಂಜಿಬಿನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಎದುರನೋಡುತ್ತಿರುವನು ಆತನ ಅಷ್ಟಾನುಷ್ಠಾನಕೈಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಪಿ ಆತನ ಕೊಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬಹುದೋ? ಅದು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುವುದಾದುದೆಂಬ ಭಾವವು

ಆಗಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವಿದ್ದುದಾದರೆ, ಪ್ರಪನ್ನನು ಭಗವದೇಶನಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡೇನೋ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವು ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೋ? ಎಂದರೆ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದರೆ-ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತೇಃ-ಎಂಬ ಪದವು, ಲಕ್ಷಣೇ, ಮಂತ್ರೇ, ವಿಧೌ ವಾಕ್ಯಾಂತರೇಷು ಚ ಎಂಬುದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಪ್ರಪತ್ತೇಃ-ಲಕ್ಷಣೇ-ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಇದು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟೇ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕಂ | ತದೇಕೋಪಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಶ್ಚರಣಾ ಗತಿಃ” ಎಂಬ ಭರತ ಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯವು ಇದರರ್ಥಕ್ಕೆ ಗಂಭೀರನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ. (೨) ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ಮಂತ್ರೇ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಈ ಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಖಂಡವು ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಶರಣ ಶಬ್ದವು ಉಪಾಯವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಗಂಭೀರನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ (೩) ಪ್ರಪತ್ತಿವಿಧೌ - ಪ್ರಪತ್ತಿ

ನಿಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯವಾದ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, “ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಜ್ಞಾ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಶರಣ ಶಬ್ದವು ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. “ಏಕಂ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. (೪) ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ನಾಕಾಂ ತರೇಷು ಚ - ಪ್ರಸತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಇತರ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲೂ, ಇವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಸರಸ್ವತೃ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್, “ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂ ಚ ತ್ವಾ ಮಾಹು ರ್ವಿನ್ಯಾ ಮಹರ್ದಯಃ” “ತಂಗಳ್ಚ ಶರಣಂಹರಿಂ”, “ಶರಣಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಾಯೇಧ್ಯಾನೇನೋಗೇ ನಿವರ್ದಿತಾಃ | ತೇಸಿ ಮೃತ್ಯು ಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಯಾನಿ ತದ್ವ್ಯಷ್ಟವಂ ಪದಂ”, “ಗಚ್ಛಥ್ಯ ಮೇನಂ ಶರಣಂ” “ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, (೫) ಭಾಷ್ಯಾದೌ - ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ:— “ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ಪರಮಪುರುಷಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತಯೇಸ್ವಸ್ಯೈನೋಪಾಯತೋಪ ಪತ್ತೇಃ, “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೋಧಯಾ ನಬಹುನಾಕ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯ ಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಂ”, ಎಂದು ೩ ೨-೩೪ನೇ ಸೂತ್ರವಾದ “ಉಪಪತ್ತೇಃ” ಎಂಬುದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೇನೇ ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯವು ಉಂಟೆಂದು ನಾಯ ಮಾತ್ಮಾ ಎಂಬ ಕರಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (೧ ೨ ೨೩. ಮುಂ. ೩ ೨. ೩) ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೇನೆಂದರೆ— “ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮನನ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಲಭ್ಯನಲ್ಲವು. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಂತಹ ಉಪಾಸಕರಲ್ಲಿ ಯಾವನನ್ನು ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಊಹಿಸಿ ವರಿಸುವನೋ, ಅಂತವನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಲಭ್ಯನು, ಅಂತಹ ಉಪಾಸಕನು ಈತನಲ್ಲಿ ನಿರತಿಶಯ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಆತನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾನುಭವವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವನು.” ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಮುಂಡಕ ಕರಶ್ರುತಿಗಳು ಭಗವಂತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದೂ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಲಾರದೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಾದೌ ಎಂದು ಆದಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪರ್ಯಾಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ “ತ್ವತ್ಪಾದಾರವಿಂದ ಯುಗಳಂ ಶರಣ ಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂಬ ಶರಣಾ ಗತೃನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಶ್ಲೋಕಗಿತಿದ್ಯವಾಕ್ಯವೂ ಸೂಚಿತವು (೬) ಸಂಪ್ರದಾಯೇ ಚ - ಆಳ್ವಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪರಂಪರಾ ಶೋಧಕವಾದ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅಗಿಲಿಗಿಟ್ಟೇ ಇತ್ಯಾದಿ

ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧಸ್ಯ ದೇಶಾದೇರ್ಥರ್ಮತ್ವಂ ಯದ್ವದಿಷ್ಟತೇ |  
 ಏವಂ ತತ್ಪವಿದಃ ಪ್ರಾಹು ಕೈಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ | ೩೫ |

ನಮ್ಮಾಚಾರ್ಯರ ಪಾಶುರದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಉಪಾಯೋಪೇಯಶ್ವೇತದಿಹ ತವ ತತ್ವಂ ನತುಗುಣಾ ಎಂಬ ಶ್ರೀಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ (೨೪೭ ನೆಯ ಪುಟನೋಡಿ) "ತವ ಭರೋಹ ಮಕಾರಿಸಿ ಧಾರ್ಮಿಕೈ ಶರಣ ಮಿತ್ಯಸಿ ನಾಚಮುದೈರಿರಂ" (ಅಧಿಕಾರಿ ಎಭಾಗಾಧಿಕಾರದ ಲಂಕ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಬ್ರಹ್ಮಣಿ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ, ತ್ರಿಮನ್ನಾರಾಯಣನಾದ ಪರತತ್ವದಲ್ಲಿ, ಉಪಾಯ ತ್ವಂ ಸ್ಥಿತಂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವ ವೊದಲಾದ ಸರೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಉಪಾಯವೇ ಎನಾ ಇತರ ಷೇತನಾಶೇತನದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನಾರೋಪಿಸುವುದು ನಿಂದಾವಹವಾದ ಅಪ ಚಾರಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸೇ (ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಮುಗ್ಧಕ ಶ್ಲೋಕವು) ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೆಂದುಪ ದೇಶಿಸಿಬಿಡು.

ಇದರಮೇಲೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಉಂಟಾಗಬಹುದು, ಹೇಗೆಂದರೆ—ಧರ್ಮಕೈನೇ ಈ ಪಾರಲೌಕಿಕ ಫಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಾಯತ್ವವು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. "ಜೋದನಾ ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೋ ಧರ್ಮಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮ ತಬ್ಬವು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡು ಎಂದು ಎಧಿಸಿರುವ ಲಕ್ಷಣ ವುಳ್ಳ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ಈ ಧರ್ಮವು ಕೃತಿಸಾಧ್ಯವಾದುದು, ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾ ಯತ್ವವು ಕೊಡುತ್ತದೇ ಎನಾ, ಸಿದ್ಧರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕೃತಿಸಾಧ್ಯತ್ವವು ಸಲ್ಲವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಕೇವಲ ಔಪಚಾರಿಕವು ಎಂಬುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಪೂರ್ವಮಾ ಮಾಂಸಕರು ಧರ್ಮವೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವರು; ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಅಪೂರ್ವವೆಂಬುದುತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಕೊನೆಗೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾ ಧಾನ ಹೇಗೆಂದರೆ—ಪಾರಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಸಾಧನತ್ವವೇ ಧರ್ಮತ್ವವಾದುದ ರಿಂದ, "ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾ ಗುಣಾದೀನಾಂ ಧರ್ಮತ್ವಂ ಸ್ಥಾಪಯಿಷ್ಯತೇ" ಎಂಬ

ಅಸ್ತಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ರಜಸ್ಯತ್ರಯಂತ್ರಿ ಅ ಪ್ರಭಮಾಜ್ಜರಾಣಿ ಸ್ಥಾನ  
ಜ್ಞೇರೇ ಅನುಸಂಧೇಯಮ್.

ಶ್ರೀ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರವರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಗ ಣ  
ಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಧರ್ಮತ್ವವುಂಟೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧತ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ  
ಧರ್ಮತ್ವವೂ ಮುಖ್ಯವೇ, ಅದುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ವವು ಔಪಚಾರಿಕವಲ್ಲವೆಂದು  
ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಸಮೋ ಯಜೇತ" ಸಮಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಮಾಹತಕ್ಕಿದ್ದು,  
"ಸಾಯಂ ಜುಹೋತಿ" "ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ" ಇತ್ಯಾದಿ  
ನಾಶ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂರೈಸಿದ್ದವಾದ ದೇಶಕಾಲ ಗುಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮತ್ವವು ಹೇಗೆ  
ವಿರ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಹಾಗೆ ಅನಾದಿಸಿದ್ಧನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಧರ್ಮತ್ವವೂ, ತನ್ನೊ  
ಲಕೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವವೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂರೈಸಿದ್ದ ಸ್ಯ-  
ಯಜ್ಞವೆಂಬ ಕೃತಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಕೃತಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ, ವೇಶಾಡೇಃ -  
ದೇಶ ಕಾಲಗುಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ, ಯದ್ವತ್ - ಹೇಗೆ, ಧರ್ಮತ್ವಂ - ಕೇವಲ  
ಅಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ವಾಧನರೂಪವಾದ ಮತ್ತು ಕೃತಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಧರ್ಮತ್ವವು,  
ಇಷ್ಟತೇ - ಆಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಏವಂ-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ  
ಎಂದರೆ, ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಇಷ್ಟಸ್ವಾಧನರೂಪಧರ್ಮ ಬಕ್ಷಣವು ಇರುವುದರಿಂದ, ತತ್ತ್ವ  
ವಿದೆ - ಕರ್ಮಮಾಮಾಂಸಕರಿಗೆ ಪ್ರತಿರಕ್ತಿಯಾಗಿ, "ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾ  
ಸಾ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು "ನ ಚ ಪುನರಾವರತೇ ನ ಚ ಪುನ  
ರಾವರತೇ" ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಂತ್ಯವರೆಗೂ ಒಂದೇ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿ  
ಸಿರುವ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದವರು, ಸನಾತನಂ - ಅನಾದಿ ಸಿದ್ಧ  
ನಾದ, ಕೃಷ್ಣಂ-ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಧರ್ಮಂ - ಅಲೌಕಿಕ ಇಷ್ಟಸ್ವಾಧನರೂಪ ಧರ್ಮ  
ತ್ವಾಗಿ, ವಿವೇಕ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಾಧರ್ಮಾದಿಯು ಸಾಧ್ಯಧರ್ಮವು,  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಲ್ಲವು. (ಇದು ಪೂರೈಮಾನಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಮ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.  
ಉತ್ತರ ಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂಪ  
ವತೀಕೃತನಾದ ಸಿದ್ಧರೂಪಧರ್ಮವು ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಕ  
ಯನಾದ ಶ್ರಿಯುಹತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ವತೀಕೃತನಾಗಿ ಪರಮ ಶ್ರೇಯ  
ಸ್ವಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನೇಯುವನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. "ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂಽಪಿ  
ತಪಂ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅಂಶ್ಯನೆಯ ಛೇದನವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಈಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ  
ದಧಿಪ್ರಾಯವು ಇಷ್ಟೇ. ಧರ್ಮರಬ್ಧಕ್ಕೆ ಬಕ್ಷಣವು ಅಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ವಾಧನತ್ವವು-

ಮನ್ನ ಮನ್ನೈತ್ತು ರಞಾಯ್ ಮರುಣ್ ಮಾತ್ತರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್ |  
 ತನ್ನಿನೈ ವಾಲನೈತ್ತುನ್ ತರಿತ್ತೊ ಜ್ಜುನ್ ತನಿಯಿರೈಯಾಯ್ |  
 ಇನ್ನಮು ತತ್ತಮುತಾಲಿರುಜ್ಜುಮ್ ತಿರುನಾರಣನೇ  
 ಮನ್ನಿಯವ್ ತರಣ್ ಮತ್ತೋರ್ ಪತ್ತಿನಿವರಿಪ್ಪವರೈ || ೩೦ ||

ಭಗವಂತನಿಗೇನೇ ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಮುಂದೆ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನಿದೋಪಾಯಂ-ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಾದಿ ಸ್ಥಾನಜ್ಞಳಿಲೇ-ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಅಕಾರದಲ್ಲೂ, ಆದಿಪದದಿಂದ, ಮೂಲಮಂತ್ರದ್ವಯಗಳ ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಚರಮಶ್ಲೋಕದ ಅಸ್ಮತ್ಪ್ರಬ್ಧಗಳಲ್ಲೂ, ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ಅನಂತಾರಿಕೆ—ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಶ್ರೀವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು, ಇದನ್ನೇ ಈ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ—ಮನ್ನಮ್-ದೃಢನಾದ, ಅನೈತ್ತುರುವಾಯ್-ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುಪಾಗಿ, ಮರುಳ್ ಮಾತ್ತು - ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕವಾದ, ಅರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್-ಕೃಪಾಸಮುದ್ರವಾಗಿ, ತನ್ನಿನೈವಾಲ್ - ತನ್ನ ಸಂಪುಲ್ಲದಿಂದ, ಅನೈತ್ತುಮ್-ಸಮಸ್ತ ಚಿವಚಿತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ತರಿತ್ತು - ಧರಿಸಿ, ಓಜ್ಜುಮ್ - ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತನಿ - ಅಧೀತಿಯನಾದ, ಇರೈಯಾಯ್-ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ಎಂದರೆ ನಿರತಿಶಯನಾಗಿ, ನಿಸ್ಸುಮಾಭ್ಯದಿಕನಾದ, ಇಣ್ - ಭೋಗ್ಯವಾದ್ಯ ಅಮುದತ್ತು - ಅವೃತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಅಮುದಾಲ್-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಇರಜ್ಜುಮ್ - ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ, ತಿರುನಾರಣನೇ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾರಾಯಣನೇ, ಮತ್ತೋರ್ ಪತ್ತಿನಿ - ಬೇರೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಅವಲಂಬನವೂ ಇಲ್ಲದ, ಭಕ್ತಿಯೋಗಾದಿಗಳವಲಂಬನವಿಲ್ಲದೆ ಆಕಿಂಚನರಾದ, ವರಿಪ್ಪವರೈ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ, ಮನ್ನಿಯ - ಪೂಜಿಸಿದವಾದ, ವ್ ತರಣ್ - ಸುದೃಢವಾದ ಉಪಾಯವು ಎಂದರೆ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬರ್ಥವು.

ಕಾಪ್ಪಯ್ಯ—ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮಗೆ ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುವು, "ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ನಿನಾಸ ತ್ಯರಣಂಸುಹೃದ್ಗತಿರ್ನಾರಾಯಣಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು, ಈ ಶ್ರುತಿಯೇ ಅನೇಕ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. "ಪಿತಾತ್ಮಂ ಮಾತಾತ್ಮಂ ದಯಿತ ತನಯಸ್ತಂ ಪ್ರಿಯಂ ಸುಹೃತ್ಸ್ವಮೇವತ್ವಂ ಮಿತ್ರಂ ಗುರುರಸಿಗತಿಶ್ಚಾಸಿ ಜಗತಾಂ" ಎಂದು ಶ್ರೀಯಾಮುನೇಯರೂ, "ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾಚ ಪಿತಾತ್ವಮೇವ ತ್ವಮೇವಬಂಧುಕ್ತ ಗುರುಸ್ತ್ವಮೇವ | ತ್ವಮೇವ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವಿಣಂ ತ್ವಮೇವ ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವಂ ಮಮ" ದೇವದೇವ" ಎಂದು ಯತಿರಾಜರವರೂ ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನೇ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಕ ಪಿತಾ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಹರಲ್ಲವೆಂದೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪಿತಾ ಮಾತಾ ವಾಗಿರುವನೇ ಸರಿಯಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೆಂದೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.—"ಅಹಂ ತಾವನ್ನಹಾರಾಜೇ ಪಿತೃತ್ವಂ ನೋಪಲಕ್ಷಯೇ | ಭ್ರಾತಾ ಭ್ರಾತೃ ಚ ಬಂಧುಕ್ತ ಪಿತಾ ಚ ಮಮರಾಘವಃ | ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನು ಮಹಾರಾಜನು ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಿರೂಪಾಧಿಕವಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೂ ತನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಎಂದು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಎದುರಿಗೇನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಸಮಸ್ತ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳೂ ನಮಗೂ ಶ್ರಿಯುಪತಿಗೂ ನವವಿಧ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಪಾದಿಸುತ್ತವೆ

ಪಿತಾ ಚ ರಕ್ಷಕಶ್ಚೇಷೀ ಭಿರಾಜ್ಞೇಯೋ ರಮಾಪತಿಃ |

ಸ್ವಾಮ್ಯಾಧಾರೋ ಮಮಾತ್ಮಾ ಚ ಭೋಕ್ತಾ ಚಾದ್ಯ ಮನೂದಿತಃ ||

ಎಂಬಶ್ಲೋಕವು ಈ ನವವಿಧ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. (೧೭೩ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಉಪೋಷ್ಠಾತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ) ಈ ನವವಿಧ ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲೇ ಸುವ್ಯಕ್ತವು ಕಾವಣತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಆಕಾರದಿಂದ (೧) ಪಿತೃತ್ವವೂ, ಅವರಕ್ಷಣೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥಮೂಲಕ ಆಕಾರದಿಂದಲೇ (೨) ರಕ್ಷಕತ್ವವೂ, ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಮೂಲಕ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶೇಷತ್ವವೂ ಅವನಲ್ಲಿ (೩) ಶೇಷಿತ್ವವೂ, ಉಕಾರದ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥದಿಂದ (೪) ಭಿರೈತ್ವವೂ, ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು ಜ್ಞಾತಾನಾದುದರಿಂದ ಶ್ರಿಯುಪತಿಯಲ್ಲಿ (೫) ಜ್ಞೇಯತ್ವವೂ, ಸಾರಾಯಣ ಪದದಲ್ಲಿ (೬) ಸ್ವಾಮ್ಯಾತ್ವವೂ (೭) ಆಧಾರತ್ವವೂ ತಪ್ಪುರುಪಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಶಂಕರ ಭಾವವೂ ಬಹುವ್ರೀಹಿಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಕೈಜ್ಯರ್ಥಭಾವದಿಂದ (೮) ಭೋಕ್ತೃತ್ವವೂ, ತೋರಿ

ಉಕ್ತವೆ. ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಜ್ಜುತವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ  
ಮುನ್ನುಮುನ್ನೈತ್ತರನಾಯ್ ಎಂಬ ಪ್ರಬೋಧವು

ಮರುಳ್ ಮಾತ್ತರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್ - ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈ  
ಜೀವನವೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಜದ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಶ್ರಿಯೇತತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿ  
ಸೂಲಿ ತಾನೇ "ಯೇನಾತ್ಮಕಂ ಶ್ರುತಂ ಭವತಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ  
ತಾನೇ ದಯಪಾಲಿಸುವ ಸುಖಾನಂದ ಈ ಜೀವನವು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ  
ಕೊಡುವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಅಪಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. "ಅಜ್ಞಾನೇನಾಪ್ಯ  
ಕಂಜ್ಞಾನಂ ತೇನ ಮುಹ್ಯಂತಿ ಜಂತವಃ" (ಗೀ. ೫-೧೫) ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನವು  
ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿರೀಕಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಭ್ರಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿ  
ಉತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅಜ್ಞಾನವು ತೊಲಗಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ  
ಅಗತಕೃದ್ದೇ ಐವಾ ಅಪ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವು; "ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕಂ | ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿ  
ಯೋಗಂತಂ ಯೇನ ಮಾ ಮುನಯಾಂತಿಕೇ" (ಗೀ ೧೦. ೧೧) ಎಂದು  
ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ತನ್ನ ಕೃಪಾವುರ್ದವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನುಂಟು  
ಮಾಡುವನು.

\*ಶೇಷಾ ಮೇವಾಸು ಕಂವಾರ್ಥ ಮಹಮಜ್ಞಾನವಂತವಃ |

ನಾಶಯಾಮ್ಯಾತ್ಮಭಾವಸೋಃ, ಜ್ಞಾನ ದೀಪೇನ ಫಾಸ್ಯತಾಃ (ಗೀ.೧೦ ೧೧)  
ಯಾವಾಗಲೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿತ್ತು ಅತನನ್ನು ಭವಿಸುವವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ  
ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರುಗಳ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ತಾನೇ ಎಷಯಧೂತನಾಗಿ, ತನ್ನ  
ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ದೀಪದಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನಕರ್ಮದಿಂದಂಟಾದ ಅಜ್ಞಾನ  
ವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಫಾಕಗೊಳಿಸುವನೆಂಬಾ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರು  
ತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮರುಳ್ ಮಾತ್ತರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್ ಎಂದು  
ಪ್ರಬೋಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಐತಿಹ್ಯಗಳಿಂದ ಅತನೇ ನಮಗೆ ಸ್ವಾಮಿ  
ಯೆಂಬ ಶೇಷಿಯೂ ಅಕ್ಷರವೂ, ಅದುದರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ತನ್ನ ಇಪ್ಪಟಂದಂತೆ ವಿನ್ಮ  
ಪೋಗಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಉಂಟೆಂದೂ, ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ  
ತನ್ನನ್ನೇ ನಂಬುವವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೃಪಾವುರ್ದಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವದ  
ರಿಂದ ತವಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರಲು ಬೇಕಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಅತನಲ್ಲಿವೆ  
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಆದರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಅತನ ಕೃಪೆಯು ಕಾರ್ಯ  
ಪಾರಿಯಾಗಬೇಕು ಭಾವಿಸಿ "ತನ್ನಿನೈವಾಲಿಸೈತ್ತಮ್" ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣ  
ತನ್ನ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಜ್ಜುಲುವಾತ್ರವೆಂದಲೇ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಧರಿಸುವ ಸರ್ದ  
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನು. "ದೌಷ್ಣತಂಧ್ರಾರ್ಥ ನಕ್ಷತ್ರಂ ನಿಧಿತೀರ್ಷ

ಭೂರ್ವ್ಯಾಯೋಽಧಿಃ | ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ವಿರೋಧಾ ವಿಭೃತಾನಿ ಮಹಾತ್ಮನಃ |  
 ಎಂದೂ, "ಭ್ರಾಮರ್ಯೋ ಸರ್ವ ಭೂತಯಂತ್ರಾ ರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ"  
 [ಗೀ. ಗಾ. ೬-] ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸ್ವಸಂಪೂರ್ಣವಾದಲೇ ಧರಿಸಿ  
 ರುವನು ಹೀಗೆ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನನ್ನು  
 ಅಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸುವದೇ. ಎನಾ ಎಂದಿಗೂ ನಿಫಲವಾಗದ  
 ಎಂಬ ಭಾವವು. 'ಓಜ್ಞವಃ ತನಿಯಿರೈಯಾಯ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ  
 "ಶೋಕಾವಯತ ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರ  
 ವಾಗಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದಲೇ ಸತ್ತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರ  
 ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲವೂ ಅಧಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದೋಣ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ  
 ಅದ್ವಿತೀಯ ಸ್ವಾಮಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಹತ್ತಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ಇನ್ನೆಂದು  
 ತ್ತಮುದಾಲಿರುಜ್ಞವಃ ತಿರುನಾರಣ್ಯ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳು ಅಮೃತ  
 ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಕನ್ಯಕೆಯಾಗ, ಅಮುದು ಎಂದರೆ ಅಮೃತವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅನಾ  
 ಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ ಅಜ್ಞಾತನಿಗ್ರಹಳಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ; ಆಕೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ  
 ಅನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿ ಎಲಕ್ಷಣ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ  
 ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯು ಮಹಿಮೆಯು ಎಂತಹ ಕ್ರೂರವಾದ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ  
 ಮೂಲಕ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನೆ ಶೋಕಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವವನನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ  
 ಪಾತ್ರನನ್ನಾಗ ಮಾಡುವದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಳೆಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ  
 ನಿಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಕೆಯೇ ಮೂಲೋಪಾಯಧೂತಳೆಂಬುವದನ್ನು ರಾಮಾನ  
 ತಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾ ಮೃಗವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ರಾವಣನಿಂದ ಸಹೃತಳಾಗಿ ಸರ್ವರಾಕ್ಷಸ  
 ನಾಶಕ್ಕೂ ಸರ್ವಮುಷಿಸಂಘದ ರಕ್ಷಣೆಗೂ ಕಾರಣಭೂತಳೆಂಬುವದು ಸುವ್ಯಕ್ತವು.  
 ಹಾಗೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಾನತಾರದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಪಾಲನಿಂದ ವರಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಾಗಿ ಮಾಡಿ  
 ಕೊಂಡು, ಕೊನೆಗೆ ಆತನನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಗುಪ್ತವಾಗಿ  
 ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎವಾಹಿತಳಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಬಲದ್ವೇಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತ  
 ಲಾಗಿ ಶಿಶುಪಾಲ ಜರಾಸಂಧಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಹತರಾಗಲು ಕಾರಣವಾದಳೆಂಬುದೂ  
 ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಆದುದರಿಂದ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಶ್ರೀಮಃಚ್ಛಬ್ಧವು ವಿಶೇಷಣವೇ  
 ಎನಾ ಉಪಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಮುದಾಲ್ ಇರಜ್ಞವಃ  
 ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, "ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಹೃಷೀಕೇಶೋ" ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀಹಂತ್ರ  
 ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಥವೂ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಮುದತ್ತಮುದಾಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋ  
 ಗದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವಳೆಂದೂ

ವಿಶ್ವಾಮೃದ್ಧಿರುಪರೈಪರೈಪಿ ದಿವಾನಕ್ಷತ್ರಂ ಬಹಿರ್ದರ್ಶನೈ  
ರಸ್ಮದ್ವೇಶಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರಹಿತೈ ರದ್ಯಾಪಿ ನಾಲಕ್ಷಿತಃ |

" ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ " (ವಿ ಮು ) ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಲ್ಲೂ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲೂ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿರುವ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದರೂ ಅವ್ಯವಸ್ಥನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಲ್ಲವು, ಸಾಧೋಪಾಯರೂಪವ್ಯಾಜಸಾವೇಕ್ಷಣಾಗಿ ಆನುಗ್ರಹಿಸುವದರಿಂದ, ಸರ್ವವಿಮುಕ್ತಿಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಲ್ಲವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮತ್ತೋರಾಪತ್ತಿನಿ ವರಿಪ್ರವರ್ತನೇ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ಯಾರನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸದೇ ಇರುವವರಿಗೆ, ಎಂಬುವದರಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಅವತಾರಿಕೆ-ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸದೆ, ಇತರರು ಮಾತ್ರ ಭಾವಿಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ, " ತದ್ಯಥಾ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಂ " ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಸಪಾದಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ-ದಿವಾನಕ್ಷತ್ರಂ-ಹೆಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಸಹ ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ, ಉಪರೈಪರಿ - ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯ ರೂಪನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆಯೇ, ವಿಶ್ವಾಮೃದ್ಧಿರಪಿ-ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಆಸ್ಮದ್ವೇಶಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರಹಿತೈಃ - ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಾದ ನಾಥಮುನಿ, ಯಾಮುನ ಮುನಿ, ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಮುನಿ, ಆಪ್ತುಳ್ಳಾರ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಬಹಿರ್ದರ್ಶನೈಃ - ಹೊರಗಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರುಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಿಸುವರುಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ ವೇದಬಾಹ್ಯರಾದ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಿಂದ, ಆದ್ಯಾಪಿ - ಈಗಲೂಕೂಡ, ನಾಲಕ್ಷಿತಃ - ಕಾರಣವೇ ಇರುವಂಥಾದ್ದು, ಇದು ಶೇಷವಧಿಃ ಎಂಬುವದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವು. ಇಂತಹ ನಮ್ಮ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಷ್ಕಲ್ಪದವರಿಂದ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು; ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಗೋಚರವನು ಎಂದರೆ ಸತ್ಯಕ್ಕರಿಗೆ ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಃಕೇಶವನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ, ಸ್ವಯಮೇವ-ತಾನೆಯೇ ಸಾಧನ

ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸ್ವಯಮೇವ ಸಾಧನತಯಾ ಜೋಘುಷ್ಯಮಾಣಿ ಕ್ರುತೌ  
ಸತ್ವಸ್ಥೇಷು ಭಜೇತ ಸನ್ನಿಧಿಮಸೌ ಶಾಂತಾವಧಿ ಶೈವಧಿಃ | ೧೩ |

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಥಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ ತ್ರೀಮದ್ವೇಷ್ಯಟಿಃ  
ನಾಘಸ್ಯ ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು, ತ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೀ  
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರಸ್ತ್ರಯೋವಿಂಶತಿಃ.

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ವಾಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ತಯಾ-ಸಾಧನವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ, ಶ್ರುತಾ- ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ (ಜಾತ್ಯೇಕವಚನವು).  
ಜೋಘುಷ್ಯಮಾಣಿ - ಉದ್ವೇಗಿಸಿಪಲ್ಲುಟ್ಟಿರುವ, ಅಸೌ - ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ  
ನಾದ, ಶಾಂತಾವಧಿಃ - ದೇಶಕಾಲವಸ್ತು ಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತನಾದ, ಶೈವಧಿಃ -  
ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಸತ್ವಸ್ಥೇಷು - ಸತ್ಯಂ  
ಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಕರಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಜನಗಳಲ್ಲಿ, ಸನ್ನಿಧಿ-ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು, ಭಜೇತ-  
ಹೊಂದುವನು, ಎಂದರೆ ಅಂತವರಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ-ತನ್ಮಲ್ಲೇ ಕೆಲವರು ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಶ್ರು  
ತ್ಯಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸರಿಯಾದ ಪರಿಶೀಲನವಿಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ  
ಗೌರುವರಂಥರಯ ಸುಪ್ರದಾಯಕ್ಕೂ ಬಾಹಿರರಾದುದರಿಂದಲೂ, ತಿಳಿಯದೆ  
ಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ  
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಉಪದೇಶಹೊಂದಿದವರಾದ ಮತ್ತು ಅಂತವರುಗಳ ಸಂಪ್ರ  
ದಾಯವನ್ನಂತ ಸತ್ಯಂಪ್ರದಾಯನಿರತರಾಗಾದರೋ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಾನು ಶ್ರಿಯಃ  
ವತಿ ಎಂಬುದು ಸುವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸಹಾಯವಿದ್ದರೂ  
ಏತಕ್ಕೆ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲವು ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಕ್ರುತಿಯ  
ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ:- "ತದ್ಯಥಾ ಹಿರಣ್ಯ  
ನಿಧಿಂ ನಿಹಿತ ಮಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾ ಉಪರೈಪರಿ ಸಂಚರಂತೋ ನನಿಂದೇಯಾಃ,  
ಏವ ಮೇ ವೇನಾಃ ಪ್ರಜಾ ಅಹರಹರ್ಗಚ್ಛಂತೈ ವಿಶಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ  
ನ್ನವಿಂದಂತಿ, ಅನ್ಯತೇ ನಹಿ ಪ್ರತ್ಯೂಥಾಃ" (ಭಾಂ ಲ. ೩ ೨.) ಹೀಗೆ ಕೆಲಗೆ  
ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯನ್ನೂ, ಆ ನಿಧಿಯಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ  
ತಿಳಿಯದವರು, ಆ ನಿಧಿಯವೇಲೆ ಮೇಲೆಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ಆ ನಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿ  
ಯದೆ ಹೋದಲಾರದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಮಸ್ತರೂ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ(ನಿಶ್ರಿ)ಪ್ರತಿ

ದಿನವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಯಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ಅಂತರಾತ್ಮವಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವ ದಹರಾಕಾಶನಾದ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯಹಾಗೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥದಾಯಕನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದರೂ, ದಹರಾಕಾಶಾಭ್ಯುನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರರು ಎಕೆಂದರೆ, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಇವರುಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಅಭ್ಯುದಿತವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿರುವದರಿಂದ ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಅವಿದ್ಯಾಗೃಹೀತರಾದವರು ಹೇಗೆ ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ ನೋಡುವರೋ, ಮತ್ತು ಗೂಢವಾಗಿರುವ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಾರರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ತ್ರಿಯಃಪತಿತ್ವರೂಪ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅರಿಯಲಾರರು. ಅಂತವರು ಯಾರೆಂದರೆ, ಇತರ ಬಾಹ್ಯಕುದ್ಯಷ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಎಂದು ಬಹುರ್ದಶನೈಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇನ್ನೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿದರೂ, ತನಗೆ ಎಶೇ ಷಣ್ಣಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸದಾ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ತ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಯವೆಂದು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಅಸ್ಮದ್ಧೇಶಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರಹಿತೈಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುವರು; ಇದು ಉದಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಅಪಿ ಶಬ್ದವು ಅದ್ಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ಅದ್ಯಾಪಿ ಎಂದರ್ಥಮಾಡುವದರಿಂದ, ಇಷ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವೂ, ಮುಖ್ಯ ದೇಶಿಕರುಗಳಾದ ನಾಥ ಯಾಮುನ ಭಾಷ್ಯಕಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಕೂಡ ಅದ್ಯಾಪಿ ನಾಲಕ್ಷ್ಮಿತಃ-ಇನ್ನೂ ಕೂಡ ಗೋಚರನಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪರಿಶಾಪ ತೋರುತ್ತದೇ ವಿನಾ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ನಿಂದಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರೊಂದಿಗೆ ಎವನಾಡಿದರೆ ಭಾಗವತಾಪಚಾರ ಎಲ್ಲಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಭೀತರಾಗಿರುವವರು, ಮತ್ತು ಅವಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ ಸಾದರಕ್ಷೇಪಗಳು ತಲೆಗೆ ತಾಕುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಭಾಗವತಸಾದರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ತಾವು ಪವಿತ್ರರಾದರೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದವರು, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರುಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವರೇ? ಪರಿಶಾಪರೂಪದಲ್ಲೂ, ಉಪದೇಶರೀತಿಯಲ್ಲೂ, ಹೇಳಿ ಅವರುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಲಿ ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಹಿತೋಕ್ತಿಯೆಂದು ಅವರುಗಳು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಾಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವೆಂಬುದು ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತಾವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ "ಅಸ್ಮದ್ಧೇಶಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ" ದ ಬಲವೂ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದರು ಅವು ಎಲ್ಲಿ ತೋರಬರು

ತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀಯೋನಹೃರ  
 ವಿಂದ ಲೋಚನ ಮನುಕಾಂತಾ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯತೇ ಸಂಸೃತ್ಯಕ್ಷರವೈಷ್ಣವಾ  
 ಧ್ಯಮುನ್ಯಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ಣಿ ಚಿತ್” |ದಾಸನ ಚತುಶ್ಲೋಕೀ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ  
 ವನ್ನು ನೋಡಿ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ಪವನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿರು  
 ತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಬಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಧಟ್ಟರೂ ಸಹ ಉಪದೇಶಿ  
 ಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ದಾಸನ ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಎದಿತವು. ಉತ್ತರಾ  
 ಧದಿಂದ ಬಹು ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬಲವೂ ಉಂಟೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.  
 ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸ್ವಯಮೇವಸಾಧನವೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು  
 ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:— “ಅನ್ಯತಸ್ಯೇಷ ಸೇತುಃ |  
 (ಮುಂ. ೨ ೨ ೫) ಸಂಸಾರ ನಮುದ್ರದ ಆಚೇ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು  
 ಹೊಂದಿಸುವ ಸೇತುವೆಯು ಈತನು, (೨) “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ  
 ಲಭ್ಯೋ ನ ವೇಧಯಾ ನ ಬಹುನಾಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ  
 ತೇನಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಂ” (ಮುಂ ೩. ೨.  
 ೩೩) ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಶ್ರವಣ ಮನನ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನಗಳಿಂದಲೇ ಲಭ್ಯನಲ್ಲವು,  
 ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವ ಉಪಾಸಕನನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂದು  
 ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಕ್ಕೆ ವರಿಸುವನೋ, ಆತನಿಗೆ ಲಭ್ಯನು ಎಂದರೆ ಯಾರನ್ನು ಪರ  
 ಮಾತ್ಮನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವನೋ ಆತನಿಗೇನೇ ಲಭ್ಯನು ಅಂತಹ  
 ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ಎಂದರೆ  
 ತನ್ನ ನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರದಲ್ಲಿ (೩) “ಅನ್ಯ  
 ತಸ್ಯಪರಂ ಸೇತುಮ್ ದಗ್ಧೇನ್ಧನಮಿವಾನಲಂ” ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. |೪) “ತಮ  
 ಕ್ರತುಂ ಪಶ್ಯತಿ ವೀತಶೋಕೋ ಧಾತುಃ ಪ್ರಸಾದಾ ನ್ಮಹಿಮಾನ ಮಿಶಂ”  
 (ಅಂಭಸಿ ತೈ. ೪.೨.೧.) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಗುಣ  
 ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಳ್ಳ ಸರ್ವ ನಿಯಾಮಕನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ  
 ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗ ಕೃಪಾಮಹೋದಧಿಯಾದ ಹರಣ್ಯನಿಧಿಯು, ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವ ಉಳ್ಳವರು ತನ್ನ ಕೃಪಾವಿಗೆ ವಶರಾಗುವದರಿಂದ, ತಾನೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾಗುವನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಇಂತು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರನೆಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ವಿಜಯರಾಘವ ಶರ್ಮನ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಣೀ

ಎಂಬ ಪ್ರತಿಪದ ಕನ್ನಡ ಟೀಕಾತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದವು.

